ipek arman

Fesleğenin Uğuru

DOST

FESLEĞENİN UĞURU

İpek Arman
(1966)

Ankara'da doğan İpek Arman, orta ve lise eğitimini tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Bölümü'nü bitirmiştir. Yüksek lisansını tamamladıktan sonra bir süre yurtdışında mesleki araştırmalar yapan Arman, Türkiye'ye döndükten sonra bir dönem araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. Daha önce basılmış olan bilimsel makaleleri ve değişik konularda yayınlanmış olan gene makale türünde çevirileri vardır. Ankara Büyükşehir Belediyesi adına hazırlanmış ve yayınlanmış olan "Bir Zamanlar Ankara" isimli kitap projesinde uzman olarak yer almıştır. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Ankara Temsilciliği'nde de bir süre görev yapan yazar, halen Ankara'da yaşamakta ve roman çalışmalarını sürdürmektedir.

D

ISBN 975-298-046-5

Fesleğenin Uğuru
İPEK ARMAN

© İpek Arman, 2002
© Dost, 2002

Bu kitabın tüm yayın hakları
Dost Kitabevi Yayınları'na aittir.
Birinci Baskı, Aralık 2002, Ankara

Teknik hazırlık, Ferhat Babacan - Dost İTB
Baskı ve cilt, Pelin Ofset

Dost Kitabevi Yayınları
Karanfil Sokak, 29/4, Kızılay 06650, Ankara
Tel: (0312) 418 87 72 Fax: (0312) 419 93 97
raulman@domi.net.tr

Dost Dağıtım
Tel: (0312) 432 48 68 Fax: (0312) 435 75 96

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Türkçede telif sahibinin önceden yazılı izni olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz, herhangi bir kayıt sisteminde saklanamaz, hiçbir şekilde elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir araçla çoğaltılıp iletilemez.

İpek Arman

FESLEĞENİN UĞURU

DOST
kitabevi

Piyale ve Saner
Her şeyin en başısınız, gerisi
sizin sevginizle beraber…

ağustosun yarısı sonbaharlar, çiçeklerden bilinir
ayrılık mevsimdir, herkes kendi şiirine davranır
ayrılık mevsimdir, oturmamış, dizeler öfkelenir

belki ben bir düş gördüm de uyanamadım daha
benim bildiğim ayrılıklar konuşarak olur
ozan savrulur gider de şiir yerinde hep durur

bugün bir avuç insanla yürünen bu yolda
bırakıp gitmek kolay, geriye dönüş olanaksız
bizler de çocuklardık, dokunaklı şarkılarla büyüdük
attığımız her yeni adımda kararlar almalıyız

kararlar almalıyız, işte geçiyoruz başka mevsimlerden
ne söylersek nasıl yaparsak hepsi yarına kalacak
bugün nasıl miras kaldıysa bize dünden

.....

Atila Çınar

BİRİNCİ BÖLÜM

Adapazarı, 1878 senesi

Adapazarı'nda baharın geldiğini müjdeleyen ılık bir gün yaşanıyordu o sabah, güneş uzun zamandan beri ilk defa kendini göstermişti. Oysa ki takvimler kışın bitip baharın geldiğini çoktan haber vermişlerdi. Damlardan sarkan keskin uçlu, saydam buzlar sanki hep bulundukları yerde kalacaklarmış gibi kıpırdamamışlardı bile asılı kaldıkları kiremitlerden bütün kış boyunca. Belki de son zamanların en soğuk günleri yaşanmıştı buralarda. Ama şimdi, etraftaki ağaçlardan, açmak için fırsat kollayan tomurcuklardan, güneşi görmenin verdiği heyecanla güzel kokular yayılmaya başlamıştı.

Toprak yolun biraz ötesinde yıpranmış duvarları ile duran evlerin camları sonuna kadar açılmıştı, bu zorlu geçen günlerden sonra belli ki içerileri havalandırılıyordu. Baharın kokusunun, odun dumanı sinmiş en gizli köşeye kadar girmesi için evlerin mahremiyetini bir kalkan gibi koruyan kalın perdeler bile camların kenarlarına sıkıştırılmıştı bugün.

Kapıların önüne çıkmış olan kadınlar bir taraftan şehrin boş alanında günün çok erken saatlerinde kurulmuş olan pazara bakıyor, bir taraftan da acele acele taşlıkları süpürüyorlardı. Amaçları bir an önce bu kalabalığa karışıp, mümkün olduğunca alışveriş yapabilmekti.

Çevre illerden gelen satıcılar mallarını tahta tezgâhların üzerine koymuşlar, müşterilerini bekliyorlardı, suratlarındaki gülümsemenin nedeni pazar yerinin tahminlerinin üzerinde dolu olmasıydı, bir diğer neden ise güneşin insan ruhu üzerindeki olumlu etkisiydi.

Bir köşeye kurulmuş olan panayırın önünde çocuklar birikmiş, kimi annesinin eteğini çekiyor kimi macun şekerle-

meler satan adamın önünde yalanarak duruyordu. Akşamki gösteriye hazırlanan cambazlar birbirleriyle şakalaşıyor, daha şimdiden müstakbel müşterilerinin dikkatlerini üstlerine çekmeyi başarıyorlardı. Gösterilerini yapacakları çadır ise tüm göz alıcılığı ile parlıyordu.

Rengârenk tezgâhlardan sarkan taze sebze ve meyveler, parıltılı kumaşlar, yani pazarın tüm bu gözalıcı manzarası sanki çok zengin bir ülkeyi anlatan tabloları hatırlatıyordu. Oysa ki, Osmanlı Devleti, bir sene süren Doksan Üç Harbi'nden yeni çıkmış, Rus askerleri neredeyse İstanbul'a kadar yaklaşmış ve başkentin güvenliği tehlikeye girmişti. 3 Mart 1878 tarihinde yapılan antlaşmayla savaş sona ermişse de, Anadolu'nun genel görünümü ve üst üste yapılan savaşlardan yorgun düşmüş insanların bezgin ifadeleri bu renkli tabloyla hiç de uyum içinde değildi. Omuzları çökmüş ihtiyarlar, gözü yaşlı analar ve küçük bebeklerdi kalabalığı oluşturanlar. Genç erkeklerin çoğu ise savaşlarda kaybolup gitmişti.

Ülkenin fakirliği İstanbul'un çok yakınında bulunan Adapazarı'nda dahi kendini göstermekteydi. Her zaman olduğu gibi, Anadolu'daki insanlar ve hayatlar, Osmanlı'nın zenginliğinin biraz daha artması için kullanılan, adları sadece yeni topraklar ve ganimetler ya da payitahtın güvenliği için yapılacak savaşlar öncesi anılan halktı.

Ceplerinde kalmış üç beş kuruşla tezgâhların önünde birikmiş kalabalık aslında her şeyini yitirmiş boş bir kalabalıktı.

"Hanım sultanlar giyiyor bu kumaşları, çok ucuz, çok ucuz hanım sen de al!"

"Sen hanım sultanı falan bırak da, bana ucuzundan bir basma ver, giyip haremde oturmayacağımıza göre şöyle dayanıklı bir şey olsun."

"Bundan iyisini bulamazsın, hele sen bir al da gör, sen de giyersin kızın da, hatta onun kızına bile kalır, o kadar uzun ömürlüdür benim kumaşlarım."

"İyi ya, şu kırmızıdan dört metre ver."

Bu alışverişe dikkat kesilmiş olan uzun boylu, sarışın kadın, kucağında etrafını seyretmekte olan küçük kızına biraz daha

sarılarak yürümeye devam etti. Bir yandan da bahçesine dikmek için aldığı fesleğenlerini tutmaya çalışıyordu. Eskiden beri inanırdı fesleğen kokusunun evi ve evde yaşayanları koruyacağına.

Çocukluğunda dinlediği bir hikâyeden hatırlıyordu bunu. Ama annesinin ve anneannesinin mutfak pencereleri önünde ya da bahçelerinin bir köşesinde her zaman fesleğenleri olduğunu çok iyi biliyordu.

Aklı biraz önce önünden geçtiği kumaş tezgâhında kalmıştı, ne güzel olurdu şöyle yeni çiçekli bir elbisesi olsa; üzerindekiler giyinmekten ve yıkanmaktan çoktan yıpranmıştı ancak onun basit bir basmaya bile ayıracak parası yoktu. Eğer yemek yapabileceği birkaç parça erzak alabilirse kendini şanslı sayacaktı.

Çocukları ve kendisi kocasının kazandığı üç kuruş parayla yaşamaya çalışıyorlardı. Aslında diğerlerinden pek de farklı bir aile değildi onlar. Bir anne, bir baba ve çocuklar, acılar, açlıklar aynıydı. Gözlerde aynı bezginlik vardı. Yalnız tüm çaresizliğine karşın Çerkezlere has bir gururu omuzlarında hâlâ taşımaktaydı.

Pazarı dolaşmaya devam etti, bir taraftan da üç yaşındaki kızı Sıdıka'yı oyalıyordu. Sıdıka annesi kadar güzel bir bebekti. Sarı saçları, mavi gözleri ve beyaz teniyle, Kafkaslar'dan Anadolu'ya gelip yerleşmiş ailesinin tüm özelliklerini taşıyan tipik bir Çerkez kızıydı. O daha doğmadan çok önce ailesi Adapazarı'na gelmiş ve o gündür bu gündür bir yaşam mücadelesine girmişlerdi. Ama fakirlik ve zorluklar yakalarını hiç bırakmıyordu. Sıdıka'nın ise bildiği ve güvendiği tek şey, annesinin narin bedeninde bulduğu sıcaklık ve yorgun gözlerindeki sevgiydi.

Dalmak üzere olduğu uykusundan onun sesiyle uyandı.

"Alıp alacağım yarım okka yağ, bu kadar para istenir mi?"

"Git başımdan kadın, koca pazarı dolaşsan bundan daha iyisini ve ucuzunu bulamazsın. Bu yağlar Balıkesir'den geliyor. İşine gelirse!"

"Pekâlâ ver bakalım, nasıl olsa almak zorundayım."

Çaresizlikle elindeki keseden parayı çıkarıp verdi. Daha almak istediği şeyler vardı. Umarım para yeter diye geçirdi içinden. Gerçi uzun zamandır az parayla bir şeyler yaratma konusunda ustalaştığını düşünüyordu ama gene de kalan parasını saymadan edemedi. Sonra sebze tezgâhlarının olduğu yere gitti. Gözüne kestirdiği domatesleri almak için acele ediyordu. Bir an önce eve gidip diğer işlerini de bitirmeliydi. Komşuları gelecekti öğleden sonra, bahçedeki taş ocakta ekmek ve kocasının en sevdiği böreği pişirmeyi planlamıştı. Akşam eve geldiğinde nasıl da sevinecek diye düşündü. Biraz da yeşillik alabilirsem harika bir yemek olacak dedi kendi kendine.

Etrafta dolaşmaya devam etti bir süre daha, alabileceği kadar erzağı almış elindeki torbaya yerleştirmişti. Sıdıka'nın isteğini yerine getirmek için panayırın olduğu yere doğru yürümeye başladı. Küçük kız ellerini çırparak, gülücükler atıyordu. Cambazların ellerindeki büyük sırıklara uzanmaya çalışıyor, alamayınca da sinirleniyordu. Genç kadın her seferinde kızını sakinleştirip, onları sadece uzaktan seyredebileceğini anlatmaya çalışıyordu.

O sırada pazarda bir bağrışma, bir gürültü koptu. Herkes birbirine bir yerleri gösteriyor ve o tarafa doğru koşuşturuyordu. Telaşla etrafına bakındı. Ne olup bittiğini anlamaya çalışıyor ama bir türlü kalabalıktan başka bir şey göremiyordu. Kızına iyice sokulup seslerin geldiği yere doğru yürümeye başladı.

İnsanlar ikiye ayrılmış, sanki birilerine ya da bir şeylere yol veriyordu. Tam o anda kocaman ve süslü bir araba göründü uzaktan. İlk defa bu kadar görkemli bir şey görüyordu, arabanın önündeki ve arkasındaki askerler sanki savaşa gidiliyormuşçasına çoktu. Önce anlayamadı arabanın içinde kim olduğunu fakat daha sonra aklına komşularından dinledikleri geldi, ancak padişahların böyle büyük arabaları olurmuş, sarayları da böylesine kocaman ve gösterişliymiş söylenenlere göre.

İstanbul diye çok güzel bir yerde oturup, memleketi yönetirlermiş, arada sırada da Anadolu'yu bu büyük arabaları ile gezerlermiş. Ama olabilir miydi, ne işi vardı bu adamların burada? Eğer düşündükleri doğruysa, bu, padişahı yakından

görme fırsatıydı. "Aman ne olacak göreceğim de," dedi kendi kendine. Ancak gene de yürümeye devam etti.

Sıdıka bütün bu gürültüden korkmuş, bir de panayırdan ayrıldıkları için duyduğu hayal kırıklığı ile ağlamaya başlamıştı. Annesi kalabalığa yaklaştıkça daha çok bağırıyor, bir türlü susmak bilmiyordu. Ama o merakına yenik düşmüş ve gittikçe arabanın geçeceği yola daha da yaklaşıyordu. Kızını teselli etmeyi aklına bile getirmeden bu şaşalı arabayı ve içindekini görmeye çalışıyordu.

"Padişah bu, padişah II. Abdülhamit!"

"Kenara çekilin, yol açın!"

"Kellelerinizi başınızın üstünde istiyorsanız yolu kapatmayın."

Söylenen hiçbir şeyi duymuyordu sanki, kucağında Sıdıka, herkesin önüne geçmiş, arabanın yarım açık perdesine bakıyordu. Demek haklıydı, padişahın ta kendisiydi bu adam. Kolundan tutup, onu geriye itekleyen askerlere dahi aldırmıyordu. Belki de bugün hayatının sonuna kadar anlatabileceği bir hikâyeyi yaşıyordu. Buralardaki tek değişiklik bayramlarda ve Ramazan'da ya da şimdi olduğu gibi, bazen pazar kurulduğunda gelen panayırdı. Oysa şimdi koskocaman saltanat arabası ve askerlerin görüntüsü, monoton geçen hayatı için çok büyük bir değişiklikti.

Arabaya yaklaştığı sırada kemerli burunlu, esmer, sakallı bir adamla göz göze geldi. Arabanın yarım açık penceresinden ona bakıyordu, aslında adamın gözleri onda değil küçük Sıdıka'daydı sanki. Ama buna aldırmadan padişahı daha da yakından görmek için yürümeye devam etti. Araba da neredeyse duracak kadar yavaş gidiyordu bu sırada, etraftakiler yerlere kadar eğilmiş, "Padişahım çok yaşa," diye bağırıyordu.

"Bak kızım, iyi bak, bu padişah II. Abdülhamit," dedi.

Oysa, Sıdıka'nın korkmuş mavi gözleri yaşlarla dolmuştu. Bir an evvel bu gürültülü kalabalıktan kurtulmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Bu sırada, neredeyse arabanın yanına kadar gelmişlerdi. Padişah hâlâ onlara bakıyordu, hatta bir ara Sıdıka'ya gülümsedi gibi gelmişti ona.

Araba biraz ilerledikten sonra durdu, camdan uzanan kol ufak bir işaret yaptı. Askerlerin en kıdemlisi olduğu kıyafetinden belli olan biri koşarak camın yanına gitti. Kapı açıldı, asker içeri girdi ve arkasından kapıyı kapattı. Herkes donup kalmış, ne olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. Sıdıka'nın annesini de bir merak aldı, acaba padişah bir şeylere mi kızmıştı?

Kapının tekrar açılması ile kalabalıkta bir uğultu, bir hareketlenme başladı. Sanki herkes bulunduğu yerden adım adım geriye gidiyordu. Merakını yenip dönüp oradan uzaklaşamadı, donmuş kalmıştı. Askerin kendine doğru yürüdüğünü neden sonra fark edebildi, nefesini tuttu, Sıdıka'ya sarıldı ve yere bakmaya başladı. O sırada, herhalde yere kadar eğilip, onu selamlamadığım için sinirlendi, şimdi başımıza bir iş gelecek diye düşünüyordu. Bir taraftan da içinden, "Koskoca padişah ne diye benimle vakit harcasın," dedi. Ama yine de, saniye kadar kısa bu zamanda korkusuna ve vücudunun titremesine engel olamadı.

"Hanım gel hele şöyle!" dedi asker.

Etrafına bakındı, herkes onları seyrediyordu ama gene de üstüne alınmadı. İçinden tekrarladı, "Ne işi olabilirdi koskoca padişahın benimle?" Hareket etmeye korkarak sordu:

"Bana mı seslendin beyim?"

Bu sırada diğer askerler kalabalığı dağıtmakla meşguldü. Adam yanına iyice yaklaşarak konuşmaya başladı:

"Sen bu arabada kimin olduğunu biliyor musun hanım?"

"Evet efendim, duydum padişahımız varmış, İstanbul'a dönerken buradan geçmekteymiş."

"Evet doğru bilirsin. Bu çocuk senin mi?"

"Evet efendim benim kızım."

"Bak şimdi sana söyleyeceklerimi iyi dinle, padişahımız efendimiz senin bu kızı çok beğenmiş, onu alıp İstanbul'a saraya götürmek ister."

"Ama nasıl olur efendi?"

"Olur olur pekâlâ olur. Daha ne istiyorsun? Kızın saraylarda yetişecek, her istediği olacak, belki de ileride onu sultan diye çağıracaklar."

"Ben kızımdan ayrılmam beyim, hem babası ne der? Ben ona ne derim? İnanır mı bana, inanır mı kızımızı padişah beğendi, alıp saraya götürdü desem!"

"Sen işin o yanını bize bırak, hayatında kocanın da senin de görmediğin kadar altın verecek padişahımız. On iki yaşına geldiğinde gizlice kurulan esir pazarlarında satılması daha mı iyi? O zaman belki de zengin bir tüccara ya da hiçbir zaman padişah olamayacak bir şehzadeye cariye olacak, bu güzellikteki kızı bırakmazlar sana."

"Onun güzelliğini de nereden anladın beyim, o daha üç yaşında, bebek sayılır."

"Biz anlamasak da bak padişahımız anlamış, hem sen bırak bunları şimdi, ver de çocuğu götüreyim. Bilmen lazım ki, padişahın buyruğuna karşı gelinmez."

Sıdıka'nın annesinin yüreği sıkışıyordu, bütün bunlar bir rüya diye geçirdi içinden. Bu pazar, bu kalabalık, bu süslü araba ve içindeki koca burunlu, sakallı adam hepsi bir kâbus olmalıydı. Korkudan bembeyaz olmuş bir halde sardı kızını kollarıyla, gözlerinden akan yaşa, alnındaki tere ve gürültüyle atan kalbine aldırmadan bağırmaya başladı, aklına gelen her şeyi söylüyordu ama kulaklarındaki uğultu söylediklerini duymasına engeldi:

"Varın söyleyin padişahınıza benim saraya verilecek kızım yok. Olmayan malımız, olmayan paramız, oğullarımız, kocalarımız zaten onların, hayatlarımızın üzerine kurdukları saraylarında yaşarlarken bir de kundaktaki bebelerimize mi göz dikiyorlar? Olmasın benim kızım sultan, istemiyorum, varın söyleyin padişahınıza."

Biraz önce imrenerek, görkeminden donup kalarak seyrettiği padişah, şimdi onun gözünde bebeğini elinden almak isteyen bir düşman olmuştu. Gitmeliydi, kaçmalıydı buradan ama nereye? Elleri her yerdeydi bunların, binlerce kere dinlemişti esir kızların, cariyelerin hikâyesini. Kurtuluş yoktu, umutsa hiç yoktu. Yaşadığı bir kâbustu ama bir türlü uyanamıyordu işte, süslü araba, koca burunlu adam ve onun askerleri gözünün önünden gitmek bilmiyordu bir türlü. Gözleri-

ni açıp kapıyor, her seferinde ne olur uyanayım diyordu kendi kendine.

"Sen ne diyorsun bre densiz!" diye bağırdı asker. "Şimdi şuracıkta vurdururum kelleni, dua et de padişahımız efendimiz duymamış olsun, ver hele şu kızı, uzatma artık."

Arabanın camından kızgınlıkla bakan padişah, kükrer gibi bağırdı:

"Getirin artık çocuğu, devlet bir garip kadının bağırtısını mı dinleyecek? Sorarım size bir zavallının hakkından gelemiyor mu Osmanlı'nın askeri? Abdülhamit bir köylü kadının kellesini vurdurttu dedirtmeyin benim arkamdan."

Bu korkunç sesi duyduğu an her şeyin bittiğini anladı, askerler etrafında, Sıdıka tanımadığı bir adamın kollarında süslü arabaya doğru gidiyordu. Fark etmemişti bile çocuğu kollarından nasıl aldıklarını, sanki fark etse bir şeyler değişebilir miydi, gücü yeter miydi onları engellemeye?

Kızının çığlıklarını duydu bir an, bir de önüne atılmış birkaç kese altını gördü. Keşke "anne" diye bağırmasaydı, keşke sadece ağlasaydı. Yüreği parça parça oluyordu. Çaresizlik buydu demek; ne açlık, ne sefalet!

Biliyordu Sıdıka'yı son kez gördüğünü. Neden geldim buraya, neden yarım okka yağ için kaybediyorum kızımı diye düşündü. Yürüyüp gitseydi o arabayı gördüğünde, bu kadar merak etmeseydi İstanbul kokan bu kafileyi.

Elleri kucağında, kızına sarılırmış gibi kaldı. Tuttuğu fesleğenleri hâlâ bırakmamış, gittikçe artan bir kuvvetle sıkıp duruyordu. Askerler ve araba yavaş yavaş hareket etmiş, gidiyordu, Sıdıka'nın çığlığı ise hâlâ havadaydı. Gözlerindeki yaş o kadar fazlaydı ki olup biteni göremiyordu bile. Dizlerinin üstüne düştü, sarı saçlar, mavi gözler ve tombul beyaz bir suratın hayali ile dalarken karanlık çukura nedense aklında hep şu soru vardı:

Ben şimdi babasına ne diyeceğim?

Abdülhamit, 1839 senesinde tahta çıkan Abdülmecit'le, cariyelikten hanım sultanlığa geçen Rusyalı Ermeni Virjin'den, saraydaki adıyla Tirimüjgan Hanım'dan doğmuştu. Abdülhamit, Tirimüjgan Hanım'ın yaşayan tek çocuğuydu. Yedi yaşındayken annesini veremden kaybedince saray geleneğine uygun olarak Abdülmecit'in karılarından Perastü Sultan bakımını üstlendi. Babası Abdülmecit ve saray halkı tarafından sevilmeyen bir çocuk olarak büyüdü. İçine kapanık, sessiz yapısıyla kardeşi Murat'tan oldukça farklıydı. Hiç kimse onun bir gün padişah olabileceğine ihtimal vermiyordu. Annesinin hastalıklı bünyesinin Abdülhamit'in bedeninde de etkili olduğu inancı vardı saray halkı arasında.

Padişah olan babası onu bulunması gereken törenlerde yanına almıyor, ilk oğlu Murat'ı ise her fırsatta halka ve ileri gelen kişilere tanıtıyordu. Bu durum Abdülhamit'in diğer kardeşlerine ve özellikle de Murat'a olan düşmanlığını artırıyordu.

Haremde genelikle babaannesi Pertevnihal ile birlikte olan Abdülhamit, yaşlı kadından sarayda olup biten her şeyi öğreniyordu. Bu arada kimsenin dikkatini çekmeden yaşarken gördüğü tüm gelişmeler onu haddinden fazla şüpheci ve korkak yapmıştı. Ancak aynı zamanda ileride padişah olacağına kesin gözüyle bakılan Murat'a göre ise daha tedbirli ve akıllı olmasına neden olmuştu.

Bütün diğer padişahlarda olduğu gibi zorlu bir şehzadelik dönemi geçirdi. Her gün öldürülme korkusunu yaşayarak tahta çıkacağı günü bekledi. Bu arada özellikle ülke siyaseti konusunda kendini geliştiriyor elinden geldiğince çevresindeki nazırlardan bilgi topluyordu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun 34. Padişah'ı olabilmesi için iki padişah döneminin kapanması gerekiyordu. Önce amcası Abdülaziz sonra da abisi Murat tahta çıktı. Mithat Paşa tarafından tahttan indirilen Abdülaziz ve akıl sağlığı bozulduğu gerekçesi ile padişahlığı elinden alınan V. Murat'tan sonra, gene dönemin etkili kişisi Mithat Paşa tarafından 1876 senesinde otuz dört yaşındayken tahta çıkarıldı ve otuz üç sene sultanlığını sürdürdü.

Dönem, siyasi yapısı itibarıyla, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün karışıklıklarını, zayıflıklarını ve yok oluşunu yansıtıyordu. Yüzyıllardır süre gelen saray içi çekişmeler, saltanat kavgaları, Osmanlı'yı kendi topraklarında olduğu kadar, yabancı devletlere karşı da oldukça zayıf bir konuma düşürmüştü.

II. Abdülhamit'in tahta çıkışı ise batının işine gelmekteydi. Çünkü Osmanlı Devleti'nin yeni padişahla birlikte daha iyi bir konuma gelemeyeceğini biliyorlardı. Abdülhamit, V. Murat'ı tahtan indirip kendisinin padişah olması için ön ayak olanlara, özellikle de Mithat Paşa'ya, hükümdarlığı gerçekleştiği anda Meşrutiyeti ilan edeceğine dair bir söz vermişti. Ancak bu sözü verirken içinde bulunduğu koşullar ve bu koşulların yarattığı baskı ön plandaydı. Hükümdar olabilme hevesiyle kabul etmek zorunda kaldığı Meşrutiyeti aslında hiçbir zaman istememiş ve içine sindirmemişti. Abdülhamit de kendisinden önceki Osmanlı padişahları gibi mutlak bir hâkimiyetin peşindeydi.

Sonuç olarak, 23 Aralık 1876'da ilan etmek zorunda kaldığı ve dayanağı Kanun-i Esasi olan Meşrutiyet, ülkede bir istikrar sağlayamadı. Bu yeniliğin doğrultusunda kurulan Osmanlı Meclis'i gerçek anlamda hayata geçirilemeden II. Abdülhamit tarafından Osmanlı-Rus savaşı gerekçe gösterilerek kapatıldı. Bu olaydan bir süre önce de sadrazamlığa getirdiği Mithat Paşa'yı sürgüne gönderdi. Bu sürgünün gerçekleşmesindeki en büyük neden Mithat Paşa'nın yeni anayasaya eklemiş olduğu bir maddeydi. Bu maddede V. Murat'ın iyileşmesi halinde tekrar Osmanlı Devleti'nin başına geçmesi şart koşul-

muştu; işte bu nedenle ve Meşrutiyet yanlısı olması dolayısıyla, Abdülhamit, her zaman Mithat Paşa'dan şüphelendi ve kendi sadrazam yaptığı bu şahsa hiçbir zaman güvenmedi.

Böylece, Abdülhamit, meclisi kapatarak, gene kendi iktidarı sırasında kabul etmek zorunda kalacağı II. Meşrutiyet'in ilanına kadar, gerçek anlamda ise cumhuriyetin ilanına kadar Osmanlı padişahlarının kişisel isteklerine ve baskıcı yönetimine son verme şansının da yok edilmesini sağlamış oldu.

Saltanatını sürdürebildiği dönem boyunca, batılı devletlerden gelen tehlikeler, savaşlar, ayaklanmalar ve bir taraftan Meşrutiyet yanlısı İttihat ve Terakkiciler, diğer bir yanda ordunun şeriatçı kesiminin çıkarttığı 31 Mart İsyanı gibi bazı önemli siyasi olaylar, Abdülhamit yönetimini iyiden iyiye güçsüzleştirdi. Tahta çıkar çıkmaz kurdurttuğu ve doğrudan kendisine bağlanan "Hafiye Teşkilatı" bile tahtını korumaya yetmiyordu.

Dolmabahçe Sarayı'nda kendini tam anlamıyla güvende hissetmeyen padişah, Yıldız Sarayı'na yeni bölümler ekleterek oraya yerleşti. Tüm şehri ve boğazları her an görmek ve gelebilecek tehlikeyi önceden tespit etmek istiyordu. Padişahlığı boyunca birçok suikast teşebbüsü ile karşılaştı.

Abdülhamit muhalefeti oluşturan Jön Türkler'i sürgüne gönderiyor, bu grupla alakası olduğunu düşündüğü insanları yakın takibe aldırıyordu. Ülkeden uzaklaştırılan ya da kaçan Jön Türkler faaliyetlerini yoğunlukla Paris'te sürdürmekteydi. Tahttan indirilme ve rejim değişikliği korkusu o kadar fazlaydı ki, baskıcı iktidarı ile her türlü yayın örgütüne sansür uyguluyordu.

Zamanında muhbirler artmış, herkes birbirinin açığını kollayarak ihbar eder hale gelmişti. İstanbul sokaklarında padişahın ajanları, sivil polisleri kol geziyordu. Haklarında en ufak bir kuşku duyulanlar –bunlar o dönemde toplumsal hayat içerisinde çok da faal halde bulunmayan kadınlar dahi olsa– hapsedilerek ya da sürgüne gönderilerek cezalandırılıyordu.

Bunun yanında devlet kasasının boşalmasına rağmen sarayda hayat eskisi gibi sürdürülmeye çalışılıyor, kalabalık saray

halkı için inanılmaz masraflar yapılıyordu. Tertiplenen eğlenceler, cariyelere sunulan hediyeler, saray kadınlarının sınırları zorlayıcı müsriflikleri halkın sırtından çıkarılıyordu. Yüzyıllardır devam eden Osmanlı saray gelenekleri her şeye rağmen uygulanıyordu.

Bir gün için pişirilen yemekler neredeyse bir şehrin ihtiyacı kadardı. Padişahın kendi güvenliği için sürekli paralar vererek etrafına toparladığı insanlar, onların yakınları, padişahın karıları, çocukları ve başka saraylara gönderilmiş olan, eski padişahların karıları ve çocukları ve daha bir sürü saray çalışanı da devlet bütçesinin ortaklarıydı. Bu masrafların karşılanabilmesi için konulan yüksek vergiler, rüşvet ve yolsuzluklar nedeniyle sık sık ayaklanmalar oluyor, bu da ülke içindeki karışıklıkları had safhaya çıkarıyordu. Halk iyice fakirleşmiş ve sefalet içindeydi, Osmanlı İmparatorluğu'nu ve onun saltanat düşkünü ahalisini artık omuzlarında taşıyamaz olmuşlardı.

Seneler boyu süren savaşlar bir dönem Osmanlı hazinesini zenginleştirirken, halkı çaresiz ve kimsesiz bırakmıştı. Yıllar boyunca yapılmış savaşların en büyük nedeni yeni ganimetler ve yeni esirlerdi. Her yeni sefer hazinenin tekrar doldurulması ve Osmanlı Saltanatı'nın devam edebilmesi için bir fırsattı. Ancak Osmanlı ordusu artık eskisi gibi değildi. Hazine, sadece padişahların ve çevresinin bitmeyen ihtiyaçları için kullanılıyor, ordunun yenilenmesi ve güçlendirilmesi için bir şey yapılmıyordu. Yapılmaya çalışılanlar ise durumu olduğundan daha kötü bir hale getiriyordu. Ülkenin değişik bölgelerinde farklı etnik gruplardan çeşitli askeri birlikler oluşturulmuş ve bunlar neredeyse kendi başlarına bırakılmıştı. II. Mahmut'tan bu yana orduda radikal ve köklü bir yapılanmaya gidilmemişti. Onun da zaten bu girişimde tam anlamıyla başarılı olduğu söylenemezdi.

Sürgüne gönderilen aydınlar, idam edilenler altı yüz senelik Osmanlı İmparatorluğu'nun her döneminde olduğu gibi padişahlık karşıtı, yenilikçi yurtseverlerdi. Padişah ve padişahlık taraftarları, seneler boyunca esir pazarlarından satın alınmış cariyelerden olma kızlar, oğullar, yeğenler bir şekilde elde et-

tikleri yalılarında, konaklarında hizmetçileri ile saltanat sürüyorlardı. Her geçen gün zenginlikleri biraz daha artıyor. Devlet güçsüzleştikçe, halk yoksullaştıkça onların adları biraz daha "paşa", biraz daha "hanım sultan" oluyordu.

Bu durum Osmanlı Devleti'nin son zamanlarına kadar böyle devam etti. Yabancı güçler tarafından istila edilmiş, padişahlar tarafından kendi güvenliklerinin sağlanması karşılığında satılmış ülke toprakları, o dönem devlet ve padişah yandaşları tarafından vatan haini ilan edilen, payitaht için tehlikeli olduğu düşünülen kişilerce savunulmuştu. Bu savunmanın merkezi ise, Osmanlı'nın taşra diye sözünü ettiği Anadolu'ydu.

Ne gariptir ki Osmanlı'nın başşehri İstanbul'un ileri gelenleri ise kurtuluşu, özgürlüklerini elinden alan yabancı kuvvetlere sığınmakta bulmuşlardı. Belki de yüzyıllarca Osmanlı'nın padişahları ile aynı şehirde oturup, saltanatla fazla iç içe bulunmalarından kaynaklanmaktaydı bu "ne pahasına olursa olsun kendini kurtarma" esareti.

Her ne kadar adından "Cennetmekân Sultan Abdülhamit Han" diye söz edilse de, görülüyor ki, II. Abdülhamit de Osmanlı geleneğini sürdüren, ülkesindeki karışıklıklara son verememiş bir padişahtı. Onun döneminde de aynı karmaşalar yaşandı. Belki de tek farkı, otuz üç sene boyunca, sultanlığını bütün isyanlara ve düşmanlarına karşı, sivil polislerini ve jurnalcılarını kullanarak üstün bir gayretle korumasıydı.

Haremi küçültmeye çalışmasına rağmen diğerleri gibi adından söz edilebilecek genişlikte –yaklaşık beş yüz kadından oluşan– bir haremi vardı.

Bu döneme ait bilgilere göre, şehzadeliği sırasında Flora Cordier adındaki Belçikalı bir kızla ilişki kurmuş ve onunla evlenmek istemişti. Beyoğlu'nda moda evi işleten bu kız, daha sonra, Abdülhamit padişah olunca, dükkânı kapatılarak bir konağa yerleştirilmiş, ancak bir süre sonra harem hayatına alışan Abdülhamit tarafından unutulmuştu.

II. Abdülhamit zamanında kadınlar, devlet işlerinde eski dönemlerde olduğu kadar söz sahibi değildi. Güçlü olanların harem içerisinde bir otoritesi vardı. Bu kadınların arasında

Bedrifelek, Behice, Biydar, Dilpeseni, Emsalinur, Mezide, Müşfika, Nazikeda, Peveste, Safinaz, Saliha, Naciye, Sazkar sultanlar en fazla adı geçenlerdir. Bu isimler kendilerine saraya girmelerinden sonra verilmiştir. Hepsi de esir pazarlarından alınmış cariyelerdir. Kimi Rus, kimi Ermeni kimi de Rum'dur.

Bu dönemde kadınların özgürlükleri biraz daha artmıştır, belirli günlerde aldıkları özel izinle sokağa çıkmalarına, hatta alışveriş etmelerine bile göz yumulmuştur. Ama harem kuralları halen geçerlidir. Tutsak edilmiş bir sürü kadın, hayatın her türlü özgürlüğünden uzak tutularak yaşamaya, daha doğrusu itaat etmeye zorlanarak yaşamaya mahkûm edilmiştir, "insanlıkları" ise hareme girdikleri gün saray kapılarının arkasına terk edilmiştir. Her biri seneler boyu Osmanlı'ya daha çok şehzade doğuran kadın olmak için dikkatlice eğitilmiş, kimi sarayın sosyal yapısına çok uygun olan entrikalarla padişahların bile önüne geçmiş, kimiyse bu anlaşılması zor sistem içerisinde yok olup gitmiştir.

İşte böylesi bir hayata sokuluyordu Sıdıka; üç yaşında padişahın emri ile annesinden alınmış, birkaç kese altınla her şeyi değiştirilmiş binlerce küçük kızdan biri olarak devam edecekti yaşamına artık. Bunu isteyip istemediği konusunda ne onun ne de ailesinin hiçbir söz hakkı olmadan boyun eğeceklerdi padişahın kendilerine verdiklerine, bunun bedeli bir anne için küçük kızı olmadan, onu bir daha asla görmeden yaşamak, küçücük bir çocuk için ise annesinden ve sevdiği her şeyden ayrı kalmak dahi olsa buna katlanacaklardı, çünkü padişah karar vermişti, "Bu kız güzel bir kız olacak," demişti bir kez.

Önce kendisini, sonra ismini süslediler Sıdıka'nın. Saray haremine uygun bir isim buldular, Fulya dediler ona.

Ve böylece başladı hikâyesi:

Annesi yere çökmüş, boş gözlerle bakıyordu, ağlıyordu bir taraftan, ama bu garip bir ağlamaydı. Sanki uluyor gibiydi. Haydi artık kalk ayağa da kurtar beni bu adamlardan der gibi baktı suratına annesinin. Avazı çıktığı kadar bağırıyordu "anne, anne" diye. Ama o kalkıp koşarak yanına geleceğine, biraz daha çöküyordu olduğu yerde.

Son görüşüydü Sıdıka'nın annesini, kocaman arabaya bindirdiler onu. Kapıları kapattıklarında ne bir ses ne de annesinin yüzü vardı artık.

İlk gördüğü, tüller içinde çok güzel bir kadın oldu. Öylesine süslüydü ki bu kadın, mücevherlerine ve elbisesinin parlaklığına bakakaldı. Ağlaması bir an için yavaşladı. Kadın onu kollarına aldığı zaman karşısında oturanı fark etti ve biraz daha güçlü olarak başladı ağlamaya. Adam ona sert sert bakıyordu, bir taraftan da susturun şunu artık diye bağırıyordu. Babasından ne kadar da farklıydı. Gözüne kocaman ve simsiyah görünüyordu, oysa babası yumuşacıktı, kumral saçları ve zayıf bir bedeni vardı.

Kadın, adamın bağırtısından korkmuş, çocuğu sallayıp duruyordu. Ağzına şekerlemeler veriyor, sus kızım ne olur diye sanki yalvarıyordu, bir taraftan da küçük kızın elbiselerine, saçlarına yapışmış olan fesleğen yapraklarını silkeliyordu. Ama Sıdıka yabancıların yanında olmaktan ve biraz önce annesinden zorla alınmasından dolayı gittikçe artan bir şiddetle bağırıyordu. Bu sırada araba hareket etmiş, tempolu bir şekilde yoluna devam ediyordu. Hıçkırıkları yorgunluktan yavaşlamıştı, aslında bağırmak, ağlamak istiyor ama bu gücü kendinde bulamıyordu. İçini çekerek usul usul ağladı gene de ama bir süre sonra belki bu ahenkli sallantıdan belki de yaşadıkla-

rının etkisiyle uykuya daldı. Etrafında konuşulanlar ninni gibi geliyordu ona, rüyasında bir şeyler görüyordu ama bu her zaman alışık olduğu annesinin güzel yüzü değil, biraz önce arabanın yanındaki omuzları çökmüş garip bakışlı bir kadının hayaliydi.

Gözlerini açtığında havanın kararmış olduğunu gördü. Kendini bildi bileli korkardı karanlıktan. Birileri onu kollarında taşıyarak çok geniş bir odaya soktu. Üzerindekileri çıkarmaya başladılar. O kadar yorgundu ki kolunu bile kıpırdatacak hali yoktu. Bir kadın sürekli olarak, "Dikkat edin, uyandırmayın," diye söyleniyordu, bu arada başka sesler de geliyordu kulağına:

"Ne kokuyor bu kız böyle?"

"Garip ama fesleğen kokusu bu galiba, fark etmedin mi?"

"Evet haklısın, her tarafına sinmiş, elbisesi, saçları hatta nefesi bile fesleğen kokuyor. Kim bilir kimin yavrusu bu, bu sefer kimlerin canı yandı acaba. Şu bir lokma çocuğa nasıl da kıydılar, nasıl da ayırdılar anacığından."

"Ne biliyorsun? Belki de anası satmıştır."

"Belki de ama zannetmiyorum, baksana nasıl da melek gibi bir yüzü var. İnsan nasıl ayrılır ondan. İçini çekişine bakılırsa çok ağlamış olmalı. Allahtan yaşı küçük, her şeyi unutur büyüyünce. Zaten o unutmasa bile buradakiler unutturmak için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Bir sabah uyandığında bakar ki sırmalı ve pullu elbiseler giymiş yüzlerce cariyeden biri olmuş."

Kadın bunu söylerken gözleri dalmıştı ve çok uzaklarda kalan bir hikâyeyi düşünür gibi duruyordu. Aklına saraya getirildiği gün gelmişti. O da az mı ağlayıp yakarmıştı eve dönebilmek için, ama seneler geçince alışmıştı her şeye. Bu kızın da sonu benim gibi olacak dedi kendi kendine.

"Hadi ne daldın öyle, yardım et yatıralım yatağa."

"Bilmem, düşünüyorum işte, umarım bu kızcağız kurtarır kendini."

"Bak hele şuna, gene yufka yürekliliğin tuttu. Bir gün gelir de acıdığın bu kız gözde olup bir de çocuk doğurursa görür-

sün o zaman gününü. Nasıl da emirler yağdırıp kullanır senin benim gibilerini."

"Belki de haklısın ama onun kötü bir insan olabileceğine pek ihtimal veremiyor insan. Aslında buradaki bazı kadınların sahip olduğu kötülüğün birazı bile onda olsa, ileride daha mutlu olabilir, en azından kötülük yapmaya yatkın bir ruhun tesiriyle ve onun sahte gücüyle farkında olmadan kendini koruyabilir. Her neyse, zaman gösterecek her şeyi, ama bana kalırsa uzun zamandır buraya getirilen kızların en güzeli bu. Hadi lambayı söndür de çıkalım buradan artık, uyusun yavrucak."

Bu sesler Sıdıka'ya çok yabancıydı ama bir türlü gözünü açıp da bakamıyordu. En sonunda onu oldukça sert bir yatağa yatırdılar. Üzerini örttüklerinde tekrar derin uykusuna dalıverdi.

Yıldız Sarayı'nın kadınlar için ayrılmış bahçesindeki küçük kızlar çığlıklar atarak etrafta koşturuyorlardı. Birbirlerinin süslü elbiselerini çekiştirerek bağırıp gülüşüyorlardı. Onları pencereden seyretmekte olan Müşfika Hanım artık neredeyse on iki yaşına gelmiş olan Fulya'ya baktı. Ne kadar da büyümüştü. Onu saraya getirdiklerinde küçücük bir çocuktu. Sıdıka olan ismi kendi buyruğu ile değiştirilmiş ve bütün saray halkı onu Fulya diye çağırmaya başlamıştı. Bu tip süslü adlar bir gelenekti Osmanlı Sarayı'nda. Kadın, bulduğu adın ona ne kadar yakıştığını düşündü. Gerçekten de, uzun sarı saçları, mavi gözleri ve narin vücut yapısı ile diğerlerinden hemen ayrılıyordu Fulya. Anlaşılması zor, büyülü bir güzelliği vardı, bazen dünyanın en masum yaratığı gibi bakarken, bazen koskoca sarayı bir dakika içerisinde yerle bir edecekmiş gibi bir ifade gelip yerleşirdi gözlerine. Ama her hali ile güzeldi Fulya, çoğu zaman açık bıraktığı sarı saçları hiçbir süse ihtiyaç duymadan parıldardı. Güzelliğinin yanında bütün davranışlarında kendini belli eden inatçı bir onuru da vardı kızın, diğer kızların tir tir titrediği kalfa kadınların, harem ağalarının karşısında bir gün bile başını yere eğmemiş, hiçbir zaman çekinerek bakmamıştı onların gözlerine.

Haremde yetişen bazı kızlar gibi Osmanlı kanından gelen bir prenses değildi ama Müşfika kadın ve haremdeki diğer sözü geçen cariyeler sayesinde iyi bir eğitim alıyordu. Bu da sahip olduğu tüm özellikleri ile birleşince, onun ileride iyi bir yerlere gelebilmesi için yeterliydi.

Saraya getirileli neredeyse dokuz sene olmuştu. Onu yetiştirmesi için kalfa kadına teslim etmişti Müşfika. Öylesine dikbaşlı ve inatçı bir kızdı ki kısa sürede herkesi canından bez-

dirmişti. Ona verilenlere karşı garip bir direnişi vardı. Oysa ki bütün çocuklar hoşlanırdı kendilerine sunulanlardan. Ama bu kız bir başkaydı, ara sıra düşmanca bakardı çevresindekilere, sanki annesinden zorla ayrılmış olduğu günü hatırlıyormuş gibi nefreti hiç bitmemişti. Ancak bu olay yaşandığında o daha üç yaşında bir çocuktu ve tüm olanları hatırlaması, en azından bu nefreti sürdürebilmesi imkânsızdı.

Başkadının daha önce kimsede karşılaşmadığı bir ruh hali vardı Fulya'da, odalarda kapalı kalmaktan sıkılır, yüzü sadece dışarıda, bahçede olduğu zaman gülerdi. Diğer kızlarla da fazla beraber olmazdı, kendisini onlardan hep ayrı tutar, onlar ev sahibi o ise misafirmiş ve kısa bir süre sonra gidecekmiş gibi hareket ederdi. Fazla ilişki kurmasa bile kimseye kötü ya da kaba davranmaz, başkalarının kalbini kırmamaya özen gösterirdi. Bazı günlerde ise yaptığı neşeli sohbetleri, konuşkanlığı ile herkesi eğlendirir, kendisi de o sıkıntılı ruh halinden çıkıverirdi. Müşfika aslında onun son derece sevimli, hatta çok sık göstermese de komik ve neşeli bir kız olduğunu iyi biliyordu, eğer Fülya'nın keyfi gerçekten yerindeyse harem halkını bir anda etkisi altına alıvermesi hiç de zor olmazdı.

Bazen de saatlerce bahçede bir ağacın dibinde oturup, hiç kıpırdamadan denize bakardı ya da yapraklarla, çiçeklerle konuşur, onları koklar, çoğunlukla yerden topladığı kuru otları, ağaç kabuklarını elindeki mendile sarıp odasına getirirdi. Bunları camın yanına koyup, dışarı çıkamadığı zamanlarda gözünü dikip seyrederdi. İlk zamanlar, Müşfika, kızın normal olmadığını düşünüp endişelenmişti. Ancak saray doktorları ile yaptığı görüşmede çok ciddi bir problemin olmadığını öğrenmiş, bir süre sonra da onun yaptıklarına alışmıştı.

Fulya'ya o güne kadar saray âdetlerine göre çeşitli eğitimler vermiş ve gerçek bir saraylı gibi konuşmayı ve davranmayı öğretmeye çalışmışlardı. Bütün bunlar kolay olmamıştı. Ancak kız, belki çaresizliğinden belki de sık sık gösterdiği zekâsından dolayı, bir süre sonra onların istediği gibi olmuştu. Ancak Müşfika bu denli dikbaşlı bir çocuğun kendisini daha çok zorlayacağını düşünmüştü, bu nedenle, bu kabullenişin altında

hep bir şeyler arıyordu. Söz konusu Fulya olunca hiçbir şey bu kadar kolay olamazdı ona göre. Kızın bütün vaktini cariyelerle birlikte haremde geçirmesinin de etkisi olabilir bunda diye düşünüyordu kadın, sonuçta birlikte olduğu insanlara uyum sağlaması onun için çok daha hayırlı olacaktı ve o da bunun farkındaydı.

Fulya, Yıldız Sarayı'ndaki ilk bir senesini hastalıklarla geçirmişti. Onun böyle serpilip gelişeceğini kimse tahmin edememişti. Arada bir padişah, kızın nasıl olduğunu sorardı Müşfika Hanım'a, işte böyle zamanlarda Abdülhamit'in bu kızı yanına almaktan dolayı pişman olup olmadığını düşünürdü kadın. Ama gene de iyi bir seçimdi Fulya, bütün her şeye rağmen güzelliği ve zekâsı ile saray halkının sevgisini kazanmıştı. Aksiliklerinin ve haşarılıklarının yanı sıra, iyi kalpli oluşu ile herkesin ilgilendiği bir çocuk olmuştu kısa zamanda, diğer kadınlar şimdilik Fulya'yı kendilerine bir rakip gibi görmüyorlardı ama zamanla neler olacağını kimse bilemezdi. Bu sarayda seneler boyu cariyeler ne acılar çekmiş, ne şanssızlıklara uğramıştı. Kimi çok iyi yerlere gelmiş, kimi diğerlerinin hışmına uğramıştı. "Umarım güzelliği ve aklı gibi şansı da çok olur bu kızın," diye düşündü kadın. Sonra oturduğu minderlerden yavaşça kalkarak hizmetkârlara seslendi:

"Kızlara söyleyin de içeri girsinler artık, akşamki gösteri için hazırlanmaları lazım."

Sarayın en popüler gösterisiydi Hacivat'la Karagöz. Bütün kadınlar kendilerine ayrılan yere oturup, kafesin arkasından seyrederdi olup bitenleri. Gidecek fazla yerleri olmadığı için böylesi gecelerde süslenip püslenip en iyi elbiselerini giyerlerdi. Çocuklar için ise bir başka güzeldi bu gösteriler. Saatlerce gülerek, eğlenerek haremin kasvetli havasından bir süre de olsun kurtulmuş olurlardı.

Fulya cariyeler hamamına girdiğinde herkesin orada olduğunu gördü. Bu hamam sefalarını çok seviyordu. Kızlar şarkılar söyler bir taraftan da birbirlerini yıkarlardı. Anlatılanlara göre gözdeler ve başkadın için ayrılan hamamlar çok daha güzeldi ama gene de o buranın kokusunu, mermerlerin parlaklığını

ve kurna başında anlatılan hikâyeleri dinlemeye bayılırdı. Bunlar bazen korkutucu olsa da, o aldırmaz ve can kulağı ile dinlerdi birbirinden güzel kızların anlattığı bu hikâyeleri.

Özellikle padişaha sunulmak için seçilen kızın hamam sefası çok güzel olurdu, kızın saçlarına değişik yağlar sürülür, vücudu sütlerle ovulurdu. Etrafa yayılan mis gibi kokulara bayılırdı Fulya, böyle günlerde hiç sıkılmadan bir köşede oturup onları seyrederdi.

İçeri giren harem ağasının sesini duyduğunda yıkanmasını bitirmek üzereydi. Kalktı, eşyalarını toplayıp giyinmek üzere yukarı çıktı. Bu gece başkadının ona hediye ettiği elbiseyi giyecekti. Giyinmesine yardım eden hizmetliler işini bitirdiğinde kendini seyretti uzun uzun. Gerçekten de bu mavi elbise ona çok yakışmıştı. Saçlarını taradılar, bir de ufak kolye taktılar boynuna, artık hazırdı diğer kadınlarla birlikte gösterinin yapılacağı yere gitmeye. Ancak birdenbire haremle selamlığı birbirine bağlayan koridorun kapısının açık olduğunu görünce, ufak bir gezinti yapmak için dayanılmaz bir arzu duydu içinde. Kimseye fark ettirmeden yavaşça yürümeye başladı.

Onun dışarı çıkmasıyla birlikte içeriye ufak tefek, esmer yüzlü kâhya kadın girdi. Ellerine ve kollarına taktıkları o kadar fazlaydı ki hareket ettirirken oldukça zorlanıyordu. Ama ne yapsın ki bu herkesin birlikte olduğu, eğlendiği ender gecelerdendi, bu nedenle, sarayda kadınlar arasında güç belirtisi olan takılarının hepsini birden göstermek istiyordu:

"Hadi kızlar, çabuk olun, padişahımız salona geçmek üzereymiş. Kızım sen de kıkırdayıp durma orada öyle, ben size doğru dürüst bekleyin beni demedim mi?"

"Şey efendim, bir fıkra anlattılar da ona gülüyorum."

"Sonra gülersin, Fulya nerede, hiç mi yerinde durmaz bu kız?"

"Şimdi buradaydı, giyinmiş sizin gelmenizi bekliyordu, ama Fulya bu, kim bilir aklına ne geldi gene."

"Ben tahmin edebiliyorum onun neyin peşinde olduğunu, başını belaya sokmasa bari akşam akşam."

O sırada içeri giren harem ağasının sesiyle irkildiler:

"Şu kıza bir sahip olamadın kâhya kadın, gene kapıları açık görünce selamlık bölümüne dalıvermiş, padişahın geçeceği yolda saklanmış buldum onu."

Adam bunları söylerken Fulya harem ağasının kocaman kolları arasında kalmış, küçücük bedeni ve suratındaki yaramaz ifadeyle salondaki kadınlara bakıyordu:

"Aa destur, kızım hiç utanmaz mısın sen, ne işin var selamlıkta, ya padişahımız görseydi seni orada öyle saklanmış dururken?"

"Sizi merak ettim ondan saklandım derdim. Hem ne var bunda, sadece yakından bir görmek istiyordum kendisini. Herkesin bu kadar korktuğu adam nasıl bir şey acaba diye düşünüp duruyordum. Ama maalesef bu koca hadım yakaladı beni."

"Şükret şansına, padişah değil de o yakaladı seni. Ne zaman bu kapılar açılsa sen bir yolunu bulup başını derde sokuyorsun. Hadi artık oyalanmayın da gidelim. Bu seferlik Müşfika kadına bir şey söylemeyeceğim ama bir dahaki sefere gözünün yaşına bakmam, alırsın cezayı."

Ertesi sabah kalktığında, bütün gece kalfa kadının gözünü ayırmadan ona baktığını düşününce gülmeye başladı, kadını iyice endişelendirmişti. Sanki her an bir şey yapacakmış gibi kendini takibe aldığı, hatta bu yüzden doğru dürüst hiçbir şey seyredemediği geldi aklına. Oysa o, olay çıkartan kendisi değilmişçesine bütün gece şekerlemelerden, tatlılardan yiyip durmuştu. Bir taraftan Hacivat'la Karagöz'ü izlerken bir taraftan da onların taklitlerini yapıyorlardı kızlarla, o kadar çok gülmüşlerdi ki Müşfika Hanım onları uyarmak zorunda kalmıştı.

Gösterinin arkasından cariyeler sazlı sözlü bir eğlence yapmışlardı kendi aralarında, danslar edilmiş, gece boyu yemekler yenmişti. Uzun zamandır ilk defa yaptığı dansları ve acemice söylediği şarkıları hatırlayınca tekrar başladı gülmeye, arada bir böyle eğlencelerin yapılması iyi oluyor diye geçirdi içinden.

Bir taraftan kahvaltısını ederken bir taraftan da o gün yapacağı işleri düşünüyordu. Derslerini bitirdikten sonra biraz bahçede oynamak istiyordu. Haremde oturup kâhya kadının onlara gösterdiği işleri yapmak hiç hoşuna gitmiyordu. Dantel

işlemek ya da kasnakla uğraşmak hiç de ona göre değildi. O hep dışarıda olmak ve sarayın katı kurallarından biraz da olsa uzaklaşmak istiyordu.

Kahvaltısını yeni bitirmişti ki harem ağasının onu çağırdığını söylediler. Aceleyle üstünü başını toparlayarak çıktı odadan. Adam onu kapının dışında bekliyordu. Dün geceki vukuattan sonra daha bir dik bakar olmuştu Fulya'ya. Kendini bildi bileli sevememişti bu adamı, sert sert bakardı herkese, iri cüssesi ve bu cüsseye yakışan kocaman elleri vardı, bazen bu elleri nereye koyacağını bilemez, çoğunlukla da fazlalık yaptığını düşündüğü et parçalarıymış gibi onları itinayla beyaz uzun elbisesinin altına gizlerdi. Kızlar bahçede oynarken biraz gürültü etseler sinirli bir tavırla konuşur, bu yeni yetme cariyelerin odalarda oturup daha fazla el işi yapmalarının çoktan zamanı geldiğini söylerdi.

Oldukça yaşlı biriydi hadım, çok şey görüp yaşadığı söylenirdi, saraydaki entrikaları, dedikoduları bilir ve bunu hemen Nişantaşı'ndaki konağında yaşayan Perastü Sultan'a iletirdi. Gerçi II. Abdülhamit tarafından saraydan gönderildiğinden beri Valide Sultan'ın herhangi bir gücünün olmadığı söylenmekteydi ama hadım ona olan bağlılığını sürdürmekteydi. Fulya bu kadını hiç görmemişti, o geldiği sıralarda saraydan çoktan ayrılmıştı Perastü.

Kendisiyle hep II. Abdülhamit'in başkadını Müşfika Hanım ilgilenmişti. Haremde sözü geçen, güzel bir kadındı, kendisine de hep sıcak davranmıştı. Ama Fulya'nın içinde bu saraya ve halkına karşı hep bir soğukluk vardı. Kendini hiçbir zaman buraya ait hissetmiyordu. Çocukluğun verdiği heyecanla, pek belli etmese de, aslında birçok şey hoşuna gitmiyor değildi, mesela güzel yemekler, eğlenceler, kızların süslenmelerini seyretmek, eğer kendisine hediye edilirse güzel şeyler giymek, sonra o bitmesini hiç istemediği hamam sefaları; ama o, içinde hep bir şeylerin boşluğunu taşıyarak ve bazı kuralların nedenini anlamayarak yaşamaktaydı. Daldığı düşüncelerden hadımın sesiyle sıyrıldı:

"Seni Müşfika Hanım bekliyor!" dedi hadım, sert bir sesle.

Uzun koridoru geçerek başkadının kullandığı bölüme geldiler. Buraya çok sık çağrılmadığı için merak ediyordu ne olup bittiğini. Odaya girdiğinde onu atlas işlemeli minderlerin üzerinde oturur buldular.

"Gel kızım, seni görmek istememizin nedenini merak etmişsindir herhalde. Anlatacağım şimdi, ama gel önce biraz konuşalım. Şu lokumlardan almak ister misin? Bunları özel olarak yaptırıyorum sarayın tatlıcısına, bilirsin lokuma hiç dayanamam."

"Teşekkür ederim efendim, alayım. Gerçekten de çok güzeller. Ama eksik olmayın, bize gönderdikleriniz de en az bunlar kadar tatlı."

"Hep böyle tokgözlü oldun kızım, sana sahip çıkanlara teşekkürü borç bildin, bu da seni benim gözümde diğerlerinden farklı yaptı ama artık biraz da uslanman lazım. Her neyse, şimdi beni iyi dinle; saray hocalarından aldığın derslerden haberim var. Haremdeki her kız gibi sen de padişahımız efendimizin bize sağladığı hocalar tarafından eğitiliyorsun. Gerçek bir saraylı gibi konuşmasını, oturup kalkmasını, yani saray adabını öğreniyorsun. Ama ben senin musiki ile de yakından ilgilenmeni istiyorum. Bundan sonra her sabah Meşkhane'ye giderek müzik eğitimi alacaksın. Derslere hemen bugün başlıyorsun. Dünkü güzel gösterinde gördüğüm kadarı ile müziğe çok yatkınlığın var. Bu tatlı, billur gibi sesin, güzel nameleri kolayca söyleyeceğini umuyorum. Beni utandırmayacağına eminim. Bundan sonra hayatın derslerinle dolu geçecek. Arada sırada seni kontrol edeceğim. Şimdi git artık, yapmam gereken işler var. Çıkarken söyle de hadımım bana sarayın mücevhercisini çağırsın."

"Allah sizi ve padişah efendimizi başımızdan eksik etmesin efendim. Sağlığınıza duacıyım. Sizi utandırmayacağım efendim."

Sevinç içerisinde ayrıldı kadının yanından, ona öğretilmiş bu kalıp teşekkür cümleleri bile daha kolay çıkmıştı ağzından, hatta hadım bile daha sevimli geliyordu gözüne. Bu çok büyük bir lütuftu, içi içine sığmayarak takip etti adamı.

Bundan sonra günler Fulya için çok daha güzel geçmeye başlamıştı. Artık haremin o koca yastıklarında oturup tatlı yiyerek ve hiçbir şeyin farkında olmadan yaşayan diğer cariyelerin dedikodularını dinleyerek vakit geçirmeyecekti. Üstelik, artık yaşı ilerlediği için bahçede koşuşturup, çocukça oyunlar oynamasının da bir süre sonra harem ağaları tarafından engelleneceğini biliyordu.

Her sabah düzenli olarak müzik hocaları ile oluyordu. Onun dışında birkaç kız daha vardı. Bunların çoğu Osmanlı soyundan olan sultanlardı. Kendisinin satın alınmış bir köle olduğunu bildikleri için pek fazla ilgilenmiyorlardı. Sadece bu kızın nasıl olup da böyle bir ayrıcalıktan yararlandığını düşünüyorlardı. Haremdeki cariyeler de çalgı çalarlardı, müzik eğitimi alırlardı ama hiçbiri başkadının emri ile buraya gönderilmemişti. Bazen kendisi de gelip onları seyrediyordu. Böyle zamanlarda Fulya'nın eli ayağı birbirine giriyor ve yanlış yapmaktan korkuyordu.

Sanki bu kadını annesinin yerine koymuştu. İçindeki kızgınlıklarına, kırgınlıklarına rağmen Müşfika kadının yeri onun için çok farklıydı. Onu sever, ama aynı zamanda ondan korkar ve çekinirdi. Ama bunları hissettiğini hep saklamaya çalışırdı, çünkü korkak biri olarak tanınırsa sarayın güçlü kadınları tarafından daha çok ezileceğinin farkındaydı. Aslında sarayda güvendiği tek insan başkadındı. Elinden geldiğince onunla birlikte olmaya çalışırdı ama bu çoğu zaman imkânsızdı, çünkü etrafta kendi gibi bir sürü kız vardı. Ayrıca koca bir saray haremin idaresi ve padişahın isteklerinin hemen yerine getirilmesi de bu kadının zamanını yeterince alıyordu.

Küçücük yaşında kimsesiz kalmanın olgunluğu ile herkesten farklı olmayı, en azından bir özelliği ile anılmayı aklına koymuştu. İşte şimdi bu fırsat ona verilmişti. Yapacağı tek şey çok çalışmak ve diğerlerinden farklı bir cariye olarak yaşamak ya da eğer yapabilirse farklı bir cariye olarak bu saraydan çıkmaktı.

Günler boyunca eline geçirdiği her sazı çalmaya uğraştı. Bütün dikkati ile hocaları izliyor, tek kelime kaçırmadan on-

ların söylediklerini dinliyordu, zamanın nasıl geçtiğini bile anlamıyordu çoğunlukla. Sarayda müzikle ilgili bulabildiği ne kadar kitap varsa okumaya da başlamıştı, müzik tarihinin, nota ve bestelerin derlendiği her çeşit kitabı inceliyordu. Akşamları odasına girdiğinde omuzları ağrıyor, gözleri notalara bakmaktan yorgun düşmüş oluyordu.

Saraydaki gündelik hayatın sıkıcılığından kurtulmuş gibiydi artık. Mümkün olduğunca haremin odalarından uzak kalmaya çalışıyordu. Kızların elişi yaptıkları zamanlarda bir bahane bulup Meşkhane'ye kaçıveriyordu. İki bölüm arasında gidip gelirken, açık bulduğu yerlerden bahçeye çıkıyor, uzaklarda görünen şehri ve orada yaşayan insanları düşünüyordu. Gelen sesleri dinleyerek, kalabalığı tahmin etmeye çalışıyor ya da sarayın kapısından dışarı çıkıp o insanların arasına karışabileceği günlerin hayalini kuruyordu.

Garip bir şekilde kurtuluşunun müzik sayesinde olacağını düşünmekteydi Fulya, sanki ne kadar iyi olursa buradan kurtulma şansı da o kadar fazla olacakmış gibi geliyordu. İçindeki bu his onu, dersleri konusunda daha bir hırslı yapmıştı. Nedenini bilmeden bu fikre sarılmış, her geçen gün biraz daha artan bir heyecanla ne olduğunu bilmediği bir şeyleri bekler olmuştu.

Harem halkının üzerine çökmüş olan o tembellik, boyun eğiş Fulya'yı çok korkutuyordu. Zaman zaman, "Acaba ben de mi böyle olacağım ileride?" diye kendine sorup duruyordu. Aslında çok kızıyordu, bu her şeyi baştan kabul etmiş tavırlara, hiçbir çarelerinin bulunmadığı daha hareme ilk geldikleri gün öğretilmiş olmasına rağmen, insan içinde hiç olmazsa kurtulmak adına bir umut taşımalı diye düşünüyordu. Oysa ki birçoğunun umudu günün birinde gözde ya da ikbal olabilmekti ama bu çeşit bir umut aslında hepten umutsuz kalmanın ta kendisiydi Fulya için.

Aklı bazı şeylere erdiği günden beri değişik kaçış planları yapıyordu. Bazen denizden kaçmayı, bazen çarşaflara bürünüp saraya gelen bohçacıların arasına karışmayı, bazen de bir yerlerden erkek giysileri bulup, selamlık tarafına geçip, bir fırsatını

bulduğu zamansa dışarı çıkmayı düşünmüştü. Ama bunların hepsi zamanla çok komik gelmişti ona. Bir kere yüzmeyi bilmiyordu, bu nedenle deniz çok korkutucu geliyordu gözüne, diğer planlar ise daha en başta yakalanmasına neden olacak kadar basitti. Kim bilir bugüne kadar kendi gibi düşünen kaç kız bu yolları denemişti. Onun için uygun bir fırsat beklemeye başlamıştı artık. Nasıl olsa bir gün bir şeyler olacaktı, işte o zaman kimse ve hiçbir kural tutamayacaktı onu bu sarayda.

Zaman derslerle ve harem akşamları ile akıp gidiyordu, Fulya artık on yedi yaşına gelmişti. Sapsarı saçları beline kadar uzanıyordu, boyu iyice uzamıştı. İnce beli ve narin görünümüyle, seneler önce ayrıldığı annesinin bir kopyası olmuştu. Ama o, annesine göre daha sağlıklı ve bakımlı görünüyordu. İçindeki sıkıntılarına rağmen bu yaşına kadar rahat bir hayatı olmuştu. İyi beslenme ve sarayda yaşamanın sağladığı olanaklar Fulya'nın görünümüne de yansımıştı. Hayatı hep bu odalarda ve koridorlarda geçtiği için çok istese de dışarıda olup bitenlerden hiçbir zaman bilgisi olmamıştı. Sanki yaşam sadece bu sarayda akıp gidiyor gibi gelmeye başlamıştı artık ona.

Osmanlı İmparatorluğu'nun gittikçe zayıfladığını gösteren, İstanbul ve Anadolu'da olup bitenlerden onu haberdar edecek bir şey yoktu. Sadece bazen çeşitli dedikodular duyuyordu. Ama dedikodu sarayın vazgeçilmez eğlencesiydi. Bu nedenle, bunlara fazla önem vermiyordu. Zaten dışarıyla ilgili olarak anlatılanların tersine onların yaşamında herhangi bir değişiklik olmamıştı. Çıkan savaşlara, ayaklanmalara rağmen harem aynı haremdi.

Eğlencelerde, masraflarda bir azalma göze çarpmıyordu. Aksine padişahın emriyle sürekli temsiller ve operalar sahneleniyordu. Yabancı sanatçıların biri gidiyor, biri geliyordu. Bu faaliyetler sayesinde müzik kulağı ve zevki iyiden iyiye gelişiyor, sanata olan hayranlığı artıyordu. Gösterilerin hiçbirini kaçırmıyordu, klasik Batı müziğini tanıyor, tanıdıkça müziğe daha çok yakınlaşıyordu.

Artık kendi müziği konusunda da iyice ustalaşmıştı. Hemen hemen bütün çalgıları çalıyor, şarkılar söylüyordu. Özel gecelerde haremdeki kadınlar için danslar ediyordu.

Harem halkında sürekli bir değişme oluyordu, yeni gelen cariyeler, evlenip gidenler bu hareketliliği daimi kılıyordu. Sultanların çoğu evlenip kendi haremlerine gitmişlerdi. Bazen onların bu kadar küçük yaşta nasıl olup da bir ev idare edeceklerini düşünüyordu. Ama sarayda bu bir gelenekti. Kızlar yedi yaşında bile evlendiriliyordu padişahın buyruğu ile, bazen bunun nedeni siyasi çıkarlar, bazen de padişahın takdir ettiği adamlarına Osmanlı soyundan bir kızın hediye olarak gelin edilmesiydi.

O sabah dersi yoktu. Bütün hocaları gelecek hafta yapılacak düğün için hazırlanıyorlardı. Hava çok güzeldi, bahar yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştı. Haremin bahçesinde yürüyüşe çıkmaya karar verdi. Burası onun en sevdiği yerlerden biriydi. Çeşit çeşit çiçekler vardı. Her birinin ismi bir şarkı gibiydi onun için. Bahçıvanlar bahçenin güzel kalması için çok çaba harcarlardı, hele şimdi daha da çok çalışıyorlardı. Çünkü yaz gelmek üzereydi ve haremin kasvetli duvarlarından kurtulan harem halkı, yazı genellikle bahçede geçirirdi. Artık mangallar sönecek ve uzun kış akşamları bitecekti.

Bahar ve yazın bir anlamı da, İstanbul'un güzel kırlık alanlarına yapılan gezilerdi. Genellikle büyük piknikler düzenlenirdi, tabii ki hadımlarla birlikte gidilirdi bu pikniklere, koruyuculara va muhafızlara karşın gene de güzeldi saraydan uzaklaşmak. Fulya çok severdi böyle günleri, çimenlerde oturmak, denizi seyretmek bir tutkuydu onun için, ama öylesine az yapabiliyordu ki bunu, birden içi sıkıldı, çocukken kurduğu hayalleri düşündü, kendini hep dışarıda yaşayan biri gibi hayal ederdi.

Hâlâ aklında kaçma fikri vardı, ama seneler geçmiş bunu nasıl yapabileceğini bir türlü bulamamıştı. Bu saray, bu kurallar her geçen gün kendini daha kötü hissetmesine neden oluyordu. Bazen hayaller kurarken korkuyor, dışarıdaki yaşamı hiç tanımadığını düşünüyordu, kendini bildi bileli buradaydı ve başka bir hayat görmemişti.

Çok merak ediyordu dışarıdaki insanların nasıl yaşadığını, asıl merak ettiği ise, üç yaşında kucağından koparılıp alındığı

annesiydi. Onunla ilgili hiçbir şey bilmiyordu. Saraya geliş hikâyesini de bir zamanlar cariye olan, ama gözden düştükten sonra haremdeki kadınlar için çalışan yaşlı bir hizmetçiden öğrenmişti. Bu kadın ona her zaman "fesleğen kokulu kız" diye hitap ederdi.

"Hiç unutmam, seni buraya getirdikleri ilk gün saçlarından parmaklarının ucuna kadar fesleğen kokuyordun, bunun nedenini asla anlayamadım ama, o yoğun kokuyu da hiç unutamadım," demişti. Kadının bunları anlatması aslında yasaktı, ama Fulya'nın ısrarlarına dayanamamıştı. Bu hikâye Fulya'yı derinden etkilemişti. O günden beri de fesleğenler ve geçmişte kalan ailesi arasında garip bir bağlantı olduğunu düşünüp, saklayabildiği tek anı olarak buna sarılmıştı. Bu nedenle de harem odasındaki küçük demirli penceresinin önüne bir saksı içerisinde bahçıvandan istediği fesleğenleri dikmiş ve her gün kokladığı bu kokunun ona uğur getireceğine inanmıştı. Sanki bu bitki ile beraber annesinin koruyuculuğu da hep onunla birlikte olacakmış gibi geliyordu.

Ailesini bir daha asla göremeyeceğini ve tanıyamayacağını düşünerek yürümeye devam etti. Bunun kader olmadığını biliyordu, bu zorla bir hayatın birilerinin ellerinden koparılıp alınmasıydı. Burada yaşadığı günler boyunca öğrenmişti bu gerçeği. Kader, sarayın dışında, saray halkıyla karşılaşmama şansına sahipsen eğer işlerdi, burada ise padişah ve güçlü harem kadınlarıydı kader. Bu nedenle, içinde annesine karşı hiçbir kırgınlık yoktu, seneler öğretmişti bu insanların gücünü, o zavallı kadın ne yapabilirdi ki Osmanlı'nın padişahına.

Bugüne kadar dinlediği harem hikâyelerindeki kötü sonlardan ve var olduğu söylenen bir tek kurtuluş yolu seçeneğinden sonra, tek bir şeyi umut eder olmuştu; o da bir gün padişahın onu uygun gördüğü biriyle evlendirip buradan göndermesiydi. Hayatının sonuna kadar sarayda kalma fikri onu hâlâ çok korkutuyordu. Duvarları çinilerle süslenmiş, büyük ocaklı, küçücük kasvetli odalar burada bulunan kadınların hapishanesiydi aslında, Valide Sultan'ın odası bile, bütün ihtişamına karşın bunu bozamıyordu.

Demirli pencerelerden gözüken şehir, neredeyse on dört senedir hep bir özlem olarak kalmıştı içinde. Padişahın gözdesi olan kadınlar mertebeleri yükseldikçe daha iyi odalara geçerlerdi ama bu odalar bile o hapishanenin bir başka koğuşuydu Fulya için. Bu nedenle, kadınların sevinçlerine hiçbir zaman anlam veremedi.

Bunları düşünürken farkında olmadan bahçenin harem ağalarına ayrılmış bölümüne geldiğini fark etti, geri dönmek istedi ama duyduğu sesler onu aniden durdurdu. İlk defa böyle bir konuşmaya şahit oluyordu:

"Bak senin burada olman bile çok tehlikeli, lütfen git. İkimizin de başını yakacaksın."

"Ama seni seviyorum, başıma neyin geleceği umurumda bile değil!"

"Böyle bir şeyin olamayacağını sana söyledim. Ancak padişahın izniyle birlikte olabiliriz. Bu da imkânsız, görüştüğümüzü duyarlarsa haremin güvenliği konusunda şüpheye düşerler ve bu da hepimizin sonu olur. Seni buraya sokan hadımın başı gider bizden önce."

"Bir yol olmalı, lütfen bırak konuşayım harem ağası ile, belki bize yardım eder."

"Sen çıldırmışsın, ona böyle bir şeyi nasıl söylersin? Anında öldürürler bizi. Hadi git artık, lütfen bir daha gelme, sen bilmezsin bu insanların ne kadar acımasız olduğunu. Padişahın haremine girdin, bu bile büyük bir suçtur."

Bunları söylerken bir taraftan da ağlayan kız Billur'du, sesinden tanımıştı Fulya onu. Karşısındaki adamın sesini de bir yerlerden hatırlıyordu ama bulamıyordu. Panik içerisinde saklandığı yerden hafifçe başını kaldırdı, etrafına bakındı, kimsenin olmaması için dua ediyordu bir taraftan da. Billur'a baktı bir an, kız perişandı, ağlamaktan gözleri kızarmış, sürekli titriyerek "git buradan" diye inliyordu. Fulya kafesli bölümün arkasında duran adamın kim olduğunu seçemiyordu. Kızın yanına gitmeyi istedi ama karar veremedi. Birilerine ihtiyacı olduğu belliydi kızın ama yaptığı işin öğrenilmesini de hiç istemediği ortadaydı.

Billur hareme birkaç sene önce gelmişti, Fulya'dan üç yaş daha büyüktü. Çok güzel bir kızdı ama o kadar sessizdi ki bir süre sonra onun varlığı unutuldu. Türkçe'yi zar zor öğrettiler, ismini de Billur olarak değiştirdiler.

Onun böyle bir şey yapacağı hiç kimsenin aklına bile gelmezdi. Bu cesareti haremin en hareketli ve meraklı kızı dahi gösteremezdi. "Ya da ben öyle biliyorum," diye düşündü Fulya. Yavaşça oturduğu yerden kalktı ve sessiz olmaya gayret göstererek hareme doğru yürüdü, adam çoktan gitmişti. Billur' u orada öylece bıraktı, aklı ondaydı ama yapabilecegi hiçbir şey yoktu.

Odaya girdiğinde kızların büyük bir neşe içinde olduğunu gördü. Bütün elbiseler, mücevherler ortaya dökülmüş, herkes kendine uygun olanı seçmeye çalışıyordu. Neyse ki kendisinden bir süre sonra içeri giren Billur'un ağlamaktan kızarmış gözlerini hiç kimse fark etmemişti. Köşede oturmakta olan Gülbahar'ın yanına gitti Fulya. Yanına oturarak sordu, bir taraftan da düşünceli düşünceli önündeki meyvalarla oynuyordu:

"Neler oluyor burada, daha düğüne bir hafta var, bu ne hazırlık böyle?"

"Ne olacak, Sultan Hanım kına gecesini sarayda, yani sevgili dayısı Abdülhamit'in himayesinde yapmak için davet almış. Biliyorsun, paşa babasının konağında olacaktı aslında, ama düğünü gibi kınanın da burada olmasına karar verildi. Ve yarın akşam için hazırlıklar yapıldı bile, gördün mü gene haberi en son biz aldık. Oysa eskiden her karar haremden çıkarmış, Osmanlı'nın kiminle savaşacağı bile. O kadar eskiyi bilemem ama artık buraların tadı yok söylenene göre."

"Nasıl bu kadar çabuk hazırlanabildi her şey?"

"Dedim ya, daha önceden karar verilmiş ama pek duyurmamışlar nedense, biraz önce gelip söylediler."

Gülbahar'la konuşurken bir taraftan da Billur'a bakıyordu. Aslında aklı bu zavallı kızdaydı, nasıl da ağlamıştı, nasıl da çaresizdi, kim bilir ne kadar acı çekiyordur diye düşündü. Oturduğu yerden kalkıp onun yanına doğru yürüdü.

Aslında çok samimi değillerdi ama ne olursa olsun onunla konuşmaya kararlıydı. Aklına ilk geleni söyledi:

"Sen karar verdin mi ne giyeceğine?"

Aldığı cevap çok kesin ve sertti:

"Ne giyeceğim ve nasıl görüneceğim kimin umurunda, nasıl olsa orada da buradaki insanlar olacak ve biz tutsak edilmiş halimizi unutarak bir saray eğlencesi daha yaşayacağız ve sanki çok mutluymuşuz gibi davranmak zorunda bırakılacağız."

"Bu kadar karamsar olma lütfen, belki biz de bir gün buradan kurtuluruz. İstediğimiz hayatı yaşarız bir yerlerde."

"Sen buna inanıyor musun küçük kız? Belki de bu yüzden hep mutlu görünüyorsun. Ama benim hiç umudum yok."

"Eğer herhangi bir umudum olmasa, ben bu hayata katlanamam Billur. Sen buraya geleli daha iki sene oldu. Ben neredeyse kendimi bildim bileli bu kasvetli odalarda yaşıyorum. Çocukluğumdan bu yana bana öğretilen süslü saray lisanı ile konuşuyorum, istedikleri gibi davranıyorum ve bunun daha ne kadar süreceğini de bilmiyorum. Bildiğim tek şey, eğer onları gerçekten kızdıracak bir şey yaparsam sonumun hiç de iyi olmayacağı. Bakma öyle arada bir yaptığım yaramazlıklara, artık alıştılar bana da onun için seslerini çıkarmıyorlar. Ama ben onların ne kadar tehlikeli olabileceklerini çok iyi biliyorum, bir şeyleri sezinledikleri anda her şey biter benim için, aslında bu herkes için geçerli, lütfen çok dikkatli ol."

"Neye karşı dikkatli olmalıyım Fulya, sen ne demek istiyorsun?" diye dehşetle sordu Billur. Bir taraftan da karşısındaki kızın gözlerine bakıyordu. Ama bu ifadede, ne kızgınlık ne de nefret vardı, sadece bir korku ve merak görülüyordu.

"Yoksa, yoksa sen beni gördün mü? Lütfen, eğer bir şeyler biliyorsan bunu sakla, bunu bir sır gibi sakla."

"Tamam, merak etme, ben sadece senin için korkuyorum, tabii ki bu aramızda kalacak ama lütfen bir delilik yapma. Belki bir yolunu bulabiliriz, belki her şey tahminimizden kolay olur."

"Hayır Fulya bu olamaz, bunu sen de biliyorsun, senin ya da benim yapabileceğimiz hiçbir şey yok."

"Siz burada kafa kafaya vermiş ne konuşuyorsunuz bakayım?"

Öylesine dalmışlardı ki, içeriye giren kalfa kadını fark etmemişlerdi. İkisi birden toparlandı ve ayağa kalktılar.

"Kusurumuza bakmayın efendim, dalmışız," dedi Fulya.

"Her neyse, yarın akşam için hazırlan, Müşfika kadın seni de kınada dinlemek istiyor. Bize güzel şeyler çalıp söyleyeceksin. Kızlar sana yeni bir giysi bulsunlar, çok güzel olmanı istiyorum. Paşanın haremi de burada olacak ona göre."

Biraz önce Billur için üzülen Fulya şimdi kendisi için neredeyse ağlamak üzereydi. Dehşetle etrafına bakıyor, sanki birilerinden yardım bekliyordu. Kızlarsa çığlık çığlığa bağırarak onun etrafını sarmışlardı. Herkes sarılıyor, onu öpüyordu. Böyle önemli günlerde çalıp söylemek, sözü geçen insanların, hatta padişahın gözüne girebilme fırsatıydı. Düğünlerde, kadınlar için ayrılan yerde söylenen şarkılar, yapılan danslar, selamlıktaki dikkatli kulaklar ve gözler tarafından da duyulur, görülürdü. Ama başarısızlıklar da bir o kadar dikkat çekici olurdu. Beğenilmeyen, kabiliyetleri yeterli bulunmayan kızlar için de umutların sonu olurdu bu ve zavallı cariye, haremin herhangi bir eşyası gibi miyadını doldurmayı beklerdi.

Bütün bunların farkında olan Fulya öylece sessiz kaldı, herkes bir şeyler söylüyor onu kendine getirmeye uğraşıyordu. Eline tutuşturdukları şerbeti zorla içirdiler, bir yere oturttular. Kendi kendine yaparım, yapabilirim herhalde diyordu, daha önce de söylemişti ama o zaman sadece haremdeki kızlar vardı. Oysa şimdi, padişah, misafirleri, başkadın, herkes orada olacaktı. Yapabileceği fazla bir şey yoktu, kendisine bir emir verilmişti ve o da bunu yerine getirecekti.

Bir an önce hazırlanmalıydı. Yarına kadar yapacak çok işi vardı. Öncelikle kendine uygun yeni bir giysi bulmalıydı, sabaha kadar da söyleyeceği şarkıları seçer, hatta bir deneme bile yapabilirdi. Yerinden kalktı, diğer kızlar çoktan rengârenk bir sürü giysiyi onun önüne koymaya başlamıştı bile, Fulya tek tek elbiselere bakmaya başladı. Hepsi çok süslü ve gösterişliydi. Birden gözü Billur'un elindeki çok güzel pembe bir elbiseye takıldı. Üzeri incilerle süslenmiş bu kıyafetin yeleği yerlere kadar uzanıyordu, başlığına tutturulmuş tül de pembe renkliydi ve sırma işlemeleri göze çarpıyordu.

"Bunu giyer misin Fulya? Bunun kumaşını bana çok sevdi-

ğim biri hediye etmişti, çok özel bir günde giymem için. Hediye edebilmek için göze aldığı tehlikeyi düşünürsen benim için ne kadar değerli olduğunu anlarsın."

"Ben ne diyeceğimi bilemiyorum. Sağol Billur ama bu nasıl olur? Yani padişahın ve harem kadınlarının dışında bir cariyeye hediye vermek kimin haddine!"

Bunu söylerken bir taraftan da bahçedeki adamı düşünüyordu, evet şimdi tanımıştı onu. Bu, hareme kumaş getiren yahudi adamın oğluydu, onları sadece kafesli bölümün arkasından görebilirlerdi, kumaşları beğenir, hadımlar vasıtası ile alışveriş yaparlardı. Daha doğrusu günlük harçlık alan cariyeler, gözdeler ve başkadın yapabilirdi bunu. Onlarsa sadece seyrederlerdi, gerekli görüldüğünde kendilerine de alınırdı. Peki bu adam bu kumaşı nasıl olmuş da Billur'a gönderebilmişti, işte bunu anlayamıyordu.

"Emin misin, bunu giymemi gerçekten istiyor musun? Yoksa sırrımız için bir rüşvet mi bu?"

"Lütfen, lütfen Fulya beni yanlış anlama. Senin bu sırrı ölene kadar saklayacağını biliyorum. Ben sadece senin kurtuluşunda benim de bir katkım olsun istedim, tabii bu bir kurtuluş olacaksa."

"Sağol arkadaşım, çok büyük bir zevkle giyeceğim bunu, umarım bana şans getirir."

Rüya gibi diye düşündü Fulya, birden daha çok heyecanlanmıştı. Ama bu biraz önceki heyecan gibi korkuyla karışık değildi. Kendini bu giysi ile hayal etti. Garip bir şekilde, şimdi yarın gecenin bir an önce gelmesini ister olmuştu.

Ertesi sabah kızların sesiyle uyandı. Herkes sabah namazı için hazırlanıyordu. Geçirdiği uzun ve zor geceden sonra bu saatte kalkmayı hiç istemiyordu ama akşam olacaklar aklına gelince, üstündeki örtüyü attığı gibi fırladı yatağından. Diğerlerine katıldı, kalbi deli gibi çarpıyordu.

Namazdan sonra hep birlikte kahvaltı ettiler, herkes akşam nasıl eğleneceklerini konuşup gülüyordu. Arada bir de kendisine laf atıyorlardı. Ama o hiç oralı olmadan kahvaltısını bitirdi. Kına hamamına gitmeden biraz daha çalışmak istiyordu.

Belki biraz da bahçede dolaşacak zaman bulabilirdi. Bunun kendini rahatlatacağını düşünüyordu. Ama dün bahçede şahit olduğu olay aklına gelince vazgeçti, zaten çok kısa bir süre sonra planladıklarını yapamadan gelinin ve ailesinin saraya geldiğini öğrendiler.

Hep birlikte hamama gidildi, gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakılacaktı. Bin bir çeşit yemek hazırlanmıştı. Bir taraftan gelin hazırlanıyor, bir taraftan bu yemekler yeniyordu. Herkes şarkılar türküler söylüyordu. Çevresindeki bu havaya o da kaptırdı kendini, uzun uzun yıkandıktan sonra yeni arkadaşı ve sırdaşı Billur'la sohbet etmeye başladı. Onun hikâyesini baştan sonra öğrenmek istiyordu, ama içeriye giren Müşfika kadını görünce bu işi daha sonra yapmaya karar verdi, konuşacak vakitleri kalmamıştı.

Kına eğlencelerinin başlamasına birkaç saat kala, odasına giderek sazını eline aldı. Biraz daha çalışmak istiyordu bir hata yapma düşüncesi bile onu çok korkutuyordu. Sonunda çalışmaktan vazgeçip her şeyi oluruna bıraktı, çünkü bu saatten sonra yapabileceği fazla bir şey yoktu.

Kalktı ve giyinmeye başladı. Saçlarını taradıktan sonra başlığı kafasına yerleştirdi. Aynadaki görüntüsüne baktı, neredeyse kendini tanıyamayacaktı. Elbisenin kesimi ince belini iyice ortaya çıkarmıştı, sarı saçları başlığın altından beline kadar iniyordu, elbisenin pembesi mavi gözleri ile bir kontrast yapmış, ama yanakları ve dudakları ile çok güzel bir uyum içerisinde olmuştu. Acaba anneme mi benziyorum yoksa babama mı, keşke onlar da beni görebilselerdi diye düşündü kendi kendine ama sonra bu düşünceleri çarçabuk kafasından atarak kapıya doğru yürüdü. Artık eğlencenin yapılacağı yere gitmeye hazırdı.

Herkes oradaydı, başkadın bile yerini almıştı, salona girer girmez onunla göz göze geldiler. Müşfika Hanım hemen yanına çağırdı Fulya'yı. Kadının ona bakan gözlerinde daha önce hiç görmediği bir ifade vardı.

"Bakıyorum da pek bir güzel olmuşsun kızım, bu renk, bu tüller sana çok yakışmış. Acaba seni bu kadar göz önüne çıkarmakla hata mı ediyorum?"

"Sağolun efendim ama sizin güzelliğiniz yanında benim lafım bile olmaz."

"Yok yok bu akşam bütün gözler sende olacak galiba!"

"Ben kulakları fethetmeyi umuyorum efendim."

"İnşallah yavrum, inşallah. Haydi şimdi geç yerine, ben söylediğim zaman başlarsın çalıp söylemeye."

Fulya arkadaşlarının yanına oturarak etrafı seyretmeye başladı. Gelin tam karşısında, annesi ve başkadının arasında oturuyordu. Sürekli kızın önüne yemesi için bir şeyler getirip duruyorlardı ama kızcağız heyecandan ya da belki de korkudan kafasını bile kaldıramıyordu, arada sırada annesi dürtüklüyor, kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Kızın yüzünü görmeye imkân yoktu. Fulya'nın duyduğuna göre yaşlı bir paşa ile evlendiriliyordu ama yaşı ancak benim kadar olmalı diye geçirdi içinden ve bir acıma duydu ona karşı. "Zavallı," dedi kendi kendine, "yaşlı bir adamın karısı olacak, belki de birkaç sene sonra daha ne olduğunu anlayamadan dul kalacak, sonra bir başka paşa daha girecek hayatına muhtemelen."

Fulya bunları düşünürken servis başlamıştı. Şerbetler gidiyor, tatlılar, yemekler geliyordu. Meyve ve çerez tabakları ise büyük salonun her yerine serpiştirilmişti. Etrafındaki her şey çok güzeldi, bahçıvanların özenle topladıkları çiçekler, Acem vazolarının içerisine konmuş ve büyük odada inanılmaz bir koku armonisi olmuştu. Herkes çok şık ve güzeldi, kadınlar, kızlar yürüdükçe elbiselerindeki pullar, taşlar birbirlerine vuruyor, ahenkli bir ses çıkıyordu, çiçeklerin bayıltıcı kokusunun yanı sıra, kadınların saçlarına ve vücutlarına sürdükleri değişik çiçek yağlarının, vanilyanın kokusu da bu renk ve koku cümbüşüne katılıyordu.

Bir süre sonra kızlardan oluşan çalgıcılar grubu yavaş yavaş yerini aldı, eğlence başlamıştı. Fulya ellerinin terlediğini hissetti. Bir taraftan da gözü Müşfika Hanım'daydı. Ondan gelecek işareti sabırsızlıkla bekliyordu ama bir türlü beklediği bakış gelmiyordu, heyecanı gittikçe artmıştı. Kızların kendisine söylediklerini bile duymadan öylece oturdu bir süre daha, önündeki lezzetli yiyeceklere dahi elini sürmemişti. Şimdi çengi-

ler çıkmış dans ediliyorlardı, kahkahalar, bağrışmalar had safhadaydı.

Herhalde vazgeçti diye düşündü içinden, buna sevinsin mi üzülsün mü bilemiyordu. Tam o sırada müzik kesildi ve Müşfika kadının sesi duyuldu.

"Hadi Fulya bizi eğlendirme sırası sende, misafirlerimize bir güzel çalıp söyleyesin!"

Eline sazını tutuşturduklarında, yerinden kalkmış, misafirlerin tam karşısına geçmişti. Etraftaki seslerin tekrar başlamasına sevinerek oturdu minderin üstüne, o sırada herkes gene kendi eğlencesine dalmıştı.

Güzel bir giriş yaptıktan sonra, dünden beri çalıştığı şarkıları söylemeye başladı. Sanki her dizeden sonra çevresindeki sesler biraz daha azalıyor gibi geliyordu, söyledikçe rahatlıyor, rahatladıkça daha yüksek bir sesle okuyordu. Sazı kendisine uymuş notalar birbirinin peşi sıra akıp gidiyordu. İkinci şarkıya başladığı zaman artık etrafta kendi sesinden başka hiçbir şey duyulmaz olmuştu. Herkes büyük bir dikkatle onu dinliyordu. Başlangıçta gözlerine bakmaya korktuğu Müşfika Hanım'a merakla baktı bir ara, yüzünde öylesine memnun ve bir o kadar da şaşkın bir ifade vardı, gülmemek için kendisini zor tuttu.

Şarkılarının temposunu gittikçe hızlandırmaya başladı, ilk başta çaldığı hüzünlü şarkıların yerini daha eğlencelileri almıştı artık. Herkes hep beraber el çırpıyor, ona katılıyordu. Çalgı ekibi de arkasından çalmaya başlamıştı, daha düşük bir tonda ona eşlik ediyorlardı. Fulya'nın sesi ve sazı bir çağlayan gibi salonda gürül gürül yankılanıyordu.

Selamlık bölümüyle burayı ayıran paravanın ufak penceresi açıldı birden, kalın tülün arkasından bir çift göz göründü, haremde kimse bunun farkında değildi. Şimdi ayağa kalkmışlar, dans ediyorlardı, Müşfika kadın oturduğu yerden bir el işareti yaparak Fulya'nın dans etmesini istedi. Artık iyice rahatlayan ve kendine güvenen kız, sazını koyarak ayağa kalktı. Müziğin ritmine uyarak dönmeye başladı. O döndükçe saçları savruluyor, pembe elbisesindeki inciler şakırdıyordu. Herkes yana açılmış biraz evvel sesiye kendilerini büyülemiş olan

bu güzel Çerkez kızının dans etmesini seyrediyordu. Birçok gözdeki kıskançlığı fark edemeyecek kadar mutlu olan Fulya, dans ettikçe çoşuyordu. Misafirler kendisine alkış tutmuş bağrışıyorlardı. Gecenin başından beri asık suratıyla oturan gelin utanmayı bırakmış şimdi hararetle el çırpıyordu. Biraz evvel açılmış o küçük pencere bile hâlâ açıktı, bunu tek fark eden ise Müşfika'ydı.

Gecenin ilerleyen saatlerine kadar sürdü bu eğlence, dans faslından sonra birkaç şarkı daha söylemesini istediler, artık içinde hiçbir korku olmadan bunca sene öğrendiği her şeyi sundu o gece Fulya.

Gösterisini bitirdikten sonra başkadını, diğer ileri gelen kadınları ve misafirleri selamlayarak yerine geçti. Alkış ve takdir sesleri birbirine karışmıştı. "Maşallah maşallah" diye bağırışıyordu kadınlar. Getirdikleri buz gibi nar suyunu bir dikişte bitirdi. Bu geceki başarısını hanımının gözlerinden okuyordu, ancak bu gözlerde nedenini çözemediği bir endişe de vardı aynı zamanda.

İçi hafiflemiş, tatlı bir yorgunluk kaplamıştı bedenini, yavaş yavaş uykusu geldi ama izin olmadan kalkıp gidemiyordu, bu yüzden bir şeyler atıştırmaya başladı. Sabahtan beri çok fazla yemediği için midesi kazınıyordu. O sırada kalfa kadın kızların yanına gelerek uyumaya gidebileceklerini söyledi. Billur'la birlikte yattıkları bölüme gittiler. Diğerleri hâlâ yorulmamış, gecenin dedikodusunu yapıyorlardı:

"Gelinin elbisesini gördün mü? Ne kadar da güzeldi."

"Elbisesi güzeldi ama gelin çok tombul, sen bir de onu benim üstümde düşün kim bilir ne kadar güzel durur."

"Sen de ne hasetsin, bayağı da yakışmıştı kıza, sonra tombul olması daha iyi, çocukları sağlıklı doğar."

"O kızın çocuk doğuracağından bile şüpheliyim, öyle tembel öyle uyuşuk ki, padişah yeğeni olmasa kimse almazdı onu. Zaten evlendiği adama baksana neredeyse altmış yaşında imiş."

"Siz gelini bırakın da Fulya'ya bakın. Artık padişahın gözdeleri arasına girer herhalde, küçük kuşlar bana selamlıktan açılan pencereyi ve bir çift gözü anlattı. Tabii o dans etmeye ve

şarkı söylemeye öylesine dalmıştı ki bir şeyin farkında değildi, başkadın da gözlerini ondan ayıramıyordu."

"Aman Fulya'cığım dikkat et de, başka bir gözdenin gazabına uğrama."

"Kızlar yeter, bırakın konuşmayı artık, uykusuzluktan ölüyoruz hem bu kızın üstüne de bu kadar gitmeyin, sonra sizin için hayırlı olmaz hem de bu geceden sonra."

Gülüşerek yataklarına girdiler, bir süre sonra sesler iyice kesildi. Onca yorgunluğuna karşı Fulya bir türlü uyuyamıyordu, kızın dediği doğru muydu, birileri onu mu seyretmişti selamlıktan, eğer gerçekten de böyle olduysa başta Müşfika kadın olmak üzere diğer gözde ve ikballerle arasında olabileceklere hazırlıklı olması gerekiyordu, tüm bunları düşünürken derin bir uykuya daldı.

Ertesi gün de dedikodular devam etti. Sanki herkes ona bakıyormuş, onu inceliyormuş gibi geliyordu Fulya'ya. Hareme yeni getirilmiş bir kız gibi hissetti kendini. Müşfika Hanım onu alnından öperek kutlamıştı. "Beni utandırmadın kızım, sana verdiğim emeklerimi boşa çıkarmadın demişti." Arkasından da güzel kumaşlar ve bir çift pırlanta küpe hediye etmişti. Ancak kadının hareketlerinde bariz bir durgunluk vardı, Fulya bunlara seviniyor bir taraftan da bu işin sonu nereye varacak diye düşünüyordu.

Aslında kafasını meşgul eden bir diğer konu Billur'du. Kız o geceden sonra daha da içine kapanmış, ben hiçbir zaman o gelin gibi olamayacağım diye ağlayıp duruyordu. Fulya, yaşının küçük olmasına rağmen, haremde böyle düşüncelerin ve bunalımların ne kadar tehlikeli olduğunu bilecek kadar uzun zamandır yaşıyordu burada ve kızın bir delilik yapmasından korkuyordu.

Kendisi çok küçükken buna benzer bir olay yaşanmış ve kızın intiharı ile son bulmuştu. Diğer bir acı son da, bir zamanlar Fulya daha çok küçük bir çocukken padişah tarafından çok beğenilen bir cariyenin başına gelmişti. Bu kız muhteşem Fransızcası ve bir zamanlar Abdülhamit'in sevgilisi olan bir kadına benzerliği ve yakınlığı nedeniyle harem içerisinde

son derece rahat ve serbest bir şekilde yaşıyordu. Neredeyse kimse bu cariyeye söz geçiremiyordu, tabii padişahla olan yakın ilişkisinin de bunda rolü büyüktü. Fulya hayal meyal hatırlıyordu genç kızı, son derece güzel olduğu kalmıştı aklında. Ancak bir süre sonra bu kızın Abdülhamit'in büyük oğlu Selim'e olan aşkı duyulunca, bir gece sessiz sedasız boğazın derin sularına atılıverdi.

Harem halkı bir süre sonra haftaya yapılacak düğün için hazırlanmaya başlayacak ve herkes gene bir koşuşturmanın içerisine girecekti. Böylece kendisi de derslerden arta kalan zamanını Billur'la geçirebilecekti.

Günler böylece geçmeye başladı. Havalar iyice ısınmıştı. Sabah derslere katılıp, öğleden sonraları Billur'la bahçede geziyor ya da odada oturup sohbet ediyorlardı. Bu arada Yahudi kumaşçı ve oğlu tekrar saraya gelmişlerdi. Müşfika kadının emriyle çeşitli kumaşlar harem halkına sunulmuştu. Fulya da Billur'un sevgilisini kafesin arkasından da olsa daha dikkatli bir şekilde inceleme fırsatı bulmuştu. Billur ise kızarmış yüzü ve yaşlı gözlerle uzun uzun bakmıştı delikanlıya ve tabii daha sonra bir ağlama krizine tutulmuştu. Onu sakinleştirmekse gene Fulya'ya kalmıştı.

Bu olaydan iki gün sonra, Billur telaşlı bir şekilde Fulya'nın yanına gelerek onunla acele olarak konuşmak istediğini söyledi:

"Öğleden sonra seni bahçede, havuzun orada bekleyeceğim, lütfen geç kalma, yanında da birileri olmasın."

Oldukça merak etmişti Fulya, gene neler çeviriyor bu kız diye düşündü. Umarım ikimizin de başını derde sokacak bir şey değildir. İçinde bir sıkıntı vardı. Geçenlerde Müşfika kadın Billur'la ilgili olarak ağzını aramıştı. O da farkındaydı kızdaki değişimin ama Fulya onun biraz rahatsız olduğunu söyleyerek konuyu kapatmıştı. Kadın da inanmıştı ya da öyle görünmüştü. Çünkü onun gibi tecrübeli ve uzun zamandır haremde yaşayan bir kadının aklından neler geçtiğini kimse bilemezdi.

Bütün ders boyunca bunları düşündü Fulya, öğleden sonra bahçeye çıktığında Billur'u havuzun yanında onu bekler bul-

du. Kızın halinde gerçekten bir tuhaflık vardı, sanki birilerinden kaçar gibi, korkar gibi yerinde duramıyordu.

"Neyin var senin, neler oluyor? Gören de seni saraya kaçak girmiş bir suçlu sanacak."

"Kaçak girmedim ama kaçarak çıkacağım bu yerden."

"Sen neler söylüyorsun, aklını mı kaçırdın?"

"Şimdi bu soruları bırak da beni iyi dinle, yardımına ihtiyacım var!"

"Lütfen Billur saçmalama, sana ben değil başkadın bile yardım edemez."

"Bak Fulya dün akşam sevdiğim adamdan bir haber aldım. Yarından sonra yapılacak düğün sırasında buradan kaçacağım, tabii onunla birlikte. Bu bizim için son fırsat, düğün gecelerinde sarayın ne kadar dolu olduğunu bilirsin, tüm hadımlar ve saray görevlileri de koşuşturup dururlar. Yani kimse bir cariyenin yokluğunu fark edemez. Saray muhafızlarına gelince, onlar da kendilerine verilen düğün yemekleri ile meşguldürler."

"Peki ama haremden nasıl çıkacaksın, saray kapısındaki adamlar ne olacak? Ne bileyim ben, bir sürü insan var işte etrafta."

"Onların hepsi halloldu, biraz altınla bu işi çözmüşler."

"Kimler çözmüş Billur, kimler var bu işin içinde?"

"Tamam, sana her şeyi anlatacağım. Ama söyleyeceğim kişilerin adlarını ne pahasına olursa olsun kimseye vermeyeceksin. Biz yakalansak bile onlardan sakın bahsetme. Bizim ikinci hadım Sümbül var ya, o daha saraya alınmadan önce benim sevdiğim adamdan, daha doğrusu babasından büyük bir yardım görmüş ve bunu asla unutamamış. Bir anlamda onun sayesinde girmiş saraya. Hadım edilmek için yapılan ameliyattan sonra çok kan kaybetmiş ve onu öldü diye bırakmışlar, adamların sokağa attıkları Sümbül'ü, o zamanki adıyla Yusuf'u, bizimkiler Pera'nın arka sokaklarında yarı baygın bulmuşlar. Eve getirip bakmışlar ve daha sonra saraydaki bazı adamlarla olan ilişkilerini kullanıp onu buraya sokmuşlar. O da tüm bunları unutmamış ve işte şimdi bize yardım ediyor. Haberleri ondan alıyorum ve onunla iletiyorum. O gece senin giydiğin elbise-

nin kumaşını da o getirmişti bana. Tabii aslında onu da tehlikeye sokuyoruz ama bunun böyle olmasını ben istemedim, bütün bunları onlar planladı."

"Peki senin şu sevgilin olan adam, seni nerede görmüş de âşık olmuş?"

"Hatırlarsan geçen sene buraya sık sık gelirlerdi. Aynı evvelki gün olduğu gibi bize kafesli bölümün arkasından kumaşları gösterirken görmüş beni, yüzümdeki ince peçe gözlerimi kapatmaya yetmemiş onun söyleyişine göre. Sonra Sümbül'le bana haberler göndermeye başladı."

Gene de aklı almadı bunu Fulya'nın, yani böyle anlık bir karşılaşmayla insan hayatını nasıl tehlikeye atardı. Âşık olabilirdi, bunu anlıyordu, çünkü böyle heyecanlar çok büyük bir değişiklikti haremdekiler için, ama tanımadığın bir adam için kaçmak, işte bunu anlayamıyordu.

"Peki ama bu adamı yeterince tanımıyorsun, ya seni mutsuz ederse, bir daha buraya da dönemezsin."

"Buradaki halimden daha mutsuz olmam herhalde, zaten ne olursa olsun buraya asla dönmem bir daha, eğer kurtulursam sarayın civarından bile geçmek istemiyorum, lütfen Fulya söyle yardım edecek misin bana?"

"Anladığım kadarıyla kafana koymuşsun. Ben ne dersem diyeyim boş. Aslında ben de istiyorum senin kurtulmanı ve cesaretine de hayranım. Uzun senelerdir içimde olan bir şeyi yapmak istiyorsun sen, sürekli fırsat kolladım bu saraydan çıkabilmek için, çeşitli planlar yaptım ve hâlâ da yapıyorum aslında, ama gene de senin için endişelenmeden edemiyorum."

"Benim için korkma Fulya, sadece düğün gecesi şarkılarını çok daha güzel oku ve hiç kimsenin unutamayacağı kadar güzel dans et. Öyle ki kimsenin gözü senden başkasını görmesin."

Bunları söylerken kızın gözlerinde inanılmaz bir mutluluk vardı. Sanki her şey bitmiş de kurtulmuş gibi bakıyordu. Ama o yalvarırcasına bakan ifadeyi gene de yakalayabilmişti Fulya.

"Yani şimdi sen, ben şarkı söylerken mi kaçacaksın? Aman allahım ben artık alıştım, korkmayacağım derken yeni heyecanlar verdin bana."

"Korkma, korkma lütfen, sadece onları oyala, özellikle de başkadını, gerisini ben hallederim."

"Peki ama nasıl olacak bu? Yani nasıl kimseye fark ettirmeden çıkacaksın salondan?"

"Orası en kolay kısmı. Sümbül sen söylemeye başlayınca mutfak kapısının önüne bir araba getirecek. Bu araba saraya düğün için meyve, sebze getiren araba olacak. O saate kadar onları oyalayacak, mutfaktaki bir adam da yardım edecek ona. Belki bir şeyler daha lazım olur diye adamları bekletecekler. Sonra beni arabanın arkasına bindirip kapıdan çıkaracaklar. Bilirsin saraydan çıkan arabalar giren arabalar kadar dikkatli aranmaz, hem de o vakitte."

"Peki haremdeki kızlar, başkadın seni soracak olursa, izin almadan dışarı çıkamazsın ki!"

"Sen söylemeye başlayana kadar ben orada olacağım, sonra yavaşça arka tarafa geçip, hizmetçilerin servis için içeriye girip çıktıkları sırada bir fırsatını bulup haremden mutfak tarafına giden yolun ön kısmına gideceğim, aslında görünmeden koşmaya çalışacağım demek daha doğru olur."

"Birkaç parça eşyamı Sümbül daha önce arabaya yerleştirmiş olacak. İşte bu kadar, ondan sonra özgürlük. Bana unuttturulan ana lisanımla hoşçakal diyeceğim bu saraya ve esaretime."

"Gerçekten de her şeyi ayarlamışsınız, anladığım kadarı ile düşünecek pek bir şey kalmamış. Benim sevgili arkadaşım umarım her şey senin istediğin gibi olur. En uzun şarkıları söyleyip en uzun dansları yapacağım senin için. Ben bunları bitirip huzurdan ayrılırken sen sevdiğin adamın kollarında olacaksın. Ve ben senin bu yürekli halini, sevgi dolu gözlerini asla unutmayacağım."

İçtenlikle sarıldılar birbirlerine, ikisi de ağlıyordu. Ama bu ağlama Billur'un kurtuluşu içindi. Umarım her şey yolunda gider diye düşündü Fulya, artık bu kız için üzülmek istemiyorum. Belki de onu bir daha göremeyeceğim ama gerçekten mutlu olduğunu bilmek isterim dedi kendi kendine.

Sonra ikisi birlikte hareme doğru yürüdüler. Artık paylaşacak bir sırları daha vardı, hem de çok önemli bir sır.

Düğün günü geldiğinde ikisi de yerinde duramıyordu. Billur sanki ölecek kadar heyecanlıydı. Fulya sürekli onu sakinleştirmeye çalışıyor, konuşup duruyordu ama kendisinin de Billur'dan farkı yoktu, ancak bunu ona belli edip kızı iyice korkutmak istemiyordu. Dışarıdan bir haber daha gelmişti dün gece, her şey onların daha önce konuştuğu gibi olacaktı. Saraydaki hazırlıklar tamamlanmıştı, herkes padişahın emriyle başlayacak düğün eğlencelerini bekliyordu.

Kızların birçoğu dinlenmeye çekilmiş, kendi aralarında konuşuyorlardı. Fulya Billur'un yanına oturmuş, akşam söyleyeceği şarkıları anlatıyordu. Aslında akılları başka yerdeydi ama Müşfika Hanım'ı şüphelendirmek istemiyorlardı. Çünkü birkaç kez onun şüpheli bakışları ile karşılaşmışlardı, kadın bir şey sormamış ama bu ikilinin son günlerdeki beraberliğinden fazla hoşlanmadığını hareketleri ile belli etmişti. Olur olmadık işlere Fulya'yı gönderiyor, mümkün olduğunca onları ayrı tutmaya uğraşıyordu sanki.

O gece bir aksilik çıkmaması için konuşmalarını kesip birbirlerinden oldukça uzağa oturdular ama sürekli olarak göz göze geliyorlardı. Herkes düğün için yerini almıştı. Kadınlar son kontrolleri yapıyor, gelinin annesinin bitmek bilmez isteklerini yerine getirmek için oradan oraya koşuşturuyorlardı. Gerçekten de inanılmaz bir kalabalık vardı.

Dışarıdan gelen misafirler ve harem halkı onlara ayrılan yeri doldurmuş, ikram edilen şerbetleri içiyorlardı. Öylesine sıcak bir geceydi ki soğuk şerbet kaplarının biri geliyor biri gidiyordu. Dualar okunup yemek servisi başladığı zaman Fulya yerinde oturamaz olmuştu, bütün bir hafta boyunca çektiği sıkıntı ve heyecan son haddindeydi, düşünceleri tamamen Billur'un kaçmasına odaklanmıştı, bir şey olursa, bir şeyler ters giderse diye endişelenip duruyordu.

Planladıkları gibi Billur'un birkaç parça eşyasını sabahleyin götürüp Sümbül'e vermişlerdi. Bu işi yapmak Fulya'ya düşmüştü, adam onu görünce önce biraz ürkmüş ve başkalarının bu işten haberi olup olmadığını sormuştu, ama Fulya, sadece ben biliyorum korkma diyerek onu rahatlatmıştı.

Şimdi Billur'un cesaretini kırmamak için sürekli gülümsüyordu ama aklına hep çuvala konup denize atılan cariyelerin hikâyeleri geliyordu. Müzik başlamış, artık herkes eğlencenin havasına girmişti. Birazdan o da çalgıcıların arasına katılacaktı ve bir daha Billur'la konuşma şansı kalmayacaktı. Onun için yerinden kalkarak kızın yanına geçti, elindeki yemek tepsisini minderlerin önüne koydu ve sanki tepsideki bademli kuzu eti ile ilgili bir şeyler söylüyormuş gibi konuşmaya başladı. O konuştukça Billur ona gülerek bakıyor. Sanki kaçacak olan o değilmiş gibi rahat rahat oturuyordu, sabahki halinden ise eser kalmamıştı.

"Biraz rahatla Fulya, gözlerin neredeyse yerinden çıkacak, öyle korku dolu bir halin var ki, gülümsemen bile dehşet verici duruyor."

"Ben de seni rahatlatayım diye gelmiştim ama görüyorum ki sen bayağı iyisin."

"Bu saatten sonra yapabileceğim bir şey yok. Her şeye karar verildi, heyecanlı olmak bana zarar verir."

"Doğru söylüyorsun, aslında senin cesaretli olman bana güven veriyor, hadi şunlardan ye biraz da buraya gelmek için bulduğum bahane işe yarasın. Hem bakarsın uzun süre yemek yemeye vaktin olmaz."

Artık rahattı Fulya'nın içi, onu böyle görmek hoşuna gidiyordu. Hatta yaptıkları işin tadını bile çıkarmaya başlamıştı. Ne de olsa bu bir şeylere baş kaldırmak ve boyun eğmemekti. Belki bu kaçma işi biraz daha geç olsa kendi bile teklif ederdi bunu Billur'a. Burada acı çekerek oturacağına git onunla derdi, sonunda ölmek bile olsa buna değer, hayatı istediği gibi yaşamaktır en doğru olan. Oysa ki haremdeki kızların hiçbiri bu doğruyu yaşayamıyorlar, kimisi her şeyden habersiz kimisi her türlü özlemini, acısını içine atarak ama göze girmek için yüzlerinde sahte bir gülümsemeyle geçiriyorlar hayatlarını.

Peki kendisinin başına gelse aynı şeyi yapabilir miydi acaba? Tabii ki dedi kendi kendine. "Beni rahatsız eden Billur'un kaçması değil ki, ona bir zarar gelme ihtimali. Üstelik bu ihtimal öylesine kuvvetli ki, endişelenmemek elde değil."

Ne o, ne de tanıdığı kadarıyla Billur, hiçbir zaman kurtuluşu padişahın gözdesi olmakta bulmamışlardı. Bu ancak bugüne kadar çektikleri esaretin biraz daha süslüsü olurdu. Oysa ki onların hayalleri vardı, sevdikleri bir adamla mümkün olduğunca özgür yaşamak ve onun tek eşi olabilmek.

Ona elini uzattı, Billur'un ellerinin soğukluğu kendisininkinden bile fazlaydı. Ama gözlerindeki garip parıltı onun kendinden ne kadar emin olduğunu gösteriyordu, bir süre öylece baktılar, vedalaşmışlardı, birbirlerine iyi şanslar dilemişlerdi artık. Geriye birkaç söz kalmıştı şimdi,

"Sağolasın Fulya, hakkını ödeyemem."

"Bu gece şarkılarımı öyle güzel okuyacağım ki kimsenin gözü benden başkasını görmeyecek. Ama sen de bana çok dikkatli olacağın konusunda söz vereceksin. Seni bir daha göremeyeceğimi biliyorum, belki bir gün güzel bir Acem ipeği alırken küçük bir not geçecek elime, ben o notta senin iyi olduğunu okuyacağım. İşte o zaman ödeşmiş olacağız arkadaşım. Sadece mutluluk haberinle bana olan borcunu ödeyebilirsin, kim bilir belki bir gün yine görüşürüz. Sümbül'e verdiğim eşyalarının arasına bir kök fesleğen koydum sakın şaşırma görünce, kendi evine yerleştiğin zaman bunu muhakkak ek, sana uğur getirecektir."

"Ah fesleğen kokulu kız, sen ve fesleğenlerin, hiç vazgeçmeyeceksin değil mi? Ama sana söz onu dikeceğim, merak etme."

Ve o gece dediği gibi yaptı Fulya, çaldıkça çaldı, söyledikçe söyledi, herkes büyülenmiş gibi onu seyretti. Yüzündeki tebessümüyle baktı haremdekilere bir bir, ne bir ses ne de bir gürültü vardı etrafta, sadece dans ederken hizmetçilerin arasına karışan bir gölge çıkıp gitti kapıdan, arkadaşının saçına takılı olan tülün üzerindeki minik pulların birbirine değerek çıkardığı sesi bir o duydu.

Selamlığın yanındaki kapalı bölmeden geçerken mümkün olduğunca yavaş hareket etmeye çalıştı Billur. Koridora gelene kadar sanki nefesini tutmuştu. Bahçe kısmında toplanmış olan birkaç hadımın sesini duydu, hararetle geline takılan takılardan

söz ediyorlardı, bunlar için harcanan paralarla ilgili hepsinin bir sürü hayali vardı. Ancak o mutfaktan gelen sesleri duyana kadar hiç durmadan koştu. Sonra yavaşlayarak süslemelerle bezenmiş büyük cama yaklaştı. Sümbül arabanın arkasında durmuş birisi ile konuşuyordu.

Mutfakta bir koşuşturma vardı. Kız hadımın ondan yana doğru bakmasını sabırla bekledi. Birkaç saniye sonra adamla göz göze geldiler. Sümbül yanındakinin koluna girerek onu mutfağa doğru götürmeye başladı. Giderken de arabanın perdeli kapısını adama fark ettirmeden açmıştı. Bu bir işaretti. Billur onların uzaklaşmasını bekleyip, arabaya doğru ilerledi. Kalbi duracak gibi oluyordu. İçinden bildiği tüm duaları etti. Arabaya yaklaştıkça umudu biraz daha artıyordu. Tam o sırada mutfaktan biri çıktı ve kendisine doğru yürümeye başladı, korkuyla olduğu yere çömeldi ama adam onu görmüştü. Usulca yanından geçerek arabanın yanına geldi ve sessizce ona çabuk olmasını söyledi. Billur olduğu yerde donup kalmıştı. Neden sonra bu adamın Sümbül'ün bahsettiği mutfak görevlisi olduğunu anladı ve bir hamle ile arabanın arkasına geçti. İçeri girdiği zaman meyva kasalarının yanında kendisine bir yer açıldığını gördü. Adam da arkasından içeri girmişti, elindeki kasayı yerleştirirken kıza oturmasını işaret etti ve onu saklayacak biçimde tekrar kasaları yerleştirdi.

"Ne olur ne olmaz bacım, sen gene bunların arkasında saklan ve kapıdaki askerlerin sesini duyup saraydan çıktığınıza emin olana kadar da sesini çıkarma. Yolda sebze halinin önünde kasaları boşaltmak için duracaklar, o zaman bir fırsatını bul ve arabadan in, ancak halin arkasında seni bekleyecek olan sevgilinin yanına gittiğinde emniyette olacağını unutma."

"Peki arabacı durduğunda ben inene kadar onlar arkaya gelmez mi?"

"Durmadan önce yavaşlayacaklar, arabayı halin girişine doğru sürerlerken sen aşağı atlayacak ve kaçacaksın. Artık bu senin çabukluğuna kalmış. Sakın unutma, bu senin son şansın."

"Peki kardeşim anladım, allah sizden razı olsun."

"Yolun açık olsun, unutma bir şey olursa bizi tanımıyorsun."

Adam arabadan iner inmez perdeyi sıkıca kapattı. Arabacıya seslenerek her şey tamam artık gidebilirsin diye seslendi. Billur nefes almadan dışarıdaki sesleri dinlemeye başladı. İki kişinin gelerek arabanın önüne oturduklarını hissetti. Bir taraftan da konuşuyorlardı,

"Hadi bakalım, bugünlük bu kadar, haftaya görüşürüz."

"Güle güle haftaya gelirken dolmalık biberlerin daha küçüğünü getirmeyi unutmayın, büyüklerden hiçbir şey yapılmıyor."

"Peki peki anladık, yüz kere söyledin, deh deh."

Birden Sümbül'ün sesi karıştı bu konuşmalara:

"Güle güle, yolunuz açık olsun, bu saatten sonra allahın sizinle olması için dua edeceğim!"

"Merak etme koca hadım haftaya gene geleceğiz, bizi dualarla uğurlamana gerek yok, anamdan çok senin suratını görüyorum şu sıralar, düğünler sağolsun."

Oysa Billur biliyordu bu vedanın kendisi için olduğunu. "Sağol Sümbül, sağol," dedi kendi kendine. Şimdi araba yavaş yavaş hareket etmeye başlamıştı. Fulya'nın o güzel sesini son bir kez daha duyar mıyım acaba diye, dikkat kesildi ama sadece taş zeminin üzerinde giden tahta tekerleklerin sesini duydu. Gittikçe kapıya yaklaştıklarını hissediyordu, hakikaten de kısa bir süre sonra askerlerin sesini duydu:

"Ne o, bugün geç kaldınız!"

"Bir şeyler lazım olur diye tuttular bizi, bir de güzel yemeklerden ikram ettiler. Eh biz de reddetmedik, ne de olsa her zaman sarayda yemek yemek nasip olmaz."

"Pek iyi yapmışsınız, hadi güle güle, arkada sadece boş kasalar mı var?"

"Evet evet, biraz da ahçının beğenmediği sebze artıkları, geri gönderiyor onları."

Billur açılan ağır kapıların sesini duydu. Artık dua bile edemiyordu. Dikkat kesilmiş her sesi, her konuşmayı duymaya çalışıyordu. Araba tekrar hareket ettiğinde "Bitti," dedi kendi

kendine, "kurtuluyorum artık, darısı senin başına Fulya'cığım, darısı senin başına."

Fulya dansını bitirip yerine oturduğu zaman kulağı hâlâ dışarıdan gelecek bir sesteydi. Her an bir bağırışma olacak diye bekliyordu. Her geçen saniye içi biraz daha rahatlıyordu. Başarmıştı Billur, kurtulmuştu bu saraydan ama birden aklına bir şey geldi, belki de onu yakalamışlardı ancak misafirler var diye dikkatli davranıyorlardı. Düğün gecesi çıkacak bir patırtı hiç de hoş olmazdı. Üstelik böyle bir nedenden dolayı. Padişahın sarayından kaçarken yakalanmış bir cariye tam anlamıyla bir rezalet olurdu.

Hemen Sümbül'ü bulmalıydı ama nasıl, izin olmadan buradan ayrılamazdı, beklemeye de tahammülü yoktu. Çaresizlikle etrafına bakındı. Kadınlar koyu bir sohbete dalmışlardı, kızlar bir tarafa toplanmış kendi aralarında eğleniyorlardı. Müşfika kadın, gelinin annesinin yanında oturuyordu, yanına giderek izin istedi, aslında bu hiç de normal değildi ama o, kadının kulağına eğilerek çok yorulduğunu ve izni olursa yatmak istediğini söyledi. Kadın, Fulya'nın gözlerine bakarak, "Peki kızım, gidebilirsin," dedi. Ama bu sözleri söylerken bir şeylerden şüphelendiğini belli eden bir tavır da takınmıştı. Ancak Fulya'nın bunu düşünecek hali yoktu, bir an önce Billur'dan bir haber almalıydı. Kapıdan çıkarken Müşfika kadının bakışlarını sırtında hissetti, ama arkasına dönüp bakmaya cesaret edemedi.

Oradan çıktıktan sonra selamlık bölümünün arka tarafına doğru yürümeye başladı. Kimseyle karşılaşmamak için acele ediyordu. Karanlık koridoru geçerek hadımların olduğu bölüme geldi. Ortalarda kimse yoktu, tabii hepsi kadınların yanında diye düşündü. Peki ama bu Sümbül neredeydi? Salonda da görememişti onu. Mutfağın olduğu bölüme doğru yürümeye başladı, içeriden sesler geliyordu. Kendini göstermeden yavaşça kafasını uzattı, orada da yoktu. İçindeki sıkıntı gittikçe büyümekteydi. Bir şeyler oldu diye düşündü. Yoksa bu adam buralarda bir yerlerde olurdu. Bahçeye bakmaya karar verdi ama karanlıkta gördüğü bir gölge onu durdurdu, biraz önce geçtiği

koridorun ucunda biri vardı, bir adamdı bu. Gözleri karanlığa alışınca bu kişinin Sümbül olduğunu anladı, onu yanına çağırıyor, bir taraftan da etrafına bakınıyordu. Koşarak adamın olduğu yere gitti.

"Çabuk söyle neler oldu?"

"Her şey planladığımız gibiydi. Onlar artık birlikteler, yani öyle olduğunu umarım."

"Yani başardılar mı? Buna inanamıyorum!"

"Ben de öyle ama bitti işte, şimdi önemli olan bundan sonrasını halletmek. Billur için korkmuyorum artık ama biz bu işten nasıl kurtulacağız bilmiyorum."

"Bizim bir şeyden haberimiz yok, şimdi ben odama gideceğim sen de biraz daha etrafta dolaştıktan sonra gidersin. Yarın görüşürüz."

Koşarak oradan uzaklaştı, bir taraftan da arkasına bakıyordu bir gören oldu mu diye.

Odasına geldiğinde çarçabuk soyunarak yatağına girdi. Mutluluktan yerinde duramıyordu. Birazdan kızlar odaya gelmeye başladı. Hemen uyuyormuş gibi yorganı kafasına çekti. Ama derin bir uykuya dalması için bir saate yakın bir zamanın geçmesi gerekmişti.

Sabahın ilk ışıklarının Yıldız Sarayı'nın harem dairesindeki camlarına vurmaya başladığı sırada, koridorlar sinirli bir kadın sesiyle çınladı:

"Nerede bu kız, nerede diyorum size? Eğer hemen bana onun nerede olduğunu söylemezseniz başınıza gelecek var. Hadım! Herkesi yatağından kaldır çabuk, beş dakika içinde karşımda istiyorum sizi, sen de dahilsin buna!"

Başını yorganın altından çıkarmakta tereddüt eden Fulya bu emri duyar duymaz yerinden kalktı. Kalfayı daha fazla kızdırmak istemiyordu ama bir taraftan da saklanacak bir yerler olsa da girsem diye düşünüyordu. Herkes yataklarından kalkmış, şaşkın şaşkın kalfanın suratına bakıyordu. Kimse ne olup bittiğini tam olarak anlamamıştı. Birileri kayıptı ama kimdi bu? Kadın konuşmaya başladığında kızların şaşkınlığı daha da arttı:

"Billur'un yatağı bozulmamış ve sarayın hiçbir yerinde bulunamadı. Kendisinden haberi olan var mı? Başkadının haberi olmadan çabuk bulup getirin onu bana, ya da nereye gittiğini söyleyin yoksa hepinize öyle bir dayak attırırım ki kendinizi tanıyamazsınız."

"Ne oluyor burada kalfa kadın, nedir bu gürültü?"

İçeri giren Müşfika kadının yüzünde büyük bir şaşkınlık vardı. Bir yandan kızları süzüyor bir yandan da etrafta garip bir şeyler mi var diye çevreyi inceliyordu.

Kalfa kadın ellerinin ve sesinin titremesine engel olamayarak kadın efendinin yüzüne bakarak cevap verdi:

"Sormayın hanımım, Billur kayıp, bu şaşkınlar da nerede olduğunu bilmiyorlar. Size haber vermeden buluruz sandım ama maalesef kız ortada yok."

"Nasıl yok, nereye gidebilir ki?"

Müşfika kadın bunu söylerken aklına bir şey gelmiş gibi Fulya'ya döndü. Sorar gözlerle ona bakıyordu. Öylesine keskin bir bakıştı ki bu, kız başını önüne eğmek zorunda kaldı.

"Şimdi hepiniz gözlerimin içine bakarak yemin edeceksiniz, bu işle bir alakanız olmadığınızı söyleyeceksiniz bana. Unutmayın sizden yemin etmenizi istiyorum. Fulya kızım önce sen söyle, bu iş nedir böyle?"

"Bilmiyorum hanımım, vallahi de billahi de bilmiyorum, onu en son dün gece gördüm, sonra sizden izin alıp uyumaya gittim. İşte hepsi bu."

"Yani şimdi sen bana bu kayboluştan haberin olmadığını mı söylüyorsun? Halbuki son günlerde pek yakındınız birbirinize, dün gece de hiç âdet olmadığı halde misafirlerden önce gittin yatmaya, üstelik sana ihtiyacımız olan bir gecede."

"O kadar yorgundum ki, buna kızacağınızı bile tahmin edemedim. Ama inanın benim bir şeyden haberim yok efendim."

Müşfika kadın hiddetini saklamayan bir ses tonu ile bağırdı:

"Kalfa! Söyle bütün saray didik didik aransın, kızı bulursanız eğer hemen bana getireceksiniz, Sümbül'ü de bana gönderin, bu işin altından kimler çıkacak merak ediyorum!"

"Peki hanımım derhal, siz istirahat buyurun ben şimdi emir veririm. Kızlar siz de toparlanın hemen, aranızda bu işle ilgili bir şeyler bilen varsa derhal konuşsun, yoksa fena olur!"

Kızlar odalarına koşuşturdular, bir taraftan da bu inanılmaz olayı konuşuyorlardı. Billur gibi sessiz birinden kimse böyle bir şey beklemiyordu. Fulya da sık sık, "Allah allah nasıl olur bu?" diyordu. Kimseyi şüphelendirmek istemediği için onların konuşmalarına katılıyor, onlarla birlikte şaşkınlığını belirtiyordu. Fakat gittikçe korkmaya başlamıştı. Müşfika kadını hiç böyle sinirli görmemişti çünkü. Birazdan bu olaydan padişahın da haberi olacaktı, hareminden bir kızın kaçması tam bir felaketti, hem de bu kadar kişinin arasında. Bu olay başımızı epey ağrıtacak diye düşündü.

Biraz sonra Sümbül'ü Müşfika Hanım'ın odasından çıkarken gördü, yüzü bembeyazdı adamın, Fulya'nın yanına yaklaşarak bir şeyler mırıldanmaya başladı:

"Bak Fulya başım çok büyük dertte, başkadın bu olaydan beni sorumlu tutuyor. Ne dedimse ikna olmadı. Sonumu pek iyi görmüyorum. Ama korkma, ne senden ne de mutfak görevlisinden bahsettim. Gerçi kadının seninle ilgili şüpheleri var ama emin değil. Söz ver bana, ne olursa olsun bu işle bir alakan olmadığını söyleyeceksin. Ben zaten bundan önce de bir kere ölümle yüz yüze geldim. Bir yerde bu bana hediye edilmiş ikinci bir yaşam, ama asla yaşamak istemediğim, her şeyimi kaybettiğim bir yaşam. Onun için ölümden korkmuyorum. Yalnız sana ve Billur'a bir zarar gelmesini istemem."

Fulya gittikçe artan bir korkuyla konuştu:

"Lütfen böyle konuşma, sana hiçbir şey olmayacak. Başkadına gidip bütün gece bizim yanımızda olduğunu söylerim, bana inanır!"

"Bu bir şeyi değiştirmez güzel kız, bu haremin güvenliğinden sorumluyum, ne yaparsak boş. Hem zaten ben bütün bunları göze almıştım. Şimdi git, bizi yan yana görmesinler, daha sonra gene konuşuruz."

Aradan iki gün geçti, sarayda herkes Billur'u konuşuyordu, sorular ve araştırmalar devam ediyordu ama Sümbül'den hiç

haber yoktu. O günden sonra Fulya onu bir daha görmemişti. Kimseye de bir şey soramıyordu. Müşfika kadın birkaç kere daha Fulya'yı sıkıştırmış ama ağzından bir laf alamamıştı. Kendi yerinde başka biri olsa çoktan cezalandırılacağını biliyordu. Çünkü bu kadarcık bir şüphe bile yeterliydi öldürülmesi için, ama nedense sadece tekrar tekrar konuşuyorlardı onunla. Endişesi gittikçe artıyordu, araştırmalar sarayın dışında da devam ediyordu. Kızın ailesini bulmuşlar onlarla da konuşmuşlardı.

O gece kapıda bulunan nöbetçiler cezalandırılmış, yeni kurbanlar aranıyordu. Padişahın çok kızgın olduğu söyleniyordu haremde. Birden içi ürperdi, küçüklüğünden hatırladığı bir çift sert bakışlı göz geldi aklına, bu gözlerle tekrar karşılaşmayı hiç istemezdi doğrusu.

Akşam üzeri haremde otururken içeri nefes nefese bir cariye girdi, kızın gözleri korkudan faltaşı gibi açılmıştı, bağıra bağıra bir şeyler söylüyordu, Fulya dikkat kesildi, içinden buz gibi bir korku geçti. Yoksa Billur'u mu bulmuşlardı?

Kız al al olmuş yanakları ve telaşlı sesiyle konuşmaya başladı:

"Dinleyin beni, kızlar dinleyin, Sümbül'ü öldürmüşler, padişahın bir emriyle kafasını uçurmuşlar, bedenini balıklara yem yapıp, kellesini de ibret için hadımların odasının önüne asmışlar!"

"Kim söyledi bunu sana?" diye dehşet içerisine sordu Fulya.

"Kim söyleyecek bütün saray bu haberle çalkalanıyor. İstiyorsan git de sallanan kafasını gör. Nedir bu başımıza gelenlenler, şimdi de bizi cezalandıracaklar bu aptal kız için, sıra bize geliyor kızlar!"

Kızın müthiş paniği diğerlerine de geçmişti, ağlayanlar, bağıranlar korkunç bir gürültüye neden olmuştu, birbirlerine sarılıp dua edenler bile vardı. Fulya olduğu yere yığıldı, gözlerinden akan yaşı durduramıyordu. Artık hiçbir şeye aldırmadan ağlıyordu. Neden neden diye bağırmak istiyor, sesi çıkmıyordu. Ağladı, ağladı hiç durmadan gece yarısına kadar ağladı. Diğerlerinin sesi kesilmiş, uykuya dalmışlardı çoktan. Ama Fulya uyumak bir yana, bir yere oturamıyordu bile. Haremin içinde bir aşağı bir yukarı yürüyor, sürekli içini çekiyordu. Sümbül'ün ufak gözleri, neşeli suratı bir türlü gözünün önün-

den gitmiyordu ve bunları düşündükçe tekrar bir ağlama krizine giriyordu. Keşke beni de öldürseler diye düşündü. Zaten zorla kapatıldığı bu sarayda yaşamak onun için çoğu zaman bir kâbustu, şimdi ise duyduğu nefret sayesinde bu kâbus kat kat büyümüştü.

Her şeyi elinden alınmış zavallı bir adamı öldürmüşlerdi. Hem de başka bir tutsak, başka bir çalınmış hayat ellerinden kaçtı diye. Neredeydi bunların büyüklüğü, neredeydi her zaman sözü edilen Osmanlı adaleti. Duyduğu dedikoduları düşündü, dışarıdaki fakir halktan, açlıktan ve sefaletten bahsedildiğini hatırladı. Şimdi inanıyordu artık tüm bunlara, sarayın dışında da içinde de saltanatın yarattığı bir zorbalık vardı, onların mücevherlerle, zenginliklerle dolu yaşamlarının farklı bir yanına yakından şahit olmuştu ve bu da senelerdir buradaki insanlara karşı duyduğu tutukluğun nedeniydi. Onca zenginliğe, onca saltanata karşın hep bir şeyler eksikti yaşamında. Bu birkaç gün boyunca Billur'la ve Sümbül'le gerçekten bir şeyleri paylaşmış, dostluğu yakından tanımıştı. Artık ikisi de yoktu ve gerçek anlamda yapayalnız kalmıştı.

Sabah erkenden Müşfika kadınla konuşmaya karar verdi. Bu, Sümbül'ü geri getirmeyecekti ama duyduğu vicdan azabını azaltacaktı. Bu olayın bütün sorumluluğu ve yükü Sümbül'ün omzundaydı. Hakları yoktu buna, o zavallı hadımı öldürerek aslında herkesi cezalandırmışlardı.

Sabaha kadar bunları düşünerek oturdu yatağının içinde. Erkenden kalkıp temizlendi, gözleri ağlamaktan ve uykusuzluktan kıpkırmızıydı. Biraz daha oyalanarak zamanın geçmesini bekledi. Müşfika kadının dairesine gitmeye karar verdiğinde neredeyse öğlen olmak üzereydi. Kendinden emin bir şekilde odaya doğru yürüdü. Kapıdaki hizmetlilere başkadını görmek istediğini söyleyerek kapıyı çaldı. Kendisini durdurmalarını beklemeden içeri girdi. Kadın çok dalgın görünüyordu. Oturduğu yerde çökmüş, dışarıya bakıyordu. Fulya'yı görünce hafifçe gülümsedi:

"Gel Fulya, ben de seni bekliyordum."

"Beni mi bekliyordunuz?"

"Evet kızım, Sümbül'ün başına gelenleri öğrendiğinde bana geleceğini ve bazı şeyler anlatacağını biliyordum. Onu sevdiğini tahmin etmiştim, ölümü senin kaldıramayacağın kadar ağır olmalı, özellikle de birlikte geçirdiğiniz son birkaç günden sonra."

Kadının gözlerinde anlaşılmaz bir ifade vardı.

"Yani siz her şeyi biliyorsunuz öyle mi?"

"Her şeyi değil ama birlikte bir şeyler yapıp Billur'un kaçmasını sağladığınızı biliyorum. Şunu daima hatırla Fulya, senin hayal bile edemeyeceğinden çok tecrübeler kazandırır bu saray hayatı insana."

Fulya omuzları çökmüş bir halde sordu:

"Peki o zaman neden Sümbül'ü cezalandırdınız? Ben de en az onun kadar suçluyum, benim de ölmüş olmam gerekmiyor mu?"

"Bak kızım, bu olayda bir suçlu gerekiyordu, o da maalesef hadım oldu. Bu padişahın emriydi, ben bir şey yapamazdım. Engel olmak için ağzımı bile açamazdım çünkü bu çok ağır bir suçtur. Padişahın hareminin güvenliği hadımların en önemli işidir, aslına bakarsan tek işidir. Sizin bölümden de Sümbül sorumluydu ve işini yapamadı, bu yüzden de öldürüldü. Yani Billur'un kaçmasına yardım ettiği için değil, bunu benden, senden, Sümbül'den ve Billur'dan başka bilen yok zaten.

"Kendisi bunların başına geleceğini biliyordu. Böyle bir işten kurtuluş yoktur, kız bulunsa bile hadımın sonu ölüm olur. İşte beni de üzen ve düşündüren bu zaten. Diğer hadımlara keseler dolusu altın verseler kimse bu işi yapmaya razı olmaz. Çünkü sonu bellidir. Peki bu adam bunları bile bile neden yaptı? Billur'a mı âşıktı? Yoksa zaten intihar edecekti de hiç değilse ölümü bir işe mi yarasın istedi, bunu senden öğrenmek istiyorum."

Tüm bunları söylerken karşısında çaresizlik içerisinde duran kıza bakıyordu.

"Bakın hanımım öncelikle size söylemeliyim ki, sizin de bildiğiniz gibi bu işte ben de vardım. Yani ben onun kaçacağını biliyordum, hatta Sümbül gibi ona yardım da ettim ama

ölen sadece o oldu. Çektiğim vicdan azabını anlatamam, şimdi bunların anlamı yok, biliyorum, artık her şey için çok geç, o bizim için kendini feda etti.

"Gerçekten yok muydu bir çaresi hanımım, onu kurtaramaz mıydınız? Bunca yıl size hizmet ettikten sonra bu muydu mükâfatı? Hem sonra yaptığı büyük bir kabahat değildi ki, sadece birbirini seven iki insanı birleştirdi."

Kadın hayretle irkildi:

"Yani Billur saray dışından birine mi âşık olmuştu? Bu nasıl olur?"

"Bakın size hiçbir şey anlatamam, sadece Sümbül'ün bunu iki âşık için yaptığını bilin yeter. Belki beni de cezalandıracaksınız ama umurumda değil artık."

"Hayır kızım seni cezalandırmayacağım, bu itiraf ikimizin arasında kalacak. Ben buraya getirildiğimde ufacık bir kızdım, hayatım bu sarayın dört duvarı arasında geçti ve bugüne gelene kadar ne acıklı olaylar gördüm bilemezsin. En ufak bir olayın sonum olacağını bilerek senelerce yaşadım ve sonunda başkadın oldum, yani harem hayatını hepinizden iyi bilirim. Bir kızın kalbi bir şeyler için çarpıyorsa bunun önüne geçmek imkânsızdır. Umarım Billur mutlu olur ama sen de bundan sonra daha dikkatli olmalısın. Kendini tehlikeye atmadan önce bir kez daha düşün."

"Sağolun hanımım ama kurtuluşum beni hâlâ rahatlatamıyor. Sümbül gözümün önünden gitmiyor."

"Toparla kendini artık, onu en son gördüğümde bugüne kadar hiç olmadığı kadar mutluydu, o ölüme ağlayarak gidenlerden olmadı, inandığı bir şeyi yaptı ve öldü, hepsi bu kadar, kapatalım bu konuyu artık, zaten kendi iyiliğimiz için bunu yapmak zorundayız."

Müşfika kadın bunları söyledikten sonra tekrar düşüncelere daldı. Gözlerindeki yaşı saklamaya çalışsa da Fulya onun ağladığını biliyordu. Belki kendisi de buna benzer şeyler yaşamıştı diye düşündü, sonuç olarak o da bir tutsak değil miydi?

Kadın tekrar konuşmaya başladığında Fulya hâlâ ona bakıyordu:

"Son günlerde çok olay yaşadık. Aslında ben seninle başka bir şey konuşmak istiyordum ama bir türlü vakit bulup da seni çağıramadım. Belki zamanı değil ama gene de söylemeliyim ki yaptığın danslar ve güzel sesin bütün sarayı etkilediği gibi padişahımızı da etkilemiş. Bundan sonra arada sırada seni dinlemek istediğini bana bildirdi, bunun yanında senin de tahmin edeceğin gibi her an seni çağırtabilir.

Yanımdaki dairelerden birinde oturacaksın ve sana belli bir miktar aylık bağlanacak. Artık diğer cariyelerden farklı bir konuma geldin. Bundan sonra padişahın ve benim gözümüzün önünde olacaksın, özellikle de benim, senin bir gün bunları yaşayacağını biliyordum ancak şunu unutmamalısın ki seni ben yetiştirdim yani sahip olduklarını ve ileride sahip olacaklarını bana borçlusun, bunu aklından çıkarmazsan senin için hayırlı olur. Eğer aksi bir davranışını görürsem, karşında daha önce hiç görmediğin kadar güçlü bir düşman görebilirsin.

Her neyse yeni mücevherler ve kıyafetler göndereceğim sana, hatta bazı günler benimle birlikte dışarıya da çıkabileceksin. Tüm bunlar padişahın emri. Gördüğün gibi istesem de seni cezalandıramam artık. Çünkü senin hayatın değişiyor belki de bu senin kurtuluşun olacak, bu şansı yaptığın bir hatadan dolayı senin elinden alamam, üstelik buna hata bile denemez. Şaşırdın değil mi? Oysa ki bu seni gözden düşürmek için iyi bir fırsat, ama hayır, nasıl olsa bir sürü kız daha olacak padişahın yatağında sen veya başkası, hiç olmazsa ileride kavuşacağın mevki ne olursa olsun benim yanımda olacağını bilecek kadar tanıyorum seni, bu nedenle engel olmayacağım, hatta şimdiye kadar yaptığım gibi sana yardım edeceğim."

"Ben ne söyleyeceğimi bilemiyorum efendim, çok şaşırdım."

"Bir şey söylemen gerekmez kızım, seneler önce seni annenin kucağında gördüğümde bir gün böyle olacağını biliyordum. Sadece güzel ve akıllı olduğun kadar şanslı olmanı da isteyip durdum. Bundan sonra daha sık birlikte olacağız. Sen gene derslerine devam edeceksin ama artık padişahımız istediğinde onun karşısına çıkacak şekilde hazırlanacaksın. Kalfa

kadın eşyalarını yeni odana taşıtacak. Orada yeni eşyaların da olacak, bir an önce yerleşsen iyi edersin, padişahın ne zaman çağıracağı belli olmaz. Şimdi git ve beni yalnız bırak."

"Buraya ölüm emrimi istemek için geldim ama ödüllendirildim. Hayatımın sonuna kadar bu sarayda yaşasam da, burada olup bitenleri anlayamayacağım galiba."

"Güle güle kızım, şansına ve güzelliğine dua et. Yoksa seni ben bile kurtaramazdım."

Fulya odadan çıktığında olanlara inanamıyordu, mekân aynı bile olsa hayatı yavaş yavaş değişiyordu artık. Sadece Sümbül'ün ölümünü kolay kolay unutamayacağını biliyordu.

Yeni odası avluya bakan, az da olsa güneş gören bir bölümdeydi. Çok zevkli döşenmişti. Dolaba çeşit çeşit kıyafetler yerleştirilmişti. Tüm bunların Müşfika kadının elinden çıktığı belli oluyordu. Müzik aletleri odanın köşesinde duruyordu. Eski eşyaları da dolaba konmuştu. Artık günlerim burada geçecek diye düşündü. Eski odasından çıkarken diğer kızların kıskanç bakışları ile karşılaşmış ama bunları görmemezliğe gelmişti, ne de olsa senelerce birlikte olmuşlardı. Onlarla herhangi bir sorun yaşamak istemiyordu, hepsinin içerisindeki özlemi biliyor ve buna hak veriyordu.

Onu ilk kez padişahın huzuruna çıkardıklarında yeni hayatına başlayalı birkaç gün olmuştu. Bir sabah Abdülhamit, kızlarağasına, akşam Fulya'yı görmek istediğini söylemişti. Haber hemen Müşfika kadına iletilmiş, o da Fulya'nın odasına gitmişti.

"Evet kızım, beklediğim gün geldi, bu akşam padişahın huzuruna çıkacaksın, kalfa kadın hazırlıklara başladı."

"Aman allahım ben şimdi ne yapacağım?"

Kadın, Fulya'nın bembeyaz olmuş yüzüne bakarak konuşmasına devam etti:

"Bunca kız senelerdir ne yapıyorsa onu yapacaksın, uysal ve saygılı olman gerekiyor. Sana söylediklerimi sakın aklından çıkarma ve sakın bir gün benim yerime geçme hayalleri kurmaya kalkma, eğer bu geceden sonra böyle bir şey hissedersem buradaki yaşamın hiç tahmin edemeyeceğin kadar zorlaşır."

"Merak etmeyin efendim, böyle bir şey olmayacak, beni iyi tanıyorsunuz, ben diğerleri gibi bugünün hayalini kurarak yaşamadım ve koşarak da gitmeyeceğim o odaya, benim kurtu-

luşum bu değil, sadece padişahın ve sizin emirlerinizi yerine getiriyorum. Her sabah camıma gelen şu kuş kadar özgür olmaktan başka bir dileğim yok, onun için kaygılanmanız yersiz."

"Bunu duyduğuma sevindim çünkü, bilirsin, her şeye rağmen seni kızım gibi severim ve bunun hep böyle kalmasını istiyorum."

Akşama kadar sürdü hazırlıklar, gözde hamamına sokulan Fulya deneyimli kadınlar tarafından yıkandı, vücuduna kokular sürüldü ve Müşfika kadın tarafından seçilen kıyafetlerle süslendi. O etrafında koşturup duran kızlara aldırmadan öylece oturdu. Herkes bir şeyler söylüyor, onu tebrik ediyordu. Arada bir Müşfika ile göz göze geliyorlardı, kadının hâkim olamadığı kıskanç bakışlarını görmemek için gözlerini çeviriyordu. Billur'un gidişi ve Sümbül'ün ölümünden sonra iyice yakınlaştığı bu kadını kaybetmek istemiyordu aslında. Keşke tüm bunlar olmasaydı diye geçirdi içinden. "Eğer onun dostluğunu da kaybedersem iyice yalnız kalacağım bu hapishanede," dedi kendi kendine.

Kızlarağası onu almaya geldiği zaman içindeki sıkıntı dayanılmaz bir hal almıştı. Yavaşça yerinden kalkarak adamı takip etmeye başladı, büyük kapı açılıp o muhteşem döşeli odaya girdiği zaman, içeride, pencerenin yanında, başları eğik duran birkaç hizmetçiden başka bir de padişah vardı. Adam kıza uzun uzun baktıktan sonra, "Yanılmamışız, sen pek güzel oldun," diyerek zenci hizmetçinin getirdiği sazı uzattı, "Hadi şimdi bana bir şeyler söyle bakalım." Fulya, Padişah'ın karşısında çaresiz ve korkmuş görünmemek için elinden geldiğince sakin olmaya çalışıyordu; ancak, tüm gayretlerine rağmen, duyduğu sıkıntı ve üzüntü söylediği şarkıya yansıyor, sesinin neredeyse ağıt yakarmışçasına hüzünlü bir hal almasına engel olamıyordu. O sırada, padişah, bir taraftan dalgın dalgın nargilesinden içiyor, bir taraftan da göz ucuyla Fulya'yı inceliyordu.

Abdülhamit'in el işareti ile sessiz duran hizmetçiler odayı terk ederken yanan kandilleri de bir bir söndürmeye başladılar, sadece bir tahtı andıran büyük yatağın başında duran Acem işi kandil yanıyordu, o da Fulya'nın bu saraya geldiği günden

beri ilk defa olarak yere eğilmiş yüzündeki gözyaşlarını belli edemeyecek kadar sönüktü o gece.

Ertesi sabah yanıbaşında duran pırlanta bir kolyenin ışıltısı ile uyandı. Müşfika kadın ve özel hizmetçileri odaya girmiş şaşkın şaşkın etrafına bakan kıza sorular soruyorlardı. Daha sonra Fulya'yı yataktan kaldırarak kendi odasına götürdüler, bir taraftan da padişahın hediye ettiği kolyeyi dikkatle inceliyorlardı.

Kız soruların hiçbirine cevap vermeden doğruca hamama yöneldi saatlerce yıkanmak istiyor, bu geveze ve çıldırmış gibi etrafa koşuşturup duran, ellerindeki kolyeyi birbirine gösteren kadınlardan uzaklaşmak istiyordu. Müşfika'nın o meraklı ve endişeli bakışlarına ise hiç tahammül edebilecek bir durumda değildi, ancak kadın onun peşinden ayrılmıyordu.

"Bu sabah sana bu kolyeden başka bir kürk de hediye edildi, gördün mü?"

"Hayır efendim, görmedim."

"Artık oda hizmetçin de var, işlerini kendin yapmayacaksın."

"Ah bu ne büyük bir lütuf, bunun için size mi yoksa padişaha mı teşekkür etmem gerekiyor?"

"Bu saygısız konuşma için seni hemen cezalandırabileceğimi biliyorsun değil mi? Hâlâ bir cariye olduğunu unutma, dün gece yaşadıkların hiçbir şeyi değiştirmez."

"Bakın hanımım, neden beni anlamak istemiyorsunuz, üstelik bu sarayda beni sizden daha iyi tanıyan kimse yok. Size binlerce defa tüm bu olanların beni hiç ilgilendirmediğini söyledim. Oda hizmetçisi, pırlantalar ya da kürk neyi değiştirecek, ben hâlâ tutsak değil miyim burada? Bir süre sonra aynı şeyler başka kızlar için de yapılmayacak mı? Asla sizin yerinizi almaya çalışmayacağım, onun için lütfen boyun eğmeye zorlandığımız bu yaşantının ilişkimizi bozmasına izin vermeyin, eğer yapabiliyorsanız bir yolunu bulun gidebileyim bu saraydan ve asla bir daha dün geceki gibi geceler yaşamayayım."

"Tamam Fulya, haklısın ama ne yaparsın ki sarayda yaşamak, hele ki bizim konumumuzda olunca, insanı fazlasıyla

şüpheci hatta kıskanç yapıyor. Sana güveniyorum kızım, hadi şimdi rahatına bak. Bir daha aramızda böyle bir konuşma geçmeyecek."

Ancak Fulya'nın bütün direnmesine rağmen padişahla geçirdiği geceler sık sık tekrarlanmaya başlamıştı. Arada bir başka kızları yanına alan adam sonuçta yine kızlarağası ile Fulya'yı çağırtıyordu. Müşfika kadın dediği gibi yapmış o günden sonra bu konu hakkında konuşmamıştı ama gittikçe içine düştüğü sıkıntı gözlerinden okunuyordu. Bunu Fulya'ya fark ettirmemeye çalışsa da kız aralarındaki sessiz sürtüşmenin farkındaydı.

Bazı geceler padişahın huzuruna çıktığında ondan sadece şarkı söylemesi isteniyordu. Hatta böyle gecelerde padişah, Müşfika'yı da çağırıyor, birlikte Fulya'yı dinliyorlardı. O zaman kadının gözlerinde inanılmaz bir sevinç oluyor, adeta Fulya'ya şevkatli bir anne gibi davranıyordu.

Arada bir yapılan özel gecelerde ya da bir yerlere gidilirken Fulya da çoğunlukla onlarla birlikte oluyordu. Ne padişah ne de Müşfika onu yanından ayırıyordu, sarayın ileri gelenleri ile yapılan yemekli toplantılara, eğlencelere, gezintilere katılıyor, sarayda düzenlenen temsillerde, operalarda en baş yerlerde Müşfika kadınla birlikte oluyordu.

Aslında bu Fulya'nın işine geliyordu, Beyoğlu'na, Emirgan'a ve çeşitli yerlere gitmek en büyük eğlencesi olmuş, uzun zaman sarayda kapalı kaldıktan sonra dışarı çıkmanın keyfini yaşamaya başlamıştı. Arabanın penceresinden, tüllerin arkasından gördüğü o sokaklarda, evlerde yaşamanın nasıl bir şey olacağını düşünüyor, böylece sıkıntılarını biraz da olsa unutuyordu.

Fulya artık yirmi dört yaşına gelmişti. Yedi sene boyunca Müşfika kadının denetiminde padişahın gözdesi olmuştu. Her iki taraf da bunu kabullenmiş, sanki aralarında fazla konuşulmayan bir antlaşmanın önceden belirlenmiş şartları ile yaşamlarını devam ettirmeye alışmışlardı.

Fulya umudunu iyice yitirmişti, kendine söylenenleri yerine getirmekten başka bir şey yapmaz olmuştu. Her biten geceden sonra padişah tarafından verilen hediyeleri ya oda hizmetçisine ya da arkadaşlarına dağıtıp duruyordu. Bunlara değil sahip olmak görmek bile istemiyordu, sanki her hediye onu biraz daha özgürlükten uzaklaştırıyordu.

O sıralar sarayda birtakım dedikodular başlamıştı. Uzun süredir padişahın gözdeleri arasında olmasına karşın çocuk sahibi olmayan Fulya için sürekli laflar dolaşıp duruyordu. Kendisi ise bu durumdan son derece mutluydu, eğer bir çocuk sahibi olursa buradan asla kurtulamayacağını biliyordu. Hele ki bir erkek evlat doğurması onun günün birinde buradan ayrılma hayallerinin sonu olacaktı.

Padişah'ın hasekilerinden olan Dilruba bu durumu sürekli olarak kullanmaya çalışıyor, her fırsatta Fulya'yı gözden düşürmek istiyordu. Kıskanç bir kadın olan Dilruba'nın Abdülhamit'ten olma bir kızı vardı. Ancak erkek çocuk doğuramadığı için kâbuslar içinde yaşıyor, önüne geçecek herhangi bir kadın fikrine dahi tahammül edemiyordu.

Müşfika kadınla da arası çok kötüydü bu genç kadının. Kendisine ait odada oturup, çevresine topladığı birkaç yandaşla birlikte sürekli planlar yapıp duruyordu. Harem ağalarının içerisinde bu kadını tutanlar vardı, senelerce biriktirmiş olduğu servetini sırf sarayda daha güçlü bir konuma gelebilmek için

kullanıyor, etrafa adeta para saçıyordu. Son derece güzel bir kadındı, kuzguni siyah saçları, beyaz teni ve yeşil gözleri ile hareme ilk geldiği gün dikkat çekmişti. Güzelliğinin farkında olması ise onu zamanla daha tehlikeli bir kadın haline getirmişti.

Fulya bir sabah padişahla geçirdiği gecenin ardından bahçeye inmiş, havuz başında oturuyordu. Öylesine dalgın bakıyordu ki etrafına karşıdan gelen Dilruba'yı görmedi bile ilk anda. Kadın turkuaz rengi elbisesinin içerisinde güzelliğinden emin bir şekilde yaklaştı Fulya'nın yanına. Siyah uzun saçlarını inci tokalarla tutturmuş, içerisindeki kıskançlığı ve hırsı sanki daha belirgin hale getirmek ister gibi gözlerinin çevresine kopkoyu bir sürme çekmişti.

Fulya birden bire karşısına dikilen kadını görünce elinde olmadan irkildi, baştan beri sevemediği Dilruba'ya tüm nefretini belli eden bir ses tonu ile sordu:

"Ne var, ne istiyorsun?"

"Ben değil sen benden bir şeyler isteyeceksin bir süre sonra, hatta sen ve o yaşlı Müşfika kurtar bizi diye bana yalvaracaksınız."

"Kadın çekil git yanımdan, senin saçmalıklarını dinleyecek halim yok."

"Şimdi böyle diyorsun ama senden intikamımı aldıktan sonra gör nasıl el pençe divan duracaksın karşımda, unutma, senden daha güçlüyüm, bir çocuk bile veremedin padişahıma."

"Nasıl bu kadar kıskanç olabiliyorsun Dilruba, bu kadar kötü ve hırslı. Hiç mi yormuyor yaptıkların seni, rahat bırak beni de git biraz daha plan yap sen. Duyduğuma göre yeni cariyeler gelmiş saraya, rakiplerin artıyor anlayacağın."

Fulya'yı dinleyen kadının kinle bakan gözleri daha da koyulaşmış, dudakları çirkin bir gülümseme ile aralanmıştı.

"Vız gelir bana onlar, gör bak hepinizin üzerine çıkacağım, hele bir tekrar hamile kaldığım yayılsın saraya sen o zaman gör benim gücümü. Bu sefer erkek olacak biliyorum, münecimbaşı garanti verdi bana. Ben bu mutluluğu yaşarken, sen başındaki bela ile uğraşıyor olacaksın."

"Hadi hayırlı olsun, umarım istediğin erkek çocuğa kavuşursun da benimle uğraşmaktan vazgeçersin."

Kadın, Fulya'nın sözlerinin ardından çılgınca gülerek uzaklaşmaya başladı, bir taraftan da, "Artık seninle uğraşmama gerek kalmayacak Çerkez kızı, o işi çoktan halletim bile," diyordu.

Fulya kızın söylediklerinden bir şey anlamamıştı ama fazla üzerinde durmak istemedi, zaten kendi derdim kendime yeter diye düşünüyordu. Ancak gene de Müşfika kadına gidip duyduklarını anlatmaya karar verdi. İçi sıkılıyordu, bıkmıştı harem halkının bu entrikalarından, kıskançlıklardan. Abdülhamit'in gözdeleri arasına girmeden bu tür olaylarla çok fazla muhatap olmuyordu ama şimdi her şey değişmiş, Dilruba gibi olan bir sürü tehlikeli kadın için bir kurban halini almıştı.

Harem bölümüne girince doğruca Müşfika kadının odasına yöneldi, saat daha erken olduğu için onu odada kahvesini içerken bulacağından emindi. Kapıyı aralayarak, kafasını içeriye uzattı:

"Rahatsız etmiyorsam sizinle konuşmak istiyorum hanımım."

"Gel Fulya, söyle ne oldu."

"Sabah bahçede otururken Dilruba geldi yanıma, garip bazı şeyler söyledi, başımın belada olduğunu ve artık benimle uğraşması gerekmeyeceğini falan anlattı, bu arada hamile olduğu haberini de verdi. Konuşmamız sırasında sizin de adınız geçti, artık ikimizden de kurtulacakmıymış ne, deli saçması bir sürü şey işte, anlam veremedim ama sizi de haberdar edeyim istedim."

Müşfika kadın bunları dikkatle dinliyordu, suratında belli belirsiz bir endişe vardı. Fulya'ya fark ettirmemeye çalışıyor ancak çenesini sinirli sinirli ovuşturması yüzünden kendini ele veriyordu. Kızın konuşmasını bitirmesini bekledikten sonra konuşmaya başladı:

"Pek iyi yapmışsın, Dilruba tehlikeli bir kadındır, saraya kendi isteği ile gelen ve güçlü olmak için yapmayacağı hiçbir şey olmayan biri o. Şimdi her şeyi baştan düşünelim, ne demek istedi ve niye kendinden bu kadar emindi, var bunda bir

şey kızım, dur bakalım çıkar kokusu yakında, biz bu arada dikkatli olalım. Kalfa kadını çağır hele, belki ondan bir şeyler öğrenebiliriz. Sen de gözünü dört aç, duyduğun her şeyi gel bana anlat tamam mı? Bu işten midem bulandı, bu hayra alamet değil."

Fulya odadan çıkarak kalfa kadını bulmaya gitti, kendi de meraklanmıştı. Müşfika kadının tecrübelerini düşününce, onun bu haberden rahatsız olması ortada ciddi bir problemin olduğunu göstermekteydi.

Kalfa, cariyeler bölümünde yeni gelen kızlarla ilgileniyordu. Fulya odanın ortasında duran küçücük kızlara acıyarak baktı, ne kötü şeyler yaşayacaklardı. Hepsinin gözlerinde bir korku vardı, etraflarındaki kadınlara bakamıyorlardı bile, süklüm püklüm olmuş, kendilerine ne söylenirse onu yapıyorlardı.

Fulya kalfa kadının kendisine baktığını görünce gözlerini yeni gelenlerden ayırarak, Müşfika kadının emrini iletti. İkisi birlikte odadan çıkarak tekrar hanım sultanın yanına gittiler.

Müşfika kadın, suratında artık kendini çok açık bir şekilde belli eden bir endişe ile onları bekliyordu. Yarım bıraktığı kahvesi, kadının, Fulya'nın arkasından haber aldığı bu konuyla tamamen meşgul olduğunu gösteriyordu.

"Beni emretmişsiniz efendim."

"Sana soracaklarım var kâhya, yalnız bu odada konuşulanlar aramızda kalacak, birilerinden bir şeyler duyarsam senin için iyi olmaz, ona göre."

"Emriniz başım üstüne hanım sultanım, siz merak buyurmayınız."

Müşfika tüm ayrıntıları ile Dilruba ile Fulya'nın arasında geçen konuşmaları anlattı, arada bir sorular soruyor sonra tekrar devam ediyordu.

"Öncelikle söyle bakalım doğru mudur bu hamilelik işi?"

"Evet efendim doğrudur, müneccimbaşının da böyle bir kehaneti var. Tabii allah bilir ne olacağını ama diğer söylediklerinizden bir anlam çıkaramadım. Fulya'ya veya size nasıl zarar verebilir bu kadın bilmiyorum."

"En son ne zaman çağırdı padişahımız onu."

"İki gece önceydi yanılmıyorsam, Fulya'dan bir gece önceydi, yalnız kadın hamile olduğu haberini söylememiş, ben bir anlam veremedim buna. Çünkü Dilruba için bu çok önemliydi ama onun kafasında ne tilkiler dolaşıyor bilinmez."

"Bu cahil kız beni sinirlendirmesin yoksa ben onun tilkilerini bir bir öldürmesini bilirim."

Konuşmaları dinleyen Fulya iyice endişelenmeye başlamıştı. Müşfika kadını çok iyi tanıyordu ve onu uzun zamandır hiç bu kadar kızgın görmemişti.

"Şimdi kalfa, senden istediğim, Dilruba'nın padişahın yanında olduğu gece kimler hizmetteyse onlarla konuşacaksın. Bolca da para ver, sor bakalım o gece normal dışı bir şey olmuş mu, kadın odada ne kadar kalmış, hepsini öğren ve bana bildir. Sana iki saat veriyorum, eğer bir şey yaptıysa gürültüsü çıkmadan önce hareket etmemiz lazım."

"Emredersiniz efendim."

Kadın telaşla odadan çıktı, Müşfika Fulya'yı yanına çağırarak oturmasını istedi.

"Bekleyeceğiz kızım, bu arada sen benim yanımdan pek fazla ayrılma, içimde kötü bir sıkıntı var."

"Neler oluyor hanımım, kafanızda ne var? Dilruba'yı bilirsiniz delinin tekidir, abuk sabuk konuştu yine işte. Biraz fazla büyütmüyor musunuz?"

"Hayır kızım, deli olarak görülen bir kimsenin yaptığı işi asla hafife alma, hele bir de bu akıllı bir deliyse. Neyse, bekle bakalım, zaman beni haklı çıkaracak. Yalnız sen doğuca bana gelmekle akıllılık ettin, en azından şimdiden ne dolap çevrildiğini öğreneceğiz. Bu arada dün gece padişahımız sana karşı nasıldı, bir terslik, bir farklılık hissettin mi?"

"Yo hayır, her zamanki gibiydi, yalnız Fransızlar'la yapılacak olan görüşme nedeniyle endişelendiğinden, her şeyin çok gizli ve dikkatli yapılması gereğinden bahsetti. Ama bilirsiniz bizlerle böyle konuları pek konuşmaz o, sadece çok sıkıntılıydı, ben de canınız bir şeye mi sıkıldı padişahım deyince bu kadarını anlattı."

"Anlıyorum kızım, anlıyorum."

Bu bekleyiş yaklaşık bir saat sürdü. Kalfa kadın koşturarak

odaya girdiğinde iki kadın da camın kenarına oturmuş, sessiz sessiz dışarıya bakıyorlardı.

"Hanımım bu kızı hemen gönderin odanızdan yoksa sizin de başınız belaya girecek."

"Neler oluyor çabuk söyle, neden bahsediyorsun sen?"

"Ben istediğiniz araştırmayı yaparken çok büyük bir karmaşa çıktı selamlık bölümünde, harem ağaları deli gibi koşturuyorlar ve Fulya'nın nerede olduğunu soruyorlardı. Tabii bir şey söylemedim ama onlardan öğrendiğime göre bu kız bir şeyler çalmış padişahın odasından, evrak ya da mektup galiba, öyle söylediler, her yerde onu arıyorlar."

Fulya oturduğu yerde hayretle bakıyordu dehşet içerisindeki kadına, konuşmalarda ismi geçiyor ama ne olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Müşfika kadının hiddet dolu sesini duyunca kendine geldi. Kadın kalfaya bağırıyordu:

"Şunu baştan anlatsana be kadın, neler saçmalıyorsun."

"Dün gece Fulya vardı padişahın yanında, bu sabah o odadan çıktıktan sonra padişah çalışma masasında bulunan önemli bir evrakı bulamamış. Evrakın casusların eline geçmesinden çok korktuğu için yatak odasındaki masasında saklıyormuş. Sabahın erken saatinde kendinden ve bu kızdan başka kimse odaya girmediği için de onun aldığını düşünmüş çünkü gece yatarken kontrol ettiğinde yerindeymiş, şimdi Fulya'nın odasını arıyorlar. Eğer herhangi bir şey bulunursa siz de yanarsınız hanımım, onun için allahınızı severseniz gönderin bu kızı odadan, birazdan buraya da gelirler."

"Yeter, bana ne yapacağımı söylemek sana mı düştü, şimdi yalnız bırak bizi, hadi çık artık."

Kâhya kadın yaşadıklarından etkilenmiş bir halde titreyerek çıktı odadan. Fulya onun arkasından bakıyordu çaresizlikle. Müşfika her zamanki gibi eski sakinliğine kavuşmuş, düşünüyordu. Konuşmaya başladığında ise sesi nefret doluydu:

"Demek planın buydu Dilruba, Fulya'yı ve beni bu şekilde gözden düşürecek hatta öldürülmemizi sağlayacaktın, neyse ki her şey çok açık olarak ortada tabii bizim için, bunu padişaha nasıl anlatmak lazım onu bilmiyorum."

"Kulaklarıma inanamıyorum hanımım, böyle bir iftirayı nasıl atarlar bana, çaldığımı söyledikleri şeyi görmedim bile."

"Biliyorum kızım biliyorum, bunu Dilruba yaptı, yalnız anlamadığım, kâhyanın söylediğine göre evrak dün gece yerindeymiş, bunu padişah bizzat kendi kontrol etmiş. Eğer Dilruba bir gün önce çalmış olsaydı dün ortaya çıkardı bu, ama buna rağmen ben eminim ki bu evrak onun orada olduğu gece çalındı ya da ertesi gün, yani dün akşam senin padişaha gideceğini öğrendikten sonra ama nasıl oldu da gece ortaya çıkmadı bu, sanırım yardımcıları da var bu kadının."

"Her neyse olan oldu, kâhyanın dediği doğru, bir an önce gitmeliyim buradan sonra sizin de başınız belaya girer. Eğer fırsatımız olursa ne yapacağımıza sonra karar veririz."

"Otur oturduğun yerde, hiçbir yere gidemezsin. Seni zindana atılmaktan ancak ben kurtarabilirim şu anda. Çünkü benim odamda, benim yanımdasın, buraya girmeye cesaret edemezler, tabii şimdilik. Sakın korkup da paniğe kapılma, bu seni iyice suçlu durumuna sokar."

"Hayır korkmuyorum, bir gün böyle bir şeylerin olacağını biliyordum. Ancak bir şeyleri çalmakla suçlanmak ağırıma gidiyor. Eğer böyle bir nedenden dolayı öldürülürsem gözüm açık gider. En azından aç gözlü bir kadının ihtirasları yüzünden uğradığım bu haksızlığın ortaya çıktığını görmem lazım. Cezam sadece zindan bile olsa böyle bir onursuzlukla yaşayamam hanımım."

"Biliyorum Fulya biliyorum, her şeyi düzeltmek için elimden geleni yapacağım, güven bana."

İki kadının konuşması kapıya gelen harem ağalarının bağrışmaları ile kesildi. Açılan kapıdan içeri giren hadım Müşfika kadının önünde eğilerek, Fulya'yı almaya geldiklerini söyledi. Ancak kadın bunu kabul etmeyerek, padişahla bizzat görüşünceye kadar kızın odada kalacağını, isterlerse kapının önünde nöbete kalabileceklerini söyledi. Adamları ikna ettikten sonra padişahın çalışma odasına gitmek için yanlarından geçerek dışarı çıktı.

Fulya Müşfika kadının odasında, kapının önündeki harem

ağalarının konuşmalarını dinleyerek oturdu bir süre. Bir şeyler yapmak istiyor ama nasıl hareket edeceğini bilemiyordu. Dışarıya çıkmak için en ufak bir adım atsa anında öldürüleceğini biliyordu ama o ölmek değil, Dilruba'nın yaptığı bu oyunu bir an önce bozmak istiyordu. Kadının daha bu sabah kendinden emin bir tavırla söylediklerini düşündü. Demek ki her şeyi günler öncesinden planlamıştı ve başarılı da olmuştu.

Sıkıntılı bir bekleyişin arkasından açılan kapıdan Müşfika girdi içeriye. Suratında son derece endişeli bir ifade vardı:

"Her şeyi anlattı bana padişah, bu, önümüzdeki gün Fransa'dan gelecek olan elçiye, hükümete sunulması amacıyla verilecek bir mektup imiş. Ancak içindekiler her iki devlet arasında yapılacak olan bir antlaşmanın son derece gizli ayrıntıları olduğu için padişahtan başka sadece sadrazamın görme izni varmış. Anlayacağın Dilruba oldukça akıllı davranmış ve alması gereken şeyi iyi bulmuş. İşin kötü tarafı bu mektubu bu sabah senin odanda bulmuşlar hem de gizlenmiş olarak, tabii bu da seni tek suçlu haline getiriyor şimdi. Padişah senin derhal cezalandırılmanı istedi ancak ben ona bu sabah olanlardan bahsettim ve kendisinden araştırma yapmak için biraz süre vermesini istedim. Bu arada aynı şeyi onun da yapması gerektiğini, bu kadının çok tehlikeli olduğunu da ekledim. Tabii bana ne derece inandı bilmiyorum ama en azından bir süre için kendi odanda kapalı olmak suretiyle yaşamana izin verdi. Ancak araştırmalardan bir sonuç çıkmazsa derhal cezalandırılacaksın."

"Anlıyorum, yaptıklarınız için teşekkürler ama ben o kapalı kapıların arkasından suçsuz olduğumu nasıl ispatlayabilirim ki, üstelik bir süre sonra Dilruba'nın hamile olduğu da öğrenilecek, padişahın çocuğunu taşıyan bir gözdeye kim ne yapabilir ki?"

"Bunu ben de düşündüm ama bir yolunu bulacağım, sen merak etme, şimdi git, dışarıdakiler seni odana kadar götürüp, kapıyı arkadan kilitleyecekler, bir tane de muhafız olacak sürekli, dayanmaya çalış kızım, şimdilik yapabileceğim bu kadar."

Fulya'nın odasındaki hapis hayatı yaklaşık bir ay kadar devam etti. Müşfika kadının, Dilruba'nın padişahın yanında olduğu gece içeride bulunan iki hizmetçiye hayatlarında görme-

dikleri kadar çok mücevher ve para vermesi sayesinde genç kadının planı ortaya çıktı. Saraydaki bazı ajanların bu konuda yaptıkları araştırmanın sonucu da, Dilruba'nın o gece padişah uyuduktan sonra çekmecede duran mektubu alarak, yerine, üzerinde gene padişahın özel damgası bulunan ancak içi boş bir zarf koyduğunu gösterdi. Zarfın üzeri ise, çok dikkatli bakılmadıkça, orijinalinden pek de farklı olmayan bir ustalıkla yazılmıştı. Buradaki tek tehlike Abdülhamit'in mektubu tekrar kontrol etmek için zarfı açması olacaktı ancak böyle bir şeyin olmaması kadının planının istediği gibi işlemesine neden olmuştu. Ertesi gece sahte zarfı alma işi de ayarlamış olduğu hizmetçiye düşmüştü. Ne var ki bu hırslı kadın, Müşfika'nın kendisinden çok daha zengin ve sarayda çok daha sevilen bir kadın olduğunu hesaba katmamıştı.

Olayın ortaya çıkmasından sonra Dilruba padişah tarafından çocuk doğana kadar oda hapsine mahkûm edildi. Ölü bir kız çocuğunun doğum haberi bütün İstanbul'a ilan edildikten sonra bir daha Dilruba'dan kimse haber alamadı.

Bu geçirdiği bir ay Fulya için çok acı verici olmuştu. Saraydan kurtulma fikri neredeyse bir saplantı haline gelmişti genç kadın için, odasındaki bu hapis hayatı eğer sona ererse ne yapıp edip Müşfika kadınla konuşacak ve ondan padişahı ikna ederek kendisini evlendirmesini isteyecekti.

Yaşadığı bu heyecanlı günlerden sonra her şey yine eski monotonluğuna bürünmüştü ancak bir gün odasında otururken Müşfika kadın yanına gelerek ona çok güzel bir Acem ipeği getirdi. Bu, krem renkli ve üzeri parıltılarla dolu çok güzel bir kumaştı. Dikkatlice dörde katlanmış ipeği Fulya'ya verirken yüzünde bir gülümseme vardı.

"Al bakalım, bunu sarayın kumaşçısından aldım, aslında ben almadım, adam ısrarla bunu hediye etmek istedi, bir de sürekli senin adını söyleyip durdu."

"Allah allah neden acaba, hem ismimi nereden biliyor bu adam?"

"Çok yaşlı olmasa şüphelenebilirdim belki ama adam ölmek üzere gibi duruyordu."

Kadın konuşurken Fulya birdenbire kumaşı koyduğu yere baktı. Seneler evvelinde kalmış birkaç cümle canlandı kafasında: "Belki bir gün güzel bir Acem ipeği alırken küçük bir not geçecek elime. Ben o notta senin iyi olduğunu okuyacağım." Billur dedi kendi kendine, sesine sahip olamadı, bir kere de bağırarak tekrarladı bu ismi. Müşfika kadın şaşırmış ona bakıyordu.

"Billur mu dedin? Nereden hatırladın şimdi Billur'u, hem ne alakası var bu kumaşın Billur'la?"

Fulya kadını dinlemiyor aceleyle kumaşı açıyordu. Bir taraftan da hadi çık artık çık diye söyleniyordu. En sonunda kumaşı tamamen açtığında içinden neredeyse sekize katlanmış bir not düştü. Kız gözlerini ayırmadan bu kâğıt parçasına bakıyordu. Elleri heyecandan titriyor, bir türlü eğilip yerden kâğıdı alamıyordu. Müşfika kadın da görmüştü kâğıdı, sorar gözlerle Fulya'ya bakıyordu. Kadına hiç aldırmadan eğilip aldı onu, dikkatlice açarak okumaya başladı:

Benim Sevgili Fulyam,

Senelerce kayınpederimden senden bir haber getirmesini bekledim. En sonunda senin çok iyi olduğunu, Müşfika kadının ve padişahın özel bölümünde yaşadığını öğrendim. Sen hiç Acem ipeği satın almadın ama ben sana gönderiyorum, tıpkı seneler önce konuştuğumuz gibi. Bunu sana gelinlik yapasın, benim gibi mutlu olasın diye hediye ediyorum.

Sana ve Sümbül'e çok şey borçluyuz. Sümbül'ün başına gelenleri öğrendim ve kahroldum ama senin sıhhatte olman en büyük tesellim. Saraydan ayrıldıktan hemen sonra evlendik, bir tane de kızım oldu, adını Fulya koydum. Ona baktıkça, ona seslendikçe hep seni hatırlıyorum. Umarım bu not eline geçer, aradan çok uzun zaman geçtiği için sana bunu göndermeye cesaret ettim. Artık kimse beni hatırlamaz oralarda. Başının derde girmesini istemem. Bana haber göndermek istersen babama söyle, o bize ulaştırır.

Allah senden ve Sümbül'den razı olsun, mutluluğumu size

borçluyum. Yanaklarından ve gözlerinden öperim. İyi haberlerini bekliyorum.

Billur

Gözlerinden yaşlar boşalıyordu, mektubu öpüyor, tekrar tekrar okuyordu. Müşfika kadın yanına gelmiş, "Kızım kendine gel neler oluyor?" diye soruyordu. Mektubu ona da uzattı. Kadın bir çırpıda okuyuverdi yazılanları. Fulya'ya baktığında onun da gözleri dolmuştu.

"Demek buydu, demek senelerce sakladığın sır buydu, sarayın kumaşçısının oğlu ha! Bak bu aklıma hiç gelmemişti, allah iyiliğinizi versin sizin. Neyse, her şeyin yolunda olmasına ben de sevindim, hiç olmazsa kız perişan olmamış dışarıda."

"Çok uzun zaman ondan haber alamamak beni endişenlendirmişti. Ama şimdi görüyorum ki mutlu olmakla öylesine meşgulmüş ki haklı olarak bizleri unutuvermiş."

"Bence o notu yak Fulya, kızın dediği doğru, aradan zaman geçti ama yine de birilerinin eline geçmesini istemem. Hele yaşadığın bu son olaydan sonra tekrar başını derde sokman senin için pek hayırlı olmaz."

"Peki hanımım, birkaç kere daha okur yakarım. Bu kumaşı saklayacağım ama, kim bilir, bir gün gerçekten evlenirsem belki bundan bir gelinlik diktiririm. Onu sandığıma koyacağım."

Bu mektuplaşmalar aylar boyunca sürekli devam etti. Buradaki hayatının bir diğer parçası da Billur'dan aldığı ve kendisinin ona gönderdiği mektuplardı artık.

Günler hızla akıp geçiyordu. Abdülhamit'in onu Mabeyinci Tosun Bey'e eş olarak vermeye karar verdiğini öğrendiğinde 1899 senesinin son kış günleri yaşanıyordu. Haberi her zamanki gibi Müşfika kadın getirmemişti, Padişah bizzat yanına çağırarak bu kararını açıklamıştı:

"Son zamanlarda pek iyi günler yaşamıyoruz Fulya, ülkede yaşanan bazı şeyler, ki bunların detayını sana anlatacak değilim, beni tedbirli davranmaya itiyor. Biliyorsun geniş bir haremim var, hatta sayısını bile bilmiyorum bu kadınların, birkaç nedenden dolayı bu haremi küçültmeye karar verdim. Önce-

likle sevdiğim ve kendimi yakın hissettiğim kızlardan başlayacağım, sizleri uygun gördüğüm kimselerle evlendirmeyi planladım.

"Tosun Bey'i sever ve güvenirim, ne zamandır ona uygun bir eş arıyordum. Sonra aklıma sen geldin, artık kendine ait bir evinin olmasının zamanı geldi de geçiyor. Bundan sonra onun haremi olacaksın. Senin iyi bir eş ve iyi bir anne olacağından kuşkum yok. Müşfika kadın da benimle aynı fikirde. Hazırlıklara derhal başlanacak. İnşallah baharın ortalarına doğru evlendireceğiz seni. Her şey saray tarafından karşılanacak. Hiçbir eksiğinin olmaması için gereken emirleri vereceğim. Sen de kendi hazırlıklarına başlarsın artık."

Padişahın çalışma odasının duvarları sanki üzerine yıkılıyordu. Ne söyleyeceğini bilemeden öylece bakakaldı adamın suratına. En sonunda istediğine kavuşmuştu ama kimdi bu Tosun Bey, bugüne kadar hiç duymamıştı ismini.

Koşar adımlarla Müşfika kadının odasına doğru yürüdü. Bir taraftan da soracağı soruları kafasında sıralamaya çalışıyordu. Odaya geldiğinde biraz kendini toparlamıştı. Kapıyı çaldı ve içeri girdi. Kadın hizmetkârlara emirler vermekle meşguldü. Fulya'yı nefes nefese bir halde görünce herkesi dışarı göndererek genç kadının yanına geldi:

"Neyin var senin, gene ne oldu?"

"Padişah'ın yanından geliyorum. Beni Tosun Bey diye biriyle evlendirmeye karar verdiğini söyledi."

Kadın gülerek Fulya'nın yüzüne bakıyordu:

"Evet biliyorum, sevinmedin mi yoksa? İşte sonunda kurtuluyorsun buradan. İstediğinin bu olduğunu sanıyordum. Ben sana bir şeyden bahsetmedim, bu haberi bizzat padişahın kendisi vermek istiyordu."

"Sevinmesine sevindim ama böyle aniden evleneceğimi duymak beni çok şaşırttı. Ne zamandır bunu biliyordunuz hanımım?"

"Başından beri biliyordum çünkü biraz da ben neden oldum buna, senin mutsuz olduğunu hissediyordum, padişahımızın kafasına bu fikri sokmak kolay oldu ama açık söylemeli-

yim ki zor kabul etti. Bunun herkes için daha hayırlı olacağına inanıyorum, senin de zaten buradan gitme zamanın gelmişti.

"Yaşım senden ileri kızım, ne yaparsın ki kendimi düşünmek zorundayım. Senin de sevineceğini tahmin ettiğim için bayağı ısrar ettim, o da geçen gün yapılan bir toplantıdan sonra Tosun Bey'e senden bahsetmiş, tabii hemen kabul etmiş adam da, ne de olsa bu sarayda oldukça ünlüsün."

"Peki nasıl bir adam bu, kaç yaşında, nasıl görünüyor?"

"Dur bakalım dur bir dakika, teker teker sor sorularını. Her şeyden önce onun çok iyi yürekli ve temiz bir adam olduğunu biliyorum. Sonra sarayın içinden biri, yani senin alışık olduğun hayatı çok iyi biliyor. Ayrıca senin bizim için ne kadar önemli olduğunu da. Seni mutlu edeceğine eminim. Uzunca boylu, kumral buğday tenli yakışıklı bir adam, çok yaşlı da değil üstelik. Yani tam sana göre. Açıkçası, Fulya, seni çok kıskandığım günler oldu, endişeler içerisinde kaldığım geceler yaşadım ama hep senin bana verdiğin sözü düşündüm, bu beni rahatlattı. Hakikaten de dediğin gibi yaptın ve asla benim arkamdan iş çevirmedin, yerimi almaya kalkmadın. Ben de bunun için seni bu sevmediğin hayattan kurtarmaya karar verdim ama seni herhangi biriyle evlendirmezdim, düşündüm ve en sonunda adını çok duyduğum Tosun Bey'i seçtim. Bunu padişaha iletince o da uygun buldu. Hem duyduğuma göre üç tane de kız kardeşi varmış, dışarıda yalnızlık da çekmezsin onlar sana her konuda yardımcı olur."

"O beni görmüş mü?"

"Tabii ki hayır, nasıl cüret edebilir padişahın hareminden birine bakmaya. Sadece anlatılanlar kadarıyla seni tanıyor. Padişah, kararını ona açıkladığı anda suratındaki memnuniyeti bana anlattı. Demek ki senin hakkında önemli şeyler biliyor. Korkma kızım, göreceksin her şey çok iyi olacak."

"Anlıyorum, karar verildi yani!"

"Evet kızım, artık bize düşen senin çeyiz ve düğün hazırlıklarını yapmak. Bugünden itibaren de buna başlayacağız. Şurada bahara ne kaldı, bir sürü işimiz var."

"Peki hanımım siz nasıl arzu ederseniz öyle olsun."

Böylece bir koşuşturmadır başladı sarayda. Müşfika kadın büyük bir mutlulukla her şeyle yakından ilgileniyordu. Kendi özel terzisine Fulya için kıyafetler diktirtiyor, kızlara örtüler işletiyor, yorganlar yastıklar hazırlatıyordu. Bazen Fulya ile birlikte alışverişe gidiyorlar, ayakkabılar, eldivenler ve akla gelmedik daha bir sürü şey alıyorlardı. Sarayda özel olarak da taşlarla süslenmiş ayakkabılar, çantalar yapılıyor, her biri Fulya'nın çeyiz sandıklarına özenle yerleştiriliyordu. Mücevherler ayrıca kutulanarak saklanıyordu. Bu mücevherlerin arasında nadide taşlarla yapılmış gerdanlıklar, kolyeler, küpeler, yüzükler ve bilezikler vardı. Elbiselerin her biri ayrı bir ipekten ve değişik satenlerden, kadifelerdendi. Sadece gelinliğinin yapılacağı kumaş Fulya'nın isteği doğrultusunda olmuştu, sandığında özenle sakladığı krem rengi ipeği Müşfika kadına vererek gelinliğin bu kumaştan dikilmesini istemişti.

Sarayda bu hazırlıklar sürerken, dışarıda da Fulya ve Tosun Bey'in oturacağı ev hazırlanıyordu. Abdülhamit düğün hediyesi olarak Fulya'ya Horhor'da, Suphi Paşa Konağı'nın hemen karşısında üç katlı bir konak hediye etmişti. Burası Müşfika kadının gözetiminde döşeniyordu. Eşyaların hemen hepsi saraydan getirtilmişti. Atlas kaplı koltuk takımları, yaldızlı yemek masaları, Acem halıları, gümüş şamdanlar ve tabaklarla bir uyum içerisinde yerleştiriliyordu. Yemek tabakları nadide porselenlerden seçilmişti. Yani saraydan çıkacak olan gelinin evi tamamen saray geleneklerine uygun olarak hazırlanıyordu.

Fulya ne evini ne de müstakbel kocasını görebilmişti. Merakı gün geçtikçe artıyordu. Kendisi ve yeni evi için kutulanan eşyalar saraydan gönderildikçe sabırsızlanıyor bir an önce düğünün olmasını bekliyordu. Bir rüya yaşıyordu sanki, kendisini prensesler gibi hissederek ordan oraya koşturup duruyordu. İşte gene değişiyordu hayatı ama bu sefer her şeyiyle büyük bir değişiklik yaşayacaktı. Kendine ait bir evi, kocası ve çocukları olacaktı. Bir taraftan da korkuyordu, bugüne kadar hep hazır yaşamıştı, akşam ne yeneceğini, çamaşırları kimin yıkayacağını, ortalık işlerini kimin yapacağını hiç düşünmemişti. Hele para konularında tam anlamıyla cahil sayılırdı, doğ-

ru dürüst para harcamayı bile bilmezdi ama başkadın tüm bunları onun yerine düşünerek çeyiz olarak götürmesi için birkaç yardımcı ve ahçı ayarlamıştı.

Saray bahçesindeki çiçeklerin açması ile birlikte bahar da iyiden iyiye kendini göstermişti. Hıdrellez kutlamalarından iki gün sonra düğün yapılacaktı. Hazırlıklar tamamlanmıştı, Fulya yorgunluktan ve heyecandan iyice zayıflamış, her gelinlik provasında elbise biraz daha küçültülmüştü.

Beklediği gün geldiğinde büyük bir özenle dikilen gelinliği, saçlarına iliştirilen duvağı ve pırlanta taşlarla süslenmiş ayakkabıları ile beklemeye başladı odasında, bir süre sonra Müşfika kadın geldi yanına, giyinmesine yardımcı olan kızlar kenara çekildiler, kadın dikkatlice süzdü onu ve alnına bir öpücük kondurarak övgü dolu sözler söyledi.

Fulya şimdi daha önce hiç düşünmediği, aklına bile gelmeyen bir üzüntüyü yaşamaya başlamıştı. Her şeye rağmen başkadından ayrılmak ona çok zor gelecekti. Çocukluğundan beri onun yanındaydı, varlığına o kadar alışmıştı ki sanki evlendikten sonra da hep birlikte olacaklarmış gibi geliyordu. Ama bu onların son günüydü, birazdan evlenip gidecekti ve kim bilir bir daha ne zaman görüşeceklerdi. Kadına sarılmak geldi içinden ama o nedense donuk bir ifadeyle baktı kızın suratına ve padişahın düğünden önce onu görmek istediğini söyleyerek odadan çıktı.

Abdülhamit her zamanki gibi çalışma odasında camın kenarındaki büyük koltuğunda oturuyordu. Gittikçe gözüne daha yaşlı gelen bu adam artık onu ilk günlerdeki kadar korkutmuyordu. Dikkatlice yüzüne bakarak konuşmasını bekledi.

"Evet Fulya bugün evleniyorsun. Bu her ne kadar Müşfika'nın fikri de olsa ben gene de senin hakkında doğru bir karar verdiğime inanıyorum. Umarım rahat ve mutlu bir hayatın olur."

"Umarım efendim. Buradan başka yer bilmiyorum, başka bir yaşam da tanımıyorum, açıkçası gelecek günlerin beni fazlasıyla korkuttuğunu söylemek zorundayım."

"Bizler her zaman senin yardımcın olacağız. Bir derdin

olursa Müşfika kadını görürsün, zaten onun da gözü senin üzerinde olacak, bundan eminim."

"Sağolun efendim."

"Seni buraya üç yaşındayken annenin kollarından alarak getirdik. Sanırım bunu biliyorsundur. Onun buna razı olmadığını söylemek zorundayım. Ama bu benim emrimdi ve onun için yapacak bir şeyi yoktu. Bunu sana anlatıyorum çünkü belki annene ve babana seni saraya verdikleri için kızıyorsundur. Bilesin ki senden ayrılmak onların değil, benim kararımdı. Haremimdeki diğer bütün kızlar için olduğu gibi. Ama sen aklın, güzelliğin ve yeteneğinle onlardan her zaman farklı oldun ve işte ben de seni buradan kurtararak ödüllendiriyorum. Müşfika kadın zaman zaman senin burayla ilgili düşüncelerini ve dışarıdaki hayata olan özlemini anlatırdı. Onun için, senin hakkında çok şey bilmeme şaşırma. Bu nedenle, 'kurtarıyorum' şeklinde bir ifade kullandım."

"Affınıza sığınarak şunu söylemeliyim ki, anneme gerçek anlamda hiçbir zaman kızmadım. Küçük bir kızken annesinin kollarındaki sultanları gördüğümde ona içerlediğimi hatta bazen çocukça bir öfke duyduğumu itiraf ediyorum. Ama zamanla ve özellikle de büyüdükçe, bu sarayı ve halkını tanıdıkça öfkem yerini acımaya bıraktı ve bu öfkenin yanında zavallı bir kadının elinden küçücük çocuğunu kimin ve hangi hakla alabileceğini düşünmeye başladım. Sonradan anladım ki bugüne kadar benim gibi binlerce kızın kaderini kim değiştiriyorsa aynı kişiydi bunu yapan, siz ya da sizden öncekiler hiç fark etmez. Bu, seneler boyunca yaşanmış ve uygulanmış bir kanundu ve ben bu kanunu tüm katılığıyla yaşamaya alışmıştım.

"Ama şunu da söylemeliyim ki çok şey öğrendim sarayda, bunu asla inkâr edemem. Beni evlendirmeye karar verdiğinizi söylediğiniz zamansa çok mutlu oldum. Çünkü bir gözde olarak daha ne kadar yaşayacağımı düşünüp duruyordum. Onun için size teşekkür borçluyum efendim."

"Müşfika kadın haklıymış, senin güzelliğin kadar aklın da çokmuş, cesaretine ise diyecek yok. Sanırım seni göndermekle gerçekten iyi ediyorum, başının belaya girmesi an meselesi

gibi görülüyor. Her neyse, birazdan düğün başlayacak, git artık, sanırım bir daha seni göremeyeceğiz ve güzelliğinden mahrum kalacağız. Allah yardımcın olsun, güle güle Fulya."

"Allaha emanet olun efendim."

Hakikaten de Fulya'nın son görüşüydü bu Abdülhamit'i, yirmi bir senelik macera bitmişti artık. Muhteşem düğün sona erip de hazırlanan arabaya doğru Müşfika kadının kolunda giderken kendine hâkim olamayıp ağlamaya başladı. Bu göz yaşlarının mutluluktan mı yoksa üzüntüden mi olduğunu bilmiyordu, ama kadının da onunla birlikte usul usul ağladığını hissediyordu.

Kendisiyle birlikte gelecek olan hizmetliler arkadaki arabaya yerleştikten sonra başkadınla kucaklaştı, kadının donukluğu yerini acılı bir ifadeye bırakmıştı. Belki de üzüntüsünü gizlemek içindi sabahki hali. Bir kere daha sarıldı Fulya'ya ve, "Aramızda geçenler ne olursa olsun, unutma ki, ben yaşadığım sürece sen benim kızımsın," diyerek arabaya bindirdi onu.

Sarayın büyük çıkış kapılarına doğru giderken Horhor'daki üç katlı konakta hiç tanımadığı Tosun Bey, yani yeni hayatı onu büyük bir sabırsızlıkla beklemekteydi. Fulya ise açılmış saray kapılarından içeri giren denizin kokusunu içine çekmekteydi. Aslında ona göre kokladığı özgürlüğün ta kendisiydi.

Müşfika kadının arkada durduğunu bile bile kafasını çevirip bakamadı geriye, büyü bozulur diye korkuyordu, o köşesinde mangallar yanan küçücük, karanlık odalara dönmeyi asla göze alamazdı artık. Onun için hep ileriye baktı arabanın camından, karşısında duran şehir onun son kurtuluş ümidiydi ve o bu ümidi kaybetmemek için gözlerini hiç ayırmadı uzakta görünen soluk ışıklardan.

Bir de yakın dostu fesleğenini tuttu sıkıca.

İstanbul, 1905 senesi

Giriş kattaki geniş taşlık kış güneşinin ışıkları ile daha da büyük gözüküyordu Fulya'nın gözüne. Bahara daha çok çiçek ekmeliyim ama ne kadar çok çiçek koyarsam koyayım yine de bir boşluk var sanki, diye geçirdi içinden. Büyük ahşap bir kapı ile girilen avluda yazdan kalmış ortanca çiçekleri ve fesleğenler biraz solgun olsalar da canlı kalabilmiş renkleri ile hâlâ dikkati çekmekteydi.

Bahçeye bakan ve evin alt katında bulunan büyük mutfaktan yemek odasına geçiliyordu, üst kattaki salon kristal avizelerin ışığı altında güneşi aratmayacak kadar parlak ve ışıklı görünüyordu geceleri. En üst kattaki yatak odaları misafirlerini ağırlayabilecek kadar çoktu.

Kocaman sarayda olmasına rağmen seneler boyu küçücük bir mekânda yaşamaya zorlandığı için şimdi evinin her yanını kullanıyordu Fulya. Bütün kapılar ardına kadar açıktı, bir tek kapalı kapı görmeye tahammülü yoktu sanki.

Merdiven boşluklarını çiçeklerle doldurmuş, evin her köşesini adeta ikinci bir bahçeye dönüştürmüştü. Sabahları içeriye dolan pırıl pırıl güneşi, hiç bırakmak istemezcesine kalın saten perdeler sonuna kadar açık tutuluyor, mümkün olduğunca içerisinin aydınlık kalması sağlanıyordu. Evde çalışan tüm hizmetliler bu konuda uyarılmıştı. Fulya onların eşyaların yüzleri solar şeklindeki itirazlarına aldırmadan dilediği gibi yaşıyordu yeni evinde.

1905 senesinin kış günlerinden birini yaşadıkları o sabah belki yüzüncü kez arka bahçede bulunan kamelyadaki oturma bölümünü düzenlemekle meşguldü, havanın soğuk olmasına

aldırmadan sanki acelesi varmış gibi Tosun Bey'in yaz akşamları oturmaktan çok hoşlandığı masasını bir o yana bir öbür yana çekip duruyordu, bir taraftan da artık kocaman olmuş karnına, hareketlerini engellediği için söyleniyordu. Bebek doğunca ilgilenemem kaygısıyla bahçeye çıkmış, evde çalışanların meraklı bakışlarına aldırmadan kış ortasında yazlık bahçeyi tanzim etmeye başlamıştı. Aslında doğumun yaklaşmış olması içindeki korkuları bir kez daha harekete geçiriyor, oyalanabilmek için olur olmaz işler yapıyordu. Evlendiği günden bu yana yani altı senedir bugünün hayali ile yaşamış, uzun seneler boyunca bir çocuğu olsun diye bekleyip durmuştu.

Zorluklarla dolu bir dönem geçirmişti Fulya, yeni hayatına uyum sağlamakla o kadar meşguldi ki geçip giden zamanın farkına varamamıştı. Vaktinin çoğunu evden çok İstanbul sokaklarını dolaşarak geçirmişti. Kocası da onun bu özlemini bildiği için fazla ses çıkarmamıştı. Nasıl olsa bir süre sonra bıkar diye düşünüyordu. Ama o sürekli geziyor, sarayda kapalı kaldığı günler boyunca merak ettiği halkı ve onların yaşantısını yakından görmeye çalışıyordu. İstanbul'un kenar mahallelerinde, halkın oturduğu semtlerde şahit olduğu fakirlik ve sefalet karşısında dehşete düşüyor ve sarayda sürdürülen hayatı düşündükçe içinde gittikçe büyüyen nefrete engel olamıyordu.

Girdiği her ortamda anlattığı izlenimleri zaman zaman Tosun Bey'in onu uyarmasıyla kesiliyor ama o yılmadan bu konular hakkında sorular sorup, kafasında oluşan "neden" sorusuna bir cevap arıyordu. Gelin olduğunda kendisine verilen mücevherlere elini bile sürmemişti bugüne kadar, ancak seneler boyunca sarayda almış olduğu eğitim, farkında olmasa da, her hareketinde, oturup kalkmasında bile kendini gösteriyordu. Edinmiş olduğu alışkanlıkları hâlâ kendini terk etmemiş, bu sürekli bakımlı ve şık gezen güzel kadın çevresindekilerce merak konusu olmuştu.

O günlerden sevgiyle hatırladığı tek isim Müşfika Hanım'dı. Onu hiçbir zaman saraya ait biri gibi hissetmiyor, aklına geldikçe gözleri doluyordu. Evlendikten kısa bir süre sonra kendisini ziyarete gelen kadınla uzun uzun dertleşmiş, yeni

hayatından bahsetmişti. Ancak onun tüm ısrarlarına rağmen bir daha saraya asla gitmemişti. Bu günlerin birinde eski arkadaşı Billur'la da görüşmüştü. İki arkadaşın birkaç buluşmasından sonra Billur'un kocasının Edirne'ye yerleşmeye karar vermesi onunla da irtibatının kopmasına neden oldu.

Fulya geçirmiş olduğu bu sürecin sonunda Tosun Bey'in sarayda çalışıyor olmasından da rahatsızlık duymaya başlamıştı. Padişaha ve saltanata olan bu yakınlığının kendisini huzursuz ettiğini sık sık dile getiriyor hatta arada bir kocasına başka bir iş yapmasını bile öneriyordu. Zaman zaman bu konuda yaptıkları tartışmalarda Tosun Bey'in kendisine yakın görüşleri onu heyecanlandırıyor hatta ilerideki günler için umutlanmasına neden oluyordu. Ancak gene de uzun seneler saray mabeyininde çalışmış birisinin bundan hemen vazgeçemeyeceğini biliyordu.

Hamile olduğunu anladığı günlerde ise kendini hazırlıklara vermiş, bu dönemde ise kocasının akrabaları onun en büyük yardımcısı olmuşlardı. Görümcelerinin biri gidiyor biri geliyordu eve. Biraz da bu saraylı kadınla daha yakından arkadaş olabilmekti amaçları, Fulya'nın getirdiği çeyizlere bakıyorlar, defalarca inceliyorlardı. Onu akrabaları ile tanıştırmak için her gün bir yere götürüyorlar, komşularını alıp abilerinin evine getiriyorlardı. Sıkıcı geçen yaşamları için bir heyecandı bu yeni gelin. Fulya'nın güzelliği ve zerafeti de bir övünç kaynağıydı onlar için, genç kadın akraba ve dost meclislerinde çaldığı sazlarla, söylediği şarkılarla çevresindeki insanları adeta büyülemişti. Fulya'nın dikbaşlılıkları ve cesaretli konuşmalarına rağmen Tosun Bey de hayatından oldukça memnundu, zaman zaman böyle bir karısı olduğu için çok şanslı olduğunu düşünüyordu.

Bahçenin düzenlenmesini bitiren Fulya hizmetçi kızın sesiyle irkildi:

"Hanımım, Tosun Bey'in gönderdiği adam geldi, bir baksanız diyorum!"

Yavaş hareketlerle yürümeye başladı:

"Tamam şimdi geliyorum, biraz beklesin!"

"Buyrun ne vardı?"

"Tosun Bey bunları size gönderdi efendim. Akşam Hamdullah Suphi Bey'i de getireceklermiş yemeğe."

"Anladım Rıza, hadi güle güle."

Sebzeleri mutfağa götürürken elindeki çiçeğe sevgiyle baktı, "Ne kibar bir adam bu Tosun, evin erzağını gönderirken beni de unutmamış, " diye geçirdi içinden. Alt kattaki büyük yemek odasına giderek, masanın üzerindeki vazoya çiçeği yerleştirdi büyük bir şefkatle.

Akşam olup da karanlık çökmeye başlayınca evde bir koşuşturma başladı. Sofra hazırlanıp, yemekler tamamlanınca, her zaman dikkatlice yaptığı makyajı ve özenli giyimiyle Fulya da kocasını ve misafirini beklemeye başladı.

Tosun Bey'in yakın bir akrabası olan Hamdullah Suphi Bey sık sık ziyaretlerine gelirdi karı kocanın. Sohbetleri ve kişiliği ile her zaman etkilerdi Fulya'yı. Özellikle sarayı eleştiren yorumları ve konuşmaları ile onu kendisine çok yakın hisseder, bu tarz sohbetler açıldıkça konuyu kapatmamak için sordukça sorardı, bir taraftan da kocasına bakarak, umarım bir şeylerin farkına varır diye düşünürdü. Ama her seferinde Tosun Bey Hamdullah Suphi Bey'e göre daha ılımlı konuşmalarla sohbeti kesiverirdi.

Büyük kapının demir tokmağı çalınca yerinden kalktı ve salonun kapısına doğru ilerledi, bir taraftan elbisesinin eteklerini düzeltiyor ve topuz yaptığı saçlarının düzgün olup olmadığını kontrol ediyordu.

"Hoşgeldiniz efendim, safa getirdiniz."

"Hoşbulduk, her zamanki gibi o güzel gülümsemenizle karşıladınız beni."

"Aman efendim, sizi burada, evimizde görüp de gülümsememeye imkân var mı? Siz de hoşgeldiniz Tosun Bey!"

"Ben size demedim mi, Fulya sizi görmekten çok mutlu olur diye. Eğer sofra hazırsa hemen oturalım Fulya, ikimiz için de yorucu bir gündü."

"Tabii tabii lütfen buyrun, şimdi servisinizi yaptırırım."

Yemek neşe içerisinde geçerken Tosun Bey bir ara Ful-

ya'ya dönerek gönderdiği karnabaharı neden pişirtmediğini sordu. Fulya hafif tedirgin bir sesle cevap verdi:

"Bana gönderdiğiniz çiçek dışında her şeyi pişirttim Tosun Bey," dedi.

"Sana gönderdiğim çiçek mi? Ne çiçeği, hangi çiçekten bahsediyorsun sen?"

"İşte şurada vazonun içerisinde duran çiçek!"

Karnabahar bütün tazeliği ve görkemiyle vazoya yerleştirilmiş olarak duruyordu karşılarında, yanlarından özenle çıkartılmış olan yaprakları hafifçe boyunlarını bükmüştü ama Fulya'nın çabaları ile gene de hoş bir biçim almıştı.

Tosun Bey'in attığı kahkaha ile irkilen Hamdullah Suphi de kendini tutamayarak gülmeye başlamıştı. Fulya biraz mahcup biraz da kızarak onları seyrediyordu ama ne diyeceğini de bilemiyordu. En sonunda kendini toplayan Tosun Bey biraz da ciddi olmaya çalışan bir ifadeyle Fulya'ya baktı:

"Sevgili karıcığım şu bizim karnabahar biraz köklenince bahçeye ek de büyük bir karnabahar bahçesi yapalım. Memleketin hali ortada, bakarsın karnabahar ticaretine başlarız, belli mi olur?"

Şimdi Fulya da onlara katılmış kahkahalarla gülüyordu:

"Bu kadar senedir çarşı pazar gezersin, hiç mi görmedin karnabaharı Fulya?"

"Belki görmüşümdür de, ne bileyim tanıyamadım işte. Sofraya da hep pişmiş geldiğinden anlamadım Tosun Bey."

"Neyse ki yabancı konuğumuz yoktu bu gece, yoksa kimsenin dilinden düşmezdin vallahi de billahi de."

"Neyse canım gitme üzerine kadıncağızın Tosun, olur böyle şeyler."

"Olur da efendim, saraydan ayrılalı neredeyse altı sene oldu, insanın komiğine gidiyor."

"Eh ben de sizi güldürmüş oldum böylece. Artık bunu herkese anlatır durursunuz Tosun Bey."

Fulya o geceden sonraki birkaç gün aslında karnabahar çürüyüp de kokmaya başlayana kadar vazodan çıkarmadı. Baktıkça yaptığına tekrar tekrar gülüp durdu.

Genç kadın üç katlı büyük konağında, dışarıya çıkmadığı zamanlarda kitap okuyarak ya da günlük gazeteleri inceleyerek geçiriyordu zamanını. Evlerinin hemen yanındaki konakta oturan Gülümser en yakın arkadaşı olmuştu. Kocası subay olan bu hanım hem kendi meraklı ve girişken yapısı hem de eşinin mesleği dolayısıyla ülkenin siyasi gelişimi hakkında oldukça bilgiliydi. Bazen saatlerce oturup sohbet ederler, Gülümser Hanım durmadan yorulmadan Fulya'yı birçok konuda bilgilendirirdi. Ancak bazı sohbetler esnasında kadın, Fulya'nın, kendisinin sarayla ilgili görüşlerini öğrenmek amacıyla sorduğu soruları geçiştirir ya da duymamazlığa gelirdi. Böyle zamanlarda genç kadın, Gülümser'in bunları konuşmaktan çekindiğini ya da yeterince güvenmediğini hissederdi.

Akşamları ailece oturdukları zamansa genelde hep havadan sudan konuşulur, Tosun Bey ve Gülümser Hanım'ın kocası Kazım Bey son derece mesafeli bir şekilde hatta biraz da birbirinden rahatsız olmuş bir havada vedalaşıp geceyi erkenden bitiriverirlerdi. Oysa ki Fulya komşularının eve gelen misafirleriyle çok uzun sohbetler yaptıklarını, sabahlara kadar yanan salon ışıklarından biliyordu.

Birkaç kez kocasına Kazım Bey'den ve karısından neden hoşlanmıyorsun diye sormuş ancak tam bir cevap alamamıştı. Ancak bu sorulardan sıkılan Tosun Bey bir defasında dayanamayarak Kazım Bey'in ordu içerisinde padişahlık karşıtı bir grupla çok yakın olduğunu, hatta hakkında bazı şüpheler bulunduğunu söyleyivermişti. Arkasından çok sıkı tembihlerde bulunarak bunu kesinlikle onlara söylememesini de belirtmişti. Ama tehlikeli olduğunu bildiği halde Fulya'nın onlarla ilişkisini kesmesini söylememesi hatta arada bir yaptıkları ziyaretlere devam etmeleri genç kadın için oldukça şaşırtıcıydı. Çünkü o, kocasının saraya olan bağlılığının buna engel olacağını düşünüyor, ancak Tosun Bey'in çoğu zaman şahit olduğu o sağduyulu tavırlarının etkisiyle bu iyi insanların dostluğunu kaybetmek istemeyeceğini de hesaba katıyordu.

O dönemlerde İstanbul birçok siyasi kargaşaya sahne oluyordu. Birkaç yıl önce çıkan Ermeni İsyanı, bu isyanın kanlı

bastırılışı ve arkasından gelen Yunan-Türk savaşı ülkeyi hepten istikrarsız bir hale sokmuştu. II. Abdülhamit'in zayıflayan otoritesi bu savaşın kazanılması ile birlikte tekrar güçlenmiş, halkın ona olan inancı artmıştı. Ancak özellikle Jön Türkler'in yurtdışındaki faaliyetleri padişahlık yönetimini tehdit ediyordu ve tekrardan Kanun-i Esasi tartışmalarının başlaması Abdülhamit'i herkesten şüphelenen ve korkan bir hükümdar durumuna sokuyordu. Bir taraftan yurt içindeki bu baskılar diğer taraftan Avrupa devletlerinin İstanbul ve Anadolu hakkındaki planları, baskıcı tutumları artık yaşlanmış olan padişahın gittikçe daha güçsüz olmasına neden oluyordu. Ordu içerisindeki Meşrutiyet yanlısı kıpırdanmalar ise rejim değişikliğinin çok yakında olacağı konusunda belirgin ipuçları vermekteydi.

Bu günlerin birinde ilk çocuğu Muammer'i dünyaya getirdi Fulya. Artık bütün vaktini oğluyla geçirir olmuştu. Gülümser Hanım da sürekli onlarla beraberdi. Kocasının eve gelmediği zamanlar konakta misafir oluyor, her konuda Fulya'nın ve Tosun Bey'in yardımına koşuyordu. Bebeğin uyuduğu saatlerde üçü birlikte oturuyor ve bazen sabah saatlerine kadar süren sohbetler yapıyorlardı.

Arada bir Kazım Bey de onlara katılıyordu ve zaman ilerledikçe Tosun Bey'le aralarındaki o eski resmiyet yaşanmaz olmuştu, çoğunlukla yalnız kalmayı tercih ettikleri kütüphaneden gecenin ilerleyen saatlerinde tartışma sesleri ya da fısıltılı konuşmalarının hararetlenmiş bölümleri yankılanıyordu salonda. Böyle gecelerin sonunda Tosun Bey'in dalgın ve düşünceli hali Fulya'nın gözünden kaçmıyor ancak "Neler oluyor?" sorusuna da bir karşılık alamıyordu.

Daha sonraları kocasında birtakım değişiklikler hissetmeye başladı Fulya, önceleri düzenli olarak işine gidip gelen adam bazı günler hiç dışarı çıkmadan kütüphanesine çekiliyor ve saatlerce orada kalıyordu. Bazen eve gelirken birkaç evrakı da beraberinde getiriyor sabahın ilk ışıklarına kadar çalışıyor, Fulya'dan gizlemeye çalıştığı bir edayla notlar alıyordu. Arada bir Kazım Bey yalnız geliyordu evlerine, ikisinin son zamanlarda sık sık tekrarlanan bu beraberliği Fulya'nın dikkatini çekmişti.

Bir süre önce kocasının bu asker için söylediklerini aklına getirince, ikisinin arasında nelerin değişmiş olabileceğini düşünmeye başladı.

Bir gün eve vaktinden önce gelen kocasını oldukça sinirli bir halde salonda oturuken buldu, kendisi oğlu Muammer'i yanına alarak yürüyüşe çıkmıştı. Eve girdiğinde onu görmenin verdiği şaşkınlıkla doğru yanına gitti:

"Neden erken geldin eve, hasta mısın?"

"Hayır hasta falan değilim, öyle gerekiyordu, eğer biraz daha orada kalsaydım şimdi sarayın zindanlarına atılmış olacaktım."

"Lütfen neler olduğunu anlatır mısın?"

"Bak Fulya, imparatorluğun hali malum, zaman geliyor maaşlar bile ödenemiyor, halkın durumu zaten ortada, savaşlar, fakirlik derken neredeyse dilenir hale geldi insanlar. Bugünkü toplantıda hazinenin durumu görüşülürken ve bizler nereden ne bulup da bu yaraları geçici de olsa kapatalım diye düşünürken sadece saraydaki bir şehzadenin sünneti için ayrılacak parayı görünce hayrete ve kızgınlığa kapıldık. Ahmet Bey'i bilirsin, sana hep bahsederdim, son derece dürüst ve ülkesine hizmeti seven bir insandır. Adamcağız bu işe o kadar kızdı ki kendini tutamayıp ağzına geleni söyledi. Tabii sonucu tahmin edebilirsin, bunca sene hizmet etmiş adamı yaka paça odadan çıkardılar, araya Sait Efendi girdi de hapse atılmaktan hatta belki de idamdan kurtuldu. Ancak şimdi nereye sürgün edileceğim acaba diye bekliyor.

"Bu sadece bir örnek Fulya, her şey öyle karışık ki sarayda, çok kötü günler bekliyor bizi bunu görebiliyorum.

"Aslında biliyorum şimdi sen bana, 'Bu işler hep böyle oluyordu, bugüne kadar aklın neredeydi?' diyeceksin ama ne yaparsın ki bazı şeylerden kopmak kolay olmuyor. İnsan zamanla gerçeklerin farkına varıyor. İçimdeki sıkıntılar, korkular yavaş yavaş su yüzüne çıkıyor şimdi, bunda senin ve Kazım Bey'in de çok büyük etkisi var tabii."

"Kazım Bey'in mi?"

"Biliyorsun uzun zamandır onunla sıkça beraber olmaya başlamıştım, işin açığı ilk başlarda amacım sevdiğim bir arka-

daşı hakkında çıkan söylentiler ve başına gelebilecekler konusunda uyarmak, biraz da haddim olmadan kendisine nasihat etmekti ama zamanla onun ve çevresindekilerin sahip oldukları görüşler beni de etkilemeye başladı. Sonra sarayın içinden biri olarak padişahın ve yönetiminin gittikçe ne kadar zayıfladığını ve ülkedeki siyasi çalkantılar karşısındaki tutumunu çok yakından görebiliyordum.

"İşte tüm bunlar bir araya gelince, önceleri kafam biraz allak bullak olsa da, zamanla doğru olanı bulduğumu düşünmeye başladım. Beni bu noktaya getiren diğer önemli bir nokta ise Kazım Bey'in bir asker, hem de ülkesini, halkını seven bir asker olmasıydı."

"Bunları senden bir gün duyacağımı biliyordum, bizi kötü günlerin beklediği doğru Tosun Bey, zaten uzun zamandır çok kötü günler yaşıyoruz. Gülümser Hanım'dan öğrendiğim kadarı ile ordu içerisindeki bazı subaylar padişaha karşı bir birlik oluşturmak için çok ciddi olarak çalışıyorlarmış. Ancak Abdülhamit'in hafiyelerine karşı nasıl direnebilecekler, kendilerini saklayarak bu ideallerini gerçekleştirebilecekler mi sence?"

"Fulya senden rica ediyorum bu konuları olur olmadık yerde konuşma, senin tahmin edemeyeceğin kadar tehlikeli mevzular bunlar. Padişah neredeyse delirmiş gibi yurtdışından gelen mektupları bile kontrol ettiriyor. Yıldız Saray'ı, vali ve kaymakamlara bu konuda tam yetki verdi, ülkenin hiçbir yerinde özgürlük denen şeyden eser kalmadı. Öyle günler yaşıyoruz ki istenilen noktaya ulaşmak için tam bir gizlilik gerekiyor, yoksa her şey başladığı gibi biter ve Kazım Bey gibi nice vatansever bir gün içerisinde öldürülür ya da en iyi ihtimalle sürgüne gönderilir."

"Biliyorum sen merak etme, şimdi bu tehlike senin için de geçerli, üstelik sen sarayın içerisindesin, durumun daha da kötü."

"Yo hayır, düşündüğün gibi değil, aksine benden şüphelenmeleri daha zayıf bir ihtimal. Ne de olsa senelerdir Abdülhamit'le birlikteyim, çok dikkat çekici olaylara karışmadığım sü-

rece bana bir şey olmaz. Zaten Kazım Bey'le yaptığımız görüşme sonucunda bir süre daha sarayda kalmam konusunda karar verdik. Zamanı geldiğinde ayrılacağım ama o güne kadar içeriden aldığım her türlü istihbarat onların işine yarayacak."

"Bu durumda senden bir tek şey istiyorum, lütfen benim de yapabileceğim bir şeyler olursa buna her zaman hazır olduğumu unutma. Kadın olmam seni düşündürmesin, benim de elimden gelen bazı şeyler olabilir."

"Seni tahmin ettiğinden çok daha iyi tanıyorum Fulya, merak etme, ihtiyacım olduğunda yanımda olacağını çok iyi biliyorum. Ama şimdilik sarayda çalışan mabeyinci ve cariyelikten gelme karısı kimliğimizi, aksi bize söylenene kadar, muhafaza edeceğiz."

Fulya tüm bunları dinlerken kocasının suratında beliren ifadeden, saray ve saray halkı için vermiş olduğu kararda ne kadar ciddi olduğunu ve bunun sonucunda şimdilik gizli de olsa değişmiş olan hayatına başlamak için ne kadar istekli olduğunu hissetti.

Bu konuşmayı takip eden günlerde Tosun Bey'in çevresinde daha önce görmediği bazı kişiler gelir gider olmuştu eve, zaman zaman konağın alt katındaki büyük salonda bu adamlarla uzun saatler geçiriyor, bazen de geç saatlere kadar dışarıda kalıp eve sabah dönüyordu.

Uzun zamandır eve giren gazetelerde bir çoğalma vardı. Gülümser hanımlarda gördüğü bazı yayınların, hatta kütüphanenin en gizli köşelerine tıkılırcasına konulan yayınların benzerleri onların da evinde bir yerlere kaldırılmış halde duruyordu artık. Bir taraftan çocukla uğraşan Fulya bir taraftan da kocasının işlerine yardımcı olabilmek için çaba sarf ediyordu.

Sürgüne gönderilmiş olan Jön Türkler'in kurduğu İttihat ve Terakki Komitesi bu dönemlerde faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştı. Ancak son derece gizli olarak çalıştıkları için İstanbul hükümeti tarafından bir türlü engellenemiyorlardı. Ülkenin her yerinde yüzlerce insan tutuklanıyor, sansür ve baskılar her geçen gün artıyordu. Aynı zamanda İngiltere, Yunanistan ve Fransa başta olmak üzere, Osmanlı'ya ait bazı bölgelerde, bu devletler tarafından İstanbul hükümetine karşı bir takım ayaklanmalar çıkartıyorlardı. Abdülhamit yönetimi dört bir taraftan kuşatılmıştı.

Üç senelik bir kargaşadan sonra 1908 senesinde İttihat ve Terakki Komitesi padişaha bir ültimatom vererek Kanun-i Esasi'nin ilan edilmesini istediler. Bu yerine getirilmediği takdirde hükümete karşı ordu tarafından bir ayaklanma yapılacağı da ültimatomda bildiriliyordu.

Çaresiz kalan padişah bunu kabul ettiğini ve Kanun-i Esasi'nin ilan edildiğini, ültimatomu aldıktan bir gün sonra halka duyurdu. Bütün İstanbul sevinç içerisindeydi. Abdülhamit

bütün direnmesine karşın bazı yetkilerinin zamanla elinden alınması karşısında hiçbir şey yapamıyordu. Bir süre sonra da Meclis-i Meb'usan açıldı. Artık önemli konularda ve olaylarda İttihat ve Terakkiciler söz sahibiydi. Çoğu zaman padişahın önüne sadece imzalaması için birtakım yazılar gönderiliyor, o da ne pahasına olursa olsun tahtını korumak için sessizce bunları imzalıyordu.

Bir süre sonra ülkede uygulanmaya başlayan bazı reform hareketleri karşısında dindar çevrelerden tepkiler gelmeye başladı. Bu tepkiler gün geçtikçe büyüyor ve yeni bir ayaklanmanın başlayacağını haber veriyordu.

Kız çocuklarına ait bir okulun İstanbul'da açılması, uzun zamandır beklenen bir isyanın başlangıcı oldu. Koyu dindarlardan ve ordudan atılmış subaylardan oluşan topluluk, Taksim Kışlası merkez olmak üzere, bir ayaklanma başlattı ve altı gün boyunca İstanbul bu grubun işgali altında kaldı. 31 Mart İsyanı olarak adlandırılan bu olay ancak padişah tarafından zorunlu olarak çağrılan Selanik ordusunun şehre gelmesi ile bastırılabildi.

Abdülhamit için artık zor bir bekleyiş başlamıştı. Bundan sonra olacak olaylar onun geleceğini tayin edecekti. Çok uzun zaman geçmeden, Meclis tarafından tahttan indirildiği haberini aldı. Yerine kardeşi Sultan Reşat geçecekti, kendisi ise ailesi ile birlikte Selanik'e sürgüne gönderilecekti.

Günler böyle devam edip giderken 1912 senesinde Balkan Savaşı başladı. Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan ordularına karşı direnen Osmanlı ordusu ve İstanbul, Bulgar ordularının Çatalca'daki yenilgisine kadar oldukça heyecanlı günler geçirdiler. Şehirde büyük bir karışıklık vardı. Bulgar ordusunun her an İstanbul'a gireceğini ve katliam yapacağını düşünen halk Anadolu'ya geçmeye çalışıyordu, yabancı elçilikler kendi vatandaşlarını korumak amacıyla ülkelerinden yardım isteyerek Galata ve Beyoğlu'na asker çıkarılmasını sağladılar. Doksan Üç Harbi sonunda ortaya atılmış olan, başkenti Anadolu'ya taşıma görüşü Balkan Savaşı'nın sonunda da tartışılmaya başladı.

Padişah neredeyse iradeyi tamamen kaybetmiş, güvenliği kalmayan ve son antlaşmayla kaybedilen topraklar nedeniyle neredeyse sınır kenti haline gelmiş başkentin başka bir yer olması konusunda yapılan tartışmalarda yabancı devletlerden medet umar olmuştu. İç basının büyük çoğunluğu kullandıkları şiddetli üslupla bu fikre karşı çıkıyor, bundan daha vahim bir sorun olarak gördükleri, Bulgar ordusu bahane edilerek İstanbul'un önemli noktalarına yerleştirilmiş olan yabancı askerlerin istilacı tavırlarına dikkat çekiyordu.

Selanik'de sürgünde bulunan Abdülhamit de aynı dönemde İstanbul'a dönmüş, hareminden tek tek ayrılan kadınların aksine onu terketmemiş olan Müşfika kadınla Beylerbeyi Sarayı'nda yaşamaya başlamıştı.

Zamanla İttihat ve Terakki'nin ileri gelenleri kendilerinden beklenenin aksine ülkede tam bir otorite kurmuş ve kendi çıkarlarını gözler hale gelmişlerdi. Devletin en üst kademelerine yerleşen bir dönemin Kanun-i Esasi yanlıları, kendi öngördükleri kurallarla devleti yönetmeye başlamışlardı. Kurdukları düzenin güvenliği adına tehlikeli gördükleri kişileri çevrelerinden ve hatta İstanbul'dan uzaklaştırmaya başladılar. Bunun sonucunda önceleri hep birlikte vatanın kurtuluşu adına mücadele edildiğine inanan bir kısım aydın yavaş yavaş karşıt gruplar oluşturmuş ve bu kez de dağılan ama halen yönetimde söz sahibi olan İttihat ve Terakkicilere karşı bir mücadele başlatmışlardı.

Bu arada Fulya'nın ikinci çocuğu Hakkı doğalı bir sene olmuştu. Diğer herkes gibi iki çocuğu ve kocasıyla savaşın getirdiği sıkıntıları yaşıyorlardı. Tosun Bey'in düşünceleri ve faaliyetleri bu zaman zarfında iyice keskinleşmişti. Henüz saraydan ayrılmadığı için birçok şeyi önceden öğrenebiliyor, gelişmeleri yakından takip ediyor ve bu bilgileri değerlendirerek, ülke siyaseti hakkında illegal yayın yapan bazı gazetelere, takma ad kullanarak, makale halinde gönderiyordu.

Ancak bir süre sonra mabeyindeki görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Son birkaç senedir Tosun Bey'in birlikte olduğu dostları ve onların saray karşıtı çalışmaları konusundaki

şüpheler onu istenmeyen adam haline getirmişti. Ancak tespitlenmiş herhangi bir faaliyeti bulunmadığından adı sadece saray jurnalcileri tarafından hazırlanan şüpheliler listesinde kalmıştı. Bu istifadan bir süre sonra da, uzun zamandır gözlem altında olduğu ve çok dikkatli hareket etmesi gerektiği konusunda saraya yakın biri tarafından uyarıldı.

İstifanın gerekçesi olarak Tosun Bey'in babasının vefatından dolayı başsız kalan ticarethanenin yönetimi gösterildi. Tosun Bey'in İstanbul dışında bulunan bu iş yerinde çalışacağı söylentileri yayıldı saraya. Herkes onun Anadolu'da bulunduğunu düşünecek, o da böylelikle İstanbul'da bırakacağını söylediği ailesini koruma altına alacak, daha da önemlisi bir süre de olsa ajanların takibinden kurtularak İstanbul'daki hareket içerisinde rahatça çalışabilecekti.

Her şey genç karı kocanın planladığı gibi oldu. İstanbul'da kalmakta direnmiş ancak bu yüzden eşinin yokluğunu çeken bir kadın rolü oynamaya başladı Fulya. Evinin kapısına gelip Tosun Bey'i soranlara hep aynı şeyleri anlatıyordu. İşleri yoluna koyup dönecek İstanbul'a demekten yorgun düşmüştü.

Birkaç kez sorgu için saraya çağrılmış ancak her seferinde bir hastalık bahanesi ile gitmemişti. Bir zamanlar haremde yaşamış bir kadın olduğu için fazla üstüne gelmediklerini çok iyi biliyordu. Aksi takdirde kolaylıkla kendisini dinlemeden alıp götürürlerdi saraya.

Bu arada, Tosun Bey, gerçekten de, birkaç kez babasının İzmit'te bulunan iş yerine gitmiş, usulen birkaç gün orada bulunmuştu. Saraydan gönderildiğinden emin olduğu bir adamın müşteri gibi gelip İstanbul'daki dükkânı için mal almak istediği gün de şans eseri oradaydı. Kendisini kontrol etmek için gelen bu şahsa yeterince inandırıcı davranarak İstanbul'u ve saraydaki işini ne kadar çok özlediğini anlatmıştı. Ancak bu yalanın bir süre sonra ortaya çıkması kaçınılmazdı, o güne kadar ise idare edebildiğince böyle devam etmeye karar vermişti.

İstanbul'da olduğu zamanlar genellikle arkadaşlarında kalıyor ya da gecenin geç saatlerinde gizlice eve gidiyordu. Bu geliş gidişleri sırasında yapılan toplantılarda ve buluşmalarda

Kazım Bey'den ve diğer arkadaşlarından bir zamanlar kendisinin de içinde bulunduğu grubun, ellerine geçirdikleri devlet kadrolarını kendi menfaatleri adına nasıl kullandıklarını ve son günlerde sergiledikleri siyasi tavırları en ince detayına kadar öğreniyordu.

Balkan Savaşı'nın yıkıntılarını üzerinden atamamış olan Osmanlı Devleti, bir süre sonra 1914 senesinde Saraybosna'da yapılan bir suikast sonucu çıkan I. Dünya Savaşı'nda buldu kendini. Almanlar'ın yanında savaşa girmeye zorlanmış olan Osmanlılar'ın karşısında Ruslar, İngilizler en güçlü devletler olarak duruyorlardı. 1917'deki Rus İhtilali'ne kadar olan sürede İstanbul'un Rus istilasına maruz kalma tehlikesi vardı. Ancak Çanakkale'deki direniş ve Rusya'daki çarlık karşıtı ihtilal buna engel oldu. 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'ne kadar süren savaş birçok insanın ölümüyle sonuçlandı. Ülke perişan ve sefalet dolu günler geçiriyordu, ancak Mondros'un arkasından imzalanan Sevr Antlaşması padişah ve yandaşlarının dışında herkes için savaştan çok daha ağır ve üzücüydü. Emperyalist devletlere karşı gerçekleşmiş olan bu yenilgi ve öne sürülen koşullar ülkenin geleceğini belirleyen yeni siyasi yapılanmanın da temelini oluşturdu.

Çevresinde sürekli hizmetçiler olan Fulya şimdilerde sadece bir tek yardımcıyla her işe koşturur olmuştu. Çektikleri maddi zorluklar sonucunda evlendiği günden beri sandığında sakladığı mücevherlerin birçoğu satılmıştı. Gelin olduğunda Müşfika kadın tarafından sarayda yaptırılmış olan değerli taşlarla süslü ayakkabıları Beyoğlu'nda bir kuyumcuya beş yüz altın karşılığında verilmişti. Artık yaşamı ve zorluklarını daha yakından görmüş olan Fulya bu parayla hemen bulabildiği kadar erzak almış ve kileri ağzına kadar doldurmuştu.

Gelecek günler konusunda kaygıları vardı ama ağzını açıp bir şey söylemiyordu. Çünkü Tosun Bey'in elinden geleni yaptığını görüyor, onun da bu konudaki endişelerini hissediyordu. Ancak kocasının tamamen kendi işleri ile ilgilenmesi, ara sıra eve gelebilmesi nedeniyle evin ve çocukların bütün yükü Fulya'nın üzerindeydi ama o aldırmıyor, bütün bunlar-

dan arta kalan zamanında elinden geldiğince ve mümkün olan en gizli yollarla Tosun Bey ve dostları ile birlikte olmaya çalışıyordu.

Sevr Antlaşması'nın imzalaması ve bu antlaşmanın şartları bir bomba etkisi yaratmıştı yurtseverler arasında. Olayın şokuyla sokaklara dökülen ve protesto eden insanlar önce dövüldüler sonra da hapse atıldılar. O günlerde, Tosun Bey de İstanbul'da bulunuyordu. İş yeri bir süre önce hiçbir sebep ileri sürülmeden padişah yanlısı askerler tarafından kapatılmış ve bu olayın ardından da saray jurnalcilerince yakın takibe alınmıştı. Antlaşmanın imzalandığının duyulduğu gün, o da gazetedeki arkadaşları ile sokağa çıkmıştı ve dövülüp tartaklanan insanlar arasındaydı, ancak kaçarak eve kadar ulaşabilmişti. Evin arka taraflarında biraz oyalandıktan ve takip edilmediğine emin olduktan sonra içeri girdi. Fulya bir sene önce doğmuş olan en küçük oğlu Saim'i uyutmaya çalışıyordu o sırada ancak aklı Gülümser'in getirdiği haberdeydi. Hâlâ kocasının nerede olduğundan habersiz endişeli bir bekleyiş içerisindeydi, kapının sesiyle fırladı yerinden:

"Ne oldu sana böyle?"

"Çabuk kapa kapıyı, şu perdeleri de çek, çok dikkat ettim ama takip ediyor olabilirler."

"Tamam sen geç arka tarafa, ben yaranı temizlemek için bir şeyler getireyim."

"Boş ver şimdi yaramı, duydun mu neler oldu?"

"Biliyorum, Gülümser anlattı."

"Yakında bütün işgal kuvvetleri burada olacak, burada ve Anadolu'nun her yerinde, sattılar ülkeyi Fulya anlıyor musun? Kendi canlarını kurtarmak pahasına sattılar."

"Onların seneler boyunca kendi canları ve kendi zevkleri pahasına neler yaptıklarını, neleri sattıklarını benden daha iyi kimse bilemez, onun için hiç şaşırmadım. Ama göreceksin bak bu onların da sonu olacak. Bunca yurtseveri nasıl susturacaklar bakalım."

Antlaşmanın imzalanmasından sonraki günlerde, ülkenin her yeri bir bir işgal edildi, devlet binaları tamamen işgal kuv-

vetlerinin emrine geçti ve Osmanlı'nın hiçbir konuda yetkisi kalmadı. Bu durumdan hiç rahatsızlık duymayan padişah ve taraftarları, direnmek bir yana, direnmeye çalışan yurtseverlere karşı takındıkları baskıcı tutumlarını artırdılar. İstanbul sokakları saray için çalışan ajanlarla ve gizli polislerle dolmuştu. Şüpheli olanlar izleniyor, gazeteler, yayınevleri kapatılıyordu. Yabancı subayların bir emri ile kuşku duyulan görevliler şehirden uzaklaştırılıyordu.

Tosun Bey bu dönemde İttihat ve Terraki Komitesi'nin dağılmış olan üyelerinin kurduğu ve gizli bir direniş grubu olan Karakol Cemiyeti'nde faaliyetlerini sürdürmekteydi. Her gün düzenli olarak cemiyetin Bab-ı-Ali Caddesi'nde bulunan ve Resne Fotoğrafçısı adı altında çalışmalarını yürüttüğü bürosuna gidiyordu. Birkaç tahta masa ve kırık dökük bir yazı makinesinden oluşan bu yerde dönemin ilerici yurtseverleri ile birlikte kendilerine iletilecek olan emirleri bekleyip, kurtuluş için gerekli görülenleri uygulamak için fırsat kolluyorlardı.

Bu olayların en şiddetli yaşandığı günlerden birinde Kazım Bey'in getirdiği bir haber hepsini şaşkına çevirdi. Ordu içerisinde özellikle de padişahlık karşıtı çalışmalarda adından en çok söz edilen bir askerin, Mustafa Kemal'in sürgün amacıyla Samsun'a, ordu müfettişi olarak gönderilmesiydi. Yurtseverlerin arasında isminden en çok söz edilen bu kişinin İstanbul'dan uzaklaştırılıyor olması hepsinde büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştı. Aralarında en iyimser olan Kazım Bey'di, üzülmemelerini, Mustafa Kemal'i yakından tanıdığını ve bu sürgünün onu durduramayacağını söyleyip duruyordu, "Aslında uzun zamandır kendisi istiyordu Anadolu'ya geçmeyi, İstanbul'dan uzaklaşarak yapmak istediklerini daha rahat gerçekleştireceğini düşünüyordu," diyerek devam etti anlatmaya.

Bu genç subayın tahminlerinde ne kadar haklı çıktığı bir süre sonra anlaşıldı. Gerçekten de zaman geçtikçe Anadolu'dan çok güzel haberler gelmeye başlamıştı. Artık evde sürekli isyan hareketleri konuşulur olmuştu. Fulya bunları dikkatle dinliyor, daha önce adını duymadığı insanların halk arasında efsaneleşmiş isimlerini öğreniyordu, birkaç ay önce yurtseverlerin gözyaşları

ile uğurladığı Mustafa Kemal'in İstanbul yönetimine karşı çıkarak Anadolu'da bir birlik oluşturduğu söylentileri vardı her tarafta. Saray tarafından isyancı olarak ilan edilen bu kişiler gittikçe daha büyük gruplar halinde direnişlerini sürdürüyorlardı.

İstanbul'da da yoğun bir hareketlenme vardı o günlerde, herkes Anadolu'da başlatılan bu isyana katılmak ya da yardımcı olmak için çabalıyor, birçokları da Ankara'ya gidiyordu. Fulya Tosun Bey'in ona hiç açıklamadığı ama kendisinin çok yakından hissettiği Anadolu'ya gitme fikrini, gittikçe benimsediğini biliyordu. Kocası yerinde duramaz olmuştu, İstanbul yaşanmaz bir haldeydi ve buna ne kadar daha dayanabileceklerini ikisi de bilmiyordu. Her gün memleketin başka bir yerinden haberler geliyordu. İstanbul'un ileri gelenleri bu yeni konuklarla o kadar içli dışlı olmuşlardı ki, memleketin ve halkın durumu neredeyse umurlarında değildi, padişah konuklarını saraya davet ediyor, konaklarda, yalılarda yüksek rütbeli askerler için eğlenceler düzenleniyordu. Payitaht işgal kuvvetlerine kucak açmış, arasının bozulmasını hiç istemediği çok yakın bir dostu ağarlarmışcasına azami çaba gösteriyordu.

Kazım Bey ve Tosun Bey en sonunda kararlarını verdiler ve iki yurtseveri de yanlarına alarak bir gece gizlice Ankara'ya gitmek üzere şehirden ayrıldılar. İstanbul'da bulunan ve Anadolu ile irtibatı sağlayan merkezden gelecek habere göre Fulya'nın da çocukları alarak Gülümser Hanım'la birlikte Ankara'ya gelmelerine karar vermişlerdi. Bu arada sarayın jurnalcileri ile muhattap olma işi de onlara kalmıştı. Günlerce eve gelip giden adamları ikna ederken, Fulya'nın uzun zamandır kullanmadığı o saraylı edasıyla konuşması ve kocasından haberdar olmadığını hatta kendinin de onu aradığını söylemesi bir süre için dahi olsa onları oyalamıştı. Ancak kendisi ve arkadaşı için zor bir bekleyiş dönemi de başlamıştı.

Tosun Bey ve arkadaşlarının bindiği trenle yaptıkları seyahat, savaşın tüm şiddetinden arta kalabilmiş rayların üzerinde günlerce sürdü. Eskişehir'de geçirdikleri geceden yaklaşık bir gün sonra İngilizler tarafından işgal edilmiş olan Ankara istasyonuna geldiler. Taştan yapılmış iki katlı istasyon binası ken-

dini çevreleyen birkaç kuru ağaç dışında tam anlamıyla tozlu bir düzlüğün üzerinde durmaktaydı. Etrafındaki sayılı binanın dışında herhangi bir şey göze çarpmıyordu.

Yanlarına aldıkları üç beş eşyayı koydukları bavullarını ellerine alarak trenden indiler. Ankara'nın o keskin ayazı yüzlerine vurduğu zaman akşam da yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştı. Kazım Bey de diğerleri gibi sivil giyinmişti. Asker olduğunu en azından binanın çevresini sarmalamış olan İngiliz askerlerinden saklamak zorundaydı. Böylece daha rahat hareket edeceğini düşünüyordu. Nasıl olsa neden Ankara'ya geldikleri konusunda bir sorgulama ile muhattap olacaklardı. Bunu en kısa şekilde atlatmanın yollarını defalarca uzun yolculukları boyunca konuşmuşlardı.

Yanlarında getirdikleri bazı gizli belgeleri çok dikkatli bir şekilde saklamışlardı. Topu topu altı sayfalık bir rapor, birer ikişer sayfalar halinde bazısının iç kuşağının altına, bazısının ise ayakkabı tabanın altına konulmuştu. İçlerinden birinin yakalanması halinde tek sayfalık yazıdan herhangi bir anlam çıkmayacak şekilde şifrelenmiş olan bu rapor, en kısa sürede Ankara'daki direnişçilere ulaştırılacaktı.

İstanbul'dan ayrılmadan önce geleceklerini Ankara merkez komitesine bildirmişler ancak karşılanıp karşılanmayacakları konusunda pek emin olamamışlardı. Çevrede asker, sivil bir sürü insan vardı. Hepsinin de suratında aynı tür bir nefretle yabancı askerlerin önünden geçip duruyorlardı.

Otel olarak yapılmış küçük binanın önündeki duvara oturup beklemeye başladılar. Şüphe çekmemek için birbirlerinden oldukça uzak duruyorlardı. Tosun Bey ceketinin yakalarını kaldırmış Ankara'da bulunmanın verdiği heyecanla eski günlerini düşünüyordu. Saray mabeyininden Ankara istasyonuna kadar uzanan zaman içerisinde ne çok şey değişmişti hayatında. Dostları, çevresi, inandıkları ve düşünceleri bir bir ait oldukları yerlere yerleşmişti şimdi. Fulya ile evlendikleri günden beri aralarında gizli kalmış, hiçbir zaman açık açık konuşulmamış ama hep sıkıntı veren konular, saraydan ayrılması ile birlikte kendiliğinden bitmişti. Ondan sonraki günler-

de de ise kendini yurtseverlerin yanında bulmuştu. Önceleri ona ajan gözüyle bakan bu insanlar Kazım Bey'in ve dostlarının sayesinde ona güvenmişler ve aralarına almışlardı. Öylesine büyük bir gizlilik içerisinde yürütmüştü ki işlerini, çoğu zaman karısına bile her şeyi ayrıntıları ile anlatmamıştı ancak Fulya'nın yüzündeki mutluluk ifadesinden, gözlerindeki sevgi dolu bakışlardan onun her şeyi sonuna kadar onayladığını tahmin etmişti Tosun Bey.

Çektikleri onca sıkıntıya rağmen karısının hiç ses çıkarmaması, parasız kaldıkları için elindekileri tereddütsüz satması Tosun Bey'i attığı adımlar konusunda cesaretlendirmişti. Ancak Abdülhamit'in hediye ettiği konağı satıp başka bir eve çıkmalarını söylediğinde Fulya'nın tepkisi çok sert olmuş, "Bu konak bana bir hediye değil, senelerce benden aldıkları özgürlüğümün bedeli, anneme çektirdiklerini tahmin ettiğim acının karşılığıdır. Verdikleri mücevherler ise onlara yaptığım hizmetlerimin ücretidir. Çocuklarımın güvencesi olacak bu evi isteme benden, evden geriye ne kaldıysa satabilirsin," demişti. Tosun Bey, çaresiz, içine sindiremese de padişah hediyesi olarak gördüğü bu evde oturmak zorunda kalmıştı.

"Ne o Tosun, daldın uzaklara, Ankara'ya öylesine önemli bir neden için geldik ki, kendi hayatlarımızı düşünmek yok artık, en azından bir süre için. Hadi bakalım daha fazla burada kalırsak dikkat çekeceğiz. Bizi almak için gelen giden yok şimdilik, geceyi otelde geçirelim yarın bakarız bir çaresine."

"Haklısın Kazım, kendini düşünecek günler değil bu günler, gidelim bakalım."

Kazım Bey soğuktan kızarmış ellerini ceplerine sokarak otele doğru yürüdü. Ötekiler de onu takip ettiler.

Hep birlikte uyumak zorunda kaldıkları küçük odada buz gibi sabah rüzgârının sesi uyandırdı onları, acele ile giyinip şehre gidebilecek bir at arabası bulmak için dışarı çıktılar. İstasyon binasından şehir merkezine giden ve iki yanı tamamen bataklık olan yolda ilerlerken bir yandan da etrafı seyrediyorlardı. Hepsinin de aklında, "Burası mı bir ülkenin kurtuluşuna merkez olacak?" sorusu vardı. Birkaç binadan oluşan bomboş

bir alana geldiklerinde, arabacı, "Hadi bakalım efendiler, geldik şehir merkezine," dedi. Şaşkın şaşkın arabadan inen adamlar aradıkları kahvenin İstanbul'da kendilerine verilmiş olan adresini sormaya başladılar. Bir taraftan da çevrede gezinen yabancı askerlerin dikkatini çekmemeye çalışıyorlardı. Kendilerine yöneltilen bazı soruları Kazım Bey güzel İngilizcesi ile geçiştirmiş, tüccar olduklarını söylemişti.

Kahveyi buldukları zaman neredeyse öğlen olmak üzereydi. Daracık yokuşları tırmanmaktan nefes nefese kalmışlardı, içlerine işleyen ayaz onları iyice güçsüzleştirmiş, halsiz bırakmıştı. Binanın bir zamanlar dam olarak yapılmış bölümündeki kiremitlerin birçoğu belli ki kırılmış ya da kaybolmuştu. Zar zor sabitlendiği ilk bakışta görülebilen bacadan tüten ince duman, tüm umutsuzluğuna rağmen gruptakilerin adımlarını sıklaştırarak bir an önce kavuşmayı hayal ettikleri sıcak mekâna doğru yürümelerine yardımcı oldu.

Tahta yer döşemesinin üzerine saman parçaları dökülmüş tek katlı köhne binaya girdiklerinde hemen boş bir masaya yöneldiler. Bacakları oynayan tahta sandalyeler, üzerindeki tozla iyice loşlaşmış ve gündüz vakti bile içerisini aydınlatmaktan çok uzak olan sönük ışıklı ampul altında buranın öylesine zavallı bir görüntüsü vardı ki, birbirlerinin bakışları ile karşılaşmaya bile cesaret edemediler birkaç dakika. Bu sırada İstanbullu görünüşleri ile içeride oturan insanlar arasında oldukça dikkat çekici olduklarının da farkında değillerdi.

Yanlarına gelen iri kıyım adama önceden kendilerine öğretilmiş olan birkaç cümleyi söylediler. Adamın sert bakışlarında bir yumuşama oldu ve "Burada bekleyin," diyerek yanlarından uzaklaştı. Aradan beş dakika geçmemişti ki daha öncekine oranla oldukça ufak tefek biri geldi yanlarına. Masanın yanındaki boş iskemleyi çekerek fısıltıyla konuşmaya başladı:

"Hoşgeldiniz, biz de sizi bekliyorduk. Aslında karşılamaya ben gelecektim ama dün gece beklenmeyen bazı şeyler oldu gelemedim, kusura bakmayın beyler."

"Mühim değil, İbrahim Bey değil mi? İbrahim Bey'le mi müşerref oluyoruz?"

"Ah evet, heyecandan işte kendimi tanıtmadım, şimdi çok yorgun değilseniz hemen Taşhan Meydanı'na inelim, oradan karargâh olarak kullanılan yere geçeriz. Yalnız baylar, yolda ikili olarak yürümenizi tavsiye edeceğim. Şüphe çekmeye gerek yok."

"Tamam, hadi bakalım Tosun, İbrahim Bey'le sen önden çık, biz arkadan geliriz."

Okul olarak yapılmış bina, karargâh olarak kullanılıyordu o günlerde. Taş merdivenler, pencerelerdeki demir parmaklıklar ve yüksek tavanları olan bina, birçok önemli olayın merkezi durumundaydı.

Gruptakiler aralıklarla girdikleri binanın merdivenlerini çıkarak, ikinci kattaki bir odaya alındılar. Burada onları genç bir subay karşıladı. Hararetli kucaklaşmalardan sonra, öncelikle İstanbul'dan beri taşıdıkları evrakları teslim ettiler. Adam bunu derhal yanındaki askere vererek gerekli yere götürülmesi emrini verdi. Tosun Bey ve arkadaşları içinde bulundukları durumdan son derece etkilenmiş bir halde oturuyorlardı. Biraz önce kahvede gördükleri o yokluk ve fakirliğin üzerilerinde yarattığı korkunun ve çaresizliğin yerini büyük bir şaşkınlık almıştı. Çevrelerinde gördükleri her asker, sahip oldukları rütbeye aldırmadan, sanki çok güçlü bir devletin ordu kumandanıymışçasına gururlu ve kendinden emin bir şekilde işlerini yürütüyordu.

İstanbul'da hayalini kurdukları şey gerçekleşmiş, birkaç gün içerisinde kendilerini direnişin tam merkezinde bulmuşlardı. Etrafta bir koşuşturma vardı, herkes bir şeylerle meşgul oluyor, yazıların biri gidiyor biri geliyordu. Bulundukları atmosferin kokusu onları öylesine heyecanlandırmıştı ki birbirleri ile dahi konuşamıyorlardı. En sonunda Kazım Bey ayağa kalkarak konuşmaya başladı.

"Efendim bildiğiniz üzere İstanbul'da bulunan istihbarat büromuzdan sizlere geleceğimizi yazmıştık. Eksik olmayın siz de bunun üzerine bize çok önemli bir görev vererek bizi onurlandırdınız. Küçük de olsa vatanın kurtuluşuna hizmet etme olanağı verdiniz. Ancak umarız ki bizden beklediğiniz bu ka-

dar değildir. Buraya kurtuluşa ve Mustafa Kemal'e hizmet etmek amacıyla geldik. Ailelerimizi, çocuklarımızı bıraktık orada, vatan için her koşulda bizden beklediğiniz her ne olursa olsun yapmaya hazır olduğumuzu bilmenizi istiyoruz."

"Gösterdiğiniz cesarete ve inanca teşekkür ederiz Kazım Bey. Sizin ve arkadaşlarınızın, İstanbul'dakilerin hatta Anadolu'nun her yerindeki yurtseverin aynı inançta olması bizi tahmin edemediğiniz kadar güçlü kılıyor. Burada, tabii ki sizlere çok ihtiyacımız var. Özellikle de İstanbul'daki gelişmeler hakkında danışacağımız bazı şeyler var. Bugün öğleden sonra bazı yüksek rütbeli subaylarımızın katılacağı bir toplantı olacak, sizleri de orada görmek istiyoruz."

Tosun Bey ve arkadaşları sanki komutanlarından emir almış askerler gibi ayağa fırlayarak, "Emredersiniz," diye bağırdılar hep birlikte. Subay karşısındaki bu kendinden yaşça büyük adamların çocuksu çoşkusuna bakarak, ağlamamak için zor tuttuğu gözyaşlarını saklayarak şöyle dedi kendi kendine:

"Kolay mı be bu vatanı tutsak etmek, hele ki bu halkı zincire vurmak, biz karnımız açken açlığa boş verip özgürlük adına direnenlerdeniz, tok karnına rüyaya yatıp zamanı gelirse savaşırız diyenlerden değil."

İstanbul Hükümeti'nin gönderdiği Vali Muhittin Paşa dışında, Ankara'nın ileri gelenleri ve halkı arasında tam bir birlik vardı o günlerde. Bu dönemde şehirde bulunan Ali Fuat Paşa Ankara'yı güçlü bir merkez yapma görevini üstlenmişti ve Mustafa Kemal ile sürekli görüşme halindeydi. İstanbul'dan gelen önemli kişileri valinin dikkatini çekmeden şehre sokuyor, böylece İstanbul'un bundan haberdar olmasına engel oluyordu. Ankara valiliğinde çalışan bazı kişiler İstanbul'dan gelen yazıları gizlice Ali Fuat Paşa'ya iletiyor ve gelişmeler hakkında kendisini bilgilendiriyorlardı. Bir süre sonra padişah Ali Fuat Paşa'nın görevine son verdi ve Ankara'da bulunan 20. Kolordu'nun başına Hulusi Paşa'yı atadı. Ancak Ankara artık İstanbul hükümetini dinlemediği için Ali Fuat Paşa görevinde kaldı. Kendini tamamen ulusal mücadeleye adamış bu şehir, İstanbul ve Anadolu'yu birbirine bağlayan demiryolu nede-

niyle de oldukça önemliydi. İngilizler ve İstanbul hükümeti bu nedenle bir an önce Ankara'nın yurtseverlerin elinden alınması gerektiğini düşünüyorlardı.

Tosun Bey ve arkadaşları sekiz aylık bir dönemde Ankara'da kalarak kendilerine verilen görevleri yerine getirdiler. İstanbul'dan gelen haberler doğrultusunda dönüş hazırlıklarına başladıkları günlerde şehirdeki İngiliz askerleri de İzmit'e çekilmeye başlamıştı. Bu olayı başlatan ise Ali Fuat Paşa'nın kendisine ve ordusuna hakaret ettiği gerekçesi ile bir İngiliz subayını tutuklatması ve sonrasında taviz vermeyen tutumu olmuştu. Bu olaydan sonra payitaht, işgal kuvvetlerinin yardımı ve etkisiyle, sözünü dinletemediği Ankara şehrine ve tutuklatabildiği vatanseverlere karşı daha şiddetli bir tutum izlemeye başladı. İstanbul panik içerisindeydi, direniş gün geçtikçe büyüyor, ülkenin her tarafına yayılıyordu. Ankara'ya gönderilen ajanlar bir süre sonra elleri boş olarak geri dönüyorlardı. Şehrin yönetimi için İstanbul tarafından görevlendirilenler ise Ankara'ya dahi giremiyorlardı.

Uzunca bir zaman İstanbul'da çocukları ile birlikte tek başına yaşayan Fulya arada bir irtibat merkezine gidiyor, Anadolu'dan gelen haberleri öğreniyordu. Her seferinde yüzünde biraz daha büyük bir gülümseme ile çıkıyordu bu gizli yerden. Giderken takip edilmemek için saatlerce sokaklarda dolaşıyor, ancak emin olduktan sonra giriyordu binaya. Orada bulunduğu zamanlarda çalışanlara yardımcı oluyor, yazı işlerini üzerine alarak halka dağıtılacak ya da bir yerlere ulaştırılacak metinleri hazırlıyordu.

Kendi gibi olan birkaç kadın daha vardı yanında, diğer çalışanlar azami bir saygıyla, biraz da kadınlarla aynı ortamda bulunmanın verdiği bir mahcubiyetle çalışıyorlardı.

Eskilerden kalan birkaç parça eşyayı da satmıştı geçinebilmek için, paranın büyük bölümünü ise Anadolu'ya gönderilecek silahların temini için toplanan paraların arasına koymuştu. Elinden ancak bu kadarı geliyordu, aklı Ankara'daydı ancak çocukları bırakıp gidemeyeceğini de biliyordu.

Yaklaşık sekiz aylık bir bekleyişten sonra bir gece kapı çaldı. Geç saatlerde gelen davetsiz konuklara o kadar alışmıştı ki, gene onlar geldi, evi arayacaklar herhalde diyerek kapıyı açmaya gitti. Tosun Bey basamaklarda durmuş, gözlerinin altı çökmüş, zayıflamış, küçücük kalmış bir halde ona bakıyordu. Ancak göz bebeklerinde garip bir parıltı vardı.

"Nihayet geldin, öyle uzun zamandır senden bir haber alamadım ki, neredeyse umutsuzluğa kapılıyordum artık."

"Biliyorum ama ne yaparsın ki ülke savaşın tam ortasında, oralar bir başka Fulya, vatan için, halk için çekilecek hayati mesajlarda kullanılabilen kırık dökük bir telgraf makinesini karıma haber vermek için kullanamazdım. Beni anlayacağını düşündüm."

"Haklısın, bakma sen bana, kötü haberini almadığım sürece umudumu hep korumaya karar vermiştim zaten. Gel otur da anlat neler oluyor Anadolu'da. Buralar bitti Tosun Bey, bir evlerimize girmedikleri kaldı, onu da padişahın adamları yapıyor zaten."

"Anadolu bir destan yazıyor Fulya, Ankara ise bu destanın merkezi, kırık dökük silahlarla, kırık dökük masalarda değişiyor tam hepimizin kaderi. Ben insanları hiç oradaki insanlar kadar çok sevmemiştim, ben hiçbir komutanın da oradaki komutan kadar, lider kadar çok sevildiğini görmemiştim. Ne anlatayım sana, bu güce kimse dayanamaz, göreceksin çok yakında kurtuluşumuz."

Bunları anlatırken ağlayan Tosun Bey, karısının gözyaşları içerisinde kalmış suratını ellerine alarak devam etti:

"Ah benim güzel Fulyam sen neler de çekmişsin o ağaçları bülbüllerle dolu, havuzlarından inciler akan, bin bir çeşit yemekli büyük salonlarında her türlü tutsaklığın yaşandığı koca hapishanede. Ben Anadolu'nun bozkır topraklarında, derme çatma evlerinde oturup, süpürge tohumuyla karnını doyuran insanlardaki özgürlük tutkusunu, başkaldırışı görünce anladım özgürlüğün benim hissettiğimden, bildiğimden çok daha önemli olduğunu.

"Adamlar, kadınlar küçücük bebeler karnımız aç diye ağlamıyor oralarda, paşam kurtar bizi bu tutsaklıktan diye bağırıyor. Sen bu tutsaklığın nedeni olan ve bunu kabul etmekte hiç tereddüt etmeyen insanların çatısı altında yıllarca yaşadın, kim bilir kaç bin kez bağırdın beni kurtarın diye."

"Kaç kez mi bağırdım? Belki her gün, belki de her saat ama asıl feryadım dışarı çıkıp da halkı ve onların sefaletini görünce oldu. Şimdi bu feryadım daha da büyüdü, artık tutsaklığa zorlanan bir ulus için bağırıyorum, hem de avazım çıktığı kadar ama sesim Anadolu'ya kadar ulaşıyor mu işte onu bilemiyorum."

Tosun Bey'in Ankara günlerini ve orada olanları anlattığı uzun bir gece yaşadılar. Sımsıkı kapatılmış perdelerin arkasında mum ışığı altında yapılan bu sohbet senelerce akıllarında kaldı

ikisinin de. İşgal edilmiş ve umutların tükenmiş olduğu bu şehirdeki ahşap evin küçük odasında fısıltıyla özgürlüğü ve kurtuluşu konuşmak, bunca senedir yaşanılan sıkıntıların sanki sonu gibi gelmişti onlara.

Tosun Bey Ankara'dan döndükten sonra İstanbul'daki vatanseverler arasında oldukça sözü dinlenir ve saygı duyulur bir konuma gelmişti. Ankara'ya ulaştırılacak her haberi öncelikle inceleyecekler arasında Kazım Bey ve o vardı. Bu arada her ikisi için de tutuklama emri çıkmış, aranıyorlardı.

Uzun süre evlerine gidemeyen bu iki adam, arkadaşlarının evlerinde tavan aralarında ya da bodrum katında yatıyorlardı. Zaman zaman da evlerinde yaptıkları gizli bölmelerde saklanıyorlardı. Fulya büyük bir inatla hem çocukları ile ilgileniyor hem de her an kocasının yanında olmaya uğraşıyordu. Gülümser Hanım'la birlikte çevredeki komşu kadınlardan ve onların yakınlarından Anadolu'ya göndermek üzere yardım malzemeleri topluyorlar ve bunların istenilen yere ulaşmasını sağlıyorlardı.

Savaşın ve tutsaklığın getirdiği karanlık günler devam ederken işgal kuvvetlerinin bir bir yenildiği haberleri gelmeye başladı, her zaferde biraz daha çoşku, biraz daha sevinç yaşanıyordu İstanbul'da. Ama en büyük çoşku Meclis'in açılış haberi geldiğinde oldu. Saray kendi derdine düşmüş, şehirde bulunan yabancılardan yardım bekler hale gelmişti. Ne padişah ne de diğerleri olup bitenlere anlam veremiyordu. Başlarına gelebilecek en kötü şey olmuş, saltanatın ve hâkimiyetlerinin sonu gelmişti.

Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla beraber, bir zamanlar çapulcular olarak nitelendirilen halk ordularına yenilen işgal kuvvetleri ve Osmanlı Hanedanı çoktan beridir telaş içerisinde İstanbul'u terk etmeye başlamışlardı. Bütün ülke sevinç içerisinde bu tarihi günden sonra olacakları bekliyordu.

Tosun Bey'in evinden ve sofrasından uzun zamandır uzak olan içki şişesi ve mezeler o gün masada yerini almıştı. Fulya büyük bir heyecanla günlerdir eve gelememiş olan kocasını bekliyordu. Çocukları zorlukla yatırmış, kendisi de bir kapıya

bir cama gidip geliyordu. Bir taraftan da camın önünde duran fesleğenin yapraklarını avuçluyor, sonra derin derin eline sinmiş olan kokuyu içine çekiyordu.

Tosun Bey neşe içerisinde eve geldiğinde saat dokuz buçuk civarıydı. Karısı onun hafif içkili olduğunu bahçe kapısından girerken anlamıştı. Sofrayı görünce hafif bir ıslık çalan genç adamın yanına koştu:

"Anlat hemen neler oluyor dışarıda, geliyor muymuş Mustafa Kemal? Ankara'dan yeni haberler var mı?"

"Dur yahu bırak da şu içkimi alayım."

"Ben koyarım, sen başla anlatmaya, gitti mi, kaçtı mı padişah?"

"Bitti artık Fulya'cığım, Osmanlı da, padişah da, saltanat da hepsi bir motora doluştu, kaçıyor şimdi. Mustafa Kemal halen Anadolu'daymış. Kim bilir belki gelir bu yakınlarda ama gelmese de şunu bil ki en kısa zamanda biz gideceğiz Ankara'ya, hem de bu sefer temelli olarak gideceğiz, şimdiden hazırlanmaya başlarsan iyi edersin."

"Nasıl yani, Ankara'ya mı taşınacağız?"

"Evet hem de ilk fırsatta, bugüne kadar burada olmam gerektiği için gidemedik ama şimdi orada ihtiyaç var bize, Ankara'nın Cumhuriyet'in başkenti olması fikri uzun zamandır düşünülüyordu. Sanırım bu konuda çalışmalar başlar yakında."

Gerçekten de Ankara'nın başkent olması 9 Ekim 1923'te İsmet Paşa ve arkadaşları tarafından meclise sunulan tek maddelik yasa tasarısı ile kabul edildi. Meclis'te bu karara karşı çıkan bir tek kişi dışında, oy birliği sağlanmıştı. Ancak İstanbul basını buna şiddetle karşı çıkıyor, kararın yersizliğini tartışıyordu. Buna karşı Ankara basınından hemen cevaplar gelmeye başladı ve bunun Anadolu'nun gelişmesi açısından çok önemli olduğu, saltanata yıllarca başkentlik yapmış bir şehrin yeni cumhuriyete başkent olamayacağı söylendi. Ticaret merkezinin İstanbul olması ve şehrin güzelliğinin bile bunu değiştiremeyeceği belirtildi bu yazılarda.

Karara karşı çıkanların başında yabancı devletler ve özellikle de İngiltere vardı. Hatta Ankara'ya büyükelçi göndermeyeceklerini bile açıkladılar. Kendilerince protesto ettikleri bu kararın değiştirileceğini umuyorlardı. Asıl amaçları ise politik yollarla cumhuriyete direnmekti, yanlarında ise o günlerde hükümete muhalefet eden Halife Abdülmecit Efendi ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası vardı.

1925 senesine kadar yabancı devletlerle olan bu "başkent" krizi devam etti. Büyükelçiliklerin bir an önce Ankara'ya getirilmesinin devletin yararına olacağını düşünen hükümet, aynı sene hazırlanan yasa tasarısına, büyükelçiliklere bedava arsa verilmesi maddesini de ekledi. Ancak bu karar bile krizi yatıştıramadı ve karşılıklı notalar verilmeye başlandı. Uzunca bir süre devam eden bu durum hükümetin kararlı tutumu ile son buldu ve yavaş yavaş elçilikler Ankara'ya gelmeye başladı. En son olarak 1929'da İngiltere Büyükelçiliği de Ankara'ya taşındı.

Cumhuriyetin ilanından bir sene sonra Tosun Bey'in memur olarak Ankara'ya atandığı haberini, oldukça yağmurlu bir

kış akşamüstü haber aldı Fulya. Horhor'daki konağın içerisinde aslında uzun zamandır bir bekleyiş vardı.

Büyük oğlu Muammer okuldan yeni dönmüştü. Fulya elindeki işi bırakarak oğlunu karşıladı. Tosun Bey'in gönderdiği haberci geldiğinde Muammer daha yeni içeri girmişti, genç kadın kapının ağzında kalakaldı öylece. Kocası bu haberi vermek için akşamı bile bekleyememiş, birini göndermişti eve, bu da Tosun Bey'in bir an önce taşınmak için ne derece hevesli olduğunu gösteriyordu. Aklına ilk gelen bu koca evi nasıl toparlayacağı oldu, fazla vakitleri yoktu, bir an önce hazırlıklara başlaması gerekiyordu.

Ankara'ya gitmenin verdiği heyecan ile ellerinde kalan birkaç büyük eşyayı satmakla başladılar işe. Taşınma işleri için para gerekiyordu, zaten bütün her şeyi götürecek durumları da yoktu. Mutfak eşyaları, çocukların ve kendi eşyaları derken topu topu bir arabaya sığdırdılar olanı. Ellerinde biraz para ve erzakla bir hafta içerisinde gitmeye hazırdılar. Evi kapadılar, camlara tahtalarla kepenkler yapıldı, Fulya avludaki çiçekleri komşularına dağıttı ve üç çocuğu yanlarına alarak düştüler onları Ankara'ya kavuşturacak yollara.

İstanbul'u terk ediyordu artık, saraydan ayrıldığı gün geldi aklına. Ne çok şey değişmişti yaşamında. O gün özgürlüğüne kavuşmuştu, şimdiyse onu ve ülkesini gerçek özgürlüğe kavuşturan bir şehre gidiyordu. Haremi, harem halkını, sultanları düşündü, hafif alaylı bir gülümseme belirdi yüzünde, kendi kendine konuştu usulca:

"Allah sizi başımızdan eksik etmesin padişahım, yoksa biz bu günleri görebilir miydik?"

Kendini tutamamış yüksek sesle gülmeye başlamıştı, kocası ve çocukları şaşkın şaşkın ona bakıyorlardı:

"Ne oldu, neden gülüyorsun?" dedi Tosun Bey.

"Yok bir şey, aklıma çok eski bir hikâye geldi de ona gülüyorum. Bize anlatılan ama benim çocuklarıma asla anlatmayacağım bir hikâye. Hadi bana biraz Ankara'dan bahsetsene, sence Mustafa Kemal Paşa'yı ve arkadaşlarını görebilir miyiz orada?"

"Tabii ki görürüz Fulya'cığım, onlar senin bildiğin padişahlar gibi saraylarında oturmazlar, hep bizim yanımızda, hep halkın içinde olurlar, emin olabilirsin."

"Eminim, yoksa koca dünyayı dize getirme gücünü nereden bulabilirlerdi?"

Ankara, 1924 senesi

1923 senesinde Millet Meclisi'nde yapılan oylamada Ankara'nın başkent olma kararına karşı tek red oyu kullanan Gümüşhane milletvekili Zeki Bey, "Başkenti, yalçın kayalarda, izbe ovalarda kurma çağları çoktan geçmiştir," diyerek ifade etmişti düşüncelerini.

Gerçekten de bozkırın ortasında kurulmuş olan şehir, dört bir tarafındaki bataklıklarla, kalenin etrafına sıkıştırılmış gibi duran yıkık evleriyle ve senelerce kimsesiz bırakılmış olduğunu anlatan o tozlu yolları ile hiç kimsenin kafasında bir başkent görüntüsü oluşturmuyordu. Üst üste geçirmiş olduğu yangınların izleri hâlâ duruyordu şehrin sokaklarında.

Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra adı Hâkimiyet-i Milliye olarak değiştirilen Taşhan Meydanı Ankara'nın merkezi konumundaydı o günlerde. Taşhan'da bir de Angora Oteli vardı. İstasyona inen yolun başındaki Meclis ve o zamanki adıyla Bankalar Caddesi üzerinde bulunan birkaç bina bu meydanın sahipleriydi. Otelde kalacak yer bulamayan miletvekilleri kaldıkları evlerden buraya atla ya da eşşeklerle gelir, Meclis'teki işlerini bitirene kadar hayvanlarını Taşhan'ın önüne bağlarlardı.

Bir zamanlar gayrimüslüm zenginlerin oturduğu ve kerpiç duvarlı Ankara evlerinin aksine, çok katlı konakların bulunduğu Hisarönü Mahallesi ise 1917'de geçirdiği yangına rağmen hâlâ Ankara'nın en iyi durumdaki bölgelerindendi. Daha sonraları Anafartalar Caddesi olarak adlandırılan Balıkpazarı ve Işıklar Caddesi de kentin ünlü caddelerindendi. Ancak halk alışveriş için gene de Karaoğlan Çarşısı'nı ve civarını tercih ederdi.

Uzun seneler şehrin tek mesire yeri Bentderesi olmuştu. Derenin iki yanına kurulmuş kahveler, bazı günler ince saz çalınan ufak lokantalar özellikle hafta sonları dolardı. Hamamönü'nde bulunan Hamit tarlası ise Bayram günlerinde halkın uğrak yeriydi. Günübirlik kurulan tahta salıncaklar, atlı karıncalar gidecek pek fazla yeri olmayan Ankaralılar için oldukça özeldi o günlerde.

Ankara'nın en zor günleriydi. Bu küçük Anadolu şehri koca bir devletin başkenti olmuştu ama ne yazık ki bu yükü omuzlayacak alt yapıya henüz sahip değildi. Üstelik savaşın en sıcak sahnelerine tanık olmuş ve varını yoğunu ülkenin kurtuluşu uğrunda harcamıştı.

Şehre gelen memurlar ya Taşhan'da ya da istasyonda bulunan ve otel olarak inşa edilmiş olan harabe yerde kalıyorlardı. Şanslı olanlar ise Samanpazarı civarında aileleri ile kalabilecekleri zor bulunan Ankara evlerinden birini kiralıyorlardı. Ancak tüm bu olumsuzluklarına karşın Taşhan Meydanı'ndaki Meclis binası, karargâh olarak kullanılmış olan Ziraat Okulu ve istasyondaki Direksiyon binası bu şehrin başkent olma nedenini bir kez daha hatırlatıyordu yeni gelen konuklarına.

Devlet binalarının, elçiliklerin yapımına başlanmıştı öncelikle, bir taraftan da gelecek olan memurlar için konutlar yapılıyordu. Daha sonraları okullar, lokantalar hatta sinemalar açılmaya başladı sırayla. Bu yeni inşaatların yapımında Hıdırlık Tepesi'nde bulunan kırmızı Ankara taşları kullanılıyordu, bu nedenle, bütün yeni binalarda hâkim olan bu yeni renk şehrin gri, boz görünümünü yavaş yavaş değiştiriyordu. Aynı zamanda bataklıkların kurutulup, yeşil alanlara çevrilmesi ve insanların oturabilecekleri parkların yapılmasına da çok önem verilmekteydi.

Şehrin ortasından dere akan ve her iki tarafı kavaklarla kaplanmış bölümüne bahçe içerisinde iki katlı lüks evlerin yapılması da Ankara'nın ticaret hayatındaki hareketlenmeyle hemen hemen aynı dönemde oldu. Kalenin etrafındaki yerleşim bölgesi artık Çankaya sırtlarına doğru büyüyordu. Bu bölge şehre gelmiş olan yeni tüccarların ve iş adamlarının tercih ettikleri

bir yerdi. Bunda Atatürk'ün o dönemde ikametgâh olarak kullandığı ve Ankara halkı tarafından satın alınarak hediye edilen bağ evinin de bu bölgede olmasının çok büyük etkisi vardı. Gene aynı bölgede elçilik binaları içinse yavaş yavaş büyük parseller ayrılmaya başlamıştı.

Ankara halkı ise bu gelişmeleri heyecanla izliyordu. İstanbul'dan ya da ülkenin diğer yerlerinden gelenler her şeyleri ile yabancıydı. Memur hanımlarının örtündükleri çarşaflar bile onlar için günlerce konuşmalarına konu olacak kadar ilginçti. Tekrardan inşa edilmeye çalışılan bu şehirdeki sosyal hayatı tamamen değiştiren gelişmeler, Anadolu'nun ortasında kalmış Ankara halkı için uzun süre alışamadıkları bir süreci de başlatmıştı.

Fulya ve Tosun Bey trenden indikten sonra buldukları araba ile Ulus Meydanı'ndaki Taşhan binasının yanındaki sokağın başından beri tırmanıyorlardı neredeyse. Tosun Bey heyecanla karısına çevredeki binaları anlatıyor bir taraftan da burada geçirdiği sekiz ayı düşünüyordu. Meclis binasını şöyle bir görebilmişlerdi. Bu binanın hemen karşı köşesinde kırık dökük masaları ile bir çay bahçesi göze çarpıyordu. Etraf boş denecek kadar çıplaktı. Evler tepenin üzerindeki kalenin etrafına kurulmuş, sanki meydanı uzaktan izler gibi duruyordu. Aslında istasyon binasından bu yana manzarada pek bir değişiklik yoktu, her taraf toz duman içerisindeydi.

Ankara'nın daracık yokuşlu sokaklarında ilerleyen at arabası, üzerindeki yük nedeniyle gacır gucur sesler çıkarıyordu. Kurşunlu Camii'nin yanından çıkılarak gidilen Samanpazarı semti bu yeni gelen konuklarını, kerpiçten ve ahşaptan yapılmış evleri, ıhlamur ağaçları ve tek tük göze çarpan akasya ağaçlarının gölgesinde kucaklamıştı.

Birbirlerinin içerisini gözetlermişçesine yakın pencerelerden uzanan meraklı komşular arabayı ve içerisindekileri incelemeye başlamışlardı bile. Ufak taşlarla döşenmiş yokuşun sonuna gelindiğinde araba yavaşladı. Önünde durdukları ev eski ve soluk görüntüsüyle sanki yıkılacakmış gibi duruyordu. Tosun Bey bahçe kapısını aralayarak içeriye girdi. Bakımsız bahçenin içerisinde genişçe bir kuyu ve kapının hemen önünden meyve ağaçlarına kadar uzanan bir taşlık dikkatini çekti.

"Neyse dedi, hiç olmazsa ağaçlar var, biraz uğraşırsak bahçede oturabiliriz bile," diye geçirdi içinden Fulya. Tosun Bey'in arkasında durmuş, eve bakıyordu. Bir an genç kadının gözlerinde bir hayal kırıklığı ifadesi görür gibi oldu Tosun Bey ama

sonra birbirlerine gülümsediler, çünkü ikisi de bu evi ne kadar zorlukla bulduklarını biliyorlardı.

Ankara'nın yeni sakinleri Tosun Bey'in buraya daha önce tayin olan bir arkadaşı sayesinde bulmuşlardı evi. Eşyaları onlardan bir gün önce gelmiş bahçeye yığılmıştı. Üzerine örtülmüş olan büyük bez onları korumaktan öte daha da hırpani bir görünüme bürünmelerine neden olmuştu.

Evin kirası fazla değildi, çocukların gidebileceği bir okul da hemen yakınlardaydı. Tek alışveriş mekânı olan Karaoğlan Çarşısı da neredeyse on dakikalık bir yürüme mesafesindeydi. Aslında tüm bu detaylar Fulya ve Tosun'u çok fazla ilgilendirmiyordu çünkü her ikisi de Ankara'da bulunmanın heyecanı içerisindeydiler.

Çocuklar bahçede koşuşturmaya başlamışlardı bile. Arabacı yavaş yavaş bavullarını arabadan indiriyordu.

Fulya eve girdi, her taraf kullanılmamaktan dolayı toz ve pislik içerisindeydi. Kapılar ve camlar kırık dökük bir halde, örümcek ağları ile kaplanmıştı. Yerlerdeki tahtaların üzerileri küflenmiş, evin içerisinde kesif bir koku oluşmuştu. İkinci kata çıkan merdivenler kırılacakmış gibi duruyordu. Ama salon olacak şekilde dizayn edilmiş alt kattaki bölümün dışarı bahçeye bakan camının önündeki büyük ıhlamur ağacı öylesine görkemli ve güzel duruyordu ki, Fulya'nın içi bir an evvel burayı temizleyip, camın önünde kahve içme isteği ile doldu. Yeni evini sevmişti, fesleğen çiçeğini koyacak geniş pencereleri de görünce bu köhne eve vakit kaybetmeden yerleşmeye karar verdi.

Yanında getirdiği kutudan çıkarttığı temizlik malzemelerini kapıya yığdı. İlk işi duvarlardaki ve yerlerdeki küfleri temizlemek oldu, kocası da bir taraftan bu manzarayla karşılaşacaklarından emin olduğu için getirdiği beyaz boyayla duvarları boyuyordu.

Ahşapların cilalanmaya ihtiyacı vardı ama bu işi daha sonraya bırakmaya karar verdiler. Oğlanlar da kendilerine yardım ediyor, canla başla koşuşturuyorlardı. Merdivenlere geçici olarak birkaç çivi çakarak sağlamlaştırdılar, ev artık daha güler-

yüzlü bakıyordu onlara. Sıra eşyaların yerleştirilmesine geldiğinde hiçbirinde hal kalmamıştı ancak son bir gayretle zaten az olan birkaç parçayı da yerlerine koyunca memnuniyetle etraflarına baktılar. Akşama doğru sadece perdeleri camlara uydurma işi kalmıştı.

Kapının tokmağı vurulduğunda Fulya kocası ile konuşuyordu:

"Yarın sabah okula gidip bir konuş, çocuklar daha fazla zaman kaybetmeden derslerine başlasınlar."

"Tamam, sen merak etme, hepsini halledeceğim. Şu Muharrem'in bahsettiği komşu Emine Hanım'a da bir uğramak lazım. Seni onunla tanıştırırsam içim rahat edecek. Sana yardımcı olur, alışverişini falan birlikte yaparsınız. İşe başlayınca sana bir faydam dokunmayacak."

"Geldiğimizi duymuşlardır, bakarsın kendi uğrar."

O sırada Hakkı kapıyı açmış, annesine sesleniyordu:

"Anne bir teyze geldi, seni soruyor."

"Hemen geliyorum oğlum, sen buyur et kendisini."

İçeriye tıknaz, yaşlıca bir kadın girdi, elinde büyük bir bakır tepsi vardı. Tepsinin üzerinde dumanı tüten bir çorba kâsesi, koca bir somun ekmek, biraz da pilav duruyordu.

"Hoş gelmişsiniz, hoş gelmişsiniz. Ben komşunuz Emine, acıkmışsınızdır, hele biraz dinlenin, karnınızı doyurun da sonra devam edersiniz işinize. Benim ufak kızı da gönderirim yardıma hep bir elden gece olmadan bitiriverirsiniz her şeyi. Zaten maşallah yerleşmiş sayılırsınız. Bak çocukcağızlar açlıktan, yorgunluktan bitivermişler."

Fulya bu tatlı, güleryüzlü kadına minnetle baktı. İşte Ankara, gelir gelmez o dost, sıcak Anadolulu yüzünü göstermişti bile onlara.

"Ah Emine Hanım biz de şimdi sizden bahsediyorduk. Siz gelmeseydiniz biz sizi ziyaret edecektik."

"Ne demekmiş gelmemek kızım, insan yeni komşularına bir merhaba demez mi hiç. Hadi gelin de soğutmadan için şu çorbanızı. Daha konuşacak çok zaman var."

İştahla yemeklerini yediler, tarhana çorbası hiç bu kadar

lezzetli gelmemişti onlara. Yorgun olmalarına karşın neşe içerisinde sohbet ediyorlardı. Emine'nin kocası Ankara'lı ufak bir esnaftı, üç kızları vardı. Hep birlikte üç odalı eski bir Ankara evinde oturuyorlardı. Savaşın bütün zorluklarını ve sıkıntılarını yaşamış bu aile şimdi Ankara'ya gelenleri sanki kendi evlerine gelmişçesine konuk etme çabasına girmişlerdi. Bunu bir vatan borcu sayıyorlar, cumhuriyetin memurlarına ellerinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyorlardı.

Yemeklerini yerken Emine Hanım'ın ve kocasının bütün hayat hikâyesini öğrenmişti Fulya. Bir süre sonra boşalan tabakları almaya gelen küçük kızları ile de tanıştıktan sonra geri kalan işleri yapmaya koyuldular.

Karanlık yavaş yavaş çökerken onlar da yeni evlerine tamamen yerleşmişlerdi. Salonun ortasına koydukları soba evin duvarlarını ısıtmaya başlamıştı bile. Çocuklar yorgunluktan hemen uykuya dalmışlardı. Tosun Bey alt katta camın kenarına oturmuş sigarasını içerken onları bekleyen yeni hayatlarını düşünüyordu. Fulya onun kafasından neler geçirdiğini bildiği için hiç konuşmadan kocasının kıyafetlerini ütülemeye koyuldu. Arkasında bıraktığı İstanbul'u ve anılarını kafasının bir kenarına itip bundan sonra onları nelerin beklediğini hayal etmeye çalıştı. Sabah olup uyandığında yepyeni bir hayatla tanışacaktı, artık bu yeni başlangıçlara alışık olsa da her seferinde acaba nasıl olacak diye sormaktan vazgeçemiyordu.

Ütüsünü bitirip yattıktan çok sonra kocasının yanına geldiğini hissetti. Uzun süre yatakta dönüp duran genç adamın çok heyecanlı olduğunu ve mutluluktan uyuyamadığını tahmin ediyordu. Hiç sesini çıkarmadan yattı olduğu yerde Fulya, neden sonra Tosun Bey'in en sonunda uyuduğunu anlayınca kendi de kapattı gözlerini.

Sabah daldıkları derin uykudan onları uyandıran daha çok seneler zevkle dinleyecekleri, Ankara'nın o her yerden duyulabilen sevimli kumru kuşlarının sesleri oldu. Birbirlerine gülümseyerek baktılar bir süre, genç adam adeta uçarcasına kalktı yataktan, Fulya onun arkasından hemen mutfağa inerek yiyecek bir şeyler hazırladı. Karşılıklı oturup çaylarını içerlerken

çok uzun zamandır yapmaya alışık oldukları bir şekilde hiç konuşmadan mutluluklarını paylaştılar yine. Tosun Bey'i yeni işine uğurlayan genç kadın onun ilk defa bu kadar iyi göründüğünü düşünüyordu.

Günler yeni çevrelerine alışmakla geçiyordu. Çocuklar okula yazılmış, Fulya da kendini ev işlerine vermişti. İşlerden kalan zamanını ise Emine Hanım sayesinde tanıştığı kadınlara ve genç kızlara okuma yazma dersleri vererek geçiriyordu. Her gün öğleden sonra ya onların evine gidiyor ya da kendi evinde kabul ediyordu öğrencilerini. Onlardaki öğrenme azmini gördükçe heyecanlanıyor, tüm bildiklerini bir an önce aktarmak için acele ediyordu. Tosun Bey karısının verdiği derslerden son derece memnun bir şekilde Fulya'nın bu azmini uzaktan izliyordu. Bazen kendisine, "Bu kadın hiç mi yorulmaz, hiç mi rahat duramaz?" diye sorduğu çok oluyordu ama onunla evlendiği günden beri yaşadıklarını düşününce, aslında Fulya'nın daha bir sürü yanını görmediğine inanıyordu.

Bir gün onun yaşlı bir kadınla yaptığı konuşmaya şahit olmuştu, iki kadın yalnız olduklarından emin bir şekilde sohbet ediyorlardı. Bu kadın kimseyle görüşmeyen, pek fazla ortalarda gözükmeyen birisiydi ancak Fulya ne yapmış etmiş zorla onunla tanışarak derslere katılması için onu ikna etmişti.

O gün eve vaktinden önce gelen adam salon olarak kullandıkları odadan gelen sesleri duymuştu:

"Bak Atiye Teyze'ciğim, sen okuma yazma bileceksin ki, doğruları okuyup torunlarını eğiteceksin. Hadi onları bırak bir kenara kendin için de mi bunu yapmak istemiyorsun?"

"Kızım ben ve benim gibi kocamış bütün karılar bugüne kadar yaptı yapacağını, üç oğuldan biri kaldı elime, bir de ölüp gidenlerin yadigarları var evde. Asker cephede dedik varımızı yoğumuzu verdik, helal olsun, helalı hoş olsun bu vatan için. Gavuru atmak için biz de savaştık aha bu dağların arkasında, bu yaştan sonra bir de okur yazarlık çıkartma başıma. Artık köşeme çekileyim hele birazcık. Bundan sonrası için de, aynı bundan önce olduğu gibi vatan sağolsun diyelim."

"Olur mu öyle şey, asıl şimdi başlıyor her şey, bu savaş galip çıktığımız savaştan bile önemli, bu ülkede kaçımız biliyoruz elimize aldığımızı okumayı, bizden isteneni yazmayı. Her birimize ihtiyaçları var. Gel inat etme de katıl bize, bir güzel öğreteyim sana okumayı yazmayı."

Girişte, kapının yanında bu konuşmaları dinleyen Tosun Bey elinde olmadan gülmeye başlamıştı. "Bu savaş daha bitmedi Fulya için, asla bitmez de. Her zaman savaşacak, karşı çıkacak bir şeyler olacak onun için," dedi kendi kendine. Bir yandan da böyle bir kadınla yaşama cesareti gösterdiği için kendiyle gurur duyuyordu.

Tosun Bey için de her şey yolunda gidiyordu, her gün güleryüzle eve geliyor ve o gün yaptıklarını, gelişmeleri bir bir anlatıyordu. Ülkenin yeni durumunu konuşmak Fulya için vazgeçilmez bir tutku olmuştu, genç adamın yorgun olduğu akşamlar da bile zorla ağzından laf alıyordu.

İstanbul'dan tanıdıkları birkaç aile de Ankara'ya taşınmıştı. Akşamları yaptıkları ev ziyaretlerinden başka bir eğlenceleri pek yok gibiydi. Bazı sabahlar Emine ve kızları ile Karaoğlan Çarşısı'na iniyorlar, yeni gelişmeye başlayan Yenişehir semtine doğru yürüyorlardı. İstanbul'un çarşıları ile kıyaslanamayacak kadar küçük olan bu bölgede genelde aradıklarını bulamasa da ufak tefek alışverişler yapmaktan çok hoşlanıyordu.

Ayda bir kere de olsa Ankara'nın en ünlü lokantası olan Karpiç'te yemek yiyip, müzik dinliyorlardı. Meclis bahçesinde belirli akşamlarda verilen klasik müzik konserlerine gitmekse Fulya'nın heyecanla beklediği diğer bir eğlenceydi. Hele Başkent Ankara'da kutlanan resmi bayramların tadına diyecek yoktu. Fener alayları, resmi geçitler her zaman onun gözlerini yaşartıyordu.

Ankara'ya geleli üç sene olmuştu, o sene Cumhuriyet Bayramı, yapımı henüz bitmiş olan Ankara Palas'ta verilecek bir davetle kutlanacaktı. Tosun Bey'in bu haberi verdiği günden beri inanılmaz bir telaş içerisinde hazırlanmaya başlamıştı Fulya. Mustafa Kemal Paşa ile karşılaşacak olması onu heyecanlandırıyor, adeta yerinde duramaz bir hale getiriyordu. Günlerce

uygun bir kıyafet bulmak için çarşılarda gezip durmuştu, uzun zamandır Ankara'da verilen bu tür davetlerde Avrupai kıyafetler giyiliyor, kadınlar tuvalet erkekler ise frak ve smokinlerle katılıyorlardı. Ancak bütün uğraşlarına rağmen sonunda istediği gibi bir şey bulamayınca elbisesini kendi dikmeye karar verdi.

Şarap rengi ipek bir kadife buldu sandığının dibinde, düğününde hediye edilen kumaşlardan arta kalan tek şeydi aslında. O senenin modası olan bir model seçti, ayakkabı ve çantasını da aynı kumaştan yaptırmıştı, evlerinin biraz aşağısında bulunan Yakop Usta'nın şapkacı dükkânından aldığı ufak tüllü bir şapka ile de tamamladı hazırlıklarını.

O gün akşamüstü Tosun Bey eve geldiğinde Fulya hâlâ ortalıklarda koşturuyordu:

"Ne o, sen hazırlanmadın mı daha? Birazdan çıkmamız lazım Fulya, hadi artık."

"Tamam tamam şimdi giyineceğim, senin kıyafetlerini de ütüledim, önce sen giyin de bir bakayım eksiğin var mı?"

"Bak, heyecanını anlıyorum ama lütfen abartma, bir sürü insan olacak orada, Paşa'nın bizim üstümüzle başımızla ilgileneceğini sanmıyorum."

"Söylediğin şeye bak, tabii ki o kadar adam içerisinde bize dikkat etmeyecek ama kutladığımız günün adına her şeyin mükemmel olmasını istiyorum. Aksini yapmak sanki saygısızlık olacakmış gibi geliyor bana. Onun için çok ama çok önemli, her şeyimizle bu davete yakışır olmamız gerekiyor."

Fulya odasına giderken hâlâ konuşuyordu, Tosun Bey karısının arkasından gülerek baktı:

"Galiba haklısın karıcığım, galiba gene sen haklısın."

Fulya salona geldiğinde Tosun Bey gözlerine inanamadı. Karısının güzel olduğunun farkındaydı ama düğünleri dahil olmak üzere onu hiç bu kadar güzel görmemişti. Şarap rengi uzun tuvaleti, eldivenleri ve dalgalı bir şekilde topladığı sarı saçlarının üzerine oturttuğu gene aynı renkteki tüllü şapkası ile inanılmayacak kadar güzeldi. Heyacanı yüzüne vurmuş yanakları kızarmış, mavi gözleri ışıl ışıl parlıyordu. Bedeni hâlâ

o kadar inceydi ki en ufak bir rüzgârda dayanamayıp düşecekmiş gibi duruyordu.

O sırada Fulya da hayranlıkla seyrediyordu kocasını, frak giymiş olan adam karısının üzerinde bırakmış olduğu etkiden habersiz konuşmaya başladı:

"Gecenin en güzel kadını ile salona girmek ne büyük bir keyif olacak benim için."

"Eh, en yakışıklı beyle olmak da benim şansım galiba."

"Hadi çıkalım artık."

Ankara Palas'ın ışıl ışıl avizelerle aydınlatılmış salonuna Tosun Bey'in kolunda girdiği zaman Fulya kendini bir rüyada gibi hissetti. Etrafta bir sürü şık insan, ellerinde kadehleri ile sohbet ediyordu. Salondaki uğultuyu, bugün için özel olarak getirtilen Macar orkestrasının çaldığı müzik bölüyordu. Herkes Mustafa Kemal'in gelmesini bekler şekilde salonun kapısına dönük bir vaziyette duruyordu.

Tosun Bey yanına gelen arkadaşları ile sohbet etmeye başladığı sırada Fulya binanın bütün detaylarını incelemeye başlamıştı. Yerdeki halılardan pencerelerin mimarisine kadar her şey öylesine büyüleyiciydi ki bir türlü kendini bunlardan alıp konuşmalara katılamıyordu.

Sonra birden bir sessizlik oldu, bütün başlar kapıya çevrildi ve Fulya Atatürk'ü gördü mermer sütunların yanında. Gülerek girmişti içeriye, bir ulusun tarihini baştan yazan bu adam sanki bütün bunları yapan o değilmişçesine herkesle selamlaşıp, konuşuyordu. İnsanlar çevresini sarmış, elini sıkmak için adeta birbirlerini eziyorlardı. O ise mütevazı tavırları ile, mümkün olduğunca kendine uzanan bütün elleri sıkmaya çabalıyordu.

Fulya şaşkın bir halde uzun süre seyretti uzaktan onu, gözünün önüne uzun seneler önce kafes arkasında Müşfika kadınla birlikte seyrettiği divan toplantılarında salona gelen ve nazırları ile dahi selamlaşmaktan çekinen bir adamın hayali geldi. Çektiği tüm tedirginlik ve endişe, yaratmak istediği onca azamete karşın yüzünün her bir parçasında kendini belli eden bu adam, şu anda salonda dostları ve memurları ile büyük bir

alçak gönüllülükle sohbet eden ve her halinden kendine olan güveni kolayca görülebilen adamdan ne kadar da farklıydı.

Bütün bir geceyi salonda bulunan diğer bütün davetliler gibi Mustafa Kemal tarafından kocası ve kendisine verilmiş olan nezaket dolu ufak bir selamın mutluluğu ile yaşadı. Her şey bitip de evlerine dönerlerken, hayatında kendini hiç bu kadar iyi hissetmediğini düşünüyordu Fulya.

Tüm bunlar genç kadını derinden etkiliyor ve Ankara'ya olan bağlılığını artırıyordu. Sanki bu kentte doğmuş ve yaşamış gibi hissediyordu. Sokaklar, evler hiçbir şey ona yabancı değildi. Sarayın cilalı mermer koridorlarında yürümeye alışkın olan ayakları, Ankara'nın tozlu yollarında kendini bulmuştu. İçerisindeki Sıdıka tekrar dünyaya gelmiş ve özgürlük mücadelesini başlatıp, geliştiren bu şehir, onun bütün dünyası olmuştu.

Bu arada şehirdeki her türlü gelişmeyi yakından takip ediyor, biten binaları, yolları gördükçe içerisindeki umut biraz daha büyüyordu. Ankara sokaklarını her gezişinde, insanların o bitmek bilmez çalışmalarını, bozkırın ortasında kurulmaya çalışılan kenti gördükçe için için seviniyor ve aklından hep şunlar geçiyordu: Bir kenti başkent yapan muhteşem mimarisi, doğal güzellikleri değil, o kentin ülke tarihine ve ülkesine kazandırdıklarıdır. Hatta bu görüşünü İstanbul hayranı ve İstanbul'un başkent yapılmasını isteyen bazı dostlarının yanında da söylemiş ve büyük kavgalara yol açmıştı. Yakın bir zamana kadar hâlâ tartışması yapılmış olan, Osmanlı'nın saltanatını sürdürdüğü İstanbul'un başkent olma fikri neredeyse onu dehşete düşürüyor, yeni kurulan Cumhuriyet'in o takdirde büyüsünü kaybedeceğini düşünüyordu. Çünkü Fulya'ya göre saraylar insanın ruhuna işlerdi. Hem öyle bir işlerdi ki insan ne adına uğraştığını ne adına mücadele verdiğini unutuverir ve kendi çıkarları için yaşamaya başlardı. Bu da yeni kurulan Cumhuriyet için en büyük tehlikeydi. Cumhuriyet kendini, onu yaratmak için canlarını ortaya koyan, padişahlığa karşı çıkan insanların ellerinde ve onların topraklarında bulup, geliştirmeliydi. Fulya'ya göre bu yerse hiç tartışmasız Anadolu ve onun merkezi Ankara'ydı.

Bu kente geldikten sonraki dönem Fulya'nın gerçek anlamda kendini bulduğu ve mutlu hissettiği günlerle dolu geçti. Kocası Tosun Bey'i kaybedene kadar da bu şekilde devam etti. Onun yakalandığı hastalıktan kurtulamayıp ölmesi Ankara'ya gelmelerinden yaklaşık altı sene sonra olmuştu.

Kocasının ölümünden sonra yapayalnız kalan Fulya, üç çocuğu ile Tosun Bey'den kalan maaş ile yaşamaya başladı. Hayatında ilk defa bu denli yalnız kalıyordu. Eline geçen az bir parayla oğullarını okutmaya çalıştı. Sıkıntılı günler onu iyice yıpratmış ancak cesaretini kaybettirmemişti. Eski günlerden elinde kalmış ufak tefek eşyayı da bu dönemde sattı.

Kış başında aldığı yüklü erzağı evin deposuna yerleştiriyor ve bütün sene kıt kanaat bununla yaşamaya çalışıyorlardı. Salça ve tarhana yapmayı, konserveler yapıp depolamayı, erişte kesmeyi Emine Hanım'dan öğrenmişti.

Eski kıyafetlerini ters yüz ediyor ama asla kendisi ve çocukları bakımsız bir halde sokağa çıkmıyordu. Kimseden yardım almayı kabul etmediği için çevresindekiler bu kadının nasıl olup da yaşayabildiğine akıl erdiremiyordu. Tosun Bey'in ailesinden ve arkadaşlarından birkaç kere gelen yardım teklifini kibarca red etmiş, bizim hiçbir şeye ihtiyacımız yok diye kestirip atmıştı.

Çoğu zaman Ankara'nın soğuk, karlı gecelerinde, kurduğu sobanın başında, çocuklarına sarılmış otururken Tosun Bey'le geçirdiği günleri düşünüp, benim cesur olmamı ve direnmemi isterdi, kimseye muhtaç olmadan oğullarıma bakabilmemi isterdi, diyerek kendini cesaretlendirirdi. Umutsuzluğa düştüğü günler de oldu ama her seferinde bir çıkış yolu buldu kendince. Aslında Fulya'yı ne az parayla yaşamak ne de içinde bulunduğu zorlu hayat, ara ara hissettiği bu umutsuzluğa itiyordu. Bunun asıl nedeni, Tosun Bey'i ve her şeyden önemlisi sevgili dostunu, kocasını kaybetmiş olmak ve onunla geçirdiği günlere bir daha dönemeyeceğini bilmekti.

Çocuklar büyüdükçe onun en yakın yardımcısı oldular. Büyük oğlu Muammer'in umum müdürü olarak göreve başladığı yıllarda, Hakkı diş doktoru olmak için, Saim ise deniz

subayı olmak için eğitimlerini sürdürüyorlardı. Artık çok fazla para sıkıntısı çekmiyorlardı. Saim'in İstanbul'da olduğu günlerde Soyadı Kanunu ile birlikte "Arman" soyadını aldılar.

Artık Hakkı ve Muammer ile yaşayan Fulya, anıları ve Ankara'daki dostları ile günlerini geçirmeye başlamıştı. Hafta sonları arkadaşları ile İstanbul Pastanesi'ne ya da Ankara'nın meşhur muhallebicisine giderek vakit geçiriyordu. Yaşadığı tüm sıkıntılara rağmen bu şehre olan tutkusu hiç azalmadan devam ediyordu.

Üç çocuğu tek başına yetiştirmiş olmanın verdiği yorgunluk ve yaşadıkları Fulya'nın bedeninde kendini göstermeye başlamıştı. Gözleri daha bir durgun bakıyordu. Sarı saçları yer yer dökülmeye başlamıştı. Ama o her sabah olduğu gibi giyimine ve makyajına dikkat ediyor, gözlerinin sürmesini, saçının tuvaletini hiç ihmal etmiyordu.

Çocuklarının artık evlenme yaşına geldiklerini düşünüyordu ancak Muammer'in evlenmeme konusundaki kararlılığını bildiği için fazla üzerine gidemiyordu. O sıralar Hakkı okulu bitirmiş bir süredir diş doktoru olarak çalışıyordu, Fulya sürekli çevresindeki kızları inceleyip ortanca oğluna uygun bir gelin aramaya başlamıştı. Hakkı'nın gece hayatına düşkünlüğünü ve çapkınlıklarını bildiği için onun bir an önce evlenmesini istiyordu. Hatta bu fikrini kocasının ölümünden bu yana onları hiç yalnız bırakmayan Hamdullah Suphi Bey'e de söylemiş, yardımını istemişti.

Bir akşam evde otururken Hakkı ile birlikte gelmişti Hamdullah Suphi Bey, ikisinin de suratında mutlu bir ifade vardı. Misafirini içeriye aldıktan sonra dayanamayarak sordu:

"Hayrola abi nedir bu sevinciniz?"

"Ee hadi bakalım en sonunda istediğin oldu, senin bu oğlan evlenecek galiba."

"Sana mı anlattı, kimmiş bu kız?"

"Tesadüf işte, bana kızdan bahsedince ailesini sordum, Hakkı öğrenmiş meğer her şeyi, daha doğrusu kızın eniştesi yakın arkadaşıymış, ona sormuş. Bana da söyleyince, kızın babasını tanıdığım çıktı ortaya."

"Yani sen aileyi tanıyorsun öyle mi?"

"Tabii tabii canım, babası Seyit Bey benim yakın bir dostumdur."

"Nasıl, iyi bir aile mi? Kız güzel mi, aklı başında biri mi?"

"Çok iyi insanlar, onlar da İstanbul'dan geldiler buraya, aydın, medeni görüşlü bir adamdır Seyit Bey. Kızlarının hepsini okuttu, hatta çalışıyorlar bile, yani tam sana göre bir gelin, güzelliğine gelince, güzel bir kız, hem de çok güzel bir kız."

"Çok sevindim abi, öyle korkuyordum ki bu oğlanın bir delilik yapıp gezip tozduğu kadınlardan birine takılmasından, hem sen varsın arada, artık içim rahat olacak."

"Yalnız bakalım babası verecek mi, bu arada adı da Muzaffer kızın, yaşı biraz küçük, o düşündürüyor beni. Neyse, babasının bir ağzını ararım ben, sonra size haber veririm."

Bütün gece Hakkı'nın evlenme işini konuştuktan sonra, Hamdullah Suphi Bey'den gelecek habere göre hareket etmeye karar verdiler. Fulya bu işin bir an önce olmasını çok istiyordu, olumlu bir cevap alacaklarına da inanıyordu ama eğer kızın babası razı olmazsa bir de kendim denerim diye geçirdi içinden.

İstanbul'daki askeri fabrikada matbaa müdürü olarak görev yapan Seyit Bey, akşamın alacasında Cihangir'deki üç katlı konağına gitmek için acele ediyordu. Hava buz gibiydi ve nem bu soğuğu daha da belirginleştiriyordu. Karısı Hanife'ye ve kızlarına vereceği haberi nasıl söyleyeceğini düşünerek yürümeye devam etti. Onlara ulaşan bilgiye göre tüm askeri fabrikaların Ankara'ya nakline karar verilmişti. Bu onların da Ankara'ya taşınacağını göstermekteydi. Hükümet bütün önemli yerleri Ankara'da toplanmaya başlamıştı. Seyit Bey bu kararın çok yerinde olduğunu düşünse de İstanbul'dan ayrılmanın çok zor olacağını da hissediyordu. Neyse ki büyük kızı Hadiye dışında okula giden çocuğu yoktu, Muzaffer ve Meral henüz küçüktüler.

Ahşap kapının üzerindeki tokmağı çaldığında saat neredeyse sekiz buçuk olmuştu.

"Kapa kapıyı hemen hanım, hava zehir gibi soğuk."

"Nerede kaldın, merak ettik seni, kızlar yemeklerini yediler bile."

"İyi etmişler, seninle konuşacaklarım var, onları yatır da gel yanıma."

Ortasında soba yanan salona geçip, divanın üzerine oturdu, bir taraftan da kar yağacak bu gece diye söyleniyordu. Karısı telaşla yanına geldi o sırada:

"Söyle ne oldu, kötü bir haber mi var?"

"Yok canım nereden çıkardın, yakında Ankara'ya taşınmamız gerekecek, onu söyleyecektim. Hem de çok yakında, orada bulunan birkaç arkadaşı aradım bile, ev bakacaklar yarın."

"Allah allah nereden çıktı bu şimdi Seyit, nasıl gideriz oralara?"

Seyit Bey karısına hükümetin kararından bahsederek, "Bir an önce toparlanın," diyerek kestirip attı. Tahmin ettiğinden daha kolay olmuştu aslında, İstanbul'dan başka bir yer bilmeyen karısının daha büyük bir tepki vereceğini düşünüyordu. Ancak Hanife sesini çıkarmamış, taşınma planlarına başlamıştı bile.

Bir hafta kadar sonra Cihangir'deki konak kapatılmış, ancak yaz tatillerinde yapılacak ziyaretler için birkaç parça eşya bırakılmıştı. Ancak bu evi son görüşleriydi çünkü bir süre sonra çıkan Cihangir yangınında eski konak, sokaktaki diğer evlerle birlikte yandı.

Karaoğlan Çarşısı'nın önünden geçen yol üzerindeki bir eve yerleştiler Ankara'da. Seyit Bey buraya taşınan fabrikada gene matbaa müdürü olarak görevine devam ediyordu. Hanife Hanım ve kızlar Ankara'daki hayata zor da olsa uyum sağlamış ancak İstanbul'a dönme hayallerini kurmaya başlamışlardı.

Muzaffer ve Meral'in okula başladığı seneler artık ülkede latin harfleri ile eğitim verildiği günlerdi. Ankara'daki herhangi bir memur ailesi gibi yaşamlarını sürdürüyorlardı. Şehir gün geçtikçe modernleşiyor ve kalabalık bir hal alıyordu. İlk geldikleri güne göre öylesine büyük yenilikler yapılmıştı ki, Ankara'da yaşamak eskisi kadar zor gelmiyordu onlara. Her tarafta büyük bir eğitim faaliyeti vardı, birbiri ardına açılan ilkokullar, üniversiteler, halk evleri ve enstitüler şehri bir öğretim merkezi haline getirmişti adeta.

Büyük kızları Hadiye'nin evlendiği 1934 senesinde Muzaffer de okulu bitirmiş Ziraat Bankası'nda işe girmişti. On beş yaşındaki bu ufak tefek kız, güzelliği ile dikkat çekiyor ve her sene İstanbul'a yapılan seyahatlerde alınmış şık kıyafetleri ile Ankara sokaklarını dolduran şapkalı, ipek çoraplı diğer hanımlar gibi işe gidip geliyordu.

Fransızcayı güzel konuşabilmesi ve okuldaki eğitimi sonucu kazandığı muhasebe bilgisi sayesinde bankadaki konumu da oldukça iyiydi. Seyit Bey'in modern yetiştirme tarzı ve kızlarına tanıdığı serbestlik üç kız kardeşin sosyal hayatlarını da olumlu bir şekilde etkiliyordu o dönemlerde.

Muzaffer çoğunlukla hafta sonları büyük ablasının evinde kalıyordu. Cumartesi geceleri dışarı çıkıyorlar, Ankara'nın sayılı eğlence kulüplerinde vakit geçiriyorlardı.

Yeni yeni gelişmeye başlayan gece hayatı birçok Ankaralı gibi onları da etkilemişti, her yeni açılan kulübü ya da restaurantı görmek için saatlerce boşalacak boş bir masayı bekler olmuşlardı. Alafranga dansların yapıldığı salonlar, davetler ve balolar ise vazgeçilmez mekânlar arasındaydı. Şık tuvaletleri içerisindeki hanımlar ve dönemin Avrupa modasına uygun olarak giyinmiş beyler, asri hayatın kendilerine yüklediği görevleri ellerinden geldiğince yerine getiriyorlar, hiçbir gelişmeyi kaçırmamak için büyük çaba sarf ediyorlardı. Ülkenin içinde bulunduğu büyük reform hareketliliği içerisinde sosyal hayat oldukça önemli bir rol oynamaktaydı.

Muzaffer'in ablasının kocası İhsan ise tüm bu yeniliklere kolaylıkla ayak uydurabilen, Ankara'nın yakışıklı iş adamlarındandı. Her fırsatta karısını ve baldızını alarak bir yerlere götürür, sabahlara kadar eğlenirlerdi. Bomonti ve Karpiç onların her zaman tercih ettikleri yerler arasındaydı.

Muzaffer'in ablasında kaldığı böyle günlerden birinde, İhsan eve gelerek karısına ve baldızına akşam kulübe gideceklerini söyledi. Kızlar neşe içerisinde giyindiler ve hep birlikte evden çıktılar.

Gittikleri yer tıka basa doluydu, oturacak bir yer ararlarken, salonun köşesindeki masadan birisi İhsan'a el salladı, bu sarışın, mavi gözlü, ince yapılı adamı daha önce de görmüştü Muzaffer. Yanında hep değişik değişik kızlar olurdu ve İhsan'ın anlattığına göre gece kulüplerinden pek çıkmazdı. Muzaffer'in, "Gitmeyelim onun yanına şimdi," demesine aldırmadan ablası ve eniştesi yürümeye başlamışlardı bile. Tanışma faslından sonra hep birlikte masaya oturdular. Genç kız isminin Hakkı olduğunu öğrendiği adamın bakışlarını üzerinde hissediyor ve bundan rahatsızlık duyuyordu. Her gördüğünde yanında başka kadınlar olan genç adam onun gözünde pek güvenilir değildi.

Gecenin sonunda eve döndüklerinde eniştesinin uzun süre,

"Hakkı seni çok beğendi Muzaffer, seni ona alalım," şeklindeki takılmalarını dinledi. Bu sözler karşısında sadece gülüp geçmekle yetindi ama içinden, "Böyle bir şeyi aklınızdan bile geçirmeyin," diyordu.

Günler geçtikçe, her gittikleri yerde, belki tesadüfen belki de tasarlanmış bir biçimde, Hakkı'yla karşılaşmaya başlamışlardı artık. Eniştesi de artık açık açık adamın ona olan hayranlığını anlatır olmuştu. Bir seferinde Muzaffer dayanamayıp, "Abi lütfen bu konuyu kapatalım, dünyada tek adam o kalsa yine de onunla evlenmem, baksana çapkınlıkları ile tanınıyor her yerde," demişti.

Bu arada evde de babası ile bazı sorunlar yaşıyordu Muzaffer, iş yerinde çalışan bir arkadaşının babası onu oğluna istemeye gelmiş, Seyit Bey de bu olaya çok sinirlenmişti. Neredeyse adamı, "Benim kızım daha on beş yaşında, çocuk sayılır," diyerek evden kovmuştu. Arkadaşının kendisine olan ilgisinden habersiz işe gidip gelen genç kızın bu olaydan sonra çalışma hayatı tehlikeye girmişti. Seyit Bey artık onun bankaya gitmesini istemiyor, evde oturması için ısrar ediyordu. Korkusu kızına âşık olan gencin bir delilik yapmasıydı. Ancak evde oturmaya alışık olmayan Muzaffer direniyor, adeta babasına yalvarıyordu. Sonuçta hiç istemediği halde babasının ısrarlarına dayanamayarak işinden ayrıldı.

Günleri artık monoton geçmeye başlamıştı, genellikle evde oturmak zorunda olduğu için hafta sonlarını iple çekiyordu. Bir cuma günü ablasına gitmek için hazırlanırken babası odaya girdi, yüzünde sinirli bir ifade vardı, Muzaffer ne olduğunu tam olarak anlayamadan Seyit Bey konuşmaya başladı:

"Bu hafta sonu evde kalmanı istiyorum, Hamdullah Abi gelecek, senin de evde olmanı istedi."

"Ama baba ben ablama söz verdim, hem beni ne yapacakmış Hamdullah Amca?"

"Bilmiyorum, bugün fabrikaya geldi, bir işi varmış onu hallettik. Sizleri sordu ve akşam geleceğini, seni de görmek istediğini söyledi. Belki bir iş falan teklif edecektir sana, bankadan ayrıldığını söylemiştim, anlarız akşam."

Muzaffer iş lafını duyunca eşyalarını boşaltmaya başladı. Birden içini bir sevinç doldurmuştu, belki tekrar başlayabilirdi çalışmaya. Odasından çıkarak yemek hazırlayan annesinin yanına koştu hemen.

"Duydun mu, Hamdullah Amca galiba bana yeni bir iş bulmuş."

"Canım nereden biliyorsunuz, baban da öyle söyledi, durun hele adamcağız bir gelsin, kendi kendinize gelin güvey oldunuz gene."

"Aman anne sen de hep benim ümidimi kırarsın, ne olur sen de azıcık hayal kursan benim gibi."

"Kızım kolay mı hemen öyle iş bulmak, hem güvenilir bir yer olması hem de çalışmana değecek bir kazancının olması lazım. Hadi o buldu bir yer ve babana teklif etti, bakalım baban izin verecek mi tekrar çalışmana!"

"Tabii ki verecek, ben evde oturayım diye okutmadı beni herhalde, hem herkesin çalışması gerekli, ülkenin gelişmesi buna bağlı diyen o değil mi?"

"Anlaşıldı Muzaffer seninle tartışılmaz, babanı kızdırma da canın ne istiyorsa onu yap. Bizim zamanımızda kızlar işi gücü değil, iyi bir kısmeti beklerdi, üç kızımı da tanıyamaz oldum artık, hepinizde bir çalışma sevdasıdır gidiyor, rahatlık batıyor herhalde, oturun oturduğunuz yerde."

Muzaffer mutfaktan çıkarken Hanife Hanım hâlâ söyleniyordu. Annesi ile daha fazla tartışmak istemediği için cevap vermeden odasına gitti.

Hamdullah Suphi, Seyit Beyler'in evine geldiği zaman, Muzaffer hâlâ odasındaydı ve babasının onu çağırmasını bekliyordu heyecanla. Bir süre sonra annesi içeriye girerek yemekte onlara katılmasını istedi. Hep birlikte yenen yemek sırasında Muzaffer, Hamdullah Bey'in ağzından çıkacak her lafı dikkatle dinliyordu. Ancak yemeğin sonu gelmiş herhangi bir şey konuşulmamıştı. Annesiyle birlikte sofrayı toplarken, babası da Hamdullah Bey'i alarak kütüphaneye geçti, Muzaffer hayal kırıklığı içerisinde tekrar odasına döndü, olan hafta sonuma oldu, diye geçirdi içinden. İsteksizce geceliğini giye-

rek yatağa girdi, o sırada kütüphanede kendiyle ilgili yapılan konuşmadan habersiz uykuya daldı.

Ertesi gün annesi ile babasının sabah kahvelerini verirken ikisinin de yüzünde garip bir ifade vardı. Hiç kimse konuşmuyor, babası düşünceli bir şekilde dışarıyı seyrediyordu.

Sonunda yerinden kalkan Seyit Bey karısına dönerek, "Ben dolaşmaya gidiyorum, öğlene gelirim," dedi. Kapıya doğru yürüyen adamın hemen arkasından annesi de kalkmıştı. Muzaffer onların bir şeyler fısıldaştığını duyuyor ama konuşulanları anlamıyordu.

Daha fazla dayanamayarak tekrar yanına gelen annesine sordu:

"Nedir bu haliniz, neler oluyor?"

"Bak kızım, baban biz yalnız konuşalım diye çıktı evden. Dün Hamdullah Bey söylemiş, seni bir isteyen varmış. Babanı bilirsin, arada Hamdullah Bey olmasa böyle bir teklifi hemen reddeder. Ama o çok ısrar etmiş ve resmen aracı olmuş."

"Ama hani iş bulacaktı bana, nereden çıktı bu evlilik lafı gene, kimmiş beni isteyen?"

"Ben size dedim boşuna hayal kurmayın diye. Bak adamcağız hayırlı bir haber için gelmiş. Tabii, babanla senin için bu pek hayırlı bir haber sayılmaz ama ne yapalım. Oğlanın babası Hamdullah Bey'in çok yakınıymış, ancak uzun bir süre önce vefat etmiş, annesi ve iki erkek kardeşi daha varmış söylediğine göre, çok iyi bir aile olduğunu ve senin mutlu olacağını anlatıp duruyor."

"Babam ne dedi cevap olarak?"

"Yaşının küçük olduğunu, böyle bir şey olursa bile en az bir sene beklemeleri gerektiğini söyledi."

"Allah allah nereden çıktı şimdi bu, adını söyledi mi beni isteyenin, beni görmüş mü?"

"Hayır canım seni nereden görecek, Hamdullah Bey iki aileyi de tanıdığı için kendi düşünmüş olacak, gencin adı Hakkı galiba, söyledi ama unuttum şimdi, sarışın, mavi gözlü yakışıklı, bir delikanlıymış, üstelik diş hekimiymiş."

Muzaffer annesinin söylediklerini duydukça oturduğu

koltuktan düşecek gibi oluyordu, gözünün önüne yanındaki kadınlarla eğlenen adam geldikçe her tarafına ateş basıyor, terler boşalıyordu. Acele ile yerinden kalktı:

"Ben ablama gidiyorum, bu akşam dönmem herhalde, babama söyle lütfen," dedi annesine.

Kadın oturduğu yerde şaşkın şaşkın kızına bakıyordu:

"Ne oluyorsun kızım, ne firladın öyle, baban seninle konuşacaktı bu akşam, şimdi gitmenin sırası mı? Hamdullah Abi haber bekliyor bizden, ona göre gelecekler istemeye."

"Anne lütfen şimdilik bir şey söylemeyin, ben dönünce tekrar konuşuruz."

Sokağa çıkan Muzaffer hızlı hızlı yürüyordu, bir taraftan da, "İhsan Abi yaptın yapacağını," diyordu kendi kendine. Koşarcasına adım attığı halde Hadiye'nin evi hiç bu kadar uzak gelmemişti ona, çevresindeki binalar sanki gittikçe uzaklaşıyordu. Ağladığını hisettiği zaman başındaki şapkanın tülünü hafifçe gözlerine doğru indirdi. Evlenmek en son istediği şeydi, hele ki öyle bir adamla evlenmek. İçindeki dayanılmaz sıkıntıya rağmen babasının belki de bu işi kabul etmeyeceğine dair bir umut da vardı aslında, bugüne kadar isteyenleri hep geri çevirmişti, belki uygun bir dille Hamdullah Bey'e de olumsuz bir cevap verebilirdi.

Ablasının evine girdiğinde eniştesi kapıdan çıkmak üzereydi. Baldızının suratındaki ifadeyi ve ağlamaktan şişmiş gözlerini görünce gülmeye başladı.

"Eh abi ben sana ne diyeyim? Lütfen otur da anlat bana neler oluyor, abla duydun mu haberi?"

"Ne var bunda canım, adam senle evlenmek istiyor işte."

"İyi de bunu önce bana soramaz mıydınız? Hamdullah Bey işin içine girince babamın onu kıramayacağını bilmiyor musunuz?"

"Bak işin o tarafını ben yapmadım. Hamdullah Bey Hakkı'nın yakın akrabası, senin babanı tanıdığını öğrenmiş, ona anlatmış her şeyi. O da sizi birbirinize yakıştırmış olacak ki aracı olmuş, umarım Hakkı'nın seni görmüş olduğunu söylememiştir babana, yoksa bir daha seni bana emanet etmez."

"Hayır, tabii ki söylememiş, sanki kendisi uygun görmüş gibi anlatmış. Ama abi lütfen söyler misin ben onunla nasıl evlenirim? Nasıl çapkın olduğunu sen daha iyi biliyorsun."

"Canım adam koskoca diş doktoru, çok iyi bir kısmet senin için. Sonra evlenince kalmaz çapkınlığı falan da korkma."

"Yani her şey bitti, öyle mi? Karar verildi!"

"Dur bakalım son söz babanın."

"Pek emin değilim ama o asla Hamdullah Bey'i kırmaz gibi geliyor bana, belki de kırar ne bileyim, hiçbir şey düşünemiyorum, sonuçta bu adamı yola getirmeye çalışmaktan başka çarem kalmayacak galiba, tabii eğer yapabilirsem."

Muzaffer ablasının bütün ısrarlarına rağmen orada kalmadı o gece. Eve dönerken, "Acaba hâlâ bir kurtuluş var mı?" diye düşünüyordu. Ancak babasının vereceği karara da uymak zorunda olduğunu düşünmeden edemiyordu. Çünkü onu kıramazdı, bugüne kadar kendilerini bir gün bile incitmemiş, hep şevkatli bir baba olmuştu. Okumalarına, çalışmalarına hatta geceleri dışarı çıkmalarına bile ses çıkarmamıştı. Çoğu zaman annelerinin o tutucu tavırlarına karşı çocuklarını korumuş, onların gerçek bir Cumhuriyet kadını olarak yetişmeleri için elinden geleni yapmıştı. Şimdi nasıl karşı çıkabilirdi böyle bir babaya, buna hiç hakkı yoktu, eğer istediği beni o adamla evlendirmekse onu mutlu etme sırası bende, diye düşündü Muzaffer.

Eve dönünce Seyit Bey'in yüzündeki rahatlamış ifadeyi görünce her şeyin bittiğini anladı. Babası kararını vermişti, akşam bunu kendisine de açıkladıktan sonra annesiyle birlikte gelecek misafirler için gün tespit etmeye koyuldular. Annesi mutluluktan uçuyordu, sonunda istediği olmuştu. Seyit Bey ise Hamdullah Bey'e güveniyor, onun aracı olduğu bu evliliğin kızı için iyi olacağını düşünüyordu. Muzaffer'in fikrini sorarken tüm bu düşündüklerini anlatmış ancak gene de son karar senin demişti. Genç kız babasının yüzündeki ifadeyi gördükten sonra sadece, "Siz bilirsiniz baba," demekle yetinmişti.

Muzaffer, Seyit Bey'le Hanife Hanım'ı konuşmaları için yalnız bırakarak odasındaki camın önüne oturdu, gelecekteki

hayatını düşünmeye başladı, yapmak istediği bir sürü şey vardı daha. Evlendikten sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını biliyordu, hele ki koca adayını düşündükçe korkuyor, "Ben bu adamla nasıl başa çıkacağım şimdi?" diye sormaktan kendini alamıyordu.

Bütün iş hayalleri suya düşmüştü artık, kendini evli bir kadın olarak düşünmeye çalışıyor ama bir türlü beceremiyordu. Keşke üniversiteye gitme şansım olsaydı diye geçirdi içinden, o zaman bunların hiçbiri olmazdı, en azından bir süre için kurtulurdum bu evlilikten.

Annesi müstakbel kayınvalidesinden de bahsetmişti ona, duyduklarına göre uzun yıllar sarayda yaşamış çok güzel bir kadınmış, bundan da önemlisi savaş sırasında kocası ile birlikte oldukça faal görev almışlar ve Cumhuriyet ilan edildikten sonra taşınmışlardı Ankara'ya.

Bu evlilik hakkındaki tüm olumsuz düşüncelerine rağmen sadece böyle bir kadınla tanışacağı için içerisinde garip bir heyecan duyuyordu ve daha onu tanımadan iyi anlaşabileceklerini hissediyordu genç kız. Bu his de o günlerde Muzaffer'i rahatlatan, belki de gelecekteki günler için ümit beslemesine neden olan tek şeydi.

Muzaffer'in ailesinden üç hafta sonra haber gelmişti. Fulya bu arada yavaş yavaş hazırlıklara başlamış, Hakkı ile gelininin kalacakları odayı nasıl yerleştireceğini tasarlamıştı çoktan.

Bir sabah oğlunun eve koşarak girişinden anladı olumlu bir cevap geldiğini:

"Dur Hakkı ne koşuyorsun öyle!"

"Anne tamam, Muzaffer'in babası kabul etmiş bizimle görüşmeyi."

"Hadi hayırlı olsun, inşallah bir an önce evlenirsin de ben de rahatlarım."

"Ben ne yapıyorum ki sana, evlenince rahatlayacaksın."

"Çapkınlıklarından bıktım da onun için söylüyorum. Artık evini barkını bilir, ona göre yaşarsın. Sonra bak baştan söylüyorum eğer kızı üzüp, mutsuz edeceksen vazgeç bu evlilik sevdasından, yoksa karşında beni bulursun."

"Tamam anne bırak şimdi bunları, her şey hazır mı, iki gün sonra gideceğiz istemeye, eksik varsa söyle alayım."

"Yok oğlum her şey tamam, sen merak etme."

Fulya o gece en güzel elbisesini giymiş, makyajını tamamlamış Hamdullah Bey'in gelip onu almasını beklemeye başlamıştı. Kızın ailesine gidecek hediyeleri hazırlamıştı, kapının çalmasıyla birlikte yerinden fırladı.

"Hoşgeldin ağabey, istersen hemen çıkalım, anca gideriz."

"Dur hele bu telaşın niye!"

"Ee ayıp olmasın, bekletmeyelim onları şimdi."

Samanpazarı'dan Karaoğlan Çarşısı'nın olduğu yere giderlerken Fulya'nın içini bir heyecan kaplamıştı. Hakkı'nın evlenecek olması onu düşündüğünden daha çok mutlu etmişti. Keşke Tosun da bu günleri görseydi diye düşündü, o kadar

acıyı ve mutluluğu paylaştıktan sonra şimdi kocasının yanında olmaması Fulya'yı üzüyor, hep bir şeyler eksikmiş gibi hissetmesine neden oluyordu. Tosun Bey öldükten sonra içine girdiği hayat mücadelesi onu o kadar meşgul etmişti ki ancak çocuklar büyüyüp de kendisi rahatlayınca anlamıştı aslında ne kadar yalnız olduğunu.

Hamdullah Suphi Bey'in çaldığı ahşap kapıyı hoşça bir bey açtı, misafirleri buyur ettikten sonra hanımına seslendi. İçeriye genç, kumral bir kadın girdi, gülümseyerek bakıyordu gelenlere.

"Hoş geldiniz efendim."

"Hoş bulduk kardeşim, nasılsınız?"

"Sağolun, işte yaşayıp gidiyoruz, sizler nasılsınız?"

Uzun süren sohbetin sonuna doğru Hamdullah Bey konuyu açarak Muzaffer'i babasından istedi. O sırada, Fulya da kapının arkasından onları dinleyen kızı izliyordu. Görünmediğini sanan bu ufak tefek, kumral, çekik gözlü kıza birden ısınıvermişti. O gün saçlarını arkasına toplamış, ince belli kızın güzel yüzündeki ifadeyi ölene kadar unutmayacağını hissetti. Bu ürkekliği ve korkmuş bakışları o çok iyi bilirdi. Bilinmeze doğru sürüklenmek, birileri tarafından hayatının en önemli kararlarının verilmesi ona öylesine tanıdıktı ki, Muzaffer'in babasının, "Peki Hamdullah Bey, arada siz varsınız, sizin hatırınıza kızı verdim," dediğini duyunca dayanamayıp atıldı:

"Bir de kızınıza danışsanız, onun da fikrinin alınmasını isterim."

"Siz merak etmeyin hanımefendi, biz onunla konuştuk."

"Eh o zaman en kısa zamanda nişanı, düğünü de konuşup bu işi hallederiz. Fazla beklemeye gerek yok."

"Ancak benim sizden bir ricam olacak hanımefendi, Muzaffer'in yaşı daha çok ufak, isterseniz şimdilik bir nişan yapalım, düğünleri seneye olsun. Hiç olmazsa on altı yaşını bitirmiş olur, ben medeni bir babayımdır, gezer dolaşırlar, birbirlerini de biraz tanımış olurlar böylece."

"Tabii efendim siz nasıl uygun görürseniz, ne yapalım, bir sene daha bekleyelim bakalım."

Muzaffer ahşap büyük kapının arkasından bu konuşmaları dinlerken gözlerini Hakkı'nın annesinden alamıyordu. Kadın öylesine güzel, öylesine bakımlıydı ki yaşını bile tahmin edemiyordu. Sarı saçları çok güzel bir biçimde toplanmış, göz çevresine incecik bir sürme çekilmişti. Mavi gözlerindeki o gururlu ifade anlatılacak gibi değildi. Oturup kalkması bile son derece ölçülü ve saygılıydı. Üzerindeki siyah renkli elbisenin yakasına iliştirilmiş olan minik dantel yaka sanki çok değerli bir kolye gibi duruyor, kadının bütün şıklığını tamamlıyordu. Alçak topuklu siyah ayakkabıları ve minik deri çantası ile bütünleşen bu mükemmel görüntünün ötesinde, Muzaffer'in daha önce hiç kimsede görmediği cesur ve kendine güvenen bir tavır vardı kadının her hareketinde.

Fulya ile aynı evde yaşama fikri, onu gördükten sonra, biraz korkutmaya başlamıştı Muzaffer'i. Böyle bir kadının gelini olmanın, Hakkı'nın karısı olmaktan çok daha zor olacağını düşünüyordu şimdi.

Nişandan sonraki günlerde Hakkı ve Muzaffer sık sık birlikte gezmeye başladılar. Genç adamdaki inanılmaz değişiklik genç kızı mutlu ediyordu. Bir süre sonra, "Demek ki ben yanıldım, onu yanlış tanıdım," diye düşünmeye bile başlamıştı. Nişanlısının yakın arkadaşları olan şairleri, edebiyatçıları gördükçe Hakkı'nın başka yönlerini tanıyor ve böyle bir adamla evleneceği için mutluluk duyuyordu.

Genç adam her gün elinde bir sürü hediye ile Muzaffer'in evine gidiyordu. Genç kız süslü paketleri açtıkça sevinç çığlıkları atıyor, tüllü şapkaları, ipek elbiseleri gördükçe müstakbel kocasının zevkine hayran kalıyordu. Birlikte dışarı çıkacakları zaman itina ile kendisine getirilenleri giyiyordu ve her seferinde Hakkı'nın hayran bakışlarını üzerinde hissediyordu.

Kol kola yürüdükleri sokaklarda ya da girdikleri eğlence yerlerinde başlarını çevirip bu genç çifte bakan insanlara alışmışlardı artık. Hakkı onu özellikle yurtdışından gelmiş, Türk veya yabancı arkadaşlarının olduğu ortamlara sokuyor, genç kızın mükemmel Fransızcası ile yaptığı sohbetleri dinliyordu. Duyduğu gurur ise gözlerinden okunuyordu böyle gecelerde.

Bu arada Fulya yeni gelecek gelin için evlerinin uygun olmadığını düşünmeye başlamıştı. Her gün onlar için hazırladığı odaya giriyor, eşyaları bir köşeden öbür köşeye çekip duruyordu. Garip bir şekilde etkilenmişti Muzaffer'den, sanki çok eskilerde kalan gençlik günlerinden ya da sevdiği insanlardan birer parça vardı bu kızda. Ara sıra kendisine yaptığı ziyaretlerde onun değişik yönlerini tanıyor, cesur konuşmalarına şahit oluyordu, bu nedenle de şimdi çok sevdiği bir dostunu tekrar evinde ağırlayacakmış gibi mutlu hissediyordu kendini.

Bir gün kararını vermiş bir halde oğlunu beklemeye başladı. Gelir gelmez onunla konuşup yeni ve büyük bir apartman dairesi bulmasını isteyecekti. Bu evden ayrılmak ona zor da gelse, ileride kalabalık bir aile olunca odaların yetmeyeceğini düşünüyordu, bir de gelininin ve olmasını sabırsızlıkla beklediği torunlarının daha merkezi ve aydınlık bir yerde yaşamasını istiyordu.

Hakkı ve Muammer annelerinin bu fikrini olumlu karşıladılar ve düğüne birkaç ay kala, Ulus'tan Samanpazarı'na çıkan yokuşun başındaki Refik Apartmanı'ndan bir daire kiraladılar. Ev oldukça geniş ve aydınlıktı, şehrin yeni yapılmış apartmanlarından biri olduğu için de çok az kullanılmıştı. Hakkı'nın muayenehanesi çok iyi iş yaptığı için parasal yönden bir sıkıntıları da yoktu o dönemde.

Fulya evi yeni eşyalarla döşüyor, her tarafı kendi elleri ile yerleştiriyor, bütün detaylar ile ilgileniyordu. Fesleğen çiçeklerini de uygun yerlere koyduktan sonra, heyecanla Muzaffer'in geleceği günü beklemeye başladı.

Hem Seyit Beyler'in hem de Fulya'nın evinde düğün yapılmıştı. Muzaffer kayınvalidesinin çizdiği ve diktirdiği gelinliğin içerisinde son derece güzeldi ancak yüzündeki ürkmüş ifadeyi bir türlü değiştiremiyordu. Fulya bunu onun heyacanına bağlıyor onun için fazla üzerine gidemiyordu. Düğün bitip de konuklar evden ayrılınca, Fulya onları kalacakları yere götürdü, Muzaffer'in dikkatini çeken ilk şey odanın içerisindeki keskin fesleğen kokusu oldu, gözleri bunun nedenini öğren-

mek için odaya kaçamak bakışlar atarken, camın kenarına konmuş olan fesleğenleri fark etti. Kayınvalidesinin ona baktığını görünce utanarak başını eğdi.

Fulya gelinini rahatlatan bir ses tonuyla konuştu:

"Utanma kızım, burası artık senin odan, istediğin yere bakıp, istediğin şeylerin yerini değiştirebilirsin, yalnız senden ricam o çiçek odanızdan ve hatta ileride kendi eviniz olursa oradan da eksik olmasın, ileride bir gün bunun benim için niye bu kadar önemli olduğunu anlatacağım sana."

Evlendikten bir süre sonra, Muzaffer, kayınvalidesinin üzerindeki bütün yükü almaya çalışmış ancak ev işlerinden hiç anlamıyor olması onu sadece ortalıkta koşturup duran bir yardımcı haline getirmişti. Fulya bu küçük kızı rahatlatmaya çalışıyor, her şeyi öğrenirsin merak etme diyerek onu teselli ediyordu. Hakkı'nın karısına olan düşkünlüğünün devam etmesi ve tekrar gece hayatına dönmemesi için, her akşam Karpiç'ten yemekler ve mezeler getirtiyor, bu yemeklerle hazırladığı rakı sofrasını sanki Muzaffer'in eseriymiş gibi gösteriyordu. Hakkı, karısının yeni keşfettiğini düşündüğü bu yeteneğinden memnun, akşamları koşarak eve geliyordu.

Muzaffer gündüzleri kayınvalidesi ile yaptığı ziyaretler, kocasının bıraktığı paralarla güzel giysiler, ayakkabılar, çantalar almak için çıktığı alışverişlerle geçiriyordu vaktini. Hayatından son derece memnundu. Fulya'nın hatıralarını dinlemek, onunla sohbet etmek en büyük zevki olmuştu. Sarayda geçirdiği günleri geçiştirerek anlatan kadın, konu Cumhuriyet, Atatürk ve Tosun Bey olunca çoşuyor, savaş sırasında yaşadıklarını hiçbir detayı kaçırmadan anlatıyordu.

Evlendikten bir sene sonra Muzaffer bir öğleden sonra hamile olduğu haberini verdi kayınvalidesine. Sabah gittiği doktorun muayenehanesinden neşe içerisinde çıkmış şimdi de aynı sevinci ev halkı ile paylaşıyordu. Akşama kadar Fulya ile konuşmuşlar diğerlerine verecekleri bu büyük müjdeye hazırlanmışlardı.

Akşam olunca Hakkı'yı beklemeye başladılar. Her gün yaptıkları gibi gene Karpiç'ten yemekler ısmarlanmış, rakı sofrası

kurulmuştu. İşten dönen Muammer masaya oturmuş yavaş yavaş rakısını içiyordu, yüzündeki gülümsemenin farkında olmadan küçük bir bebekle aynı evde yaşamanın nasıl olacağını düşünmekteydi. Fulya Muzaffer'e en güzel elbisesini giymesini söylemişti o gece, gelininin makyajını yaptıktan sonra kendi de süslenmiş salonda oturuyordu.

Muzaffer evin içerisinde bir camdan bir cama gidip duruyor, sabırsız bir halde kulağı kapıda evin içerisinde dolaşıyordu. Elleri sürekli alnına düşürdüğü buklelere gidiyor, Hakkı'nın haberi alınca nasıl sevineceğini düşünüp heyecanlanıyordu.

Bu bekleyiş yaklaşık iki saat sürdü. Muammer yemeğini yemiş radyonun başında oturuyordu. Fulya, gözleri apartmanın önünden geçen kaldırımda sessiz sessiz bekliyordu, arada bir göz ucuyla gelinine bakıyor, içinde büyüyen korkuyu belli etmemeye çalışıyordu. Aklından bin türlü kötü olay geçiyordu ama en kötüsünü düşünmek bile istemiyor, oğlunun herhangi bir yerde başkaları ile olma ihtimalini aklına bile getirmiyordu. En sonunda dayanamayarak Muammer'e döndü:

"Hadi oğlum şu çocuğa bir bakıver, belki hastası falan gelmiştir de ondan çıkamamıştır, kızım sen de otur da yemeğini ye bu saate kadar aç kaldın zaten."

"Aç değilim anne, beklerim Hakkı'yı birlikte yeriz."

Muammer'in dışarı çıkıp eve gelmesi neredeyse bir saati bulmuştu, içeri giren adam Muzaffer'in yüzüne hiç bakmadan annesine dönerek konuştu:

"Beklemeyin anne, bu gece biraz geç dönecekmiş eve."

"Ne demek geç dönecekmiş, nerede gördün onu, niye kolundan tutup getirmedin?"

"Anne tamam uzatma da yatın hadi, bak kızcağız da perişan oldu."

Fulya hışımla yerinden kalkarak odasına gitti, arkasından kapattığı kapının şiddetli gürültüsü bütün evi sarsmıştı sanki. Muzaffer'in yanına gitmek istiyor ama oğlunun nerede olduğunu tahmin ettiği için söyleyecek bir şey bulamıyordu. Saatlerce oturdu odasında, neden sonra salondan gelen sesleri duyunca usulca çıktı bulunduğu yerden.

Muzaffer ağlamaktan kızarmış gözleri ve divanda büzülerek oturduğunu belli eden buruşuk elbiseleri ile sofrayı topluyordu. Göz göze geldiler, genç kadın kayınvalidesine hafifçe gülerek baktı:

"İşe yaramadı değil mi her akşam Karpiç'ten getirttiğiniz yemekler, kurulan rakı sofraları, maalesef ikimizin de korktuğu başımıza geldi, hadi üzülmeyin de yatın anneciğim, ben buraları toplarım, sonra da yatacağım zaten. Benim için çok yorucu bir gündü. Ne yapalım, artık Hakkı da bir çocuğu olacağını yarın öğrenir."

"Asıl sen üzülme kızım, her şey yoluna girecek, bak görürsün, onun seni ne çok sevdiğini ben biliyorum. Yarın haberi alınca deliye dönecek."

Ama ondan sonraki günlerde hiçbir şey yoluna girmedi bir daha Muzaffer için, Hakkı tamamen eski hayatına dönmüştü ve artık sabaha karşı eve gelir olmuştu. Bazı geceler yemeğe geliyor sonra tekrar çıkıyordu, karısına olan davranışlarında ise herhangi bir değişiklik yoktu, gene eskisi gibi şevkatli ve bonkördü. Ancak ilk çocukları Taner'in doğumu bile onu eve bağlamamıştı.

Fulya ise gelinini mutlu görmek için çırpınıyor, elinden geldiğince ona yardımcı olmaya çalışıyordu. Muzzafer bir taraftan çocuğu ile meşgul olurken bir taraftan da kocasını eve döndürmenin yollarını arıyordu, Hakkı'nın hayatına girip çıkan kadınları biliyor ancak onlarla nasıl başa çıkabileceğini kestiremiyordu.

Hayatının en zorlu günlerini geçirdiğini düşündüğü sırada, tekrar hamile kaldığını öğrendi Muzaffer, ancak bu sefer büyük bir panik hissediyordu. Ayrılmayı aklına koyduğu sırada gelen bu ikinci çocuk haberi onu iyice kötümserliğe itmişti. Ne yapacağını düşünürken, yeni kurulan bir kütüphanede çalışan kız kardeşi ile konuşmaya karar verdi. Eğer kendisine uygun bir iş bulabilirse çalışacak ve kocasından mümkün olan en kısa zamanda ayrılacaktı.

Kafasında tasarladıklarını uygulamak için, Taner'i Fulya'ya bırakarak evden çıktı. İlk önce annesi ile konuşmak istiyordu,

sakin ve emin görünmek için yol boyunca kendini hazırlamıştı ancak eski evine girdiğinde gözyaşlarına engel olamıyordu artık.

"Geç kızım, hoşgeldin ama niye oğlanı getirmedin, dur bakayım sen ağlıyor musun?"

"Evet anne ağlıyorum, lütfen beni dinle şimdi, ben artık o adamla yapamıyorum, sabrım kalmadı, üstelik hamileyim de."

"Ne, hamile misin, kızım sen delirdin mi, bu halde nasıl ayrılırsın, ne yaparsın iki çocukla?"

O sırada odadan çıkan Seyit Bey karısına sert sert bakarak, Muzaffer'in yanına oturdu. Bir taraftan da kızına sarılıyordu:

"Ne mi yapacak, alıp çocuğunu evine gelecek tabii ki, o ne biçim soru Hanife? Ben kızımı, torunlarımı sokakta mı bırakacağım? O herif de ne yaparsa yapsın!"

Kızının yüzüne bakarak konuşmaya devam etti Seyit Bey:

"Neden bunları bize anlatmadın daha önce, kocanın akşamları gelmediğini, başka kadınlarla gezdiğini ben zaten biliyordum ama senin gelip benimle konuşmanı bekledim. Belki de beni suçluyordun onun için gelmedin değil mi kızım, ben sebep oldum bu evliliğe, keşke seni dinleseydim, keşke çalışmana hatta üniversiteye gitmene izin verseydim."

"Olmadı baba, yapamadım. Kendine eziyet etme lütfen, bu, Hakkı'nın dışında kimsenin suçu değil, sen nereden bilecektin böyle olacağını, bilsen razı olur muydun evladının mutsuz olmasına. Hem bir ara ben bile inandım ona, her şey kötüye gitmeye başladıktan sonra ise belki düzelir diye bekledim ama olmadı, düzelmedi bir türlü aksine daha da kötüye gitti. Bir de kayınvalidem vardı işin içinde biliyorsun, onun iyiliklerini nasıl unutabilirdim, nasıl bırakırdım o kadını. Ama artık yeter, bu çocuğu da öyle bir evde büyütmek istemiyorum, bak Taner neredeyse iki yaşında, bundan sonra her şeye aklı erecek, nasıl anlatırım babasının her gece neden eve gelmediğini."

"Sen bilirsin kızım, istediğin zaman dönebilirsin buraya."

Bu konuşmanın verdiği rahatlıkla eve dönen Muzaffer hiç kimseye bir şey belli etmeden eşyalarını hazırladı. Ertesi sa-

bah kayınvalidesinin uyuduğu saatte evden çıkmayı planlıyordu.

O gece her zamanki gibi Hakkı gene gelmedi eve, genç kadın sabaha kadar oğlunun yatağının başında oturdu. Muammer'in evden çıkması ile birlikte Taner'i ve küçük bavulunu aldığı gibi ayrıldı evden. Yemek masasının üzerine koyduğu notta, kayınvalidesinden özür diliyor ancak bu terk edişi onun suratına söylemeye cesareti olmadığını yazıyordu.

Kocasından ayrı kaldığı bir ay boyunca annesini kütüphanede bulduğu işte çalışmak için ikna etmeye çalıştı Muzaffer. Ancak Hanife Hanım çocukların bakımını üzerine almayı şiddetle red ediyordu. Amacı kızını çaresiz bırakıp kocasına döndürmekti aslında, bu ayrılığın çok uzadığını düşünüp yeni bebek gelmeden her şeyi yolu'na koymak istiyordu. Ona göre bir ayrılık nedeni değildi damadının yaptıkları, sonuç olarak evine ve karısına çok iyi bakıyordu. Para sorunlarının hiç olmadığını, kızının yaşadıklarını gördükçe tahmin edebiliyordu.

Fulya ile yaptıkları birkaç gizli görüşmede iki genci barıştırmaya karar vermişlerdi. Ancak Hakkı'nın da gelmesini istiyordu kadın, ne de olsa karısını alıp evine götürmek ona düşerdi. Damadının ne kadar üzgün ve mutsuz olduğunu duymuştu onun için bu barışma işine olmuş gözüyle bakıyordu artık. Yalnız biraz da Muzaffer'in burnunun sürtülmesi gerekiyordu ama kızında hiçbir pişmanlık belirtisi yoktu, deli gibi koşturuyor, kendine ve çocuklara bir hayat kurmak için çareler arıyordu.

Seyit Bey karısının düşüncelerinden habersiz kızına destek olmaya çalışıyordu ancak o da Muzaffer'in çalışmasından yana değildi. Kazandığı paranın miktarı ise bu kadar geniş bir aileyi refah içerisinde yaşatmaktan çok uzaktaydı. Endişelerini belli etmekten ve kızını üzmekten korkarak yaşamaya başlamıştı onlar eve geldiğinden beri.

Bir akşam Hanife Hanım Seyit Bey'in karşısına dikilerek konuşmaya başladı, Muzaffer odasında çocuğu uyutuyordu:

"Bak Seyit bu iş böyle olmaz. Sen de konuş Muzaffer'le evine dönsün. Kocası ve kayınvalidesi gelip almak istiyorlar onu ama senden çekiniyorlar."

"Benden niye çekiniyorlarmış, Muzaffer'den çekinsinler, karar verecek olan o."

"İyi de sen ona bu kadar arka çıkarsan gider mi hiç, konuş onunla, çocuklarını babasız bırakma de, ne bileyim işte babasın, bilirsin ne diyeceğini ama gözünü seveyim bu ayrılığı uzatmasına neden olacak şeyler söyleme."

"Bak Hanife, üç kızımın da her zaman arkasında oldum, şimdi tutup da benim yanıma gelmiş, bana sığınmış olan çocuğuma hadi dön git evine diyemem ama kendi karar verir giderse kocasına ona da karışmam. Üstelik sen bana inanmayacaksın ama bunu ben de istiyorum. Onun kocasıyla mutlu olmasının yanında Fulya Hanım'a olan sevgim ve saygımdan dolayı da istiyorum. Kadının ne kadar üzgün olduğunun farkındayım, oğlunun kabahatini kapatmak için elinden geleni yapıyor kadıncağız."

"Tamam o zaman, sen bir kere daha konuşuver Muzaffer'le, bakarsın yumuşar."

Seyit Bey'in kızıyla yaptığı konuşmanın arkasından bir akşam Fulya ve Hakkı geldi evlerine, Hakkı'nın ağlamalarına, Fulya'nın ısrarlarına daha fazla dayanamayan Muzaffer, biraz da çalışıp para kazanamayacağım, çocuklarıma bakamayacağım endişesi ile dönmeye karar verdi. Gece geç saatte, kocasının kolunda, kayınvalidesinin neşeli sohbetiyle girdi evine. Salondaki masayı, camın kenarındaki divanı görünce daha çok geceler buralar benim bekleme yerim olacak diye geçirdi içinden. Çünkü Hakkı ile aralarında hiçbir şeyin değişmeyeceğini çok iyi biliyordu.

O günlerde başlayan II. Dünya Savaşı herkeste büyük bir endişe yaratmıştı. Alman orduları Rus sınırını geçmiş ilerlemekteydi. Savaşın Türkiye'ye de sıçrayabileceği ihtimali üzerine özellikle Trakya bölgesinde askeri birlikler alarma geçirilmişti, ordu teyakkuz halindeydi. Buna bağlı olarak yokluk günleri çok gecikmeden başladı Ankara'da da, gıda maddeleri karneye bağlanmış, benzin ve yakacak sıkıntısı baş göstermişti.

Ülkenin siyasi gündemi Almanlar ve Ruslar üzerine kilitlenmişti neredeyse, bir tarafta bazı yayın organları ve kuruluşlar

Alman ordularını överek göklere çıkarırken, diğer bir kesim Rus ordularının başarılarını konuşuyordu. Bolşevik taraftarı yayın yapan gazeteler çok geçmeden kapatılmaya, onları savunanlar ise komünist olarak değerlendirilmeye başlandı o günlerde.

Hakkı ile Muzaffer'in ikinci çocuğu Saner'in 1939 senesindeki doğumunun üzerinden üç sene geçmişti ki, Muammer'in çalıştığı şirketin İstanbul'a taşındığı haberini aldılar. Savaş hâlâ devam etmekteydi, Ankara'da çok soğuk ve karlı bir kış yaşanmaktaydı. Fulya ve Muzaffer sınırlarda bekleyen askerler için Kızılay'ın başlattığı yardım kampanyasında çalışıyorlardı. Komşularına ördürdükleri çorapları, eldivenleri ya da toplayabildikleri paraları halka bildirilen merkeze götürüyorlardı. Muzaffer o günlerde kayınvalidesinin ne derece dinçleşmiş olduğunu, ne büyük bir çoşkuyla uğraştığına şahit olmuştu.

Hakkı, Muzaffer'in tahmin ettiği gibi hayatını kendi istediği gibi yaşamaya devam ediyordu, bu nedenle muayenehane de artık eskisi gibi iş yapmaz olmuştu, gelen para ise daha eve uğramadan gidiyordu.

Muammer'in annesine, "İstanbul'a taşınmamız gerekiyor anne, Hakkı'nın durumu malum, sizi burada bırakamam," dediği gece, Muzaffer kayınvalidesini ilk defa bu kadar üzgün ve tedirgin görüyordu. Evin tek geliri Muammer'in kazandığı paraydı, o olmadan yaşayamayacaklarını ikisi de biliyordu. Bu nedenle, İstanbul'a taşınmaktan başka bir seçenekleri yoktu.

Fulya çaresizlik içerisinde oğlunun söylediklerini dinlemiş, "Uygun olanı yapın," dedikten sonra bir daha da konuşmamıştı. Ankara'nın onun için ne kadar önemli olduğunu bilen Muzaffer, kayınvalidesinin etrafında dolanıyor, onu teselli etmek için durmadan konuşuyordu ama kadın boş gözlerle etrafını seyretmekle yetiniyordu.

Günlerden sonra ilk defa onun sesini Hakkı ve Muammer'in taşınma konusunda yaptıkları bir tartışma esnasında duydular:

"Abi gider açarız Horhor'daki konağı, birkaç parça eşya var zaten, bir iki gün içerisinde de yerleşmiş oluruz."

"Hakkı, oranın tamiratı bile günler sürer, hadi kendini düşünmüyorsun, iki tane küçük çocuğun var, ne yapacak bu çocuklar o buz gibi evde?"

Fulya dikleşerek ayağa kalktı ve oğullarına dönerek sertçe konuştu:

"Beni bu şehirden uzaklaştırıp götürdüğünüz yetmiyormuş gibi bir de o eve mi tıkacaksınız tekrar, babanızla ben, sizler yanımızda o konağın kapısını kapatıp Ankara'ya gelirken bir dönemin de kapısını kapatıp arkamızda bırakmıştık. Hadi bu ufacık çocukların geleceği için dönmeye razı oldum o şehre, ama şunu bilin ki kimse beni o evde yaşamaya ikna edemez. Ben gerekli ayarlamayı yaptım, babanızın büyük halası Münevver Hanım'ın ve kocası Cevat Paşa'nın yalısına gideceğiz. Yarın bütün eşyaları satın, orada hiçbir şeye ihtiyacımız olmayacak."

Bu haberi aldığı günden sonra sanki on yaş yaşlanmış olan kadın, konuşmasını bitirince odasına doğru yürümeye başladı. Muzaffer, o anda, Fulya'nın gözünün önünde, Tosun Bey'in 'Ankara'ya gidiyoruz' müjdesini verdiği günün canlandığından neredeyse emindi, emin olduğu bir diğer şey ise çocuklarının yanında asla ağlamamış olan kadının, odasına girip sabaha kadar gözyaşı dökeceğiydi.

Çengelköy'de, Bekâr Dere'nin denize bakan tarafında bulunan büyük yalının eskiden harem dairesi olarak kullanılan bölümü verilmişti Ankara'dan gelen akrabalara. Buraya yerleşmelerinin üzerinden çok geçmeden, Fulya, yaşadıklarının ve hayal kırıklığının etkisiyle yatalak olmuştu. Konuşmalar sırasında geçen 'harem' kelimesini duymaya bile katlanamıyor, yattığı yerde inleyip duruyordu. Birkaç ay içerisinde çökmüş ve sanki bütün yaşama arzusunu yitirmişti. Artık iyiden iyiye yaşlı bir kadın görüntüsüne bürünmüştü.

Muzaffer tamamen kendilerine ait bu bölümde koşturup duruyor, evi idare etmeye uğraşıyordu. Artık çocuklarının yanı sıra kayınvalidesine de bakmak zorundaydı. Münevver Hala'nın yardımları ve desteği hiç eksik olmuyordu o günlerde. Muammer işine başlamış, evin bütün masrafını tek başına karşılıyordu. Hakkı ise Muzaffer'in tahminlerine göre Ankara'dan beri çalışacağını söylediği arkadaşının muayenehanesine hiç uğramamıştı daha. Genç adam akşamüstleri yalının bahçe kapısından onu çağıran Rum sevgilileri ile gidiyor, sabahlara kadar eve dönmüyordu.

Muzaffer'in yalnız kalabildiği saatler, işlerini bitirip, çocuklarını uyuttuğu zaman başlıyordu. Evin bütün karmaşasından kaçarak yalının biraz ötesindeki iskelenin yakınında bulunan çınar ağacının altındaki kahvehaneye giderek, kahvesini içiyordu. Akşam dönen balıkçılardan aldığı balıklar, onlarla yaptığı sohbetler bütün dünyası olmuştu. Yaşadığı hayatı kabullenmiş sadece Fulya'yı ve çocuklarını düşünerek günlerini geçiriyordu. Kayınvalidesinin içinde olduğu ruh hali onu öylesine etkiliyordu ki, kadını biraz olsun rahatlatmak için mutlu görünmeye uğraşıyor, bazı geceler Hakkı'nın eve geldiğini ancak yorgun olduğu için hemen yattığı yalanını bile söylüyordu.

Fulya ile aralarında inanılmaz bir bağ olmuştu. Ona karşı büyük bir hayranlık duyuyordu, kadının kendisini iyi hissettiği günlerde yanından ayrılmıyor, mümkün olduğunca Ankara'yı anlatarak biraz rahatlamasını istiyordu. Artık çok fazla konuşmayan Fulya için herkes, "Zavallı, galiba hafızasını da yitiriyor," şeklinde yorumlar yapıyordu ancak Muzaffer onun her şeyi çok iyi hatırladığını ve işte bu yüzden konuşmak istemediğini biliyordu. Hâlâ gözleri hep gelininin üzerindeydi, onun kırılmaması, herhangi bir şeye üzülmemesi için yattığı yerden bile çaba sarf ediyordu.

Bir gün Münevver Hanım'la birlikte birkaç kadın geldi kaldıkları yere. Muzaffer Fulya'nın saçlarını taramış, yemeklerini yeni bitirmiş olan çocuklarının üzerini giydiriyordu o sırada. Sabahtan beri koşuşturma içerisinde olduğu için üstü başı dağınık, bakımsız bir haldeydi. Fulya içeri girenleri görünce hafifçe yerinden doğrularak kalktı ve gülümsedi, Muzaffer o sırada tanımadığı bu şık ve haddinden fazla süslü kadınlara bakıyordu.

Münevver Hanım, Fulya'nın gelinini tanıştırdıktan sonra, oturmaları için misafirlere yer gösterdi. Tosun Bey'in İstanbul'daki akrabalarından olan kadınlar Fulya ile sohbet etmeye başladılar, bu arada Muzaffer'e hiç bakmıyorlardı, yatağında yatarken bile her şeyin farkında olan kadın misafirlere dönerek konuştu:

"Bu güzel hanım benim gelinim, Münevver takdim etti ama duymadınız herhalde."

"Aman Fulya'cığım duyduk da, ne bu kızın hali böyle, hiç senin gelinin gibi durmuyor. Sen böyle miydin onun yaşında? Neredeyse bütün İstanbul bilirdi senin güzelliğini, şıklığını, hiç mi bir şeyler öğrenmedi senden?"

"Ne yaparsın çocuktuk o zamanlar, maalesef bize ne öğretildiyse öyle davranır, öyle giyinirdik. Uzun süre bilemedim bunların ne anlamsız ne boş şeyler olduğunu ama gene de çabuk öğrendim hayatta önemli olanın ne olduğunu. Güzelliğe gelince, o konuda gelinimin eline kimse su dökemez, hele şu anda öylesine güzel ki benim gözümde; şu üzerine bulaşmış mama kalıntıları, dağınık saçları, tertemiz baktığı çocukları ile kayınvalidesine gösterdiği ihtimamı kanıtlarcasına duruyor karşımda. Onun için,

bir an önce, saraydan ilk geldiğim gün padişah hediyesi mücevherlerime ne kadar saygılı baktıysanız aynı ifade ile Muzaffer'i selamlamanızı rica edeceğim sizden. Ha eğer bunu yapacak gücü kendinizde bulamıyorsanız terk edin evimi, bir daha da gelmeyin."

Fulya'nın odadan kovduğu kadınlar, telaş içerisinde, neredeyse kaçarak çıktılar dışarı, Münevver Hala yüzünde hafif bir tebessümle peşlerinden gitti misafirlerin. Muzaffer böyle bir olaya meydan verdiği için sevinsin mi üzülsün mü bilemez bir halde baktı Fulya'nın yüzüne. Kadın yattığı yerde, uzun zamandır ilk defa bu kadar mutlu, bu kadar neşeli gözüküyordu.

"Nasıl kaçırdım ama onları, unutma kızım, kimsenin seni hor görmesine izin verme, bunu ben bile yapsam karşı çık, kavga et. Hele böylelerine hiç pabuç bırakma."

"Sağol anne, onların yanında bir an ne diyeceğimi bilemedim ama zaten aklıma gelseydi de bir şey söyleyemezdim herhalde çünkü senden çekinirdim."

"Neyimden çekineceksin, tanımadın mı beni hâlâ, Ankara'dan ayrılırken bana bir şey sormuştun, baharda ekeceğim fesleğen tohumlarımı torbaya koyarken, demiştin ki, 'Hâlâ mı inanıyorsun onların sana uğur getireceğine, bak her şey gün geçtikçe kötü oluyor,' hatırlıyorsun değil mi?"

"Evet hatırlıyorum, yani senin yaşadığın zorluklar aklıma geldikçe, benim Hakkı'yla olan evliliğim, işte ne bileyim, bir sürü problem var çevremizde."

"Bak Muzaffer, fesleğenin uğuruna olan inancımı hiç kaybetmedim, çok kötü günler de yaşadım, çok iyi günler de. Uğur, senin yaşadıklarınla veya yaşayacaklarınla alakalı değildir, kötüyü iyi yapmaz. O sadece bütün bu yaşanılanlar içerisinde senin sen olarak kalmanı sağlar. Yani seni, yaşayacağın kötülüklerden ve bu kötülüklerin sana yapabileceklerinden korur, o kadınlar gibi olan insanlardan korur. Anladın mı beni şimdi, gerçek uğur her şeye rağmen kendin gibi olup, kendin gibi düşünüp hareket edebilmendir. Fesleğenin uğuruna gelince, bu çok uzak günlerden bana kalmış tek şey, küçücük bir çocukken üzerime sinen annemin kokusu, kaybettiğim ailemin koruyuculuğuna olan inancım belki de."

"Her bahar fesleğen tohumu ekmek bana da iyi gelecek galiba, beni bekleyen hayatı düşündükçe buna ihtiyacım olacağını düşünüyorum."

Muzaffer'in yaşayacağını hissettiği günler çok gecikmeden başlamıştı bile. Son zamanlarda Muammer de eve uğramaz olmuştu, iki kadın ve iki çocuk başlarının çaresine bakar hale gelmişlerdi. Düğünde Muzaffer'e takılan takılar bir bir satılıyordu. Hakkı'nın nişanlıyken hediye ettiği ve evlendikten sonra aldığı elbiseler Ortaköy'deki eskicilerin dükkânlarını süslüyordu artık. Birkaç parça eşya kalmıştı ellerinde, o da Muzaffer'in babasının gönderdiği halılar ve koltuklardı. Her gün evde yemek pişirebilmek için sabahın erken saatlerinde bit pazarına giden genç kadın, sattıklarından kazandığı üç beş kuruşla erzak alıp eve dönüyordu. Fulya, Münevver Hala'nın ve Paşa'nın yardım tekliflerini red ediyor, Muzaffer'i de bu konuda sıkı sıkı tembihliyordu. Ancak gelininin sabrının gittikçe tükendiğini de hissediyordu. Oğullarının ikisiyle de konuşmaz olmuştu artık. Çevredekilerin, özellikle de büyük halanın genç kadına bırak git bu adamı, babanın evine dön diye telkin ettiklerini tahmin ediyordu ve bir gün bunun gerçekleşeceğini düşünerek biraz da olacaklara kendini hazırlayarak yaşamaya başlamıştı.

Fulya bir sabah, Muzaffer'in kendisini bin bir zorlukla oturttuğu divanın yanındaki pencereden genç kadını gördü. Kapının önündeki at arabasına babasının gönderdiği eşyaları yüklüyordu. Yanında küçük oğlu Saner vardı. Birden içine bir korku düştü, işte gidiyordu gelini, onu bırakıp Ankara'ya dönüyordu ama o sırada okulda olan Taner geldi aklına, Muzaffer onu almadan gitmezdi. İçi rahatladı ama kafasındaki kuşku bir türlü gitmiyordu. Camı açıp seslenmek istemedi, onu utandırmak istemiyordu, beklemeye karar verdi.

Muzaffer komşusundan aldığı adrese baktı tekrar, paltosunun cebine buruşturarak koyduğu kâğıt neredeyse okunmaz olmuştu. Karşı tarafa geçmek için iskeleden bir kayık ayarlamıştı sabah erkenden, at arabası eşyaları oraya kadar götürecekti. Yapılacak müzayedede elinde kalan ne varsa satıp Ankara'ya dönüş bileti almak istiyordu. Oğulları, kendisi ve Fulya

için. Yaşlı kadını yalnız bırakmaya içi el vermiyordu, kimsenin ona sahip çıkmayacağını da biliyordu. Ankara'ya döner dönmez bir ev tutup yerleşecek, bir de iş bulacaktı, hepsine birden bakarım diye düşünüyordu.

Denizin üzerinde sallanarak giden kayığın içerisinde durmadan planlar yapıyordu. Bir taraftan götürdüğü halıları inceleyip, iyi para verirler herhalde diye geçiriyordu içinden.

Müzayedenin yapıldığı yere gelince satışın çoktan başladığını gördü, ismini daha önce komşusundan almış olduğu adamı bularak, kendini tanıttı. Satıcının tüm gayretlerine rağmen her şeyini ancak kırk liraya satabilmişti günün sonunda. Ama onun için yeterli bir paraydı bu.

Akşam eve döndüğünde çocukları, kendisi ve kayınvalidesi için gereken biletleri almıştı. Ertesi sabah ilk trenle ayrılacaklardı İstanbul'dan, şimdi sıra Fulya'ya bunu anlatmaya gelmişti.

Bütün gün oturduğu camın önünden gelininin geldiğini gören kadın beklemeye başladı, onun yanına gelip konuşacağını biliyordu. Münevver Hala dayanamayıp her şeyi önceden anlatmış, Muzaffer'in niyetini söylemişti. Muammer de olanlardan haberdar bir halde endişe içinde salonda oturuyordu. Muzaffer herkesin kendini beklediğini bilmez bir halde eve girdi. Merdivenleri neredeyse atlayarak çıkıyordu. Kayınvalidesinin kapısını çalarak, doğru yanına gitti:

"Anne gidiyoruz, dönüyoruz Ankaramız'a artık. Her şeyi ayarladım, yarın sabah ayrılacağız buradan, sadece çocuklar, sen ve ben."

"Dur kızım dur, yavaş ol, biliyorum niyetini, büyük hala anlattı bana ama doğrusu yanında beni de götürmek isteyeceğini hiç tahmin etmiyordum."

"Olur mu öyle şey, nasıl bırakırım seni, hep birlikte olacağız gene."

"İyi yürekli gelinim benim, yarın sabah sen çocuklarını alıp gideceksin buradan ama ben gelmeyeceğim. Sen hele bir kurtar kendini gerisini sonra düşünürüz. Önemli olan senin ve çocukların mutlu olması."

"Yapamam anne, aklım kalır sende, lütfen gel bizimle, seni

burada bu halde bırakırsam mutlu olamam ki ben. Görmüyor musun, ne Hakkı ne de Muammer eve uğruyor, ikisinin de umurunda değiliz. Bunlar ne içer ne yer diyen yok, hadi bizi boş ver ya bu çocuklar ne olacak, böyle bir hayat yaşasınlar diye mi doğurdum ben onları. Yok anne yok, ne sen ne de ben buna daha fazla dayanabiliriz, bir şeyler yapmalıyız, kendimiz için, çocuklar için bir şeyler yapmalıyız, eğer Hakkı kendisine muhtaç olduğumu düşünüyorsa çok yanılıyor, ne yapar eder çocuklara da sana da bakarım ben. Bugüne kadar hiçbir şeyden korkmadım ama eğer daha fazla bu terk edilmiş vaziyetteki hayatımı devam ettirirsem kendimden ve ileride yapabileceklerimden korkmaya başlayacağım. Aynı şeyler senin için de geçerli, senin de onlara ihtiyacın yok. Sen değil misin bir zamanlar herkesin karşısında titrediği padişahın karşısına çıkıp rahatça konuşan, Tosun Bey'in arkasından her türlü tehlikeyi göze alıp koşturan, şimdi ne oldu sana, neden gelmek istemiyorsun bizimle, neden iki oğlunu da bırakmıyorsun tek başlarına, işte kendin için bir şeyler yapman için bir fırsat daha sana, gel benimle anne, lütfen, seni bırakamam burada."

"Sevgili kızım benim, seninle gurur duyuyorum ve tek başına da olsan çocuklarına çok iyi bakabileceğini biliyorum ama ben sizinle gelmeyeceğim, benim de kendime göre nedenlerim var, hadi tamam, bu konu kapanmıştır. Zaten çok zor günler var önünde bir de beni yük etme kendine, yeter bizlerden çektiğin. Şimdi git eşyalarını hazırla, eğer Hakkı eve gelirse ona hiçbir şey söyleme, ben Muammer'le de konuştum, seni bu kadar yalnız bırakmaktan o da çok pişman ama artık çok geç olduğunun da farkında. Bana torunlarımı gönder çıktıktan sonra, bir daha da rahatsız etmeyin beni. Bunun bir veda olmasını istemiyorum. Hadi kızım yolun açık olsun."

"Sağolun anneciğim, size başka bir şey söylemeyeceğim ama umarım en kısa zamanda yanıma gelirsiniz."

Salona geldiğinde Muammer üzgün gözlerle bakıyordu yengesine, kal lütfen bizi bırakma demek istiyor ama bir türlü ağzını açamıyordu. Seneler boyunca hepsinin yükünü çekmişti bu küçük kadın, şu anda hiçbir şey söylemeye hakkı yoktu. Ama yine de son bir deneme yapmak için yanına yaklaştı

Muzaffer'in, genç kadın, yüzündeki kararlı ifadeye benzer bir ses tonu ile konuştu:

"Hoşçakalın abi, eğer bugüne kadar sizin üzerinizde bir hakkım varsa bunun hatırına rica ediyorum, anneme, yani kendi annenize iyi bakın, ancak şunu da iyi bilin ki en kısa zamanda onu da yanıma aldıracağım, hele bir iş bulup düzenimi kurayım, bırakmam onu sizin elinize."

Karşıdan gelen cevabı beklemeyerek odasına girdi ve eşyalarını hazırlamaya başladı, çoktan yataklarında uykuya dalmış olan çocuklarına baktı ve her şey iyi olacak, sizin için her şeyin iyi olmasını sağlayacağım dedi kendi kendine.

Fulya yattığı yerde Muzaffer'in odasından gelen sesleri dinliyordu, en son bavulun da kapandığını duyduğunda uzun zamandır tuttuğu gözyaşlarını bırakıverdi. Ondan ayrılmak çok zor olacaktı, birkaç sene önce hayatına girmiş olan bu küçücük kadına öylesine bağlanmış, onu kendisine o kadar yakın hissetmişti ki, her sabah gülerek bakan kocaman gözleri, sanki her şey yolundaymış gibi yaptığı neşeli sohbetleri uzun zamandır hayatındaki tek güzel şey olmuştu. Bazen Muzaffer'e bakınca kendi gençliğini görür gibi oluyordu, o da az mücadele vermemişti kendince doğru olanı yaşamak için, şimdi sıra gelinindeydi, aynı cesareti aynı dikbaşlılığı ve direnmeyi onda da görüyordu. Çocuklarının mutluluğu için her şeye karşı koyan, mücadele eden bir kadındı Muzaffer de.

"Umarım layık olduğu hayatı yaşar," diye konuştu yüksek sesle. Ama aynı zamanda Hakkı'nın onu asla bırakmayacağını ve ne yapıp edip arkasından gideceğini bilmenin verdiği bir endişe de vardı sesinde.

Başucundaki lambayı kapatarak, komodinin üzerinde duran uyku haplarından iki tane attı ağzına. Muzaffer'in gitmeden önce yanına uğrayıp son bir kere daha kendini kontrol edeceğini biliyordu ve geliniyle göz göze geldiğinde dayanamayarak lütfen gitmeyin, kalın, demekten çekiniyordu. Bu nedenle, sabah onların evden çıkacakları saatte uyuyor olması gerekiyordu, ilaçların ardından bir bardak su içti, "Umarım işe yararlar," dedi ve kalın yorganını başına kadar çekti.

Hakkı ertesi gün akşam saatlerinde geldiği yalının salonunda otururken buldu ev halkını. Annesi bile birilerinin yardımı ile aşağıya inmiş, büyük halayla karşılıklı oturmuştu. Uzun zamandır görmediği Muammer de o gece evdeydi. Hiçbir şeyden habersiz içeri giren genç adam bir gariplik olduğunu fark etmişti ama soru sormaya cesaret edemiyordu. Fulya'nın yüzündeki üzgün, en çok da kızgın ifadeden Muzaffer'le ilgili bir şeyler olduğunu hissediyordu. Üstelik her zaman kayınvalidesinin yanında olan genç kadın da ortalarda gözükmüyordu.

Muammer'in kafasını kaldırarak konuşmaya başlamasıyla sessizlik bozuldu:

"Demek gelebildin eve, yoksa üstünü değiştirmek ve yemek yemek için mi buradasın?"

"Bu ne demek şimdi, bu imalı sorularınla ne söylemeye çalışıyorsun abi?"

"Ne mi söylemeye çalışıyorum, sence bir gariplik yok mu bu evde, çocuklarının sesini duyabiliyor musun, yoksa onları da mı unuttun uzun zamandan beri?"

O ana kadar suskunluğunu korumuş olan Fulya, oğullarının tartışmasının ardından konuşmaya başladı:

"Gittiler Hakkı, Muzaffer çocukları da alıp Ankara'ya döndü. Anlayacağın, seni terk etti."

"Nasıl gider, nasıl bırakır beni?"

"Nasıl mı gider, hâlâ bu soruyu sorabiliyor musun? Üç kuruşa muhtaç ettiğin o kadın kendini ve çocuklarını kurtarmaktan başka ne yapabilirdi ki, sorarım sana, hiç mi aklına gelmedi onlar, oturduğun o rakı sofralarında sana arkadaşlık eden bir sürü kadınla düşüp kalkarken bunlar ne yapar, ne yer ne içer diye hiç mi düşünmedin? Şimdi gelmiş nasıl gider

diyorsun, gider oğlum, öyle bir gider ki, benim tanıdığım Muzaffer arkasına bile bakmadan gider, sen çoktan hak ettin bunu."

"Benim neyi hak ettiğim ya da etmediğim umurumda değil, siz buna nasıl izin verirsiniz, ben çocuklarım olmadan, Muzaffer olmadan ne yaparım hiç düşünmediniz mi, ya sen abi, sen nasıl göz yumdun buna?"

"Bırak allah aşkına Hakkı, ben de en az senin kadar suçluyum, onları ve annemi bir başına bıraktım burada, ne hakkım var laf söylemeye. Nasıl yaptım bunu, halbuki senin halin zaten ortadaydı, Ankara'da yaptıklarını burada da devam ettireceğini nasıl da düşünemedim."

Hakkı, zorlukla oturduğu büyük yeşil koltuğun üzerinde, bembeyaz olmuş suratı ile duyduklarına emin olmak istermiş gibi kalakalmıştı. Annesinin yüzüne bakamıyor, söyleyecek hiçbir şey bulamıyordu. Karısının haklı olması ve bugüne kadar ona çektirdikleri, içindeki çaresizliği daha da büyütüyordu.

"Muammer beni odama götür lütfen, bu adamla aynı odada dahi kalmaya tahammülüm yok artık. Bazen düşünüyorum, Tosun Bey ve ben bir yerlerde hata yaptık galiba ama nerede, birlikte yaşadığımız yıllar boyunca hep doğrular için savaştık durduk ama çocuklarımıza bunu öğretmeyi becerememişiz anlaşılan."

Sonra Hakkı'ya bakarak devam etti yaşlı kadın:

"Bir müddet seni görmek istemiyorum, zaten görebileceğimi de zannetmiyorum, artık akşamları daha rahat gezip tozarsın, bu arada bu evden taşınmayı da düşünürsen sevinirim, alabileceğin pek fazla da bir şey kalmadı zaten, koltuklar ve diğer eşyaların çoğu çocuklara yiyecek bir şeyler alabilmek için çabalayan Muzaffer tarafından eskicilere satıldı. Senin bunlardan da haberin yok tabii, o onurlu kadın kimseye hissettirmeden yaptı bütün her şeyi. Geride kalan birkaç parça eşyayı da ben istemiyorum, al hepsi senin olsun."

O günden sonra Hakkı, beklenenin aksine, yalıdan çıkmaz olmuştu. Fulya'nın odasına gidemiyor ancak onunla konuşmak için de fırsat kolluyordu. Kendini önce annesine affettir-

meliydi, daha sonra Muzaffer'i kazanmak için elinden geleni yapacaktı. Bugüne kadar ne yapmış olursa olsun, oğulları ve karısı onun için hep çok önemli olmuştu. Dışarıda yaşadıkları gelip geçici maceralardı ama ne kadar çabalasa da bu huyundan vazgeçemiyordu. Evlendikleri günden beri Muzaffer'in kendisini anlamasını bekleyip durmuştu, genç bir kadın için kocasını başkaları ile paylaşmanın ne demek olduğunu ise hiç düşünmemişti, belki de bunu düşünmek işine gelmemişti. Ancak bu sefer onları tamamen ihmal etmiş, iş bulamamış olmasından dolayı içine düştüğü bunalımın da etkisi ile evden iyiden iyiye uzaklaşmıştı. İstanbul'a geldikten sonra kendisine ortaklık teklif eden arkadaşının muayenehanesine birkaç gün gidip gelmiş ama aralarında çıkan bir sürtüşme nedeni ile işe devam etmemişti, bu konuda evdekilerle hiç konuşmamış, hatta oraya gittiğini bile söylememişti. Hatası ise daha sonra başka bir iş bulmak için çaba göstermemesi olmuştu. Şimdi bunun bedelini çok ağır ödüyordu ve her şeyi eski haline getirmenin çok zor olacağının da farkındaydı artık ona karşı olan sadece Muzaffer değildi, aynı zamanda annesi ile de mücadele etmek zorundaydı.

Fulya o geceden sonra bir daha odasından çıkmamıştı. Büyük halanın getirdiği yemekleri zar zor yiyor, kimseyle konuşmuyordu. Yaşadığı bunalım onu tamamen hasta etmişti. Hakkı'nın dışarı çıkmadığını ve odasında sürekli düşünceli bir halde oturduğunu Muammer'den öğrenmişti. Artık çok geç olduğunu bilmesine rağmen bir şeylerin düzelebileceği umudunu yitirmemeye çalışıyordu, bu belki de onu hayata bağlayan tek şeydi.

Her şeye rağmen çocuklarının ve karısının Hakkı için ne denli önemli olduğunu iyi biliyordu ama evlilik ve sadakat oğlundan o kadar uzaktı ki genç adam evliliğinin başından beri aynı hataları tekrarlayıp durmuştu. Şimdi onun nasıl pişman olduğunu tahmin edebiliyordu Fulya, ama hâlâ oğluyla konuşamayacak kadar kızgın hissediyordu kendisini.

Muammer de düzenli olarak eve gelip gitmeye başlamıştı Muzaffer'den sonra, herkes bu olaydan kendince bir ders

çıkarmış, yaşantılarını tamamen değiştirmişti. Ancak hepsi de artık bunun bir anlamı olmadığını çok iyi biliyordu. Uzun zamandır birlikte yaşamaya alışmış olduğu yeğenlerinin boşluğunu hissettikçe Hakkı'ya ve kendine daha çok kızıyordu Muammer. Annesine bile ulaşamaz olmuştu, her zaman sohbet etmekten hoşlanan yaşlı kadın, oğlunun odaya girmesine bile katlanamıyordu. Evdeki büyük sessizlik ise gün geçtikçe çoğalıyordu.

Babalarının ölümünden beri çektiği sıkıntıdan sonra sahip olduğu en iyi dostunu kaybetmişti Fulya. Onun gelinine bakarken kendi gençliğini gördüğünü biliyordu Muammer, şimdi Hakkı ile birlikte onun tek mutluluğunu da elinden almışlardı.

Bir taraftan da Muzaffer'i düşünüyordu genç adam, iki çocukla nasıl yaşayacaktı tek başına Ankara'da, babasının evinde uzun süre kalamayacağını iyi biliyordu. O ufak tefek kadında garip bir dikbaşlılık ve kendine güven vardı, birilerine muhtaç olacak şekilde asla yaşayamazdı. Annesinden biliyordu bu tarz kadınların mücadele etme konusundaki yeteneklerini, babalarından sonra içine düştükleri sıkıntılarda o da tek başına direnmişti, kimseden yardım almadan bakabilmişti üç çocuğa birden.

Fulya ve Muzaffer öylesine benziyorlardı ki birbirlerine, gelinin gittiği gün yaşlı kadının da içinden bir parça gitmişti, ama buna rağmen hiç sesini çıkarmamış, aksine, ona destek olmuştu çünkü haklıydı Muzaffer, Fulya içinse bunu bilmek yeterliydi.

Günler sonra Hakkı ilk kez dışarı çıktı, Ankara'dan gelmiş olan birkaç arkadaşı ile buluşacağını söylemişti büyük halaya. Çengelköy'deki çınar altı kahvesine doğru giderken ellerini ceplerine sokmuş, kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordu. Uzun zamandır kendini hiç bu kadar iyi hissetmemişti, verdiği kararı uygulamak için sabırsızlanıyor, akşam annesi ile yapacağı konuşmayı düşündükçe heyecanlanıyordu. Birkaç gündür bunu tasarlıyordu kafasında ama bir türlü cesaret edip de yaşlı kadının odasına gidememişti, onun bir şeylere kızdığı zaman

nasıl olduğunu çok iyi biliyordu. Ancak şimdi durum farklıydı, artık beklemesi için herhangi bir neden yoktu, her geçen gün Muzaffer'den biraz daha uzaklaştığını hissederek yaşamıştı o gittiğinden beri, bu nedenle de bir an önce harekete geçmesi gerekiyordu, birazdan yapacağı görüşme de ona bu konuda yardımcı olacaktı.

Yalıdaki suskunluk ise devam ediyordu o sırada. Muzaffer'den hiçbir haber yoktu ve artık genç kadının tekrar İstanbul'a döneceği umudu kalmamıştı kimsede. Fulya bunu baştan beri tahmin eden tek insandı aralarında, onun geri gelmeyeceğini çok iyi biliyordu. Ankara'ya giden birkaç dostu vasıtası ile gelinine haber göndermiş, iyi olduğunu, merak etmemesini söylemişti. Ancak Muzaffer'in bunun doğru olmadığını tahmin edeceğini de biliyordu.

Seyit Bey'in Karaoğlan Çarşısı'nın arkasındaki evi, yol genişletme çalışmaları sırasında yıkılmış, onlar da çoktan beridir Samanpazarı'nda buldukları eski bir evde oturmaya başlamışlardı. Muzaffer İstanbul'a gideli dört sene kadar olmuştu. Arada bir ondan mektuplar alıyordu ancak her yeni gelen mektubu okudukça kızının içerisinde bulunduğu karamsarlık sanki biraz daha büyüyor gibi geliyordu. O gece de rüyasında görmüştü Muzaffer'i, sıkıntılı bir halde bir şeyler anlatıyor, arada bir de bağıra bağıra ağlıyordu. Hayırlı bir haber gelir inşallah diyerek işine gitmek için evden çıktı. Yeni evlerine henüz alışamamıştı, bu mahallenin yokuşlu yolları onun yaşlı bacaklarını çok zorluyordu.

Akşama kadar hep Muzaffer'i ve çocukları düşünerek çalıştı. Diğer kızlarının hayatı ne kadar da düzenli gidiyordu, kocaları ve çocukları ile hep mutluydular. Kızımı o adama vermekle hata yaptım diyerek senelerce üzülüp durmuştu ama artık çok geçti.

Paydos zili çaldığı zaman, içinde bütün gün duyduğu sıkıntı hâlâ azalmamış bir halde dışarı çıktı. Her akşam uğradığı fırına giderek ekmek almak için yürümeye başladı, dükkâna girdiğinde fırıncıya bir ekmek parası verecekken vazgeçip iki ekmek almaya karar verdi, nedenini bilmeden, belki misafir vardır evde diye geçiriyordu içinden.

Muzaffer trenden indikten sonra bir araba tutarak annesi ile babasının yeni taşındığı evin adresini verdi, çocuklarına sıkı sıkı sarılmış, üşümelerine engel olmaya çalışıyordu. Ancak kendi içindeki ürpertiye bir türlü engel olamıyordu. Yolculuk zor geçmişti aslında, gelene kadar ara sıra ağlamış, bunu çocuklara hissettirmemek için de çok çaba sarf etmişti. Sabah Fulya'nın odasına girdiğinde yaşlı kadını uyur bulmuştu. Yanına kadar gidip, yanağını öpmüş, ama o uyanmamıştı. Ancak evden çıkıp da son bir kez yalının harem dairesinin penceresine baktığında, tülün arkasında yaşlı kadının gölgesini görmüştü.

Büyük ahşap kapıyı çaldığında, içeriden annesi ile babasının sesleri geliyordu, kapıyı babası açtı. Seyit Bey'in yüzündeki şaşkın ifade öylesine belirgindi ki Muzaffer böyle bir anda bile içinden gelen gülme isteğine engel olamadı.

"Merhaba baba, neden o kadar şaşırdın, artık benim bu eve dönmelerime alışmış olmanız lazım."

"Hoşgeldin kızım, yok yok şaşırmadım, geçin içeri hemen. Hakkı nerede, niye yalnız geldin?"

"Onlar yok baba, biz geldik."

Seyit Bey kızıyla torunlarını içeri alırken, Hanife Hanım da mutfaktan çıkmış, onlara bakıyordu. Annesine sarılan Muzaffer, hazırlanmış sofraya bakarak, çocuklarını çağırdı:

"Anne lütfen yemeği getir de çocuklar başlasın, çok acıktılar trende."

"Tabii kızım tabii, hemen getiriyorum, sen de otur bir şeyler ye."

Yemek boyunca havadan sudan konuştular, Muzaffer çocukları yatırdıktan sonra, salona dönerek her şeyi anlattı onlara. Babası gördüğü rüyadan bahsederken hep birlikte ağlıyorlardı. Artık annesi bile, "Artık yeter, daha fazla ezdirtmem seni," diye bağırmaya başlamıştı.

Muzaffer'in bundan sonra hayatını nasıl devam ettireceğini düşündükleri sırada, Seyit Bey hiçbirinin aklına getirmediği, belki de getirmek istemediği bir konuyu açtı:

"Yalnız tamam, her şey iyi de ben onların seni bırakacaklarına pek ihtimal vermiyorum. Bak görürsün, bir süre sonra

gene seni almaya gelecekler, Fulya Hanım'ın senin gitmene izin vereceğini sanmam."

"Ama baba o da benim buraya dönmemi istedi, engel olmaya da çalışmadı, hatta kendisini de getirmek istedim ama kabul etmedi."

"Çünkü seni daha fazla orada tutamayacağını anlamıştı, çektiğin bunca sıkıntıdan sonra böyle bir rahatlamaya ihtiyacın olduğunu biliyordu, belki de sana biraz zaman verdi, bilemiyorum."

"Hayır baba, bir daha asla oraya dönmem."

"Senin dönmene gerek kalmayacak zaten kızım, bak görürsün, onlar gelecekler."

O geceyi takip eden bir hafta boyunca Muzaffer iş aradı durdu, kendisine söylenen her yere baş vuruyor ama bir türlü istediği cevabı alamıyordu. Dört sene sonra, yani 1946 senesinde, tekrar geldiği şehir çok farklı gözüküyordu artık gözüne.

II. Dünya Savaşı bir sene önce bitmiş, ancak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de izlerini bırakmıştı. Özellikle demokratikleşme yolunda büyük adımlar atılıyor, insan haklarının güvence altına alınması konusunda antlaşmalar imzalanıyordu. Ülke bu açıdan siyasi bir karmaşaya da sahne oluyordu. Çok partili sisteme geçme fikri gün geçtikçe daha çok benimseniyordu. Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılan bazı milletvekilleri yeni bir parti kurma çalışmalarına başlamışlardı bile. 1946 senesinde resmen kurulan Demokrat Parti gene aynı yıl yapılan genel seçimlere katıldı, bu günlerde büyük bir kargaşa yaşanmış, başta Ankara'da ve diğer illerde olmak üzere asker ve polisin devreye girmesi ile seçim Cumhuriyet Halk Partisi'nin lehine sonuçlandırılmıştı.

Bu arada ülkede yaşanılan ekonomik sıkıntı her yerde kendini göstermekteydi, hayat pahalılığı artıkça halk gittikçe fakirleşiyordu. Siyasi karmaşa içerisine düşmüş olan devlet, bütçesindeki açığı halkın omuzlarına yüklüyor, savaş sıkıntısını henüz üzerinden atamamış olan insanlar, kendilerine sunulan bu yeni bunalımlarla yaşamaya zorlanıyordu.

Seyit Bey tanıdığı ne kadar arkadaşı varsa hepsine haber

bırakmış, ancak böyle bir ortamda herkes kendi derdine düşmüş olduğu için hiçbir sonuç alamamıştı. Ekonomik sıkıntılara ve siyasi çalkantılara bağlı olarak işsizlik de artmıştı. Her gece eve geldiğinde kızının onu merakla beklediğini biliyor, Muzaffer'i umutlandıracak bir şeyler söylemek için çırpınıyordu. Her geçen gün biraz daha hayal kırıklığına uğrayan genç kadın İstanbul'dan geldiği günkü kadar umutlu değildi artık. Babasının evinde iki çocuğu ile birlikte daha fazla kalamayacağını biliyordu. Ancak geri dönmeme konusunda da kararlıydı.

Saner'in de abisi ile birlikte okula başladığı günlerin birinde Hakkı ile Fulya geldi İstanbul'dan. Seyit Bey onları görmekten dolayı hiç şaşırmamış bir tavırla buyur etti içeriye. Fulya Hakkı'nın tuttuğu arabanın içerisinde Muzaffer'in kapıya çıkmasını bekliyordu. Onu görünce artık hareket edemeyen bacaklarını zorladı kalkabilmek için ama gelini çoktan yanına gelmiş yanaklarından öpüyordu kendisini. Hakkı kapının yanında, kafası yere eğik, kayınpederinin ve karısının bakışlarından kaçmaya çalışıyordu. Fısıltı halinde çıkan bir sesle konuştu, Muzaffer'e bakarak:

"Seni çok özledi, götür beni Ankara'ya diye yalvardı, biz de geldik."

"O her zaman başımın üzerinde olacak, bunu kendisi de çok iyi bilir, peki ama sen niye geldin? Artık seni görmek istemediğimi tahmin etmiş olman lazım."

"Tamam Muzaffer, bunları daha sonra konuşuruz, şimdi sırası değil, çocuklar nerede? Onları görmek istiyorum bir an önce."

"Sırası değil öyle mi? Sen hiçbir zaman bunları konuşmak istemedin, her şeyi kabullenmemi ve sesimi çıkartmadan oturmamı istedin. Ama ben bunu yapmayacağım, bunu kafana iyice yerleştir."

"Tamam, lütfen, babanın evinde bir rezalet yaşamayalım, söz, uzun uzun konuşacağız tüm bunları, hadi içeri girelim artık."

Derken Fulya ve Hakkı da kalmaya başladı Seyit Bey'in evinde, her şey eskisi gibi görünüyordu, sanki tek sorunları

yeni bir ev bulmakmış gibi sadece bu konu üzerinde konuşup duruyorlardı. Muzaffer sabrının taştığını hissediyor ama ne yapacağını kestiremiyordu. Bir taraftan para sıkıntısı bir taraftan babasına yük olma düşüncesi genç kadını iyiden iyiye bunaltmıştı.

Seyit Bey durmadan çalışıyor, evin artan nüfusuna para yetiştirmeye çalışıyordu. Hanife Hanım ise sabahtan akşama kadar mutfakta uğraşıp duruyor ama Fulya'yı ve kızını incitmemek için sesini çıkarmıyordu. Kızdığı halde Hakkı'ya bile elinden geldiğince kibar davranmaya çalışıyordu.

Evde kendisi ve kayınvalidesinden başka kimsenin olmadığı bir gün Muzaffer konuşmak için Fulya'nın yanına gitti:

"Anne, seninle konuşmak istiyorum, ama eğer yorgunsan sonra da konuşabiliriz."

"Yok kızım, gel yanıma, bu olanlar seni sıkmaya başladı değil mi, farkındayım ama ne yaparsın ki böyle olmasını ben istedim, herhalde insan yaşlandıkça bencilleşiyor. Hayatımın son günlerini yaşadığımı biliyorum ve bu günleri seninle, torunlarımla geçirmek istiyorum.

"İstanbul'dayken bir gece Hakkı benimle çok uzun bir konuşma yaptı. Açık söylemeliyim ki çok etkilendim, bu konuşmanın devamında seni tekrar kazanmak için elinden geleni yapacağına dair söz verdi bana. Ayrıca çocukları o kadar çok özledi ki buna ben şahidim, Ankara'da muayenehanesi olan bir arkadaşını aradığını, hatta İstanbul'da bu adamla buluştuğunu da söyledi ve onunla birlikte çalışmaya karar verdi. Aslında bunları kendisi sana anlatacaktı ama cesaret edemedi. Bu sefer her şey yoluna girecek kızım, ben söz veriyorum. Bir şans daha ver ona lütfen. Hem bak babanlara da çok yük olduk, sağolsunlar kibarlıklarından bir şey demiyorlar ama bence yeter bu misafirlik, kabul et, Hakkı hemen bir ev bulsun, taşınalım oraya."

"Bilmiyorum anne, ne yapacağımı bilmiyorum. Ona artık hiç güvenim kalmadı ama seni kırmak da en son istediğim şey."

Durumu babasına anlatan Muzaffer aslında niyetini de dile getirmişti. Seyit Bey hiçbir yorumda bulunmadan, ertesi gün

Hakkı'yı da yanına alarak onlar için bir ev aramaya çıktı. Fulya'nın yanında getirdiği bir miktar para ile eşyalar alındı ve Samanpazarı yakınındaki bir apartman dairesi döşendi yeniden. Muzaffer bu gelişmeler karşısında sonuna kadar suskunluğunu korumuştu ancak kendi evlerine gidecekleri günün akşamı Hakkı'yla konuşmaya karar verdi.

"Bak, bu, senin ve maalesef benim de son şansımız. Bir daha asla bu eve dönemem artık, eğer eskiden yaşadıklarımıza benzer günler yaşayacaksak bu işe hiç kalkışmayalım."

"Bak Muzaffer, sana karşı son derece suçluyum, biliyorum ama bundan sonra her şeyin iyi olması için çalışacağım, sana söz veriyorum."

"Bir kere daha sana güvenip geliyorum, umarım bu güvenimi sarsmazsın. Çocukların da sana ihtiyacı var, şunu da kabul etmek gerekir ki bana ne yapmış olursan ol, onlara karşı hep iyi bir baba oldun aslında, bilmiyorum, belki de bu nedenle seni affediyorum yeniden."

Hakkı arkadaşı ile birlikte Anafartalar Caddesi üzerindeki bir dişçi muayenehanesinde çalışmaya başladı bir süre sonra, kazancı tahmin ettiklerinden daha fazla olmuştu. Bütün ailede tekrar refaha kavuşmuş olmanın yarattığı bir mutluluk vardı. Çocuklar okula gidiyorlardı ve her şey normale dönmüş gibi gözüküyordu. Eve yerleşmelerinden birkaç gün sonra Muammer gelerek onları İstanbul'a tekrar gelmeleri için zorlamış ama ne Fulya ne de Muzaffer buna razı olmuştu. O da tek başına İstanbul'a dönmek zorunda kalmıştı.

Kocası artık düzenli olarak eve gelip gidiyordu, hafta sonları gene birlikte geziyorlar, bazı geceler evlerinde arkadaşları ile birlikte oluyorlardı. Fulya hayatından son derece memnun, tekrar Ankara'sına ve gelinine kavuşmuş olmanın mutluluğunu yaşıyordu. Uzun zamandır etrafında sorunlar görmemekten dolayı kafasında sadece eski günlerin anıları vardı artık. Bazen saatlerce Tosun Bey'le yaşadığı günleri düşünüyor, bazen çocukluk günlerine dönüyordu. Arada bir gözünün önüne çok eskilerde kalmış olan Müşfika kadın ve Billur geliyor, Billur'un saraydan kaçtığı geceyi hatırlayıp neşeleniyordu.

Tekrar birlikte oturmaya başladıkları günden altı ay sonra bir sabah Fulya'yı yatağında ölü buldular. Yaşlı kadının ölümü aynı yıllar önce Tosun Bey'in sessiz sedasız gelen sonu gibi olmuştu. Fulya'nın uzun sarı saçları dağılmıştı, yüzündeki ifade sanki çok güzel bir rüya görüyormuşçasına huzur doluydu. Eli başucunda duran fesleğen çiçeklerinin üzerinde, çocukluğundan beri yapmaya alışık olduğu bir biçimde, yaprakları avuçlamış şekilde kalmıştı. Bir gece önce gelecek baharı düşünerek ayıkladığı tohumlar gözlüklerinin yanında öylece duruyordu. Muzaffer yaşlı kadının kolunu düzelterek, doğruca tohumların yanına gitti, acele acele komodinin üzerinden topladıklarını elbisesinin ceplerine doldurmaya başladı, bir taraftan da söyleniyordu:

"Şimdi telaş arasında bunlar kaybolur, bahara ekecek tohumumuz olmaz, şunları güvenli bir yere koyalım Hakkı."

Hakkı, gördükleri karşısında şoka girmiş olan karısına sarılarak onu yanına çekti, Muzaffer hıçkırarak ağlamaya başlamıştı, kendini tutamıyor, sesi gittikçe yükseliyordu. Karı koca o gün birbirlerine sarılmış olarak uzun süre kaldılar, yetmiş bir senelik tarihi dolu dolu yaşayan bu kadının odasında.

Muzaffer uzun bir süre Fulya'nın yokluğunu derinden hissederek yaşadı. İlk günlerdeki koşuşturmanın ardından ve taziyeye gelen ziyaretçilerin azalması ile birlikte iyice yalnız kalmıştı. Akşamları Hakkı ile sürekli eski günlerden konuşuyorlardı. Genç adam için de kolay olmamıştı annesinin ölümüne alışmak, tüm çocukluğu ve gençliği boyunca annesinde tanık olduğu güçlü ve inatçı kişilik ve sadece kendisi için doğru olanı yaşama konusundaki dikbaşlılığı farkında olmadan onun da hayatını etkilemiş, Fulya'nın gidişi ile de kendini korumasız ve zayıf hisseder olmuştu.

Yaşlı kadın ölümünden bir ay kadar önce oğlunu ve gelinini yanına çağırarak Horhor'daki konağın tapusunu Muzaffer'e vermek istediğini söylemiş ve Hakkı'yı tembihleyerek ertesi gün eve bir noter getirmesini istemişti. Gelini ile yaptığı özel görüşmede, ne olursa olsun bu evin satılmaması ve çocuklara kalacağı konusunda söz almıştı. Aslında Fulya kendi ölümünden sonra genç kadının emniyette olmasını istemiş ve böyle bir yol seçmişti. Zaten Muzaffer'in de evi satmak gibi bir düşüncesi yoktu. Bu ev bir yerde onun ve çocukların garantisiydi, böylelikle artık kendini daha rahat hissedebilecekti.

Günlük hayatlarını yaşamaya başladıktan kısa bir süre sonra ve okulların tatil olması ile birlikte Muzaffer çocuklarını alarak İstanbul'daki eski konağa gitmeye karar verdi. Uzun senelerden beri kimsenin gitmediği bu eski evi çok merak ediyordu. İstanbul'da yaşadıkları dört sene boyunca Fulya hiç kimsenin oraya gitmesine izin vermemişti. Ev Tosun Bey'le kayınvalidesinin Ankara'ya geldikleri günden beri hiç açılmamıştı.

Muzaffer kocasına bu isteğini söylediği gece hazırlıklarına başlamıştı bile. Hakkı bir süre, "Ne yapacaksın o eski evde,

nasıl temizleyeceksin?" dediyse de dinletemedi karısına ve iki gün sonraki trenden bilet almaya söz vermek zorunda kaldı.

Muzaffer yerinde duramıyordu sanki tekrar kayınvalidesini görecekmiş gibi heyecanlıydı. Ondan duyduğu bir sürü anıya mekân olan bu evi görmek için sabırsızlanıyordu. İlk zamanlar kalmak için bir yerler ayarlamıştı, ertesi gün hemen evi temizlemeyi ve kısa bir süre sonra oraya geçmeyi düşünüyordu. Bu nedenle, bavuluna çarşaf, havlu, temizlik malzemesi gibi işine yarayacağını düşündüğü bazı gereçleri de almıştı.

Kocasını Ankara'da bırakarak yola çıktıktan sonra içine bir kuşku düşmüştü. Acaba hata mı ettim de onu yalnız bıraktım diye geçirdi içinden, uzun süredir normal giden yaşantılarının bozulmasını istemiyordu artık. Geri döndüğümde yine o yalnız geçen geceler başlar mı diye düşündü ama ne olursa olsun bu seyahatten vazgeçemeyeceğini de hissediyordu.

İstanbul garına geldikten hemen sonra çocuklarını kalacakları akrabanın evine bıraktı. Horhor'a gitmek için yola çıktı, adımları onu eski konağa getirdikçe heyecanlanıyor, her tarafına ateş basıyordu.

Evin yıllardır kapalı kalmış olan demir kilidini zorlukla açtı. Bahçeye girdiğinde gözüne ilk çarpan duvar kenarına sıralanmış bir sürü saksı oldu. Büyük taşlığı otlar ve yapraklar kaplamıştı, kendi kendine yetişen sarmaşıklar neredeyse evin boyu kadar uzamış, adeta ön taraftaki pencereleri tamamen kaplamıştı. Arka tarafa yürüdü, bakımsız bahçe içerisindeki kamelyanın ahşapları çürümüş, yıkılmak üzere gibi duruyordu.

Tosun Bey'den ve Fulya'dan sonra eve ilk giren insan olmanın verdiği heyecanla açtı bahçeye bakan kapıyı. İçerisi dışarıdan pek de farklı olmayan bir görüntüdeydi. Girişteki büyük pirinç ayna tozdan ve pislikten görünmez olmuştu. Fulya ona, "Ankara'ya gelirken hemen hemen her şeyi sattık," demişti. Bu nedenle, koskoca konakta gördüğü birkaç parça eşya onda hayal kırıklığına neden olmadı. Evi gezerken bir taraftan da burasını bir an önce yaşanacak hale getirmeliyim diye düşünüyordu.

Çocukların kaldığı evin sahipleri tarafından yardımcı olması için gönderilen Hatice Hanım'la birlikte akşama kadar

temizlediler evi. Bu arada konağın arka tarafına yapılmış olan yeni apartmanın bahçesine bakan bahçıvan ile anlaşmış, birkaç gün içerisinde otların temizlenmesi karşılığında yüklüce bir para vermişti. Bu parayı alan adam daha onlar evi temizlerken çalışmaya başlamış, akşama doğru hemen hemen evin giriş bölümünü bitirmişti bile. Muzaffer temizlenen her oda karşısında hayranlıkla duruyor, dakikalarca burada yaşananları hayal etmeye çalışıyordu.

Ertesi gün o çok alışık olduğu eskicilerin yolunu tuttu. Amacı çocukların ve kendisinin yatabileceği yatakları almak ve Hakkı'nın verdiği para yeterse birkaç parça da mobilya bulmaktı. Evinden getirdiği eski perdeleri, küçük halıları da düşününce en azından yaşanabilecek bir yer olur diye tahmin ediyordu. Bütün yazı İstanbul'da geçirmek istediği için daha çok vakti vardı ancak Fulya'nın evinde yaşama isteği öylesine fazlaydı ki her şeyi bir an önce bitirmek için acele ediyordu.

Yaklaşık bir hafta sonra eski konak yeni sahiplerini ağırlamak için hazırdı. Muzaffer aldığı fesleğenleri, daha önce Fulya'nın koymuş olduğunu tahmin ettiği yerlere bile yerleştirmişti. Kayınvalidesine göre onlar hep mutfaktaki ya da odalardaki camların kenarında durmalıydı.

Çocuklar evin geniş bahçesinde oynarken o da günlerini evin değişik bölümlerinde oturarak ya da kitap okuyarak geçiriyordu. Uzun senelerden beri kendini bu kadar iyi hissetmemişti. Bazen ziyaretçileri geliyor, bazen de İstanbul'da bulunduğu dört sene boyunca akşamüstleri oturup kahve içtiği Çengelköy'deki o kahveye gidiyordu. Hakkı'nın Ankara'da yalnız kalmış olması bile onu rahatsız etmiyordu artık. Kafasında sadece çocukları ve Fulya'dan dinlediği anılar vardı.

İstanbul'a geleli neredeyse bir buçuk ay olmuştu, bir gece çocukları yatırdıktan sonra, yukarı kattaki misafir odasına çıkarak, yola bakan bölüme yerleştirilmiş ve evin sabit mobilyalarından biri olan tahta divana uzandı. Canı kitap okumak istemiyordu, uykusu da yoktu henüz. Hakkı birkaç gün içerisinde Ankara'daki evde bulunan fazla eşyaları gönderecekti konağa, onları yerleştirecek bir yerler bulmalıydı, gerçi bu kocaman

evde yeterince boş yer vardı ama dolap eşyaları için bir düzenleme yapması gerekiyordu.

Bunları düşünürken karşısındaki gömme dolaba takıldı gözü. Burayı ilk gün üstün körü temizlemiş, içine koyacak eşya olmadığı için de sonra bir daha açmamıştı. Yerinden kalkarak sedef işlemeli kapakları açtı. Neredeyse küçük bir oda genişliğindeki dolabın yan ve sırt kısmı taştı. İçeride kullanılan boya, dolabın dış süslemelerine göre oldukça basit ve özensizdi.

Muzaffer daha önce yaptığı temizlik sırasında tavandaki örümcekleri almış, bir de zemini silmişti. Buralara raf yaptırmak gerekir dedi kendi kendine, alıcı gözüyle incelemeye başladı. Yeni gelecek havlular, çarşaflar hatta yedek bazı kıyafetler için son derece uygun görünüyordu.

Birden, dikkatlice bakınca daha önce fark etmediği ufak bir açma kolu gördü yukarı kısımda. İçeri girerek kola doğru uzandı, ufak bir el şeklindeki paslı bakır parçayı çekmeye başladı, ancak sıkışmış olan mekanizma işlemiyor, o aşağıdan çektikçe boyalar dökülüyordu. Üstü başı bembeyaz olmuştu ama merakı ağır bastığı için uğraşmaya devam etti. Yaklaşık yarım saat bulabildiği her türlü aleti denedi, tam pes edeceği sırada kolun yavaşça hareket ettiğini hissetti. Şimdi metalden gelen gacırtılı sesleri duyabiliyordu, son bir gayretle kolu kendine çekti, birden büyük bir gürültüyle tavandan, hemen hemen bir insanın geçebileceği genişlikteki bir açıklığı kapatabilecek şekilde yapılmış olan kapak aşağı doğru açıldı. Kapağın açılması ile birlikte birkaç basamaktan oluşan tahta bir merdiven uzandı yere doğru. Merdivenin birdenbire düşmesi ve kapağın çıkarttığı ses genç kadını çok korkutmuştu. Birkaç dakika kendine gelmek için bekledi. Daha sonra olduğu yerden bir şeyler görmeye çalıştı ama başarılı olamadı.

Muzaffer şaşkın bir halde kalakalmıştı dolabın içinde, bir taraftan da çocuklar uyandı mı acaba diye kulak kabartıyordu. Evden herhangi bir sesin gelmediğine emin olduktan sonra tahta merdivenin ilk basamağına uzanmaya çalıştı. Tam yukarıya çıkmaya hazırlanırken yanına lamba ya da mum alması gerektiğini düşündü. Neredeyse koşarak mutfağa indi, tel dola-

bın içerisinde duran gaz lambasını alarak yukarı çıktı tekrar, yavaş yavaş korkmaya başlamıştı. Bu gizli bölmeden daha önce kimse bahsetmemişti ona. Hafızasını zorluyor, Fulya'nın anlattıklarını düşünüyor ama bir türlü hatırlayamıyordu böyle bir şey duyduğunu.

Dolabın içerisine girip dikkatlice çıkmaya başladı basamaklardan. Lambayı tutan eli demir sapı sıkmaktan morarmıştı neredeyse. En son basamakta durarak kafasını içeri soktu. Lambayı mümkün olduğunca yukarı kaldırarak çevreyi incelemeye başladı. Bir taraftan da burası dışarıdan bakılınca nereye denk geliyor acaba diye düşünüyordu. Tamamen içeri girdiği zaman hiç pencere olmayan bu küçük odanın bacanın hemen yanında olduğunu anladı. Bacanın içine yuva yapmış olan kuşların telaşlı kaçışmalarını duyabiliyordu. Anlaşılan senelerdir sessizliğe alışkın olan kuşlar gürültüyü duyunca korkmuşlardı.

Yavaşça yürümeye başladı Muzaffer, ilk gördüğü artık tamamen küflenmiş neredeyse erimiş olan bir şilteydi, o anda aklına Fulya'nın savaş dönemleri ile ilgili anlattığı bir detay geldi, "O zamanlar Tosun Bey padişahın askerlerinden ve saray ajanlarından korunmak için saklanmak zorundaydı," demişti yaşlı kadın. Büyük ihtimalle bu küçük oda bunun için yapılmıştı. Muzaffer bayılacak gibiydi, öylesine duygulanmıştı ki, dakikalarca yerinden kıpırdamadan kim bilir en son ne zaman kullanılmış olan bu odaya ilk giren kişi olmanın mutluluğunu yaşadı.

Şiltenin hemen yanında eski bir sandık durmaktaydı. Sandığın üstündeki örümcek ağları tavana kadar uzanıyordu, toz her tarafını kaplamıştı. Tekrar çevresine bakıp başka bir şey olmadığından emin olduktan sonra diz çökerek oturdu. Kapağı kolayca kaldırmıştı, içindekilerin ne olabileceğini düşünüyordu. Lambayı yanına koyarak elini uzattı, yumuşak bir kumaşı hissediyordu sanki, bir süre sonra tamamen çıkardığı şeyin Acem ipeğinden yapılmış ve taşlarla süslenmiş olan bir gelinlik olduğunu anladı. Ancak elbise tuttuğu yerden parçalanıyordu, zamanla lime lime olmuş kumaş bu temasa dayanamamış, neredeyse Muzaffer'in ellerinde erimişti. Bunun Fulya'nın gelinliği olduğunu tahmin etmişti Muzaffer, neden burada bıraktı, neden daha iyi koruma-

dı acaba diye düşünürken eline başka bir şey daha geldi. Bu bir defterdi, üzeri kadife kumaşla kaplanmış bir defter. Dikkatlice sayfalarını açtı, eski yazı kullanılmıştı, yer yer mürekkep lekeleri vardı. Babasından öğrendiği bu yazıyı anlamanın sevinci ile ilk sayfaları okumaya başladı kısa bir süre sonra bunun kayınvalidesinin hatıra defteri olduğunu fark etti.

Elbiseden arta kalan parçaları eski yerine koyarak sandığın kapağını kapattı. Dağılan kumaşın üzerinden yere dökülen taşlar, seneler boyu kaybetmedikleri pırıltıları ile yerlere saçılmıştı. Dikkatlice hepsini toplayarak onları da sandığın içerisine yerleştirdi. Artık bir an önce aşağı inip bu defteri baştan sona okumak istiyordu. Üzerindeki tozları silkeledi, bir kez daha küçük karanlık odaya baktıktan sonra basamaklardan inmeye başladı. Heyecandan tir tir titriyordu, belki de seneler boyunca merak ettiği, Fulya'ya sormaya cesaret edemediği her şeyin cevabını bu günlükte bulacaktı.

Sabahın ilk ışıkları eve vurduğu zaman, Muzaffer ağlamaktan şişmiş gözlerini zorlayarak açık tutmaya çalışıyordu. Okudukları onu öylesine etkilemişti ki yerinden kalkamıyordu, çocuklar uyanmadan defterin tamamını bitirmeye kararlıydı.

Saraya girdikten yaklaşık beş sene sonrası günlüğün ilk bölümünü oluşturuyordu, bazı yerlerde anlatım kesilmiş, tarihlerden anladığı kadarıyla uzun bir süre sonra tekrar başlanmıştı. Her sayfaya düzenli olarak tarih atılmıştı. En son sayfa ise Tosun Bey ve ailesinin Ankara'ya taşınacakları günün tarihini gösteriyordu. Ondan sonraki sayfalar tamamen boştu, muhtemelen Fulya o gün bu defteri ve gelinliği dolabın içerisindeki gizli bölmeye kaldırmış, belki sonra alırım düşüncesiyle, belki de sonsuza kadar orada kalsınlar diyerek kimseye bundan bahsetmemişti. Ancak son sayfada yazılanlarda bunu neden yaptığına dair bazı bilgiler vardı. Muzaffer tekrar tekrar okudu bu son kısmı.

Teşrinisani 1924

Hayatımın belki de en güzel kısmını geçirdiğim bu evdeki son günümüz, ama ben istikbalde bizleri daha güzel günlerin beklediğini biliyorum. Senelerce sevgili kocamdan ve arkadaş-

larımızdan dinlediğim o güzel şehre gidiyorum, cesaretleri ve kararlılıklarıyla vatanımızın kaderini değiştiren insanların buluştuğu, yaşadığı şehre.

Bu benim son sayfam olacak, hatıralarımı ve geçmiş günlerin anısı olan birçok olayı üzerinde taşıyan, ona baktıkça sevgili arkadaşım Billur'u, Müşfika kadını, sarayda yaşadıklarımı bana anlatan gelinliğimi ise hatıra defterimle birlikte bu evde bırakıyorum. Her şeyin yeniden başlayacağı bir hayata giderken anılarımdan öte cesarete ihtiyacım var, onlar ait oldukları bu evde ebediyete kadar kalsınlar ya da bir gün sessiz sedasız bu konağın temelindeki toprakla buluşsunlar.

Elveda İstanbul....

Ne yapacağını bilemeden öylece divanda oturan genç kadın bu defteri almak için inanılmaz bir arzu duyuyordu. Bir taraftan da Fulya'nın dileğini yerine getirmemiş olmaktan dolayı vicdan azabı çekiyordu. En sonunda onu tekrar eski yerine koymaması gerektiğine inandırdı kendini, alakasız birilerinin eline geçebilirdi. Odasına giderek bavulunun en altına koydu. Kimseye bundan bahsetmemeye karar vermişti.

Yaz sonuna doğru Ankara'ya döndüler. Hakkı İstanbul'a gelerek onları almıştı. Muzaffer büyük bir itina ile eski konağı kapatmış, gelecek yaz için her şeyi yerli yerinde bırakmıştı. Bir tek hatıra defteri dışında ev eski sessizliğine kavuşmuştu tekrar.

Okulların açılması ve yağmurlu havaların başlaması ile birlikte hayatları tekrar eski monotonluğuna bürünmüştü. Hakkı işe gidip geliyordu, arada bir gene geceleri geç kalmaya başlamıştı. Ama Muzaffer artık buna pek aldırmıyordu. Hatta kocasının dönüşünü bile beklemez olmuştu. Çocuklar büyümüş, anneleri ve babalarının arasında çıkacak her türlü tartışmayı hisseder olmuşlardı. Bu nedenle, Muzaffer hiçbir şeyi büyütmüyor, sırf çocuklar huzursuz olmasınlar diye sesini çıkarmıyordu. Bu arada üçüncü çocuğuna hamile kaldığını öğrendi.

Hamamönü'ndeki eve taşındıklarında en küçük oğlu Murat dört yaşına gelmişti. Hakkı artık eve sadece çocuklarla birlikte olabilmek için akşam yemeklerinde geliyordu. Onlar yat-

tıktan hemen sonra ise gidiyordu. Hakkı'ya bu konuda hiç soru sormayan genç kadın birkaç ay sonra kocasının uzun zamandır bir kadınla birlikte olduğunu öğrendi komşularından.

Her zaman günübirlik ilişkileri olduğunu bildiği adam, bu sefer bir kadına âşık olmuş ve onunla beraber yaşamaya başlamıştı. Yirmi iki yaşındaki Lamia adlı bu kadınla baş edemeyecek kadar yorgun hissediyordu kendini Muzaffer, oysa ki daha otuz iki yaşındaydı ve hâlâ son derece güzel bir kadındı. İlk iş olarak Hakkı ile odalarını ayırdı, artık onunla aynı yatakta yatmaya bile tahammül edemiyordu. Odasına girmesine izin vermiyor ancak çocukların yanında her şey normalmiş gibi davranıyordu.

Bir süre sonra en büyük oğlu Taner okumak için İstanbul Diş Hekimliği Fakültesi'ne gitti. Saner lisede, Murat ise ortaokula geçmek üzereydi. Hakkı sevgilisi ile birlikte yaşıyordu. Hatta aralarında bir nişan yaptıklarını bile öğrenmişti Muzaffer.

O günlerin birinde kocası umumi vekaletnamesinin gerekli olduğunu söyleyerek Muzaffer'i notere götürmek için eve geldi. Eski konağın tamiri ile ilgili bazı izinlerin gerekli olduğundan bahsediyordu. Her yaz oraya gitmeye alışık olan kadın hiç sesini çıkarmadan kocasının istediği vekaletnameyi verdi kendisine. Gerçekten de evin biraz bakıma ihtiyacı olduğunu düşünüyordu. Aynı günün öğleden sonrası evinin balkonunda otururken Hakkı ve sevgilisini gördü karşı kaldırımda, kol kola girmişler neşeli neşeli yürüyorlardı. Ellerinde bir sürü torba, görünüşe göre alışverişten dönüyorlardı. Muzaffer hemen içeri girdi. Kendilerini gördüğünü bilmelerini istemiyordu. Ancak duyduğu üzüntüyle bütün gece sabaha kadar oturdu, artık gidebileceği hatta dertleşebileceği kimsesi yoktu. Annesi ve babası çok yaşlanmış belki de hayatlarının son günlerini yaşıyorlardı. Kız kardeşlerine ise bunu anlatamayacak kadar utanıyordu yaşadıklarından.

Aynı hafta içerisinde bir sabah çocukları okula gönderdikten sonra kapının zilini duydu. Ellerini kurulayarak çıktı mutfaktan. Kapıyı açtığında karşısında Lamia duruyordu. Kadını görünce ne yapacağını şaşırdı. Lamia içeri girmiş Muzaffer'e sarılarak ondan özür diliyordu:

"Beni affet ablacığım, ben hata ettim, kocanı elinden almak, hasta olup ölmen için sana büyüler yaptırdım. Ama bak şimdi ben hasta oldum. Yaptığım bütün büyüler bana döndü, ne olur beni affettiğini söyle de öyle gideyim buradan. Yoksa hayatım boyunca çekeceğim bu sıkıntıları, sadece sen kurtarabilirsin beni. Bak söz veriyorum kocanı da bırakacağım, vallahi de billahi de bir daha görmeyeceğim onun yüzünü, hem zaten onun benimle evlenmeye falan da niyeti yok. Geç de olsa anladım, hadi ablacığım, hadi benim güzel ablacığım, affettiğini söyle de içim rahat ayrılayım buradan. Yoksa valla akşama kadar otururum şu salonda."

Muzaffer olduğu yerde kalakalmıştı, ne yapacağını bilmez halde kadına bakıyordu. Çoktan beridir bazı ağrıları, sebepsiz bayılmaları oluyordu bir an aklına bunlar gelince kadının büyü yaptım sözleri kulaklarında çınlamaya başladı. Ama şaşkınlıktan neler düşündüğünün farkına vararak çabucak bu saçmalıkları kafasından attı ve Lamia'ya dönerek bağırmaya başladı:

"Ne işin var senin bu evde, hiç mi utanmıyorsun, defol git çabuk karşımdan."

"Beni affettiğini söyle gideyim, lütfen ablacığım."

"Nereden senin ablan oluyorum ben, terbiyesiz kadın."

Muzaffer bunları söylerken, kadın sanki fenalık geçiriyormuş gibi ayılıp bayılıyor, kendinden geçiyordu.

"Tamam gidiyorum, yalnız çok kötü oldum, ne olur bir bardak su ver de öyle gideyim bari."

"Hay allahım, nedir bu başıma gelen, kaderimde kocamın sevgilisine hizmet etmek de varmış. Bekle şurada da getireyim suyunu."

Muzaffer bunları söyledikten sonra acele ile mutfağa gitti. Suyu alıp geldiğinde kadın salonun ortasında duruyordu. Bardağı alıp hemen içti ve sonra da kaçarcasına çıktı evden. Muzaffer yaşadıklarının şokuyla ilk bulduğu koltuğa oturmuştu, kadının arkasından kapatmadığı kapıdan karşı komşusu girdi içeri:

"Ayol ne bu bağrış, ne oluyor?"

"Sorma Fatma Abla, Lamia geldi, benden özür dileyecekmiş ama doğrusu gerçekten burada ne aradığını anlayamadım, bana büyü mü yapmış ne, abuk sabuk konuşup gitti."

"Aman kızım sen diyorsun, bu aşiftelerden her şey beklenir, hiç yalnız kaldı mı burada, bir an bile olsa, iyi düşün."

"Su istedi, ben de mutfağa gidip getirdim, o kadar."

"Vay yelloz vay, çabuk kalk her tarafı arayalım, o koymuştur bir şeyler."

"Aman abla saçmalamayın lütfen, siz de mi inanıyorsunuz bunlara?"

"Ne yani sen inanmıyor musun? A benim salak kızım, aptal kızım, kocan elden gidiyor da farkında bile değilsin."

"Lütfen yapmayın, her tarafı darmadağın ediyorsunuz."

Ama komşu kadın Muzaffer'i dinlemiyor, önüne gelen her şeyi kaldırıp atıyordu. Yarım saatlik bir arayıştan sonra suratındaki zafer ifadesi ile, "Hah, işte buldum," diye bağırmaya başladı. Elinde Muzaffer'in daha önce hiç görmediği patiskadan ufak bir kese tutuyordu. Meraklanan genç kadın komşusunun yanına gelerek onu elinden aldı. Bezin içerisinde garip hayvan tırnakları, kılları, bir de deriye yazılmış bir dua vardı, üzerine iğneler batırılmış küçük bir mum parçası da keseyle birlikteydi. Gözleri faltaşı gibi açılmış bir halde bu garip nesnelere bakakaldı genç kadın.

"Ben sana demedim mi, işte karı kocayı ayırmak için yapılmış bir büyü bu, kokuyu duyuyor musun? Bu domuz yağı kızım, bu da domuz tırnakları. Eğer biz bunu bulmasaydık, kocan seni boşayıp o kadını alacaktı nikahına. Bak bir de mum koymuş, üzerindekiler de, ha tamam buldum, gramofon iğnesi ayol bunlar, sen mum gibi eriyip ölesin diye," dedi bilgiç bilgiç Fatma Hanım.

"Lütfen verin şunları da çöpe atayım, çocukların gelip bunları görmelerini istemiyorum."

"A olmaz öyle şey, çöpe atılmaz, bir hocaya danışalım o ne yapacağımızı söyler."

Muzaffer saklamaya çalışmadığı bir sıkıntı ve sabırsızlıkla cevap verdi:

"Peki öyleyse, bunu benim için yapacağından eminim ama lütfen şimdi git çünkü daha fazla dayanamayacağım, ancak seni kırmak istemiyorum."

Fatma hanım genç kadının tepkisine bir anlam veremeden çıktı evden, beklediği heyecanı yaratamamış olmanın verdiği hayal kırıklığı ile söylene söylene evine gitti. Yaklaşık on dakika sonra da Muzaffer onun telaşla evden çıkıp, evde kalmış kızların, kocasını eve çekmeye çalışan kadınların sıklıkla gittiği hocanın evine doğru yürüdüğünü gördü. Böyle bir durumda dahi olsa kadının görüntüsü onu güldürmüştü.

Hiçbir şey olmamış gibi dağılan salonu toplamaya başladı. Demek Hakkı bu yapıdaki bir kadınla onu aldatıyordu, büyüler yapan buna inanan zavallı, cahil bir kadın. Birden kocası için üzüldü, bir zamanlar çevrelerindeki arkadaşlarını, yaşantılarını düşününce, hele bir de aklına Fulya ve Tosun Bey gelince Hakkı'nın böyle bir yanlışı nasıl olup da yaşadığını bir türlü anlayamadı.

Eline o çok sevdiği kitaplarından birini alıp okumaya başladı işini bitirince, garip bir şekilde içi son derece rahattı, dün akşam Taner'le telefonda görüşmüş, iyi olduğunu öğrenmişti. Okuldan gelecek çocukları içinse yemek hazırlamış, üşümemeleri için evi sıcacık yapmıştı, bundan başka hiçbir şey umurunda değildi ne Lamia ne de onun büyüleri.

Bu olayın arkasından bir süre önce Hakkı'ya verdiği genel vekaletname ile Horhor'daki konağın satıldığını öğrendiğinde belki de o güne kadar her şeye dayanmış olan Muzaffer bir gün içerisinde çöktü. İstanbul'a gitmek için yazı beklediği günlerden birinde söylemişti bunu Hakkı. Genç kadının aklına ilk gelen Fulya oldu, onun tahminleri doğru çıkmış, tüm önlemlerine karşın konak gitmişti elden.

Şimdi o defteri aldığı için ne kadar doğru bir karar verdiğini düşünüyordu. Ama gelinlik ve Tosun Bey'i saklayan küçük oda evin yeni sahiplerinin belirleyeceği kaderi bekliyorlardı. Büyük bir ihtimalle de konak yıkılacak ve son günlerin o çok moda olan apartmanlarından biri yapılacaktı geride kalan her şeyin üzerine.

Hakkı bu satıştan aldığı parayla Lamia'ya Cebeci'de Hukuk Fakültesi'nin karşısında bir ev almıştı. Ev dayanıp döşenmiş, Hakkı ile evleneceği günü bekleyen kadın için hazırlanmıştı.

Böylece on sene sürdü Lamia ve Hakkı'nın ilişkisi, Taner okulu bitirip Ankara'ya dönmüş, çoktandır Anafartalar Caddesi üzerinde bir muayenehane tutarak orada çalışmaya başlamıştı. Aynı dönemde Muzaffer de Hakkı'yı evden kovmuş, o da bir süredir bu muayenehanenin üzerindeki bir odada yaşamaya başlamıştı. Yaklaşık bir sene kadar birbirlerini görmeyen karı koca, Lamia'nın, "Karımdan ayrılıp seninle evlenmem," diyen Hakkı ile ilişkisini bitirmesine kadar hiç yan yana gelmemişlerdi.

Muzaffer'in ortanca oğlu Saner Mülkiye'ye girmişti, Murat ise lisede okuyordu o günlerde. Taner'in nişanlanmaya karar verdiği ve bunu ailesine anlattığı gün ilk defa tekrar karşılaştı Muzaffer ve Hakkı. Çocukların ısrarı ile Hakkı eve döndü ve birlikte yaşamaya başladılar ama ayrı odalarda ve sanki aynı evi paylaşan iki arkadaş gibi.

Çocuklar yavaş yavaş evden ayrılıyorlardı artık. Önce Saner Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji'de okuyan Piyale ile birleştirdi hayatını, onların hikâyesini ta başından beri biliyordu Muzaffer, Saner ve Piyale ilkokuldan beri tanıyorlardı birbirlerini, sonunda evlenmişler ve Saner'in kaymakam olarak Kırıkhan'a tayininin çıktığı güne kadar Ankara'da Muzaffer'le birlikte olmuşlardı. Bundan kısa bir süre sonra Taner yine aynı okulun Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirmiş olan Gül ile evlendi.

Muzaffer yeni evlenen çocuklarının hazırlıklarını kendi elleri ile yapıyordu. Gelinlerine karşı son derece sevecen ve yumuşaktı. Özenle yetiştirdiği fesleğenleri aile geleneğine uygun olarak yeni tutulan her evin mutfak camına ya da odaların camlarının önüne koyuyordu. Fesleğenin keskin kokusu eve yayılmadan kimseyi içeri sokmuyordu. Çoktan gelinlerine

bunun hikâyesini anlatmış ve seneler önce Fulya'nın ona yaptığı tembihlerin aynısı o da yapmıştı.

Gül ve Taner'in balayı için İzmir'e gittikleri dönemde, kendini gerçek bir boşlukta hissetti Muzaffer. Düğün telaşı, ev yerleştirmesi bitmiş, herkes kendi hayatını yaşamaya başlamıştı. İki oğlunu da evlendirdikten sonra sadece Murat vardı artık yanında, genellikle evde oturuyor sürekli kitap okuyordu. Hakkı ile arasındaki ilişki ise yok denecek kadar azdı.

Aradan geçen iki hafta sonra Taner ve Gül balayından dönmüşler, akşam onlara yemeğe geleceklerini haber vermişlerdi. Taner'in söylediğine göre konuşacakları çok önemli bir şey vardı. Muzaffer bütün gün yemek yapıp durmuştu. Bir taraftan da çocukların verecekleri haberin ne olabileceğini düşünüp duruyordu.

Akşam her ikisi de neşe içerisinde girdiler kapıdan, Hakkı salonda oturmuş gazete okuyordu. Muzaffer yemeğin son hazırlıkları için mutfaktaydı. Coşkulu bir kucaklaşmadan sonra Taner hemen konuya girdi:

"Evet, şimdi size çok önemli bir kararımızı açıklayacağız. Bu sizi de yakından ilgilendiriyor. İzmir'de kaldığımız otelde Alim Bey'le karşılaştık. Hani hatırlarsınız, İstanbul'daki doktor Alim Bey. Bize İzmir'de ne yaptığımızı sordu, balayındayız deyince siz gidin de asıl balayını Bodrum'da yapın dedi. Tabii önce anlamadık ne dediğini, sonra bütün detayları ile anlattı o kasabayı. Bilirsiniz işte, tipik bir balıkçı kasabası. Güzelliğini anlata anlata bitiremedi. Biz de ertesi gün kalkıp gittik. Ankara'ya dönene kadar da orada kaldık. Gerçekten muhteşem bir yer, tabii çok ufak ve geri kalmış bir kasaba ama tam yaşanılacak yer. Biz de biraz para toparladıktan sonra oraya yerleşmeye karar verdik. Sizi de götürmek koşulu ile. Ee ne diyorsunuz?"

Muzaffer şaşkın şaşkın oğlunun birbiri ardına neredeyse nefes almadan söylediklerini dinliyordu. İlk tepkisi, muayenehanen ne olacak oldu. Ama aslında bunun cevabını çok iyi biliyordu. Oğlu Bodrum denilen yerde bir muayenehane açmayı düşünüyordu. Hakkı son derece keyiflenmiş, neden olmasın, aslında iyi bir fikir diyip duruyordu. Murat neredeyse sevinç-

ten deliye dönmüştü. Herkesin gözlerindeki bu mutluluğu gören Muzaffer olumsuz bir şeyler söyleyerek gecenin keyfini kaçırmak istemedi. Nasıl olsa bir süre sonra unuturlar diye düşünüyordu. Suratına yerleştirdiği gülümseme ile konuştu:

"Hadi bunları yemekte konuşun, her şey soğuyacak. Alim Bey nasılmış, bir ara hasta diye duymuştuk?" diyerek konuyu dağıtmaya çalışan Muzaffer hiç beklemediği bir cevap aldı.

"İyi, çok iyi, o da Bodrum'a yerleşerek bir muayenehane açmak istiyor. O kasabanın ilk doktoru Alim Bey, ben de ilk dişçisi olacağım galiba."

Böylece bütün gece Bodrum hayalleri kuruldu ve para hesapları yapıldı. Muzaffer onları sadece dinliyor, pek fazla konuşmalara katılmıyordu.

Daha sonraki iki yıl içerisinde yavaş yavaş torun haberleri gelmeye başladı. Önce Saner'in ilk kızı Zeynep geldi dünyaya. Muzaffer bu haber ile havalara uçmuştu, hemen yanlarına gitti genç çiftin, uzun bir süre onlarla kalıp bebekle ilgilendi. Arkasından Saner'in ikinci kızı ve Taner'in oğlu Ali'nin doğum haberini aldı. Artık iki oğlu arasında adeta mekik dokuyordu. Bütün dünyası torunları olmuştu. Arada bir Bodrum hayalini düşünüyor, herhalde unuttular, hiç ses çıkmıyor diye kendi kendini rahatlatıyordu.

Ama çok kısa bir süre sonra yanıldığını anladı. 1968 senesinde, yani Ali'nin iki yaşına girdiği dönemlerde Taner artık Bodrum'da yeni bir muayenehane açabilirim haberi ile geldi eve. Çoktan beridir orada yaşayan Alim Bey'le görüşmüş, hatta bir yer tutulmuştu bile.

Muzaffer ne yapacağını bilemez bir halde o günden sonraki gelişmeleri sadece izlemekle yetindi. Herkes telaş içerisinde taşınma hazırlıkları yapıyordu. Gül her gün kayınvalidesine geliyor, birlikte evi toparlıyorlardı.

Bodrum'a öncelikle Muzaffer, Hakkı ve Taner gidecekti. Gül, Murat ve Ali ise daha sonra geleceklerdi. Gül, Bodrum Lisesi'ne Fransızca öğretmeni olarak tayin edilmişti bile. Gerçekten de Taner'in hayali gerçekleşmiş ve Bodrum kasabasının ilk dişçisi olmuştu.

Yola çıktıkları zaman ilk durakları İzmir oldu, bir gece konakladıkları otelden ayrıldıkları sabah yeni evlerine iyice yaklaşmışlardı artık ama hâlâ önlerinde köy yollarını andıran kilometrelerce mesafe vardı. Muzaffer her kilometrede biraz daha hayal kırıklığına uğruyor biraz daha karamsarlığa düşüyordu ve nasıl bir yere gittiklerini bilmemek de bu karamsarlığı artırıyordu. Arada bir oğluna dönüp, "Bizi nerelere götürüyorsun, biz şimdi ne yapacağız, baksana doğru dürüst yolu bile yok," şeklinde yakınmalarda bulunuyordu.

Gerçekten zorlu bir yolculuktan sonra en nihayet Bodrum'a ulaştılar. Muzaffer'in bu küçücük yer hakkındaki ilk izlenimleri oldukça kötüydü. Derme çatma, beyaz kireç badanalı ve önünden geçen sokağa sanki düşecekmiş gibi duran evleri, daracık taş sokakları görünce içi burkuldu bir anda. Oğlunu burada dişçilik yaparken hayal bile edemeyeceğini düşündü. Kaç tane hasta olabilirdi ki, zaten kasabanın nüfusu ne kadardı? Ancak kendi dışında herkesin yüzünde bir mutluluk ifadesi vardı, bunu görünce iyice inandı her şeyin bittiğine, artık bu küçük kasaba yeni evleri olacaktı.

Önceden tutulmuş olan eve gittiler doğruca. Burası iki katlı ve üzerinde genişçe bir terası bulunan beyaz badanalı, yöredeki diğer evler gibi olan bir evdi. Aşağı kat muayenehane olarak kullanılacak, orta katta Taner ve Gül, üst kattaki terasın içerisindeki küçük bölümde ise Hakkı ve Muzaffer yaşayacaktı.

Ankara'dan ayrılmış olmanın yarattığı şoku henüz üzerinden atamamış olan Muzaffer, terasın duvarlarına dayanıp tam karşısındaki denize bakmaya başladı. Güneş batmak üzereydi, kasaba o kadar sessizdi ki neredeyse kanat çırpan her kuş fark ediliyordu. Minik taşlarla kaplı yoldan birkaç kişi geçti hızlı

hızlı yürüyerek, bir taraftan da kapının önüne yığılmış olan eşyalara bakıyorlardı hafif utangaç bir tavırla. Taner başıyla selamlıyordu her gelip geçeni, cesaretli olanlar durup hoş geldiniz diyor, meraklı sorular sorarak yeni gelen bu insanları tanımaya çalışıyorlardı.

Evin tam karşısındaki kıyıya, balıkçılar motorlarını yanaştırmış, İzmir'e gönderilecek balık sepetlerini ayırıyorlardı. Onların da aklı karşı eve taşınacak olan yabancılardaydı aslında. İçlerinden bir tanesi daha fazla dayanamayarak, ufak bir tabağa henüz canlı olan balıklardan doldurup Taner'in ve Hakkı'nın durduğu yere getirdi, konuşmaları çok net duyuyordu Muzaffer olduğu yerden. Yapılan ufak sohbetin arkasından el sallayarak uzaklaştı adam, kıyıdaki arkadaşlarına bağırıyordu bir yandan da:

"Hekimmiş, Ankara'dan gelmiş, burada mı yaşayacakmış ne, anladıysam Arap olayım, sen koskoca başkenti bırak buraya gel, olacak iş mi bu yahu?"

Muzaffer balıkçının safça söylediği bu sözlere güldü yavaşça, demek ki böyle düşünen sadece ben değilmişim diye düşündü. Sonra tekrar çevresine bakmaya başladı, bulunduğu yerden bakınca her şey o kadar güzel görünüyordu ki bir anda Bodrum'da bulunmaktan dolayı mutlu olmaya başladığını şaşkınlıkla hissetti. Havadaki kokuyu içine çekerken tanıdık bir şeyler yakaladı aynı anda, gözlerini açıp çevreyi incelemeye başladı, neden sonra aşağıya bakınca bahçenin kenarında dizili duran beyaz kireç badanalı yağ tenekelerinin içerisine ekilmiş olan fesleğenleri gördü. Suratında biraz evvel oğlunda ve kocasında gördüğü ifadeye benzer bir ifadeyle, hatta bir gülümseme ile, "Tahminimden daha çok seveceğim bu küçük kasabayı galiba," dedi kendi kendine. Sonra içeri girdi, çoktan yukarıya taşınmış olan karton kutuları açmaya başladı. Çıkardığı fesleğen saksısını camın kenarına koyarken, "Bizim gibi uğura inanan başka insanların da olması ne güzel değil mi Fulya?" diye, sesinin duyulacağından emin bir şekilde sordu.

kime anlatılır kasımda üşümek
sokul yanıma suç ortağım ol
kilitle kapıları vakit kalsın
gelseler de böyle bulsunlar bizi

kaç sene geçti üzerinden ölümlerin
yağmura çıkalım, kanatlarımız ıslansın
aynı acının çocuklarıyız, izin ver
izin ver dokunayım saçlarına

Atila Çınar

İKİNCİ BÖLÜM

Ankara, 1986 senesi

Karşıyaka Mezarlığı'ndan Çankaya'ya doğru gelmekte olan kalabalık cenaze konvoyunun en arkasındaki arabada oturan yirmi üç yaşındaki genç kadın dalgın dalgın caddeye bakıyordu. Hava kasım ayına yakışır derecede kapalı ve yağmurluydu. Ağaçlar, kurumuş dalları ve solmuş benizleri ile birer zavallı gibi boyunlarını bükmüş, baharın gelmesini bekler gibi öylece duruyorlardı. İlk defa Ankara'nın sonbaharını bu sene hiç sevmediğini düşündü. Oysa her mevsiminden hoşlanırdı bu şehrin, güneşli ayaz kışları, yasemin kokulu baharları ve sonbaharın gazallarla dolu sokakları, hatta yazın o kurak, sararmış görüntüsü bile vazgeçilmez gelirdi ona.

Birçoklarının ve o meşhur sözün aksine, İstanbul'a ya da başka bir yerlere giderken hep Ankara'ya dönüş yolculuklarını severdi. Bu sonbahar ise bir başka kötü geçmişti onun için. Piyale'nin hastalıktan dolayı gittikçe küçülen bedeninin görüntüsü bu kasvet içerisinde iyice dokunmuştu kendisine, güneşin açtığı ender günlerde annesinin camdan bakarak sessizce, fark ettirmemeye çalışarak ağlamaları hiç aklından çıkmıyordu.

Kışa yaklaşan günlerde çok fazla rastlanılmayan güneş dolu bir sabahta evde oturmayı hiç sevmeyen kadın, yataktan bile kalkacak mecali kendinde bulamıyordu. Bir keresinde ağlamaktan kızarmış gözleri ile kızına dönüp, "Eğer iyileşirsem ilk yapacağım şey dışarı çıkıp yaprakların üzerinde yürümek olacak," demişti. Genç kadın bu sözlerin adından uzunca bir süre sanki annesinin dileğini yerine getirmek istermişçesine yapraklara basarak gidip gelmişti onun yanına. Bir taraftan da şair Atila Çınar'ın o çok sevdiği şiirinin bir dizesini tekrarlayıp

durmuştu içinden: "Kime anlatılır kasımda üşümek." Haklıydı şair, soğuk günlerin henüz evlerin kapılarını yeni yeni çalmaya başladığı bir sonbahar ayında üşümekten kim bahsedebilirdi, sadece yüreği üşüyenler bilirdi bunu ve sadece onlara anlatabilirdiniz güz güneşinin sizi nasıl da buz gibi yapabildiğini.

Ailece hep rol yapmışlardı hasta yatan kadına, en ağırı da bu olmuştu. Onun ölmek üzere olduğunu, her şeyin bittiğini bilseler de bunu ona hissettirmemeye çalışmışlardı. Amaşimdi annesinin bunu bildiğinden ve belki de isteyerek bu komik oyuna katıldığından neredeyse emindi.

Her günü onunla geçirmişti bir sene boyunca, sabahları gelip, akşamları kendi evine gidiyordu. Kapıdan girerken yüzüne yerleştirdiği gülümsemeyi akşama kadar taşıyordu. Bazen bu o kadar ağır geliyordu ki genç kadına, içinin acımasına engel olamadığı zamanlarda başka bir odaya kaçıveriyordu.

Annesi akşam üstleri büyük kızının geliş saatine yakın zamanlarda yatağından hafifçe doğruluyor, gelip de beni kötü bulmasın diye en canlı ifadesi ile bakmaya çalışıyordu. Ölmeye birkaç gün kala bile çocuğunun mutluluğunu düşünüyor olması genç kadını öylesine derinden yaralıyordu ki bu sahneye bakamıyordu bir türlü.

Bütün bu günlerden sonra o kadar çok dolmuştu ki, şimdi arabanın içerisinde ağlamak istese de kendisini tutuyordu çünkü dayanamayıp bir kere başlarsa hiç susmayacak gibi geliyordu. Öndeki arabada giden babasını düşündü, cenazede fenalaşmış ve yere yığılıvermişti. Oysa ki her zaman öylesine sağlam dururdu ki, bugüne kadar bir gün bile ağladığını görmemişti onun. Anneşinin hastalığı dahil olmak üzere karşılaştığı her sorunda nasıl olsa babam bir yolunu bulur halleder diye düşünürdü hep. Ama bu sefer olmamıştı işte, arkadan vururmuşçasına kendini gösteren bu garip, bu kalleş hastalığa bir çare bulamamıştı Saner. Oysa ki kurtulacağını bilse kendi hayatını seve seve verirdi karısına, nedense çocuklar için hep onun yaşamasının daha önemli olduğunu düşünmüştü. Belki de karısının kendinden önce ölebileceğini hiç aklına getirmemişti. Şimdi onun için bu kadar çaresiz bu kadar yalnız gözüküyordu.

Eve girip yerleşen bu hastalık boyunca bir an bile yanından ayrılmamıştı onun. Yatağın karşısındaki koltukta oturup, sohbet eder, karısını güldürmeye çalışırdı durmadan. Sürekli olarak da, "Atlatacağız Piyale, bunu da atlatacağız merak etme," derdi. Sonuçta bu ayrılık bile bir başka yaşandı onların arasında, ilkokulun birinci sınıfında başlayan beraberlik ikisinin de yüzündeki gülümsemeyle bitiverdi. Sadece gülümsediler birbirlerine, ne ağlamalar ne bağrışmalar vardı odada, Saner kızlarına dönerek, "O sizde yaşıyor, ben onu kaybetmedim, sizler annenizin devamısınız," demişti.

Evlerinin olduğu sokağa döndükleri zaman içi sızladı. Dört kişinin yaşadığı bu evde artık sadece üç kişi kalmışlardı. Aslında ablası ve babası yaşıyordu şimdi. Bir sene önce evlendiği için kendisi de başka bir yerlere taşınmıştı. Ama ne zaman buraya gelse evde hep dördünün olduğunu hissederdi. Annesiyle babasının salondan gelen kahkahaları, mutfakta akşam için pişen enginarların camları kaplayan buharı, akşam üstleri açılan rakı şişesinden çıkan anasonun o keskin kokusu ve ablasıyla oturdukları odadan gelen müziğin sesi bu evin vazgeçilmez dekoruydu.

Oysa ki şimdi her şey ne kadar da farklı gözüküyordu gözüne, hiçbir zaman ayakkabı çıkarmak gibi bir âdet olmayan evlerinde, kapının yanı, baş sağlığına gelmiş insanların değişik renkteki ayakkabıları ile dolmuştu. İçeride oturan insanların birçoğu ayakkabısız kalmış, çoraplı ayaklarından dolayı hiç utanmazcasına, ölü evi ziyaretçilerine yakışır üzgün gözlerle oturuyorlardı. Genç kadın bu insanların birçoğunu tanımıyordu aslında, hattâ aralarında hayatında ilk defa gördüğü yüzler bile vardı.

Annem bu manzarayı görse nasıl da rahatsız olurdu diye geçirdi içinden genç kadın. Evin içerisindeki kesif pide, lahmacun kokusunu da duyunca iyice sinirlendi. Nedense hep şimdiki gibi günlerde tercih edilen klasik mönüydü bu, halbuki böyle bir durumda kim düşünebilirdi ki yemek yemeyi, en sevdiğini toprağın altına koyup, o bitmek bilmez kasım yağmurlarına, üzerinde sadece kefen denilen beyaz patiskadan

bir bezle teslim edip geldikten sonra lahmacunları, pideleri bura bura yemeyi kimin midesi kaldırabilirdi. Ama mutfağa doluşmuş insanları görünce birilerinin midesinin her şeyi, hem de her ortamda her şeyi kaldırabileceğini gördü. Üstelik camın önünde duran ve baharda ekilecek fesleğenler için boş bırakılmış olan minik saksılar da oradan alınmış, yerlerini boşalmış ayran kutuları almıştı. Ayran kutularını bir torbaya doldurup fesleğen saksılarını tekrar eski yerlerine dizerken, bir süre sonra da hocalar doluşur evin içerisine dedi kendi kendine. Zaten acısından kalbi ufacık kalmış cenaze sahiplerine, o feci şekilde dokunaklı bir sesle okunan acıklı nağmeler hiç de iyi gelmez, aksine, gruptakilerin ruh halini iyiden iyiye kötüleştirerek, birbirlerinden etkilenip daha bir yüksek sesle ağlayıp bağırışmalarına neden olurdu.

Bu evde bu sesleri duymak istemediğini düşündü tekrar tekrar, sadece bir sene kadar kısacık bir süre önce babasının aryaları ve annesinin o güzel sesiyle söylediği Azeri türküler vardı etrafta. Keşke başarabilseydik, keşke bugüne kadar yaşadığımız ortak hayatımızda bize hiç uğramamış olan, doğallıktan yoksun, klişeleşmiş âdetleri gene sokmasaydık evimize, aklımıza gelseydi de akşam sohbetlerimizden birinde kendi cenazelerimiz için birbirimize vasiyetlerde bulunsaydık ama ölümü hiç düşünmemiştik ki dedi üzüntüyle, o birden geldi, kapıyı dahi çalmadı, bizim hırçınlıklarımıza aldırmadan alıverdi en sevdiğimizi.

Biraz yalnız kalmak ve kötü, sıradan çizilmiş bu resmin bir parçası olmaktan kurtulmak için annesinin odasına girmeye karar verdi. Babasını yukarı katta yaşayan bir arkadaşının evine götürmüşlerdi, kalabalıktan rahatsız olmasın diye, orada yatıyordu, ablası ise tamamen kendini yitirmiş bir halde, annesinin hastalığı boyunca gerekli alakayı göstermediğini düşündüğü doktordan çıkarıyordu tüm acısını umutsuzca. Belki de haklıydı, onların göremedikleri bir şeyleri belki o görmüştü.

Odaya girdi ve annesinin eşyalarına baktı. Kırk dokuz yaşında ölüp giden kadın bir sene boyunca bu odada bu yatakta hastalıkla mücadele etmişti, hayata bu derece bağlı bu derece

neşe dolu bir insanın ölümle karşılaşmasındaki aceleciliğine kızdı bir kez daha. Oysa ki yapılacak ne çok şey vardı, akşam yemekleri bitmemişti, sohbetler bitmemişti ama yine de üçümüzü yalnız bırakıp gitti, diye düşündü.

İşin garip tarafı genç kadın artık annesini düşündüğünde onun hastalıklı hali değil sağlıklı günlerdeki görünüşü gözünün önüne geliyordu. Ölümüyle bereber sanki o görüntü de ortadan kalkmıştı. Beraberce Kızılay'a gittiklerinde onun bütün işportacıların yanına tek tek giderek, "Zabıta geliyor kaçın," diye uyaran komik koşuşturması ya da İzmir Caddesi'nin köşesinde oturan dilenciye, "Bu adam şimdi üşüyordur, dur şu kazağımı çıkarayım da vereyim," diyerek daha birkaç saat önce bitirip giydiği mavi el örgüsü kazağını çıkarıp vermesi bütün canlılığıyla aklındaydı.

Geçenlerde Kızılay'a gittiğinde görmüştü o adamı uzun zaman sonra ilk defa. O, gerçekten de, mavi kazağı giydiğinden beri hiç üşümemişçesine, bir sürü kışı atlatmış bir halde oturuyordu eski yerinde.

Çocukluğunda etrafında görmeye alıştığı huzurun ve sevginin ne büyük bir ayrıcalık, ne büyük bir lüks olduğunu şimdi daha iyi algılayabiliyordu. Bir ailenin bunu evlatlarına sürekli olarak verebilmesinin ve kavgasız, gürültüsüz yaşamanın zorluğunu kendi hayatını ve ilişkilerini kurduğu zaman anlamıştı. Bu gerçek bir başarıydı. Sadece sevgi dolu olmak, senin için önemli olan birilerini dümdüz sevmek, affetmek, hoş görmek ve buna benzer bir dolu erdem pratikte hiç de kolay değildi. Ama onun ailesi bunu başarmıştı. Dört kişinin yaşadığı bu sıcacık evde, sadece anne, baba, kardeş, abla gibi ailevi bağlara sahip olunduğu için değil, birbirini gerçekten her yönüyle seven insanlar oldukları için günler su gibi berrak ve güzel geçmişti.

Tüm bunlar geçerken aklından, farkında olmadan annesinin ölüme direndiği yatağa uzandı. Yastığa başını koyduğu zaman annesinin hastalık kokusuyla karışmış olan kokusunu duydu. Biraz uyusam dedi, biraz uyuyabilsem ama karşısındaki serum takılan ince, uzun demir gövdeyi farkedince kâbus gör-

mekten korkarak gözlerini açık tutmaya çalıştı, ta ki salondaki sesler kesilip, babasının ablasını teskin etmeye çalışan sesini duyana kadar. Babam ayağa kalktı galiba, üçümüz için belki de anneme verdiği sözü tutmak için direnecek herhalde, dedi içinden ve gözlerini kapadı, ne hastalığın kokusu ne de serum şişesinin o iğrenç gövdesi vardı artık.

Birkaç gün içerisinde ailedeki herkes biraz daha iyi gözükmeye başlamıştı. Belki de birbirlerine iyi olduklarını göstermeye çalışıyorlardı. Çünkü hepsinin kabullenemedikleri bir kayıpları vardı. En küçük kız kardeşlerinin ölüm acısını yaşayan ablalar, bir ağabey, gelinini kaybeden bir kayınvalide, teyzelerini, halalarını kaybetmiş yeğenler ve dostlarını kaybetmiş bir sürü arkadaş, olabilecekleri ölçüde sakin yaşamlarına devam etmeye başlamışlardı.

Ancak genç kadının babası karısının ölümünden bir gün sonra salondaki koltuğuna oturmuş ve bir daha da zorunlu olmadıkça yerinden kalkmamıştı. Onun geceleri de hiç uyumadığını biliyorlardı. Teypte sürekli olarak dokunaklı, hüzünlü şarkılar çalıyordu. Saner karısınınkinin yanına kendi için de bir mezar yaptırmıştı, her hafta sonu oraya gidiyor ve saatlerce kalıyordu.

Günler böyle devam edip gitti. Eve her geldiğinde karşılaştığı büyük boşluk bir türlü bitmek bilmiyordu. Zaman, acının dinmesini sağlayacağı yerde giderek daha büyük bir sıkıntının yerleşmesine neden oluyordu. İki kardeş artık buna daha fazla dayanamayacağını düşündükleri babalarının yakın bir gelecekte gerçekleşeceğini tahmin ettikleri ölümünü bekler olmuşlardı büyük bir endişe ile.

Genç kadının yatağa uzanıp uyuduğu günden bu yana tam on dört sene geçmişti. Şimdi yine aynı odada oturuyordu. Evet, gerçekten de görünüşte hiçbir şey değişmemişti. Bir zamanlar annesinin kullandığı her şey yerli yerindeydi, eşyalar bile en son onun koyduğu şekilde duruyordu. Babası, annesinin ölümünden bir gün önceye kadar okumuş olduğu kitabı, arasında duran gözlüğü ile aynen karısının bıraktığı gibi saklamıştı.

"Bir erkek yalnız yaşayamaz, bir süre sonra evlenmeli," diyenlere çok iyi bir yaşam dersi verircesine ve, "Erkekler de karılarının ölümlerinden sonra yalnız yaşayabilirler ama sadece yapıştırılmış erkek kimliğinden sıyrılıp insan kimliği taşımaya yüreği olanlar," dercesine hâlâ yalnızdı.

Salondaki koltuklar yıpranmış ancak çok önemli bir hatırayı taşımaları nedeni ile baş köşedeki yerlerini terk etmemişlerdi, üzerilerindeki mavi renkli çiçekli örtüler güneşten ve yıkanmaktan solmuştu artık. Bir zamanların o çok moda Maraş işi sehpalarının yer yer oymaları kırılmış, üzerilerinde çatlaklar oluşmuştu. Köşede duran masanın üzerinde duran resimler Piyale'nin en güzel gülüşlerini gösteriyordu ve önlerindeki vazoya her hafta taze kır çiçekleri konuyordu, tam on dört sene boyunca da böyle olmuştu.

O gün mutfaktan gelen fesleğenlerin ve ocakta pişen zeytinyağlı enginarın kokusu dolduruyordu gene evi. Babaanne Muzaffer Hanım, önüne taktığı önlüğü ile bir taraftan salata yapıyor bir taraftan da oğluna laf yetiştiriyordu. Zeynep'in küçük kızı Arman, iki yanına topladığı örgülü saçlarını salaya sallaya dedesine en komik fıkralarını anlatıyordu.

Küçük kız, arada bir, resimlerinden tanıdığı Piyale anneannenin fotoğraflarına bakıp konuşmasına devam ediyordu. An-

nesinin kendi annesinden öğrendiği ninniler ve şarkılarla büyümüştü. "Damdan düşen kurbağa," şarkısıyla tanıştığı dönemlerde aslında ailede herkesin bir zamanlar Piyoş diye çağırdığı anneannesi ile de tanışmıştı.

O gün dede ve torunun attıkları kahkahalar evin duvarlarında yaşayan ve seneler öncesinde yaşamış olan dört kişilik bir aileden kalmış kahkahalara benziyordu tıpa tıp.

Geçen on dört sene boyunca neler yaşanmamıştı ki burada, babanın dışında herkesin hayatı tamamen değişmişti. Karısının ölümüyle bir anlamda yaşamaktan vazgeçen adam, torununun doğduğu gün hastanede, yani tam olarak yedi sene sonra, kuvözlerin önündeki cama bakarak, "Hoşgeldin Piyale," diyerek tekrar hayata dönmüştü. Artık dışarı çıkmaya, dolaşmaya hatta doğru dürüst yemek yemeye başlamıştı. Aralarına yeni katılan bu bebek dedesinin hayatını kurtarmıştı adeta.

Sürekli birlikte olan dede ve torunun dışındaki aile bireyleri artık sadece hafta sonları bir araya gelebiliyorlardı, o da herkesin ortak boş bir zamanı olursa eğer. Buluşma yerleriyse hiçbir zaman değişmemişti.

Genç kadın bulunduğu odadan çıkarak mutfağa girdi, camın yanındaki sandalyelerden birisine oturdu, babaannesini izlemeye başladı. Muzaffer gelini Piyale'yi ve büyük oğlu Taner'i kaybettikten sonra iyice çökmüştü. Aslında hâlâ yaşıtlarına göre oldukça dinç görünüyordu ama gene de önemli kayıpları olduğunu söyleyen gözleri acılarını ele veriyordu.

"Babaanne, Bodrum'a ne zaman dönmeyi düşünüyorsun?"

"Bilmem, niye sordun?"

"Ben de geleceğim seninle, birkaç gün sende kalır dinlenirim."

"Harika, o zaman sen belirle günü, bana haber ver yeter."

İki gün sonra Bodrum otogarına sabah saatlerinde gelen bir otobüsten indi Muzaffer ve torunu. Yat limanına bakan caddenin arka sokağındaki eve giderlerken, bir taraftan da alışveriş ediyorlardı.

Genç kadın babaannesini ve eşyalarını eve bıraktıktan sonra çarşının içerisindeki bir takı dükkânında çalışan Gül'ün yanına

gitmeyi planlıyordu. Ancak Muzaffer'in bahçe içerisindeki, bol çiçekli evine girince biraz burada oyalanmaya karar verdi. Her zaman yaptıkları gibi birer kahve alıp oturdular karşılıklı, Muzaffer'in komşuları tek tek gelip hoşgeldin diyorlardı o sırada. Yarım saat kadar bahçede kaldıktan sonra odasına girerek eşyalarını yerleştirdi.

Tekrar sokağa çıktığında çoktan beridir özlediği deniz havasını içine çekmeye başladı. Artık buralara sonbaharda gelmeyi âdet edinmişti. Yazın o bunaltıcı kalabalığına dayanamıyor, Bodrum'un eski günlerini hatırladıkça gerçek bir üzüntü duyuyordu. Havanın kapalı ve nemli oluşuna aldırmadan yavaş yavaş yürümeye başladı.

Gül'ü hep çok sevmişti, onu görmek gerçekten çok hoş olacak diye geçiriyordu içinden, akşam belki bir yerlere gideriz kafa çekmek için dedi kendi kendine. Gerçi amcası Taner'in ölümünden sonra her şey biraz eksik biraz da tatsız geliyordu ama Gül çok iyi idare etmiş, o geleneksel duygu yüklü sahnelerin baş oyuncusu hiç olmamıştı, en azından onlarla beraberken.

Dükkândan içeri girdiğinde onu her zamanki gibi gözünde gözlükler, elinde gazetesi ile buldu. Bir müşteri geldi herhalde diye düşünen kadın karşısında yeğenini görünce sevinçle yerinden kalktı. Hararetli bir kucaklaşmadan sonra, günün ikinci kahvesini içmek ve bu kahve keyfi sırasında yapacakları sohbet için, gümüş kolyelerin, yüzüklerin ve yüzlerce renkli taşın arasındaki küçük taburelere otudular beraberce.

Muzaffer torununun arkasından baktı bir süre, çocukluğundan beri bu kızı hep bana benzetirler diye düşündü. "Gerçekten de benziyor galiba, yaşı büyüdükçe daha da belirginleşiyor bu," dedi kendi kendine ve uzun zamandır kapalı olan evi temizlemek için içeri girdi.

Genç kadına verdiği odadan başlamak istiyordu. Yerdeki kilimleri kaldırarak etrafı süpürdü, ardına kadar açtığı camları sildikten sonra yatak çarşaflarını değiştirdi. Bavuldaki eşyalar çıkmış dolaba yerleştirilmişti bile ama Muzaffer rafların tozunu almak için her şeyi tekrar yatağın üzerine koydu. Bu arada

küçük sırt çantasını da kaldırmış tek eli ile diğerlerinin üzerine atmaya çalışıyordu. Ancak çantanın açık olan ağzından yerlere dökülen kâğıtlar, kitaplar ve bir defter ortalığa yayılınca elindeki işi bırakarak onları toplamaya başladı. Bir taraftan da söyleniyordu, "İnsan şunun ağzını açık bırakır mı, ah kızım senin bu dalgınlığın yok mu?".

Her şeyi eski yerine yerleştirdikten sonra en üste defteri koymak için eline aldı. Ama dağılan sayfalarındaki yazılar ilgisini çekmişti. Burada geçen isimler, olaylar hiç de yabancı değildi ona. Aklına seneler öncesinde kalmış bir gecenin anısı geldi ama bu sefer aynı şeyi yapmamalıydı, sonuç olarak o defterin sahibi olan Fulya ölmüştü ve izin alacak kimse yoktu ama şimdi durum farklıydı; bu, torununa aitti ve ondan izinsiz asla bunu okumamalıydı. Ancak gene de içinde dayanılmaz bir istek duyuyordu, kendine bile belli etmediği bir kararlılıkla sayfaları açmaya başladı. Aslında bu bir hatıra defterinden biraz farklıydı, sanki bir dolu öykü yazılmıştı. Değişik başlıklar altındaki çeşitli yazılar bir hayatın içerisindeki farklı bölümleri anlatıyordu. İlk dikkatini çeken büyük harflerle yazılmış bir cümle oldu: "BODRUMLU DİŞÇİ AMCA." Merakına yenik düşerek okumaya başladı:

İlk çocukluk günlerimdeki haliyle hatırlarım hep Taner'i, benim sevgili amcamı. Sakallarının arasına gizlenmiş bembeyaz dişleri, güzel gülüşü ve üzerinden hiç çıkarmadığı Bodrum kazağı, ayağındaki sandaletleri ile benim için her zaman özel bir insan olmuştur.

Onunla olan beraberliğim çoğu zaman bir yaz tatili dönemi boyunca ya da her sene Ankara'da geçen birkaç ziyaret günüyle sınırlı kalmıştır aslında. Hatıralarımda bu kadar canlı kalabilmesi ve ona karşı aslında pek fazla kimsenin bilmediği bu düşkünlüğüm ise sadece güzel yaz günlerini paylaşmamızdan değil, kişiliğini tam olarak yansıtabildiği hayat tarzının bana göre tartışma götürmeyecek kadar cesur olabilmesindendir.

Ankara'nın o soğuk ve karanlık kış aylarında, Yenge Gül'le birlikte Bodrum'dan bize geldikleri zaman sanki peşlerinden denizi ve balıkları da getiriyorlarmış gibi hissederdim. Sıcak

iklime alışmış bedenlerinde en fazlasından bir kalın kazak, ayaklarında ise giymeye dayanabilecekleri ölçüde nispeten kapalı bir ayakkabı olurdu. Ben bu iki tatlı insanın sıradışı, hoş görüntülerine bakar, için için özenirdim. Bir zamanlar tercih etmiş oldukları yaşamları sayesinde, şehir modasını takip etmeyen bu insanlar, kışın koyu renk kalın palto, kalın botlar giyen, yazın mayo dükkânlarını dolduran şehirlilerin aksine geçici çözümlerle mevsimsel özgürlüklerini yaşarlardı.

Genelde herkesin nedense büyük bir zorunlulukmuş gibi sadece plajlarda kullandığı o büyük keten torbalar ya da hasır çantalar, Gül'ün elde örülmüş balıkçı kazağı ile birlikte inanılmaz güzel bir görüntü oluştururdu karlı Kızılay sokaklarında.

Denize yakın yaşamaktan dolayı hiçbir zaman tam anlamıyla beyaza dönüşmemiş ciltleri sanki hep yosun kokardı, Gül'ün parmaklarındaki otantik gümüş yüzükler, ki bu takılar o dönemlerde pek kimse tarafından tercih edilmezdi, büyük şehirlerdeki o anlamsız moda takipçilerine gururla meydan okurdu.

Her ziyaretlerinde Bodrum'dan getirdikleri bergamutlar genellikle bavullarının içerisinde, elbiseleri ile beraber yolculuk ederdi, buna izin verecek kadar sevip, saygı duyarlardı doğal olan her şeye. Genelde herkesin yaptığı gibi ağaçtan toplanmış ya da ağaç diplerinden alınmış, üzeri toprakla pislendiği düşünülen bu tür şeyleri, elbiseleri kirletir gerekçesi ile öyle kat kat torbalara sarıp kendilerinden ve eşyalarından bir metre uzakta tutmazlardı, elbiselerinin arasına koydukları bu güzelim meyveleri sanki çantalarından bir mücevher çıkartır gibi verirlerdi ve ben hayatımın en güzel çaylarını o bergamutların rendelenerek demliğe atıldığı günlerde içmiştim. Sonraları bergamutlu çay kokusunu ne zaman duysam, bu kocaman, girintili çıkıntılı, kalın kabuklu meyveye saygı duymayı öğrendiğim günler geldi aklıma.

Benim de onlarla birlikte Bodrum'a gidebileceğim güne kadar Ankara'dan ayrılmalarını hiç istemezdim. Ancak sadece birkaç gün dayanabilirlerdi şehirde yaşamaya. Onların kasabalarına dönüp yaşamaya başladıkları günler ise uzun seneler benim vazgeçilmez hayallerim olmuştu.

Taner, Bodrum'un o eski zamanlarında, daracık ve kimsesiz sokaklarında bisikleti ile işe gelip gider, keyifli kahkahalar atarak, "Ne haber yeğenim," diye dalga geçerdi, arada bir Bodrum şivesi ile konuşarak hepimizi güldürürdü. Çoğu zaman konuşurken ellerini karnının üzerine koyar, sürekli olarak bir eliyle diğer elinin üzerini kaşırdı ama gözleri hep karşısındakinin gözlerinde olurdu. Onun sinirli halini hiç hatırlamam, belki de ben hiç görmedim. Bildim bileli o benim Bodrumlu yakışıklı dişçi amcam olmuştur.

Taner üç kardeşin en büyüğüdür, sonra babam, en küçükleri de Murat. Benim diğer sevgili amcam Murat, Bodrum'dan, denizden ve yosun kokulu sabahlardan sonra Ankara'da yaşamakta biraz zorlanan amcam. Arada bir babamla yaptığı kitap alışverişlerinde rastlaştığımız, bazen de Tunalı Hilmi Caddesi'nde, Bodrum'da teknede sünger avına çıktıkları günlerden kalma bir alışkanlıkla elini gözüne siper etmiş sanki ufka bakar gibi bakarken karşılaştığım sevgili Murat.

Ve babam, hayatta doğru olarak yaptığım her şeyin nedeni olarak gördüğüm babam. Hayatının en genç döneminde, yirmi bir yaşında kaymakam olarak Anadolu'ya gönderilmiş ve uzun bir süre de doğudaki ilçelerde görev yapmış cesur bir devlet adamı. Geldiği tüm yüksek kademelere aldırmaksızın hayatına yanlış olan hiçbir şeyi sokmamış, şimdilerin deyimiyle gerçek bir dinozor. Bir evlada bırakılacak en güzel şeyin temiz bir soyadı olacağını bana öğreten, çocukluğumun uzun akşam yemeklerinde sohbetleri ile büyüdüğüm babam.

Çoğunlukla bu üçlüyü bir arada görmek neredeyse imkânsız gibi bir şeydir. Öyle akraba ziyaretlerinin, sık görüşmelerin pek fazla olmadığı ailede, herkes birbirinin sevgisinden emin yaşayıp gider. Kimsenin hayatında, "Ben şunu aramalıyım, şimdi benden telefon bekler," ya da, "Onlara gitmeyeli bir aydan fazla oldu ayıp olur gidelim," şeklinde ifadeler ve serzenişler bulunmaz.

Babaannem Muzaffer hanım, kayınvalidesi Fulya öldükten sonraki hayatını Hamamönü'ndeki evde bin bir güçlükle Taner, Saner ve Murat'ı yetiştirmekle geçirmiş. Hakkı'nın bitmek bilmez terk edişleri ve boş vermişliği, on altı yaşında gelin olup

gelen bu küçücük kızı hiç bezdirmemiş, çocuklarının yanında kocası ile hiç tartışmamış, ne olursa olsun babalarını sevmeyi öğretmiş. Kendi sevgisinin en yorgun olduğu dönemlerde bile üç oğluna sarılarak aslında yapayalnız olduklarını hiç anlatmamış onlara. Ta ki babaları dişçi olduğu halde okumak için burs almak zorunda kalıncaya kadar ne Taner ne Saner ne de Murat bu yalnız bırakılmışlığı hiç fark etmemiş.

Bodrum'a taşınmalarının ardından onları ilk ziyarete gidişim, birkaç sene sonra annem babam ve ablamla birlikte oldu. 1970 senesiydi yanılmıyorsam. Ondan sonraki on yıl boyunca hiçbirimiz kopamadık Bodrum'dan.

Amcam, "Biz buralara geldiğimizde galiba bahar günleri yaşanıyordu. Ankara'dan sonra her şey öylesine güzeldi ki yaz mıydı kış mıydı anlayamamıştım. Baharın geldiğini anlatan çiçekler hep vardı Bodrum'da, oysa biz bunları baharda ve yazda görürdük Ankara'da, bembeyaz minik evleri, bahçeleri, denizi ve insanlarının şiveleriyle bir cennetti burası o zamanlar," diye başlardı anlatmaya Bodrum'u.

Yaz aylarını iple çekerdim. Tatile gitmek için Bodrum otobüsüne bindiğim andan itibaren otobüsün son dönemeci dönüp beni denizle ve kaleyle buluşturacağı o muhteşem anı beklerdim. Bahara doğru, okulda oturduğum sıranın tam yanındaki pencereyi açtığım zaman burnuma yosun ve deniz kokusuyla beraber deniz kenarında yakılan ateşte kızartılan balık kokuları da gelmeye başlardı. Ankara'daki evimizin önünden geçen motosiklet seslerini sabah erken saatlerde mendirekten yola çıkan balıkçı teknelerinin sesine benzetirdim, bazen de derslerde gözümü kapayıp denizden gelen o tatlı rüzgârı hissetmeye çalışırdım. Aslında tüm bunlar bana Bodrum'a gitme zamanımın geldiğini söylerdi.

Okulların kapanmasıyla birlikte benim de çocukluğumun en güzel günleri başlardı. Amcamları göreceğimi düşünmek beni daha bir heyecanlandırırdı, babaannemle sabahları oturup kahve içmeyi ve sanki birbirimize misafir gitmişiz gibi sohbet etmeyi o kadar çok özlerdim ki, bunun için bavuluma her şeyden önce oyuncak kahve fincanlarımı yerleştirirdim.

Eski garın orada duran köhne yeşil cipler, nemli ve sıcak hava, çocukluğumun bir tutkusuydu artık. İlk işim bizi karşılamaya gelmiş olan amcama sımsıkı sarılmak olurdu. Sonra babamı küçük sandalet atölyelerine götürürdüm, hemen ablamla bana bir çift sandalet alınır böylece tatilimiz başlardı ve ben o sandaletleri Ankara'ya dönüp de Ankara'nın yağmurlu günleri başlayana kadar ayağımdan hiç çıkarmazdım.

O sıralar amcamlar Kaptan pansiyonun karşısında iki katlı, teraslı, eski bir evde otururlardı. Evin terasında çok büyük bir oda vardı ya da belki bana o kadar büyük görünüyordu. Taner'le Gül'ün oğlu Ali, ben ve Zeynep orada kalırdık, babaannemin cam kenarına yerleştirdiği demir somyalı yatakların üzerilerinde her zaman mis gibi kokan Bodrum bezi seriliydi, bu beyaz pikelerin yazın en sıcak günlerinde bile hiçbir zaman çözemediğim tatlı bir serinliği olurdu, bu serinlik, bizim akşam üstleri, denizden sonra koşarak yatağa gitmemizdeki en büyük nedendi.

Bir de kendi elleriyle tülden diktiği cibinlikler vardı ki onlar olmadan asla yatağa girmezdik. Meltem rüzgârının estiği sivrisineksiz gecelerde dahi cibinliklerimizi hep kapatırdık çünkü o sıralar hararetle okuduğumuz "Dünya Masalları" kitaplarındaki prensesleri hayal etmek tüllerin arasında daha zevkli ve kolay olurdu.

Alt kata inen taş merdivenler her sabah babaannem Muzaffer Hanım tarafından dikkatlice yıkanırdı, yeni sulanmış fesleğenlerin kokusu ile birlikte merdivenlerden çıkan yoğun nem kokusu bütün evi sarar ve beni uyandırırdı. Kalkar kalkmaz ilk işim mayomu giymek olurdu bu benim için bir yerde bütün gün denize girebilmenin en büyük güvencesiydi. Kahvaltıdan önce, sonra, akşama kadar ve hatta gece bile denize girebilmek, çünkü ben hazırdım, verdiğim cevap hep aynıydı: "Benim mayom içimde, ben gidiyorum."

Alt kat muayenehane olarak kullanılırdı. Her sabah amcamı beyaz önlüğünü giymiş çalışırken görürdüm. Benim onu seyrettiğimi görünce gülümseyerek, "Çekilecek dişin varsa gel ufaklık," derdi. Ben daha onun sözünü bitirmesini beklemeden merdivenlere doğru kaçardım.

Sonra yavaş yavaş hastalar gelmeye başlardı, kiminin elinde bir sepet yumurta bazen taze yapılmış ekmekler muayenehanenin önünde sıra olurlardı. Sadece diş için değil her türlü sağlık problemleri için bile gelen olurdu. Amcam nazik bir dille kendilerini muayene edemeyeceğini, diş doktoru olduğunu söylese de, bir zamanlar babaannemin söylediğinin aksine kapının önündeki kalabalık asla azalmazdı. O büyük bir gayretle herkesi dinler, problemlerini çözmeye uğraşırdı. Bazen onu penceresinden dalgın dalgın dışarıyı seyrederken görürdüm.

Gün ortasına doğru babaannemin, sevgili Muzaffer Hanım'ın yaptığı nefis kuru köftelerin kokusu evi sardığı zaman hiçbir şey beni mutfağa gitmekten vazgeçiremezdi. Üzerine dökülmüş domates sosu ve içindeki minik sarımsaklar o sıralar beni derinden kendine bağlamıştı. Bu saatlerde herkes bir araya gelerek yemek yerdi. Sohbetlerimiz genelde amcamın anlattığı hasta hikâyeleri ile dolu olurdu. Köylerden gelen insanların talepleri, bu insanların ta Ankara'dan buralara kadar gelmiş bir doktor hakkındaki merakları, bu konu hakkındaki yorumları ve safça sorulmuş komik soruları hepimizi güldürürdü.

Evin önündeki daracık sokaktan karşıya geçer geçmez denize ulaşılırdı. Karşıda Bodrum'un ilk pansiyonlarından olan Kaptan'ın pansiyonu vardı. Binanın hemen önünde bulunan kumsalın temiz kumları güneşin altında hep pırıl pırıl parlardı. Sabahları duvarları sarmış begonvillerin, eski yağ kutularına dikilmiş sardunyaların ve Kaptan'ın karısının her gün yıkadığı beyaz çamaşırların kokusu sarardı etrafı. Akşamları denizin hemen kenarına konmuş tahta masalardan gelen rakı ve balık kokuları karışırdı akşam sefalarının kokusuna, o masalarda dinlediğim konuşmalar, hikâyeler hayatımın en güzel günlerine ait olarak kaldı hep hafızamda.

Kaptan, güneşten kızarmış suratı ve koca göbeği ile masaları gezer, müşterileri ile sohbetler ederdi. Taner'in ve Gül'ün arkadaşları olan bu karı koca akşamları bize güzel sofralar kurarlar ve çoğu zaman bizimle birlikte olurlardı.

Elektrik verilebilen o kısıtlı saatler yakalanabilirse, 45'lik plaklardan dönemin meşhur şarkıları duyulur ve masalardan

mırıltı halinde şarkılara eşlik edenlerin sesleri gelirdi. Gecenin ilerleyen saatlerinde türküler ve uzun havalar söylenirdi. Bu türküler seneler sonra dilden dile, kasetten kasette dolandı durdu ama hiçbir zaman Kaptan'ın pansiyonunda olduğu kadar tat vermedi bana. Sanki mısralar anlamını kaybetmiş ya da türküler olur olmadık ortamlarda söylenip durdukları için yorgun düşmüşlerdi; "Soyun da gir koynuma terim ilaçtır benim," ya da "Vur hançeri kadınım, vur ben öleyim," sonraları eskisi gibi burnumun direğini sızlatmaz oldu.

Amcamın çalıştığı saatlerde biz denize girer akşam üstleri daracık sokaklarda koşturup dururduk, sokaklara konmuş tezgâhların üzerinde satılan deri iplere takılı boncuklar, acemice yapılmış olmanın verdiği doğallıkla ve bütün güzel renkleri ile en pahalı mücevherlere meydan okurdu, bunları tek tek seyrederdik, hepsine sahip olma isteği öylesine büyüktü ki içimde her gün bir tane alabilmek için anneme dil dökerdim.

Akşam üstleri mendireğe gitmek, çay içmek ve nefis kokulu kaşarlı tostlardan yemek en büyük zevkimizdi. O zamanlar sadece iki tane çay bahçesi vardı Bodrum'da, çarşının başına yakın olana genelde Bodrum'u ziyaret edenler ve orada görevli olanlar giderdi, limana yakın olanın ise müşterileri balıkçılardı.

Amcamlarla babamlar akşamları sayıları birkaç taneyi geçmeyen balıkçı meyhanelerine gittikleri zaman biz de Zeynep, ben ve benden bir yaş küçük kuzen Ali ile evde oturup odalardaki yarasaları sayardık. Evin sokağa bakan büyük pencerelerinden sayıları çok fazla olmasa da gelip geçenleri seyretmek ve bakıcımız, Bodrum'un yerlisi Şengül Abla'nın, "Ne yersiniz bu gece," sorusuna her gece hiç usanmadan hep bir ağızdan, "Patates kızartması," diye bağrışarak cevap vermek en büyük eğlencemizdi.

Geceleri babaannemizin hazırladığı bembeyaz cibinlikli yataklarımıza yattığımızda omuzlarımızda ve sırtımızda güneşte fazla kalmanın sonucu bir sızı olurdu ama ben bu sızıyı çok severdim bu bana bir kere daha Bodrum'da olduğumu hatırlatırdı. Ama bu ablam Zeynep için bir işkenceydi. Beyaz teni bu güneşe fazla dayanamadığı için ilk günler hep yoğurt sürülmüş olarak yatmak zorunda kalırdı. Bense buğday tenime şükrede-

rek yarın güneşte oynamama gene izin verirler diye için için sevinirdim.

Bazı sabahlar kalenin oradan denize girerdik, denizden kaleye doğru bakmak benim için anlatılmaz bir zevkti. Orada çalışan insanlara özenir, bir gün annem gibi arkeolog olmayı ve hayatımı hep o kalede çalışarak geçirmeyi hayal ederdim. Yıllar sonra arkeolog değil ama bir antropolog oldum ve hayalimi gerçekleştirerek birkaç gün de olsa kalede çalışma fırsatı buldum. Bir ara surlara çıkarak denize baktım ve seneler önce orada yüzen Bodrum sevdalısı küçük kızı düşündüm. Çevredeki her şey öylesine değişmişti ki, eskiden olduğum yerden duyduğum kokuların hiçbirini o gün duyamadım.

Ali Bodrum'un yerlisi gibi büyüdüğü için kasabanın her tarafını bilirdi. Onunla bitmek bilmez deniz sefalarımız olurdu. Her gün paslanmış balık tutma sepetimizin içerisine peynirler, domatesler koyar ve bırakabildiğimiz kadar dibe atardık. Ama hiç balık tuttuğumuzu hatırlamıyorum. Amcamla yengemden deniz kestanesini ikiye ayırıp pişirmeyi de o sıralarda öğrenmiştim. Genelde Torba'ya gittiğimiz günlerde topladığımız kestaneleri ortadan keserek ateş üzerinde pişirirdik, yumurtaya benzeyen bu tadı hâlâ çok severim.

Köhne ciplerle gittiğimiz Gümüşlük'te geceleri gaz lambaları ve sırıklarla ahtapot avına çıkardık. Babam önde biz arkasında, saatlerce deniz kenarında gezer, ışık tuzağımıza yakalanacak bir ahtapot beklerdik. O sıralar dayım ve yengem de Gümüşlük'ün müdavimleri arasındaydı. Şimdi artık onlar da orada yaşıyorlar. Elektriği olmayan, suyu az akan bu küçük balıkçı köyü turistlik olmadığı için herkes birbirini tanırdı.

Dayımların Gümüşlük koyuna tepeden bakan evlerine dik bir yokuşla çıkılırdı, elektrik olmadığı için geceleri mehtabın ışığından yararlanarak tırmanırdık tepeye; sabahları etrafta gezen develerin o hep gülümseyen suratlarını görerek uyanmak en büyük zevkimdi; o gün bu gündür de develer en sevdiğim hayvanların başında geldiler.

Çoğunlukla Ali Rıza'nın yerinde, deniz kıyısına konulan tahta masalarda rakı içilirdi ailece. Ali Rıza'nın en güzel mezesi

olan, Bodrumlular'ın söyleyişi ile "köpeoğlu" her gece değişmez siparişimizdi. Bir seferinde teyzem Jale, kuzenlerim Banu ve Bahar'la birlikte "köpeoğlu" yemeye karar verdik ancak teyzem öylesine kibardır ki gelen garsona bir türlü "köpeoğlu" istiyoruz diyemedi, çok çabaladı, yüzü kızardı, "Şey garson bey biz şey istiyoruz, yani affedersiniz, nasıl söylesem, lütfen üstünüze alınmayın," dedi durdu, garsoncuk bir şey anlayamadı, en sonunda biz müdahale etmek zorunda kaldık tabii ki, teyzemin yüzünün kızarmasını engelleyecek bir üslupla ve bu benim,o güne kadar yediğim en kibar "köpeoğlu" oldu.

Bizler Gümüşlük akşamlarında, gecenin ilerleyen saatlerinde birleştirilmiş tahta sandalyeler üzerinde uykuya dalardık. O günlerde keşfettim yıldızlara bakarak uyumanın keyfini ve hiç vazgeçmedim. Şimdi iki yaşındaki oğlum Yunus'u yanıma alarak bazı yaz akşamlarında balkonda uyuyorum. O belki artık Gümüşlük'te iki tahta sandalyeyi birleştirerek uyuyamayacak ama olsun, yıldızları hep görecek, onların anlattığı masalı dinleme sırası artık onda.

Beklenenin aksine babaannem de kolay uyum sağladı Bodrum'a, dede zaten bir deniz tutkunu, baktık bir süre sonra dişçiliği bırakmış balıkçılığa başlamış, sabahları koşturarak balığa gidiyor. Arkadaşları hep balıkçılar. Yaptığı ahtapot salatalarının üzerine yok, hâlâ tadı damağımda.

Muzaffer Hanım her sabah siyah mayosunu giymiş denizde yüzüyor. Saçlarını ensesinde toplar ve dimdik yürür. En büyük zevkleri polisiye roman okumak. Balkonları renkli sardunyalarla dolu. Babaannem mevsime göre ektiği çiçekleri ile konuşur durur ama fesleğenleri ile bir başka sohbet eder.

Muzaffer Hanım'ın hastalığı nedeni ile en yakın dostları ve komşuları olan Doktor Alim Bey'le sık sık görüşürler. O hâlâ Alim Bey'in ilaçlarını anlatır durur bize. Hiçbir doktor onun gibi olamaz der. Belki de dediği doğru, Alim Bey'i kaybettik ama hastası yani babaannem hâlâ yaşıyor. Ama Bodrum'da açılan her yeni otel ve bar haberini aldığında biraz daha hüzünlenerek yaşıyor. Kim bilir belki de balkonundaki sardunyalar için üzülüyor. Çünkü artık kimse Bodrum'da sardunya gör-

müyor. Azmak başında oturan eski komşusunun bahçe içindeki evinin yıkılıp, çiçeklerin üzerine yeni bir bar yapıldığını ise hâlâ söylemedik ona.

Uzun seneler dişçilik yaptıktan sonra amcam da dedemin izinden giderek bir tekne alarak Murat'la birlikte sünger avcılığına başlıyor. Bu arada turistlik turlar da yapıyorlar. Artık sadece sabahları muayenehaneye gidiyor ve her fırsatta da bu işi yapmaktan ne kadar sıkıldığını söylüyor bize. Ben her zaman olduğu gibi büyük bir hayranlık duyuyorum ona. Bu yeni işini de çok yakıştırıyorum kendisine. Babamın tüm endişelerine karşın, için için, amcamın tekne almasına, onunla uğraşmasına bayılıyorum.

Bu sırada Bodrum da yavaş yavaş değişmeye başlıyor artık. Balıkçılar ve tesadüfen oraya gelmiş insanların sayısı gittikçe azalıyor. Küçük kasabanın o dönemdeki ziyaretçileri, "entelektüel" takma adlı, yalnız gezen kadın ve erkekler topluluğu. Bunlar sigaradan kalınlaşmış sesleri, alkol kokan nefesleri ve bütün gün güneşte yatmaktan dolayı köseleye dönmüş ciltleriyle durmadan içki masalarında tartışıp duruyorlar.

O dönemler şehirlerde solculuk yapmaktan sıkılmış solcular, yani babamın çok sevdiğim deyimiyle "tatlı su solcuları" da bohem hayatın nimetlerinden yararlanmak için koşa koşa Bodrum'a geliyorlar. Bir bakıyorsunuz burjuvaya hizmet ettiği için suçlanan, özgürlüğün sadece cinsel özgürlükten ibaret olduğunu düşünen, beyinleri ve duyguları bir türlü özgürleşememiş, birbirlerine endeksli yaşayan bir kısım sanatçılar ve "davadan dönmüş" olmanın verdiği eziklikle bunalımlı görünmek için azami gayret gösteren solcular, aynı masada hararetli bir tartışmaya girmişler. Akşamın ilerleyen saatlerinde alkolden peltekleşmiş dillerinde, baygın gözlerinde Türkiye'nin bir türlü aşılamamış problemleri var. Kim konuşmasını Marksist ideolojiye ait terminolojiyi kullanarak en başarılı biçimde yaparsa gecenin galibi oluyor ve masanın en ayık kadını ile birlikte olma şansını yakalıyor.

Bir bakıma Bodrum'da, bu bir zamanların kendi halindeki kasabasında, Türkiye'de farklı dönemlerde moda olmuş insan tipini ve bu tipin yaşam biçimini görmeye başlıyoruz. Çünkü

burası artık, daha birkaç sene kadar kısacık bir süre öncesinde kalmış kimliğinden uzaklaşıp neredeyse Türkiye'deki sosyal yozlaşmanın tam anlamıyla sergilendiği bir sahne olma özelliği kazanıyor birdenbire. Ama şunu da unutmamak gerekir ki, bahsettiğimiz bu değişim sürecinin başlarında Bodrum, bugüne oranla çok daha nitelikli bir yapıdaydı. En azından okuyan, okuduğu için konuşabilen, düşünen insanlar bu kasabaya gelmeyi tercih ediyordu.

Aynı dönemlere rastlayan günlerde Bodrum'da uzun zamandır elektrik tam gün boyunca verilmeye başlıyor. Geceleri yaktığımız gaz lambaları raflara kaldırılıyor ama hâlâ çok önemliler, çünkü arada bir Yunanistan'la sular ısınınca karartmalar oluyor.

Kıbrıs çıkartmasının olduğu sene herkes bir gece dağlara çıkmıştı. Babaannemin anlattığına göre dağda bir sürü insanı akrep sokmuştu. Komşuları Yunanlılar geliyor diye onu da yaka paça dağa götürmüşler. Uzun bir süre Muzaffer Hanım'ın bu hikâyesine gülüp durmuştuk. Taner bu maceradan sonra sık sık Muzaffer Hanım'a, "Valide, Yunanlılar geliyor hadi çabuk hazırlan," diye takıldı. O gece babaannenin de dağlarda gezdiğinden haberleri olmadığı için, gelip de onu evde bulamayınca epey telaşlanmışlardı.

Aslında ben bu akreplerden gerçek anlamda hiçbir zaman korkmadım. Halen de deniz, güneş, balıklar ve akrepler bana hep sıcak çocukluk günlerimi hatırlatır, onlar benim uzaklarda bir kasabada kalmış dostlarım artık. Ancak yuvalarından başlarını çıkaramıyorlar, o kadar çok ayak sesi var ki çevrede, yerlerini başka tür akreplere bıraktılar şimdi.

Amcamın "Balık" adındaki balık lokantasını açtığı sene Bodrum'un artık tamamen yitip gittiği yıllardı. Etraf yerli yabancı bir sürü turistle kaynıyordu. Bu sefer meyhaneleri homoseksüeller ve hayat kadını görünüşlü tipler doldurmuştu. Gene değişmişti Bodrum'a tatile gelen insan tipi. Pansiyonlar artmış, artık Bodrum'un içinden denize giremez hale gelmiştik. Ama hâlâ Gümüşlük'e ve diğer koylara kaçabiliyorduk. Öyle tatil sitesi adı altında yapılmış iğrenç binalar falan da yoktu. Kaptan

pansiyonunu çoktan kapatmış, yerini başkaları doldurmuştu. Her taraf derici ve kuyumcu olmuştu. Ben her sene başka bir hayal kırıklığı ile dönüyordum Ankara'ya. Amcamlar sonradan yat limanı olarak anılan diğer tarafa taşınmışlardı. Rumlardan kalma eski bir evi restore ettirmişlerdi. Evin taş avlusunun kenarlarında bin bir çeşit çiçek yetişirdi. Bir de kedileri Menekşe Hanım yaşardı bu avluda. Şömineli salonu ve ahşap merdivenleri ile dışı kadar güzel bir evdi burası. Muzaffer Hanım hâlâ jandarmanın arkasındaki evde oturuyordu o sıralar.

Artık elektriksiz ve sessiz geçen Bodrum geceleri, yerini, insan ve diskotek gürültüsüne, güzelim çarşısındaki küçük dükkânlar ise yerlerini büyük mağazalara bırakmıştı. Seneler önce çok az bir paraya aldığımız deniz süngerlerinin renkleri turistler için parlaklaştırılmış, ambalajlara konmuş ve akıl almaz paralara satılmaya başlanmıştı. Küçük sandalet dükkânları yoktu artık. İki bantlı düz sandaletlerimi bir daha hiç bulamadım Bodrum'da. Onun yerine parlak suni deriden ayakkabılar bir kâbus gibi her yerde karşıma çıkıyordu.

İçimde burasının da modasının geçeceğine dair beslediğim ümidi hiç kaybetmemiştim. Ama yanılıyordum. Gün geçtikçe balıkları, yakamozları ve daha birçok şeyi yitiriyorduk. Artık ailece gelmez olmuştuk buralara. Babam ve anneme göre Bodrum bir cehenneme dönmüştü. Yazlar artık çekilmez olmuştu. Bu sefer sonbaharda ve ilkbaharda gelmeye başladık. Kaybettiğimiz bir şeyleri buluruz umuduyla. Ama bu sefer de şehir kaçkınları doldurmuştu etrafı. Şöyle küçük sessiz bir yerde yaşamak isteyenler durmadan Bodrum'a yerleşiyordu. Ama zamanlama yanlıştı, kendi yarattıkları kalabalıkta boşuna sessizliği arayıp durdular hâlâ da arıyorlar galiba.

Böylece gitgide doldu ve benim küçücük kasabam lüks otellere, barlara, diskoteklere ve büyük mağazalara teslim oluverdi. Akşamüstüne doğru uyanıldığı için çiçek kokan sabahların yaşanamadığı bir tatil, ayağını attığında denize ulaşamamak, yaşadığın yerlerde gördüğün mağazaların aynısı, alışveriş etmek için küçük kasaba bakkallarının yerine büyük marketlere gitmek ve kucak dolusu paralar ödemek, akşamüstü Karade-

nizli'nin pastanesinden çıkacak profitrolü tadamamak, fırından yeni çıkmış Bodrum gevreği ile kahvaltı yapamamak ve sabahları denize açılan balıkçı motorlarını görememek, şortla gezilecek bir akşamüstü yerine düğüne gider gibi süslenerek geçirilen gün batımları, şöyle bir etrafına bakmak yerine morarana kadar güneşte yatmak ve elinde içine beyaz peynir, domates konulmuş balık sepeti olmadan deniz kıyısında yürümek, ufka bakarak, iyot kokusunu duyarak ve tuzlanarak denize girmek yerine yüzlerce kişinin girdiği havuzlara girmek, kumda yatmak yerine plastik şezlonglarda yatmak, Bodrum'a gelmeye başlayan yeni insan tipinin ortak özelliğiydi artık.

Bunlar genelde İstanbul'dan gelen, kışları İstanbul'un meşhur mekânlarında vakit öldüren kaynağı belirsiz zenginler, bu zenginlerin arasına karışmaya çalışanlar ve sözde sanatçılar, mankenlerdi. Bodrum halen de onların egemenliği altında.

Adları büyük olarak geçen işletmeciler, bar-pavyon sahipleri tatillerde boşalan İstanbul'daki iş yerlerinin kazançlarının düşmesi endişesiyle olsa gerek Bodrum'da da açtılar aynı yerleri. Bunlar medyada "yeni mekânlar" adıyla geçiyor şimdi. Bu "yeni mekânlar" dolup dolup taşıyor yeni tip Bodrum ziyaretçisiyle. Her sene biraz daha fazla, biraz daha bilgisiz, biraz daha arabeskleşerek. Onlar içerisinde bulundukları bu durumdan habersiz ve uzaktan bakılınca nasıl göründüklerine dair hiçbir bilgileri olmadan, sırf moda diye kendine yakışmayan ve komik olan bir kıyafetle sokağa çıkmış rüküş bir kadın misali, hep birlikte yarattıkları bu suni deriden yapılmış dünya içerisinde sosyetik olabilme sancıları çekiyorlar.

Televizyonlar ve magazin dergilerinde, boy boy, çıplaklığa yakın kıyafetlerle dans eden daha doğrusu zıplayan, atlayan sarhoş kadınlar ve erkekler, sözde meşhurlar, gökteki yıldızları bile uykusundan uyandıracak korkunç sesleri ile şarkı söyleyen şarkıcılar anlatılıyor unutulmaz(!) Bodrum gecelerinde; kışları İstanbul barlarını dolduranlar Bodrum'da buluşuyor şimdilerde, bütün kış birbirlerini görmekten sıkılmamışçasına ve bu güzel, küçük kasabayı böylesine kirletmekten dolayı hiç utanç duymazcasına.

Eskiden herkesin kapısının açık olduğu Bodrum'da şimdi silahlar patlıyor. Bir de havaalanı yaptılar ki çabuk ulaşsınlar diye. Daha çabuk bozmak, daha çabuk yıkmak için. Keşke birileri onlara kendi bahçelerinde oynamalarını söyleseydi. Ama artık çok geç, deniz küstü, balıklar yüzmüyor orada, ağustosböcekleri bile ötmez olmuş Bodrum'da, insanlar seslerini duyup da, "Boş arazi var galiba, yoksa bu böcekler ötmez, hadi oraya da çok yıldızlı, şöyle denize giden yolu kapayan havuzlu bir otel yapalım," demesinler diye.

Amcamın hastalığı bu çöküşten biraz daha önceye rastlar. Balık açılalı birkaç sene olmuştu. Önce dedemi kaybettik, Bodrum'a gömülmek istedi şimdi orada. Dedemden sonra Muzaffer Hanım fesleğenlerini alarak Bodrum'un iyice gerilerine taşındı. Amcamlar hâlâ eski Rum evinde oturuyorlardı o sıralarda. Kapıyı kapadığımız zaman biz gene eski kasabamızda olurduk. Yengemin satsuma kokulu cini, çiçeklerimiz ve sohbetlerimiz. Kendisine yenge denilmesinden hiç hoşlanmayan bu tatlı kadın arada bir bize takılır, "Yenge değil yenke, yenke deyin bana," derdi. Amcamın hastalığı sırasında en güçlü oydu. Herhalde ona olan aşkıydı kendisini dik tutan. Bazı günler onu amcamın sirozdan gittikçe şişen karnına bakarken görürdüm. Ama hep, 'iyi olacak Taner' umudu vardı o gözlerde.

Sürekli olarak dostlara parasız hizmet vermesi nedeniyle bir süre sonra "Balık" da kapandı. Zaten Taner'in artık çalışacak hali de yoktu. Ara sıra Ankara'ya gelip tedavi oluyordu. Bu gelişler genellikle yaz aylarına rastlıyordu. Amcam on sene öncesinin Bodrum'una dahi katlanamıyordu. İyi ki bugünlerini görmedi diye düşünüyorum bazen.

O şişmiş karnı, soluklaşmış bakışları ile benim hâlâ yakışıklı amcamdı. Ölümü hiç onunla beraber anamadım. Gerçi kimseyle anamıyordum ya. Birkaç sene önce de annemi kaybetmiştik.

Amcamı annemin ölümünden bir süre sonra gördüm. Daha zayıf ve daha bitkin bir haldeydi. Bana baktı ve, "Ne haber yeğenim," dedi sadece. İçimden derin bir oh çektim iyi ki "Başın sağolsun" gibi laflar etmedi diye. Aslında biliyordum böyle anlamı olmayan kalıp şeyleri hayatının hiçbir döneminde

kullanmazdı. Çok sevdiğini kaybettin ama olsun senin başın sağolsun, sen sağol. Yok o hiçbir zaman bu kadar bencil bakmadı hayata. Bizler onların sayesinde çocukluğumuzda ayıplar ve günahlarla hiç tanışmadık hâlâ da tanımayız onları.

Belki de bu nedenle hastanede yatarken hiç gitmedim amcamın yanına, Zeynep anlatırdı ne kadar kötü göründüğünü. Benim hayatımın, anılarımın Bodrumlu dişçi amcasını denizden kilometrelerce uzak bir hastane odasında hatırlamak istemedim. Onun seneler önce Ankara'dan ayrılmakla gösterdiği cesaret sayesinde tanıdım şimdi çok uzaklarda kalmış bir kasabayı, onun sayesinde oğluma her şeyin en doğalının en güzel olduğunu öğretiyorum; onun sayesinde, "Bu yaz Bodrum'da çok eğlendik," diyenlerin suratına acıyarak bakıyorum, onun sayesinde hâlâ deniz kenarında kestane pişirerek karnımı doyurmayı lüks bir lokantaya gitmeye tercih ediyorum ve yükselen değerlerle hiç ilgilenmiyorum, alçakta kalanlar benim hayatım. Onun, oğlu Ali'ye, ablam Zeynep'e ve bana sağladığı bu ayrıcalıklarla olgunlaşmış zevklerimle yaşıyorum.

Ölümünü babamdan öğrendim, eve geldiğimde Gül'le oturuyorlardı. Yengemin elinde satsuma kokulu bir cin vardı, babam rakısını içiyordu sessizce, öylece oturdum yanlarına, bir içki de ben doldurdum kendime çünkü anlamıştım bunun bir uğurlama olduğunu, konuşmaya gerek yoktu. O gitmişti, 'Bodrumlu dişçi amca'ya güle güle deme vaktiydi artık.

Muzaffer Hanım hiç olmadığı kadar bitkindi. İlk defa gözlerinin tamamen cansızmış gibi baktığını görüyordum. Ağlıyordu ama bu garip bir ağlamaydı, hani ağlamayı hiç becerememeyen, bilmeyen insanlar gibi ağlıyordu. Yaşadığı bunca sıkıntıya rağmen çökmemiş olan bu kadın bir gün içinde ufalmış, kurumuştu sanki, birçok sevdiğinin ölümünü yaşamış yüreği oğlununkini kaldıramıyordu besbelli. O günden sonra da hiç toparlayamadı kendisini, bir süre sonra da tekrar Ankara'ya taşınma hayalleri kurmaya başladı. Taner'le olan hatıralarını, bir de resmini koydu o hep hazır tuttuğu bavulunun içerisine.

Bodrum'daki evinden ve arkadaşlarından ayrılmak ona çok zor geldiği için, denizden ve çiçeklerinden uzak kalmaksa ona

hiç yaramayacağı için hâlâ direniyor, bunu nasıl başarıyor bilmiyorum ama Muzaffer Hanım hayatın tüm sürprizlerine karşı, bir zamanların balıkçı kasabasındaki o küçük evinde hâlâ direniyor. Belki de camın önünde taze kalabilmiş birkaç dal fesleğenin kurumaması için direniyor.

Gül, Taner'i kaybettikten sonra Bodrum'dan kopamadı. Orada yaşamaya devam ediyor, yanında kedisi Menekşe ve çiçekleri var. Birkaç senedir çalıştığı, birbirinden güzel gümüş takıların yapılıp satıldığı dükkândan da ayrılmak üzere galiba. Arada bir Ali'nin yanına gidiyor. Sevgili Taner'ini toprağa verirken bile cesaretle durabilen bu ufak tefek kadının gözyaşlarını kimselere göstermeden nerede sakladığını hâlâ bilmiyorum. Belki de onları bavulundaki bergamutların arasına gizledi.

Amcama gelince, o şimdi evimin en güzel yerinde duran fotoğrafında Bodrum kazağı, sakalları ve yakışıklı dişçi Taner gülümsemesi ile denizin tam ortasında duran bir balıkçı teknesinden bana bakıyor. Hep de bakacak. Duydum ki Ali'nin bir çocuğu olacakmış, ben şimdi dedesinin ve babaannesinin devamı olacak bebeği bekliyorum, anlatacak öyle güzel hikâyelerim var ki, ama önce ona, "Hoş geldin Bodrumlu dişçi amca," diyeceğim.

Muzaffer oturduğu yerden kalkamıyordu. Bir zamanlar yaşamış olduğu o günler sanki tekrar geri gelmiş ve karşısında duruyordu. Sevgili Taner'i, bu kasabadaki ilk evi ve hatıraları gözünün önündeydi. Taner'den bir süre önce de Hakkı'yı kaybetmişti. Senelerce sadece iki yabancı gibi yaşamışlardı aynı evde, evlendiği günden beri çektiği onca sıkıntıya rağmen gene de etkilenmişti kocasının ölümünden. Belki de Hakkı'nın ne olursa olsun ona ve çocuklarına hiçbir zaman kötü bir söz söylememesi veya kötü davranmaması, tüm çapkınlıklarına ve zaaflarına karşın gene de kendine göre olan bağlılığı neden olmuştu Muzaffer'in kocasının öldüğü güne kadar hep yanında kalmasına.

Ne Fulya'nın ölümünden sonra ne de Bodrum'a taşınmalarından sonra Hakkı ile araları düzelmişti, sadece her geçen gün biraz daha yaşlı ve biraz daha yorgun olarak sürdürmüşler-

di aynı evdeki yalnız yaşamlarını. Bir yerde Bodrum bir kurtuluş olmuştu Muzaffer için, ilk başlarda istemeden geldiği bu kasaba zamanla bütün hayatının merkezi halini almıştı. Arkadaşları, dostları ve o güzelim deniz sanki seneler boyunca içinde açılan o yaraların kapanmasına yardım etmişti. Ama artık öylesine değişmişti ki her şey, çevresindeki evler, sokaklar, insanlar. Şimdi sanki buraların yabancısıymışçasına en arka sokaklardan birine çekilmiş, anılarındaki Bodrum'u ve anılarındaki Taner'i yaşamaya başlamıştı.

Ağlamak istemiyordu Muzaffer, "Yok," dedi kendi kendine, "şimdi değil, okunacak bir sürü şey var daha, belki sonra, bir ara bunları gördüğümü söyleyebilirsem belki o zaman birlikte ağlarız." Tekrar başladı defteri karıştırmaya:

(...) Yücetepe Mahallesi'nin meşhur kurukahvecisinde elimdeki Teksas, Tommiks kitaplarını değiştirmeye çalışırken bir taraftan da çekirdek alsam param yeter mi acaba diye yemiş bölümüne bakıyordum. Çünkü en büyük zevkim bu kitapları okurken çekirdek ya da patates kızartması yemekti. Her ne kadar kilo vermek için uğraşsam da bu zevkimden bir türlü vazgeçemiyordum. Sonunda biraz çekirdek alarak, yeni kitaplarla beraber dükkândan çıktım. Kapının önündeki Pinokyo marka bisikletime bindiğim gibi, akşamın hafif alacasında boşalmış olan caddeleri geçmeye başladım.

Bu mahalleyi oldum olası severdim. İki tarafı ağaçlarla kaplı sokaklar, bahçe içerisine yapılmış dört katlı ama küçük, sevimli apartmanlar ve havadaki çeşit çeşit çiçek kokusu sanki bir tatil kasabası havası verirdi Yücetepe'ye. Bisiklete binecek, top oynanacak yer o kadar fazlaydı ki bütün gün sokakta kalsam sıkılmazdım, her tarafta tırmanılacak ağaçlar vardı. Geceleri oynanan saklambaç oyunu ya da mahallenin çocukları ile bahçe duvarlarına oturulup anlatılan korkulu hikâyeler için ideal bir yerdi.

Eve geç kalmamaya özen göstererek, acele acele bisikletimin pedallarını çevirdim, bir an önce odama girip kitaplarım ile baş başa kalmak istiyordum. Çünkü babam ve ablam da onları okumak için sıraya gireceklerdi. Saner her zaman çocuk klasiklerinin yanı sıra bu kitapları da okumamız gerektiğini

öğütler, arkadaşlarımın ve okuldaki öğretmenlerimin aksine, bunların çocuklara bazı değerleri kazandırdığını, kişiliklerinin gelişmesinde son derece faydalı olduğunu söylerdi. Haklıydı da, ben okulda öğrendiğim Kurtuluş Savaşı'nı, Teksas'taki İngiliz sömürgesine karşı direnen Amerikalılar'ın savaşına benzetirdim. Özgürlük mücadelesinin anlamını, bir halkın ve ülkenin bağımsızlığının önemini, bu herkesçe eleştirilen kitaplar sayesinde öğrenmiştim ki bu da benim küçük yaşta aldığım en önemli dersti.

İyilerin her zaman kazandığını, kötülerinse en kötü cezalara mahkûm edildiğini, hep doğru olanın peşinde koşulması gerektiğini de gene onlar sayesinde anlamıştım. Ancak sonraki yaşlarımda iyiler ve kötüler hakkındaki en büyük hayal kırıklığımı ise aslında bunların sadece o küçük kitaplarda yer alan resim karelerindeki insanların ağızlarından çıkmış gibi gösterilen konuşma balonlarında kalabildiğini gördüğümde yaşadım. Ama yine de vazgeçmedim Teksas ya da Tommiks gibi yaşamaktan, ben öğreneceğini öğrenmiş, doğrularımı bulmuştum bir kere. Bunun için de yaşadığım her gün böylesi bir ayrıcalığı bana verdiği için babama binlerce kere teşekkür ettim yüreğimden.

Akşamları Saner'in elinde rakı şişesi ile işten dönüşünü beklerdim. Her mevsim başlangıcında, o tarihlerde turfanda olabilme ve değer görme şansına sahip meyvelerden getirirdi eve babam. Elinde hep ufak bir kese kâğıdı, içinde mevsimine göre ya erik, ya çağla ya da mandalin olurdu. Böyle günlerde akşamı iple çeker, meyveleri bir tabağa koyarak ablamla birlikte iştahla yerdik. Çoğunlukla babam ve annem meyvelerden hiç almaz ve, "Biz sevmiyoruz siz yiyin," derlerdi. Çok uzun süre bir insanın nasıl olur da meyve sevmediğini düşündüm durdum. Ne zamanki tüm bu güzel şeyleri almaya yarayan parayla tanıştım, işte o zaman anladım ki zaten ancak yarım kilo alınabilmiş turfanda bir meyvenin sadece çocuklara paylaştırılabildiğini.

Akşam yemekleri her şeyden daha önemliydi bizim ailede, herkes birbirine gününü anlatır ve sonuçta babamın o güne ait

yorumlarını, bazen kitaplar, siyaset ya da daha sıradan konular hakkında anlattıklarını dinlerdik. Hiç bıkıp usanmadan onun ağzından çıkacakları beklerdim. Onun görüşleri, tahminleri tartışmasız en doğruydu. Seneler boyunca da bu böyle devam etti. O yemeklerde konuşulanlar, babamın anlattıkları, yaşamım boyu hep kulaklarımda kaldı.

Hayatımız sürekli olarak Ankara'da geçmiyordu, babamın görevi nedeniyle çok yere gitmiştik. Bunların içerisinde en çocuk dönemlerimden hatırlayabildiğim tek yer Mardin'in Nusaybin kazasıydı.

(...) Kaymakamlık konutunun ön bahçesinde, içerisi kırmızı minik balıklarla ve onların yavruları ile dolu olan küçük bir havuz vardı. Nusaybin'e ilk gittiğimiz gün önce oturacağımız yeri bir görelim dedi bizimkiler. Daha sonra otele gidilecekti. Havuzun yanına konmuş masada bütün bu detaylar konuşulurken, ben gözlerimi almadan balıklara bakıyorumdum, biraz daha yakından görmek istiyordum onları, en son hatırladığım ise beyaz elbisemin eteklerinden atlayan balıklar oldu. Annemin, "Çocuk havuza düştü, hemen bir şeyler getirin de kurulayalım," diyen sesini duyuyordum. "Kaymakam Bey çocuğu eve getirin de ısınsın, yoksa hasta olacak." Kim bu adam acaba diye düşündüm, hava o kadar sıcak ki üşümek bir yana havuza düştüğüme seviniyorum bile. İşte bu macera ile başladı Nusaybin günlerimiz. Babamın bilmem kaçıncı şark hizmetiydi bu.

Ertesi gün yerleşmek için tekrar gittik o havuzlu eve. İlk gün fark edemediğim bir sürü detayı gördüm bu sefer. Bahçede havuzun yanında bir de çardak var. Nusaybin'e göre çok yeşil bir bahçe içinde yapılmış, tek katlı bir köy evi aslında, duvarlarının yeşil badanalı olduğunu hatırlıyorum. Evin ortasında sobanın durduğu bir salon var. Yanlarda yatak odaları, mutfak ve banyosu ise bir felaket. Annemin hüzünlü bakışları ile karşılaştım bir ara ama hiç sesini çıkarmadan yerleşmeye başladı. Fesleğenlerini koydu öncelikle mutfak camının önüne, bir taraftan da babamla konuşuyordu, "Saner şu bahçeye de biraz fesleğen eksek, hiç olmazsa yaz gecelerinde güzel kokar" dedi.

Ablam burada okula devam edecek. Annem için en büyük sorun bu. Ankara'daki eğitimden sonra buraya nasıl uyum sağlayacağını, nasıl bir eğitim alacağını düşünüp duruyordu.

Ben evin arka pencerelerinden dışarı bakıyordum yerleşme telaşı sırasında. O arada annem yanıma geldi ve dehşetle bağırdı, "Aman allahım, bu evin arka bahçesi mezarlık." Ne sakıncası var acaba diye geçirdim içimden, üstelik bayağı da yeşil, tırmanacak bir sürü ağaç var etrafta, benim ve ablam için bir oyun bahçesinden ibaret görüntü. Ama uzun bir süre annem için bir korku nedeni oldu bu manzara. Yalnız kaldığımız gecelerde perdeler sımsıkı kapanır ve ufak pikabımıza Ankara'dan beri taşıdığımız Fikret Kızılok 45'likleri konularak anneme göre korkulu olan bu ev biraz daha sevimli hale getirilmeye çalışılırdı.

Ablamın okula gitmesi ile birlikte benim için yalnız geçen günler de başlamıştı. Tek eğlencem kendisine bacı dememizi isteyen yardımcımızla arka bahçede madımak, kuzu kulağı ve yabani çilek toplamaktı. Bu arada vişne reçelini kara dökerek yemeyi de ondan öğrenmiştim. Annem ve babam kazandığım yeni zevklerimi gülerek izliyordu. Topladığım madımakları üzerilerine limon sıkıp, tuzlayarak yiyordum iştahla. Hayatımdan oldukça memnundum o sıralarda.

Yılanlarla tanışmam da gene aynı dönemlere rastladı. Bacı bahçede gezerken, "Şahmeranın başı için bana görünme," diye bir dua öğretmişti bana, eğer böyle söylenirse yılanların gözükmeyeceğine inanıyordu. Ben de onu kırmamak için her seferinde söylüyordum ama daha sonra hayatımda görmediğim kadar yılanı da o dualar sonrasında gördüm. Bir gün annemlerin yatak odasında oynarken, annem de etrafı toparlıyordı, tuvalet masasının yanında siyah bir şey gördük. Annem söylenerek yanına gitti, "Baban gene kemerini ortalarda bırakmış," demesiyle elini çekmesi bir oldu. Kıvrılıp yatmış olan kara yılan korkarak kaçmaya başladı, o bir tarafa biz bir tarafa gittik. O günden sonra ev tamamen ilaçlandı ve zavallı yılanlar evin yeni konuklarını bir daha ziyaret edemediler.

Bir süre sonra annem öğretmen açığı olan bir ilkokulda hocalık yapmaya başladı. Her sabah birlikte okula giderdik. Okul

Nusaybin'in dışında, karlarla kaplı, dümdüz bir arazinin tam ortasına kurulmuştu, üflesen uçacakmış gibi duruyordu. Küçücük bir odun sobasıyla ısıtılmaya çalışılan sınıflar buz gibiydi, çocukların üstlerini gördükçe üzerimdeki paltodan utanıyorumdum. Sınıfa girer girmez paltomu saklıyorumdum. Ders aralarında ben de üzerime hiçbir şey almadan onlarla dışarıda koşturup duruyordum. Annem bir şey diyemiyordu, hasta olacaksın dese olmaz çünkü o zaman bu, kızım onlar hastalansın ama sen hasta olma demekle eş değer bir şey olacak. Çaresizce bizi izlemekle yetinirdi. Hatırlıyorum çoğu zaman onun da üzerinde bir şey olmazdı.

Nusaybin'de tekdüze hayatımızı hareketlendiren olaylar oldukça fazlaydı aslında, hep birlikte evde oturduğumuz bir pazar, dışarıdan gelen seslerle irkilmiştik. "Kaymakam Bey dışarı, Kaymakam Bey dışarı," diye bir bağırış koptu. Kapı vuruluyordu aynı zamanda. Babam önde biz arkada kapıya doğru gittik. Ama babam anneme dönüp, "Çocukları içeri götür," dedi. Annem ablamla meşgulken ben babamın arkasından dışarıya bakmaya çalışıyordum. Korkunç bir kalabalık vardı etrafta. Birkaç kişi kapının önüne gelmiş, diğerleri tüm caddeyi doldurmuşlardı. Kucaklarında genç, esmer bir adam vardı, beyaz gömleğinin üzerinde kocaman bir kırmızılık duruyordu. Anlamaya çalışıyordum bu kırmızının manasını. Adam hareketsiz yatıyordu o sırada diğerlerinin kollarında. Babam kapıya çıkınca bütün sesler kesildi bir anda. Jandarmalar ve polisler bir avuç kalmış kalabalığın içerisinde, babamın önüne geçip, "Kaymakam Bey siz içeri girin," diye bağırıyorlardı. Kalabalık neredeyse evin bahçe kapılarını kırıp içeri dolacaktı. "Bu adama ne oldu?" diye sordu babam. Bir kız meselesi yüzünden sinema çıkışı vurulduğunu öğrendik, aralarında uzun zamandır süren bir kan davası varmış, şimdi suçluları istiyorlarmış babamdan. Eliyle önünde duran askerleri iterek bahçe kapısından çıkıp, insan güruhuna katıldı babam, artık onu göremiyordum ama sesini duyuyordum. Halkı sakinleştirmeye çalışıyordu, bu arada polis ve jandarma ona ulaşamıyordu çünkü o, kalabalığın tam ortasında duruyordu. Bir süre sonra da halk

yavaş yavaş dağılmaya başladı. Yaralının ailesi bizim evin içine girmiş, babamı bekliyorlardı, ortalık sakinleştikten sonra babam dönüp onlarla konuşmak için eve geldi. Adamı hastahaneye kaldırdılar ancak sonradan öldüğünü öğrendik.

Babam o günden sonra benim kahramanım olmuştu. Onca kalabalığa rağmen jandarmanın arkasında saklanmayan bu kaymakam, halkın da sevgilisi oldu bir anda. Evimiz artık dertlerini anlatmaya gelenlerle dolup taşıyordu. Babam büyük bir sabırla herkesi dinliyordu tek tek. Kapımız neredeyse açıktı artık. Ben bir taraftan madımaklarımı, yabani çileklerimi yiyordum bir taraftan da hayatı doğru dürüst yaşamaya dair ilk derslerimi alıyordum babamdan ve Nusaybinliler'den.

Günler bazen çok hareketli bazense ufak tefek kıpırtılarla geçiyordu, hafta sonları Nusaybin'e sınır komşusu olan Suriye'nin Kamışlı İlçesi'ne gidiyorduk hep birlikte. Sınırdan çıktıktan sonra iki tarafı tarlalarla dolu düz bir yoldan gidilirdi Suriye'ye. Her taraf toz toprak içerisinde, yerin gri-bej rengi sanki gökyüzüne yansımış gibi başka hiçbir ton görünmezdi etrafta, dikenli teller ve kaçakçılara önlem olsun diye tarlalara konmuş olduğu söylenen mayınların hikâyesi beni kendi hayatımdan alıp bir roman kahramanı yapıyordu adeta. Gözlerimi kapatıp, jipin hoplaya zıplaya geçtiği tozlu yollarda Ankara'da doğup yaşayan ve benim yaşımda olan daha kaç çocuğun bu romanı yaşayabileceğini düşünürdüm çoğu zaman.

Kamışlı Kaymakamlık konutu bizim evden sonra bir saray yavrusu gibi gelirdi gözümüze, bahçe içindeki bu ev bembeyaz boyası ve iki katlı hoş mimarisi ile sanki çölün ortasında kalmış bir vaha gibi duruyordu. Arka bahçedeki demir salıncakta kaymakamın çocukları ile oynayıp dururduk akşama kadar. Çikolatalı tereyağlarını ve daha bir sürü değişik yemekleri öğrendik ev sahiplerinden. Geleneksel kıyafeti içerisindeki, esmer suratlı Kamışlı Kaymakamı gülerek el sallardı bize her vedasında ve arkamızdan, "Yine gelin," diye bağırırdı.

Günün sonunda yorgun bir şekilde gene mayınlı tarlalar arasından geçerek bahçe içerisindeki evimize dönerdik. Annem akşam yemeğini hazırlarken hemen bir 45'lik koyardı

pikaba, "Ah neyleyim gönül, gönül senin elinden, her zaman ağlattın beni gülemem gayrı," dizeleri ile birlikte arka bahçedeki mezarlık sakinlerinin fısıldaşmaları, sobanın üzerindeki portakal kabuklarının kokusu ve babamın sigarasından çıkan dumanın görüntüsü sessiz ama bir dolu hatıra taşıyan başka bir Nusaybin akşamının daha başladığını gösterirdi bana...

Defterin bu bölümden sonraki sayfalarında torununun bugüne kadar yaşadıkları anlatılıyordu. Muzaffer dikkatlice sayfaları karıştırıyor, ilgisini çeken bölümleri okuyordu. Bir taraftan da kulağı kapıdaydı. Torununun gelip onu bunları okurken görmesini istemiyordu. O sırada telefon çaldı. Sanki suç işlerken yakalanmış bir çocuk gibi sıçradı yerinden, aceleyle defteri yere bırakarak telefonu açmaya gitti. Arayan Gül'dü, akşam onları beklememesini, balık yemek için Gümüşlük'e gideceklerini söylüyordu. Muzaffer rahatlamış bir vaziyette tekrar odaya döndü, defter açılmış sayfaları ile ona bakıyordu, biraz daha okusam bir şey olmaz herhalde diyerek yere oturdu.

(...) Babamın ilk valiliğiydi bu, denize falezlerin üzerinden bakan kocaman ev ve arka tarafta bulunan yüzme havuzu, çepeçevre bir bahçe içerisindeydi. Etraftaki bin bir çeşit çiçek ve ağaçlar inanılmaz bir şekilde büyümüş ve tropik bir görüntü oluşturmuştu adeta. İçerisinde saklambaç oynanabilecek kadar büyük olan evin odaları değişik renklerde döşenmişti. Siyah mermer merdivenler pırıl pırıl parlıyordu. Her taraf öylesine aydınlıktı ki sanki Akdeniz'in bütün güneşi bu evin içerisine doldurulmuştu. Mutfak neredeyse evden tamamen ayrı bir bölüm olarak inşa edilmişti. Birkaç gün içerisinde yeni evimize taşınmışdık. Sonbaharın gelmesi ile birlikte okula başladık, değişik insanlarla tanışmanın ve yeni bir okula gitmenin verdiği heyecanla, biraz da korkuyla gidip geliyorduk. Ancak sadece çocuklarda bulunabilen bir yetenekle çabucak uyum sağladık bütün bunlara...

(...) Antalya'ya geldikten yaklaşık bir sene sonra kamuya ait arazide şehrin kalburüstü zenginlerinin kaçak olarak yaptırdıkları villaların yıkım emrini verdi babam, bu arazilerde halka açık dinlenme alanları ve plajlar yapılmasını istemiş hatta bu

konuda bir çalışma da başlatmıştı. Ancak Ankara'dan gelen bir emirle yıkım durduruldu ve villa inşaatlarının devam edilmesine izin verildi.

Bunu takip eden günlerde karara karşı çıkan Saner, tekrar yıkıma devam edilmesi emrini verdi ancak aynı günün akşamı bizzat dönemin bakanı tarafından evden aranarak uyarıldı ve babam ne kadar da bu arazilerin halka ait olduğunu, bu insanların buralara özel villalar yaptırmasının adil olmadığını söylese de dinletemedi bir türlü. Ben yakından şahit olduğum bu telefon konuşmasını ve duyduğum bir cümleyi hiç unutmadım, protokol gereği, "Sayın Bakanım" şeklinde hitap edilmesi gereken şahsa, "Sayın bakan, sayın bakan, ileride ne sizin ne de parti politikanızın altından kalkamayacağı bir karara imza atıyorsunuz, bunun hesabını sorarlar, dikkat edin," dedi.

O anda aklıma Ankara'daki evimizde babamın tayininin çıktığı gün geçen bir konuşma gelmişti:

"Antalya'daki o küçük arsayı satmak lazım Piyale, şimdi oraya gönderiliyorum, sonra yanlış anlaşılır, görevdeyken aldı derler."

"Tabii tabii bence de en doğrusu bu, dedikodusunu yaparlar bu işin," dedi annem.

Ve ilk iş olarak da arsayı sattı bizimkiler. Böylece gelecekte sahip olacaklarını düşündükleri yegane yazlık ev projesi de suya düşmüştü.

Bakanla yapılan telefon konuşmasının ertesi günü babam istifa dilekçesini bakanlığa gönderdi ama ne Antalya halkı onu unuttu ne de biz Ankara'ya döneceğimiz gün konağın kapısının önündeki caddeden Antalya İli çıkışına kadar olan mesafede yol kenarına dizilmiş, el sallayan, çiçek atan emniyet mensuplarını ve halkı unuttuk. Babamın dışında arabanın içinde bulunan herkes ağlıyordu ama Antalya'dan ayrıldığımız için değil, bu kadar çok doğruyu kendinde toplamış ve bunu her ne pahasına olursa olsun çevresine verebilen bir babaya sahip olduğumuz için ağlıyorlarduk. O ise arabanın penceresinden gülümseyerek dışarıdakilere bakıyor ve sadece el sallıyordu, bir taraftan da bize dönerek şöyle dedi:

"Tamam çocuklar, yeter artık ağlamayın, sonra yanlış anlayacaklar. Buradan ayrılıyoruz diye ağladığınızı düşünecekler."

"Ama baba biz onun için ağlamıyoruz ki, hem seni bu kadar çok sevmeleri sence de çok dokunaklı değil mi?" şeklindeki cevabımız karşısında ise: "Bu sevgi gösterisi mi değil mi onu bilemem, ama şundan eminim ki burada gördükleriniz benim bu kararı kendi ilkelerim adına vermiş olmamın yanı sıra, onların hakları adına da verilmiş bir karar olduğunu bildiklerini ve bunu desteklediklerini gösteriyor," diyerek yaptığı işin doğruluğunu bir kez daha kendine kanıtlarcasına konuştu...

(...) Ankara'ya geldiğimiz günlerde babama sürekli olarak Antalya'daki görevine tekrar dönmesi konusunda baskı yapılıyordu. Ancak o büyük bir sabırla her seferinde yaptığının doğru olduğunu ve böyle bir şeyin asla söz konusu olamayacağını söyleyip duruyordu. Ben bazen korkarak, "Eğer evet derse, bizi yolcu eden o kalabalıktan kimse kalmaz oralarda," diye içimden geçirsem de babamın bunu asla kabul etmeyeceğini biliyordum...

Çocukluk dönemlerini anlatan bölümlerdeki yazılar tamamen Saner ve Piyale'nin üzerine kurulmuştu sanki. Muzaffer torununun etkilendiği olayları okudukça, onun için seçilmiş kahramanların o dönemde sadece annesi ve babası olduğunu gördü.

(...) Kütahya'ya geldiğimiz ilk gün şehrin tam ortasında duran büyük çini vazo ve bunun çevresine yapılmış olan havuz dikkatimi çekti. Alışveriş bölgesi ile yerleşim bölgesini sanki birbirinden ayırmak için yapılmış gibi duruyordu. Kalacağımız yer buradan yaklaşık on dakikalık yürüme mesafesindeydi. Bahçe içerisindeki bu eski ev, Antalya'daki evle kıyaslanamayacak kadar küçüktü. Ancak mimari özellikleri ve bahçesi o kadar güzeldi ki bayıldım buraya. Giriş kapısının hemen sol tarafındaki dar merdivenlerle yukarı yatak odalarına çıkılıyordu. Yukarıda bulunan odalarda eski ahşap yataklar ve dönemin meşhur epengle çiçekli perdelerinden konulmuştu. Her biri benim çok sevdiğim anneanne odası tarzı döşenmişti. Eski radyolar ve pikaplar vardı. Taş plaklar bile yerleştirilmişti bir

tarafa. Ahşap kütüphanede okunmaktan eskimiş kitaplar, sararmış ciltleri ile duruyordu. Aşağı kattaki salon ise tipik taşra vilayet konaklarının bir benzeriydi. Ceviz oymalı çerçeveleri ile kadife koltuklar, desenli halılar, ağır perdeler ve kristal avizeler vardı. Yemek odası sanki bir orduyu ağırlayacak kadar büyük tutulmuştu. En çok salonun caddeye bakan bölümüne yapılmış olan serayı sevdim. İçinde bir sürü çiçek vardı. Cam kapı bahçeye açılıyordu ve önündeki ağaç da açık pencerelerden içeri girecek kadar yakındı...

(...) Böylece tekrar başlayan okul dönemi ile birlikte Kütahya yaşamım da başlamış oldu. Okula ilk gittiğim gün gördüklerimden hiç hoşlanmadım, zaten zorunlu olarak boynuma taktıkları siyah kurdele ve siyah çoraplar yeterince içimi karartmıştı. Erkeklerle kızların ayrı merdivenlerden çıkması, asık suratlı hocalar, kızların koridorlarda kol kola gezmesi ve erkek arkadaşları ile konuşmak şöyle dursun yan yana bile gelmemelerini şaşkınlıkla seyrettim uzun bir süre.

Haftalar geçtikçe kız öğrencilerin hiçbir faaliyette bulunmadıklarını da anlamıştım. Gittikce canım sıkılmaya başlamıştı. Hafta sonları tek bir caddeden oluşan çarşı da geziyor, o cadde üzerinde bulunan ve tek olan kitapçıya gidip, geliyordum. Ancak günler geçiyor ne yeni bir kitap geliyor, ne de dergiler gününde orada oluyordu. Oysa ki Ankara'dan ya da İzmir'den çok da uzak değildi burası.

Bir parça hayal kırıklığı ile okula devam ederken arkadaşlar edinmeye başladım yavaş yavaş. Günlerimi geçirmeye başladığım bu kızları tanıdıkça onların da benim gibi sıkıntıları olduğunu öğrendim. Aslında her biri son derece neşeli ve yaramaz kızlardı ancak içerisinde bulundukları çevre hepsini sindirmiş ve bu hayatı değiştirmeden yaşamaya zorlamıştı.

Birkaç ay bu monotonluğa devam edebildim ancak bir süre sonra dayanamaz oldum:

"Kızlar bakın, ben diyorum ki, bir basket takımı kursak."

"Dalga mı geçiyorsun, hepimizi taşlarlar burada."

"Hadi canım sen de, öyle kolay değil adam taşlamak, ben çok ciddiyim, onlar bizi taşlarsa biz de onları taşlarız."

Böylelikle samimi olduğum arkadaşlarımı yanıma alarak kız basket takımını kurdum, kız takımına çalışmaları için salon verilmediğinden kaçak olarak girdiğimiz apartman bodrumlarında soyunup, o soğuk kış ayazına aldırmadan açık sahalarda çalışmaya başladık. Antalya'dan beri oynadığım basketi ve kurallarını öğretiyordum onlara. Başka bir kız takımının kurulduğunu duyan diğer bir lisenin gene gizli kalmış ya da gizli kalmaya zorlanmış kız takımı da çıktı ortaya bir süre sonra. Böylece basket turnuvalarına kız takımlarını da eklemek zorunda kaldılar. Maça eşofmanla çıkan diğer kızların aksine, Piyale'nin hediye olarak bizim takıma özel olarak yaptırdığı şortlu formalarla çıktık ilk maçımıza. Bu olay günlerce konuşuldu ilde. Arkasından gene bizim çabalarımızla kurulan koro da işin tuzu biberi oldu. Yapılan bütün gösterilerde bizler en baş sırada, ön koltukları doldurmuş idarecilerin gözünün içerisine bakıyorduk, suratımızdaki müstehzi gülüş, "Siz yapmadınız, yaptırmadınız ama biz başardık," der gibiydi.

Paylaştığımız bu günlerden sonra arkadaşlığımız da gittikçe ilerlemişti. Ayşe, Hatice, Hanife, Türkay, Adalet ve ben, bütün vaktimizi birlikte geçiriyorduk. Okul yönetimi hiç memnun değildi bu gelişmelerden, veli toplantılarında kızların ailelerine, "Aman kızlarınız Vali Bey'in kızıyla arkadaşlık etmesinler, onlara engel olun," şeklinde uyarılar yapılıyordu. Ama bu boşu boşuna verilen bir uğraştı, Ayşe'nin babası azot fabrikasından emekli, o günlerde simit satan sevgili Sıtkı Amca, Türkay'ın babası demiryollarında işçi Ali Amca, ilkokul öğretmeni Rıza ve işçi emeklisi Haydar Amca'nın hiç umurlarında değildi bu uyarı. Çünkü onlar çok memnundu kızlarındaki değişimden, kızları üniversiteyi konuşuyorlardı artık, evlenme lafları rafa kalkmış, spor yapıyorlar ve hayatlarından memnunlardı. Görüşmemizi yasaklamak şöyle dursun çoğu zaman akşam yemeklerine ortak ediyorlardı beni de.

Bizler yönetimin gevşeyen tutumundan yararlanıp hemen folklor ve tiyatro ekibini de kurmuştuk. Bu faaliyetleri yöneten hocalar da zaten okulun en aydın ve ilerici hocalarıydı. Bütün bu insanlar birbirini bulunca okulda bir çalışmadır başlamıştı.

Aynı zamanda okuldaki çağdışı uygulamalar bir bir rapor ediliyordu tarafımdan ilin valisine, en büyük korkuları da buydu aslında.

"Baba, kızlarla erkekleri ayrı merdivenlerden çıkarıyorlar!"

Akşam yapılan bu uyarının arkasından, cinsiyete göre ayrılan kapılar derhal ortak hale getiriliyor, duvarlara asılı olan ve Osmanlı padişahlarını, onların savaşlarını gösteren resimlerin yerini Atatürk ve Kurtuluş Savaşı resimleri alıyordu zamanla. Bir süre sonra da okul gazetesi de çıkmaya başladı.

Böylece idareciler ellerinden kaçıp giden ve değişmeye başlayan çağdışı sistemlerinin arkasından kızgınlıkla bakıp kaldılar. İsteseler de istemeseler de artık kız ve erkek öğrencilerin birlikte oturdukları bir kantinleri olmuştu, beraberce ders çalışabiliyorlar, hafta sonları partiler yapabiliyorlardı.

Okulda bunlardan hoşlanmayanlar neye elini atsalar altından aynı grubun çıktığını görüp iyice sinirlenmeye başlamışlardı. Böylece taktik değiştirmeye karar verdiler, oturacağım yere koca temel çivileri çaktılar gizlice, takip edip, korkutmaya çalıştılar, sövüp saydılar, erkeklerle basket oynuyor, dolaşıyor diye o malum ve en bildik hakareti ettiler. Hiç umurumda değildi bütün bunlar, onların haberi yoktu dolabımda sakladığım Teksas, Tommiks kitaplarından, kendi korktukları silahlarla beni vurmaya çalışmışlardı, bu da en büyük yanılgıları olmuştu. Sıramda bulduğum çakılmış çiviyi yerinden kerpetenle söküp bunu çakanlara bizzat götürüp,"Unutmuşsun, sonra geceleri yalnızlık çekersin," diyen küçücük bir kıza, koca koca gövdeli, yeşil takım elbise ve beyaz çorap giyen, tespih sallayan adamlar yanlış silahlarla saldırmışlardı. Bu nedenle de başarılı olamamışlardı, isteseler de istemeseler de artık bir sürü şey değişmişti çevrelerinde...

(...) Babam da yoğun bir çalışma içerisindeydi bu arada, ilin en büyük çini ve porselen fabrikası kurulmuştu, sahibi ise fabrikada çalışan işçilerdi. Ramazan nedeniyle sabahtan akşama kadar kapatılan lokantalar uyarılıyor, buranın el sanatları nedeniyle turistik bir bölge olduğu ve çağdaş yaşam koşullarına uyulması gerektiği söyleniyordu.

Artık danslı, eğlenceli geceler düzenleniyordu, bir zamanlar kadın kadına dans edilen ve genellikle öğleden sonraları yapılan yardım balolarının yerini annemin düzenlediği içkili, danslı akşam yemekleri almıştı. Aynı zamanda ilin ve bu ile ait olan el sanatlarının, sanatçıların büyük şehirlerde tanıtılması için sergiler düzenleniyordu.

Günler böyle dolu dolu geçerken bir tatil vesilesi ile Ankara'dan Zeynep geldi. Ablam kendisine anlatılan bu değişimlerden oldukça etkilenmiş bir halde, hep birlikte oturdukları bir akşam babama dönerek konuşmaya başladı:

"Baba, ben diyorum ki, madem hepiniz birden böyle sanatsal değişim faaliyetlerinin içerisine girmişsiniz, bizim koroyu da getirsek buraya. Bir konser veririz, herhalde güzel olur."

"Tabii, neden olmasın ama gelirler mi dersin?"

"Niye gelmesinler, bir salon ve bir piyano bulduk mu tamamdır."

"Yalnız geçenlerde bu klasik müzik konserleri ile ilgili bir şey anlattılar bana. Bu hikâyeyi anlatayım da ona göre karar ver. Söylendiği kadarıyla seneler önce burada verilen bir klasik müzik konseri sırasında, kimse sıkılıp da dışarı çıkmasın diye görevliler kapıları kapatıp, önüne de nöbetçi koymuşlar, salonun boşalmasını ancak bu şekilde engelleyebildiklerini anlattılar. Tabii bu bir hikâye, ne kadar doğru onu bilemem."

Zeynep gülmesine ara verip devam etti:

"Olsun, biz bir kere şansımızı deneyelim derim."

Bir ay sonra Ankara'dan gelen Çok Sesli Gençlik Korosu elemanları, kapısının önünde nöbetçi bulunmayan bir salonda konser verdiler ve hiç kimse konseri bırakıp da dışarı çıkmak istemedi. Klasik müzik ezgileri Belediye parkının her yerinden duyuldu o gün...

(...) Kütahya'ya geleli iki sene olmuştu, çoğunlukla alevi ailelerin oturduğu bir köy birinci seçilmişti yapılan bir yarışmada. Temizliği, düzeni ve bakımlı bahçeleri ile örnek gösterildi herkese. Ama çağdışı, gerici zihniyetler boş durmadı, babamı şikâyet ettiler bakanlığa, "Bu vali solcu, alevi köyünü seçti, alın bu adamı, biz solcu vali istemeyiz," diye.

Ama olayın ortaya çıkmasından birkaç gün sonra altında bir dolu imza olan ikinci bir yazının gönderildiğini duymuştuk bakanlığa. Yazıda, "Eğer solcu olmak buysa, bizim valimiz gibi olabilmekse, haberiniz olsun bu ilin yarısından çoğu solcu oldu artık," denmekteydi. Ben ne yazık ki ilk defa o günlerde bu kadar yakından şahit oldum bu ülkede her şeyin yanında bir de mezhebine göre insan ayrımı yapıldığına...

Ardı arkasına yaktığı sigaralara baktı Muzaffer, bu defter bitmeden paket bitecek galiba dedi ve başka sigarası olup olmadığını kontrol etmek için büfenin çekmecelerini karıştırmaya başladı.

(...) Üniversiteye hazırlandığım dönemde Kütahya'dan ayrılıp Ankara'ya gelmiştim. O sıralar en sık yaptığım şey yeni evlenmiş kuzenim Banu'ya gitmekti. Kocası Erhan o sıralar Hacettepe Ekonomi'de okuyordu, Banu da yeni bitirmişti okulu. Bu nedenle, Toros Sokak'taki büyük sobalı ev her zaman ders çalışmaya ya da sohbete gelen arkadaşları ile dolu olurdu. Bazen arka taraftaki yemyeşil bahçeye bakan balkonlarında, bazen de salondaki sobanın etrafında otururduk. Ürgüp'ten alınmış toprak bardaklarda şarap içilir, koyu tartışmalar yapılırdı.

O sıralar lisede okuduğum için kendimden çok farklı bir hayatın içerisinde olan bu yaş grubunun insanları benim için bir idoldü. Ülkede olup biten her şeyi yakından takip ederler, okumayı ve düşünmeyi hiç bırakmadıkları için söyleyecek sözleri çok fazla olurdu. Bu grubun içerisinde ise en başta gelen Erhan'dı bana göre. Tüm sevimliliğinin sarıp sarmaladığı ciddiyeti ve duyarlı yaklaşımları onu herkesten başka bir insan yapardı benim gözümde. Bazen de diğer kuzenim Bahar'ın o hiçbir zaman bitmeyen komik maceraları, hayatla dalga geçmesi ve Erhan'la olan atışmalarını izleyerek geçerdi günlerim.

Bir gün okuldan çıkıp gene Toros Sokak'taki eve gitmeye karar verdim. İçeri girdiğimde uzun zamandan beri ilk defa evde herhangi bir misafir olmadığını görüyordum. Mutfakta yemek yapmakta olan Banu'nun yanına gittim.

"Ne haber, Erhan yok mu?"

"Yok, birazdan gelecek, gazeteyi gördün mü?"

"Yo, okuldan çıkıp doğru buraya geldim. Ne var ki gazetede?"

Aramızda geçen bu konuşmanın ardından Banu'nun uzattığı gazeteyi aldım. İlk sayfada o sıralar görülmekte olan DİSK davası sanıklarının idamla yargılanacakları ve haklarında gıyabi tutuklama kararı çıktığı haberi vardı, büyük puntolarla verilmişti haber, sanıkların isim listesi ile devam ediyordu. Birden Erhan'ın da ismini gördüm bu idamla yargılanacak gençlerin arasında. Haberi tamamen okuduğum halde kafamı kaldırıp da Banu'nun suratına bakamıyordum bir türlü, söyleyecek hiçbir şeyim yoktu. Teselli etmenin anlamsızlığını hissederek kalakaldım öylece.

Ama Banu benim çaresizliğimi fark etmiş gibi konuşmaya başladı:

"Az önce telefon açtı, hemen geliyorum, lütfen sakin ol, dedi. Ama ben ne yapacağımı bilmiyorum. Elimdeki patlıcanları belki ellinci keredir yıkıyorum."

"Tamam, bence de bırak şunlarla uğraşmayı, bekleyelim bakalım belki bir haberle gelir."

O sırada kapı çalındı, ben hemen kapıyı açtım. Erhan nefes nefese bir halde Banu'nun yanına gitti. Arkasından da ben girdim mutfağa tekrar:

"Bak Banu, bundan bir şey çıkartamazlar. Gör bak her şey hallolacak, yalnız biraz süre alacak tabii. Ben şimdi gidip teslim olacağım. Kaçmanın ya da saklanmanın bir anlamı yok."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun her şeyin hallolacağına, baksana adamlar idamla yargılayacaklarmış!"

O ana kadar kendini tutan Banu daha fazla dayanamayarak ağlamaya başlamıştı. Erhan karısına sarıldı, birkaç rahatlatıcı söz daha söylüyordu. Küçük, güneşli mutfaktaki ocağın önünde duran çift, yanlarındaki tezgâhın üzerinde duran gazete, ne yapacağını bilemez halde onlara bakakalan ben ve lavabonun içerisindeki dolgun patlıcanlar, çekilmiş bir fotoğraf karesi gibi hep kaldı üçümüzün anılarında.

Birkaç hafta içerisinde Metris'e gönderdiler Erhan'ı, uzun bir süre de orada kaldı. Banu da artık sürekli İstanbul'a gidip

duruyordu. Bavulunda kocasına götürdüğü temiz çamaşırlar, evde verdiği derslerden kazandığı azıcık paranın yarısı ve yakasını hiç bırakmayan "şimdi ne olacak" endişesi ile her hafta gidip geldi Ankara-İstanbul yollarında. Her seferinde acaba gösterirler mi ya da bunlar eline ulaşacak mı soruları da vardı sevgili Erhan'a götürdüklerinin arasında. O içeride kaldığı süre boyunca sanki Banu da onunla birlikte yattı Metris'te, bu süre içerisinde bir daha ne ağladı ne de sızlandı, Erhan'ı sevmiş olmasının haklı gerekçesini aklından bir saniye bile çıkarmadan onun dönüşünü bekledi.

Arada bir mektuplar gönderdim Metris'e, Erhan'dan gelen cevapları ise uzun süre masamın çekmecesinde sakladım. Bu olayların hemen sonrasında Ankara'da olmaktan dolayı duyduğum bezginlik had safhaya gelmişti artık, kurslara gitmek ve annemlerden ayrı kalmak büyük bir işgenceydi sanki. Bir gün okula gidiyorum diye evden çıkarak doğru otobüs terminaline gittim ve ilk bulduğum Kütahya otobüsüne binip kaçıverdim Ankara'dan.

Öğle saatlerinde geldiğim Kütahya'daki evimin önünde ilk önce babamı gördüm makam arabasına binerken. Ama konuşamayacak kadar yorgun olduğum ve onca insanın yanında babamın şaşırmasına meydan vermemek için duvarın arkasına saklanarak onun gitmesini bekledim. Sonra eve girdim, evde çalışan Mukkader Hanım karşıladı beni çığlıklar atarak, hemen Ankara'yı teyzemi arayarak durumu anlattım.

"Teyze biliyorum saatlerdir beni evde beklediğini, komşuya verdiğin anahtar ve çarşıya çıkmakta seni geç bıraktığım için kusura bakma. Ama geldim işte buraya ve burada kalmak istiyorum. Öyle kurslara falan gitmek bana göre işler değil."

"Kızım sen deli misin? İnsan haber verir hiç olmazsa."

"Haber versem her kafadan bir ses çıkacaktı şimdi, böylesi daha iyi, hadi ben seni daha sonra ararım."

Mukadder Teyze'nin kızarttığı patatesleri yedikten sonra, odama gidip uyudum uzunca bir süre, uykumda duyduğum ilk ses annemin sesi oldu.

"Canım kızım gelmiş, Mukadder söyledi ama ben inanamadım, ne işin var senin burada?"

Piyale bunları söylerken sımsıkı sarılmıştı bana:

"Tamam anne, niye bu kadar çok soruyorsunuz, sonuçta sizin yanınıza kaçtım, başka bir yerlere değil. Sıkıldım Ankara'da kalmaktan, dersler, kurs. Hareket yok oralarda anlıyor musun? Zaten siz olmadan da olmuyor. Sonra Ankara'daki evde senin fesleğenlerin de yok, nasıl uğur getirecekler bana ta buradaki mutfaktan."

"Peki peki, nasıl istersen. Şimdi tekrar buraya mı alacağız kaydını?"

"Evet, galiba öyle olacak. Gene başınıza dert açtım değil mi?"

"Boş ver, hayatımda duyduğum annesiyle babasına kaçan ilk kız çocuğu hikâyesi bu. Eh, böyle bir şey de senden beklenirdi ancak."

"Babam ne diyecek ben onu merak ediyorum."

"Yukarı çıkmadan aradım, birazdan evde olur."

Birkaç dakika sonra babam girdi pür telaş odaya, genellikle evhamlı olması nedeniyle gene kötü bir şeyler oldu ifadesi vardı yüzünde:

"Ne oldu, neden buradasın kızım, bir şey mi var?"

"Sakin ol babacığım, sizi özledim, sizi gerçekten çok özledim, zaten hiç kursa gitmemiştim ki orada, boşuna bir sürü para veriyorsunuz. Ben kursa gitmeden de kazanırım üniversiteyi, merak etmeyin."

Bu işe en çok üzülen Zeynep oldu, ben de onu üzdüğüm için ve ayrı kaldığım için üzüldüm ama ne yapayım ki Kütahya'dan kopamadım. Daha da önemlisi babamın ve annemin akşam sofralarını terk edemedim. Gözümün öyle çok büyük okullarda, birçok insana göre fazlasıyla önemsenen mesleklerde olmaması ve ilerideki hayatımı tayyörler, döpiyesler içerisinde büyük şirket odalarında geçirmek istememin de büyük etkisi oldu bu kararımda. Amacım ya annem gibi bir arkeolog ya da antropolog olabilmekti. O sıralar pek de popüler olmayan ve çok fazla puan gerektirmeyen bu iki meslek yeterince önemli ve değerliydi benim için zaten. İnsanların deliler gibi işletmeci veya finans yöneticisi gibi ciddi suratlı mesleklere sahip ol-

maya çalıştıkları dönemlerin hemen hemen başlarına rastlıyordu o günler.

Aradan bir sene geçti. Lise bitmiş, yaz tatiline girmiştik. Her sabah yaptığım gibi evin arka bahçesinde çilek toplamakla meşgulken annemin beni çağırdığını duydum, içeri girdiğimde yüzünde şaşkın bir gülümseme ile bana bakıyordu, elimdeki çilek dolu sepeti alarak, telefonu uzattı:

"Baba merhaba, ne oldu?"

"Kazanmışsın ufaklık, bugün öğrendim sonuçları."

"Antropoloji değil mi?"

"Evet antropoloji, hadi gözün aydın. Sonunda istediğin oldu!"

"Biliyordum, ben size dememiş miydim kazanırım merak etmeyin diye. Akşama erken gelebilirsen bir kutlama yaparız."

"Tamam, hadi hoşçakal."

Telefonu kapatırken annemin gülerek beni izlediğini fark ettim.

"Gördün mü boşuna telaşlanmışsın anne, 'Kızım okulu asma, kızım kursa git, kızım biraz evde otur,' diye diye kendini üzüp durdun. Ben hem istediğim gibi bir lise hayatı yaşadım, hem de istediğim bölüme girdim. Şimdi yaşadığım onca güzel şey yanıma kâr kaldı. İnan bana birazcık yaramaz olmanın kimseye bir zararı olmaz."

"Tamam teslim oluyorum sana, bundan sonra bildiğin gibi yap. Hadi gidip akşam için özel bir şeyler yapalım. Şu çilekleri de al götür mutfağa, bu kadar çilek yemekten bir gün hasta olacaksın."

"Tamam Piyoş'cuğum sen merak etme!"

(...) Lise dönemimin aksine üniversitede laboratuvarlardan ve sınıftan çıkmaz olmuştum. Öylesine sıkı sarıldım ki antropolojiye, hiç kalmadan son sınıfa kadar geldim. Her sene gittiğim kazılarsa en büyük zevkimdi. Bazen kendi üniversitemin bazen de başka üniversitelerin yaptığı bu kazıların çoğunluğu, köylerde, dağ başlarında, elektriksiz ve en doğal ortamlarda sürdürülüyordu. Geceleri dökme sularla, bir değirmenin yanında bulaşık yıkamanın, kahvaltıda taze toplanmış böğürtlen

yemenin zevkine varmıştım. Ormanda kayaların arasında oluşmuş doğal göllerde yüzüyordum öğle tatillerinde, akşamları en yakın köyün kahvesine giderek çay içiyorduk hep beraber, en keyiflisi de sırayla telefon yazdırarak Ankara ile görüşmekti. İçeriden çıkan muhtarın sesini beklerdik heyacanla: "Gel kızım telefonun hazır, gel görüş" ya da "Ankara ile bağlantı kurulamıyor, hatlar dolu." Tüm bunlar bana doğanın ne kadar içinde olduğumu hatırlatıyordu ve ben bu duyguyu hissetmeyi çok seviyordum...

(...) Okuldan sonra arkadaşlarım ile birlikte sürekli bir yerlere gittiğim için eve dönüş saatlerim uzamaya başlamıştı, o sıralar Kütahya'dan yeni dönmüş olan ve tekrar Ankara'da bizimle yaşamaya başlayan Saner ve Piyale bundan huzursuzluk duyuyorlar, her gece de ufak bir konuşma yapıyorlardı. Bir akşam gene böyle bir konuşma sırasında, sesler hafifçe yükselmeye başladı. Bu durum çok ağırıma gittiği için ertesi sabah ablamın da kafasına girerek evden artık ayrılmamız gerektiğini, kendi kendimize de yaşabileceğimizi söyledim. Şaşılacak bir şekilde, her zaman uysal ve olaysız yaşamaya alışmış olan Zeynep beni dinleyerek "tamam" dedi. Bunun üzerine salonda oturan annemin gözü önünde kapıyı açıp dışarı çıktık. Arkamızdan bağıran Piyoş deliye dönmüş bir halde koşturup duruyordu. Doğruca Jale Teyzem'in evine gittik. Kapıyı Bahar açtı, erkek arkadaşı ile beraber gireceği konservatuvar sınavı için hazırlanıyordu:

"Bahar, biz evden kaçtık, sakın telefonları açma, burada olduğumuzu öğrenmesinler."

"Tamam, merak etmeyin, hadi geçin içeri!"

"Sen çalış, biz odada otururuz."

Sakin geçen birkaç saatten sonra patırtılar başlamıştı. Arka arkasına gelen ama cevap verilmeyen telefonlar, endişeyle biz şimdi nerede yaşayacağız diye ortalarda dolanan Zeynep ve ben, Bahar'ın eski erkek arkadaşının eve gelmesi ile yaşanan trajedi ve devamında yaşanan kavga, o sırada gelen ve bu kavgaya karışan Bahar'ın diğer arkadaşları, buna rağmen inatla Bahar'ın ezberlemeye çalıştığı sahneyi bulduğu her fırsatta yeni

arkadaşına tekrarlaması –"Kadın olmak, kadın olmak..."–, Banu ile Erhan'ın ve yanlarındaki kalabalık grubun katıldıkları bir mitingden sonra eve dönmeleri derken ev tam bir curcunaya dönmüştü. Üstelik tüm bu kişiler hep bir aradayken ve arka odada eski aşkın kavgası devam ederken, Banu'nun, "Yeter artık biri şu telefona baksın, bu sese daha fazla dayanamayacağım," bağrışları arasında seyahata çıktı diye düşünülen evin babasının, "Asker sevkiyatı varmış, ben gidemedim, döndüm," diye eve gelmesi bugünün aile tarihi sayfalarına "kanlı perşembe" olarak geçmesine neden oldu.

Günün en tutulan lafı ise, Erhan'ın belki yeni döndüğü mitingin ya da her zamanki sevimliliğinin etkisi ile bize dönüp, "Sonuç olarak bir eylem koymuşsunuz ben de bunu sonuna kadar destekleyeceğim," demesi olmuştu. Ancak ertesi gün babamın deli gibi bizi aramasına daha fazla dayanamayıp eve döndük ama bundan sonra haber verdiğimiz sürece eve geliş saatlerimize karışmayacaksınız güvencesini aldıktan sonra. Erhan'ın da dediği gibi haklı olduğumuz bir konuda yapmış olduğumuz bu eylem bizim lehimize sonuçlanmıştı...

Muzaffer bir taraftan torununun anılarını okuyor bir taraftan da seneler öncesinde kalmış hatıralar canlanıyordu kafasında. Üç kuşak vardı karşısında; büyükanne, babaanne ve torun. Yaşamlar, mekânlar, her şey farklıydı ama gene de okuduğu her satır bir önce yaşanmış olanları hatırlatıyordu sanki ona. Öylesine benzer tepkiler ve yorumlar yakalayabiliyordu ki bazen ben olsam ya da Fulya olsa sorusunu bile sorma gereğini duymuyordu kendi kendine. Bu arada saat neredeyse öğlen olmuştu, oturduğu yerden kalkarak içeri salona gitti. Yemek için bir şeyler aldıktan sonra daha rahat bir koltuğa oturarak okumaya devam etti. Onların uzun saatler eve dönmeyeceğini biliyordu. Sonbaharın son günlerinin yaşandığı bu sakin dönemde balık sofrasından ve Gümüşlük akşamından kolay kolay ayrılamayacaklarından emindi.

(...) Üniversitede hocam olan bu adamla sene sonunda nişanlanmaya karar verdik. Ne yazık ki annemin hastalığını öğrenmemiz de gene aynı döneme rastladı. Çoğunlukla Anka-

ra'dan çok uzak yerlerde geçmiş harika çocukluğumun bittiğini ve artık annesini kaybetmiş herhangi evli bir kadın gibi yaşayacağımı hissettiğim gün kâbus dolu günlerin de çok uzakta olmadığını biliyordum. Ondan sonraki bir sene boyunca da hep bu sıkıntı ile yaşadım. Geçmişteki tüm güzel ve macera dolu günler birden sona ermişti.

Bu dönemde yüksek lisans sınavlarını kazanarak, öleceğini düşündüğüm annemin hiç olmazsa birimizin düğününü görebilmesi için her türlü formaliteye razı olarak bir an önce evlenmeye karar verdim, annemin ve babamın ameliyat için gittikleri İngiltere dönüşünün hemen ardından evlendik.

Bu evlilikle beraber kâbuslar daha da arttı, gerçekten de bir süre sonra sevgili Piyoş'umuzu kaybettik. O, ölümüyle bu aile üzerinde yarattığı parçalanmayı bilemeden gitti. Her şeyi arkasında olduğu gibi bıraktığını düşünerek ve bundan emin olarak kocasına gönderdiği son gülümsemeyle bize veda etti. Aslında bu ölüm hayatımızdaki çok belirgin bir dönemin ve belki de en güzel günlerinin de sonu olmuştu.

Yüreğimin gerçek anlamda ilk parçalanışıyla karşılaşmıştım, büyük bir çabayla yüksek lisans teziyle uğraşmaya başladım, bir taraftan kazılar bir taraftan ev ve benden on yaş büyük kocam, Piyale'nin ölümüne sadece geceleri ağlamama izin verecek şekilde dolduruyordu hayatımı.

Sonra kâbuslarımın devamı geldi sırasıyla, birbirinden tamamen farklı iki insanın paylaştığı evde sorunlar durmadan baş gösteriyordu. Taban tabana zıt aile ortamlarından gelmiştik onunla, mesleki yakınlığımızın dışında bir türlü ortak nokta bulamıyorduk.

Ben çocukluğumdan beri edinmiş olduğum alışkanlıkla çadırımı alıp dağlara gitmek isterken, o doğduğu yerdeki bir akrabanın düğününe gitmeyi tercih ediyordu, bana kollarıma altın takarak süslenmemi, topuklu ayakkabılar giyerek kendisine eşlik etmem gerektiğini söylüyordu, oysa ki dağcı botlarımdan ve gümüş takılarımdan ayrılmak istemiyordum bir türlü. Birlikte olduğumuz süre içerisinde hiç dağlara gidip çadır kuramadık, akşamları uyku tulumlarında yatıp, yıldızlara bakarak

uykuya dalamadık, ateşte, yere düşmüş dal parçalarına sucuk takıp pişiremedik, tüm bunların yerini tatillerde gidilen oteller, akraba ziyaretleri aldı.

Gün geçtikçe annemin yokluğunu daha çok hissetmeye başladım. Yavaş yavaş içime kapanıyordum. Bir süre sonra evin küçük salonunun camının önünden ayrılmaz olmuştum. Baharda içeri dolan kiraz ağacı dallarının kocam tarafından, evi pisletiyor gerekçesi için kesileceği korkusuyla sanki orada nöbet tuttum. Belki de çevremde sahip olduğum bu tek doğa parçasının gitmesiyle, eski hayatımın da elimden tamamen alınacağından korkuyordum.

Mutfak camımın önüne koyduğum fesleğenler sinek yapıyor bahanesi ile benden habersiz atılınca ve minik lacivert saksılarımı, içindeki güzelim kokulu, uğurlu fesleğenlerimi çöpte görünce daha fazla dayanamayarak ilk defa olarak saatlerce, hiç durmaksızın ağlayıp, bağırdım. O akşam eve gelip de beni şişmiş gözlerle görünce, hiçbir zaman heyecanını belli etmeyen meşhur ifadesi ile baktı suratıma:

"Neler oluyor, neden ağladın? Daha önce hiç böyle görmemiştim seni."

"Neden fesleğenlerimi çöpe attın?"

"Neden mi attım, çünkü evin her yerinde sinekler uçuşuyordu, fark etmedin mi?"

"Hayır etmedim, etsem de aldırmazdım zaten."

"Yani evin içerisinde bir sürü sineğin uçuşması seni ilgilendirmiyor mu?"

"Ne evin içerisinde uçuşan birkaç tane küçücük sinek, ne de halılara düşen kurumuş çiçekler ve yapraklar beni ilgilendiriyor. Aksine ben onları çok seviyorum, keşke sen de sevebilseydin."

Böylece boşandım, uzun ve zor bir dönemdi ama bitti.

Kafam o kadar karışık ve o kadar yorgundu ki ilk otobüse atladığım gibi Gümüşlük'e gitmeye karar verdim. Önce amcama uğradım, o sıralar gerçekten görmeyi ve konuşmayı istediğim kişilerdi onlar. Kapıyı Gül açtı, beni karşısında görünce hiç şaşırmadı, Ankara'dan gelen haberleri düşününce kısa bir süre

içerisinde buralara geleceğimi tahmin ediyordu galiba. Oturdukları evin salonuna girince amcamın hiç de iyi görünmediğini fark ettim ama bir şey belli etmeden boynuna sarıldım:

"Ne haber minik, ne işin var burada?"

"İşte öylesine geleyim dedim. Boşanıyorum da biraz kafa dinlemem lazım."

"Boşanıyor musun? Ee hani gözlerindeki yaşlar ve omuzlarını titreterek ağlama sahneleri."

"Aman dalga geçme, böyle şeyler yapmayacağımı çok iyi bilirsin. Gümüşlük'e gideceğim biraz sonra, önce size uğrayayım dedim."

"İyi yapmışsın, burada olduğuna göre kararın kesin herhalde?"

"Evet öyle, siz ne yapıyorsunuz, nasılsınız?"

"Aynı şeyler işte, hadi gel bir şeyler atıştıralım, yemekte konuşuruz."

Bir hafta pansiyon odasında, deniz kenarında ve iskelede geçirdiğim günlerden sonra kendimden ve yapacaklarımdan daha emin bir şekilde Ankara'ya döndüm. Bodrum'da almış olduğum bir kararla İngiltere'ye gitmek için de hazırlıklara başlamıştım. Master tezini teslim edeli bir aydan fazla zaman olmuştu, tezin kabul edildiği haberini aldıktan sonra, o sene girmeyi planladığım doktora sınavından da vazgeçtim.

Boşandıktan sonra Türkiye'den ayrılacağım güne kadar sadece gerçekten sevdiğim insanlarla vakit geçirmeye çalıştım. Zeynep ve onun arkadaşları ile gittiğimiz Gar Lokantası ve orada çıkardığımız gürültü nedeni ile kibar bir dille dışarı atılmamız, Ayrancı'nın Farabi girişinde Banu, Erhan ve gruptaki diğer herkes gibi hayatının bilmem kaçıncı bunalımını yaşamakta olan sevgili dostumuz Işın'la birlikte arabadan inip, Ankara Zeybeği eşliğinde caddenin ortasında dans etmemiz ve buna benzer bir dolu neşeli gün bir senenin tüm sıkıntısını alıp götürmüştü sanki üzerimden. Artık kendimi bu yeni yolculuk için daha canlı ve hazır hissediyordum...

(...) Londra'ya ilk geldiğim gün, havaalanında sırtımda çantamla ilerlerken, Suriye dışında ilk defa yabancı bir ülkede

olmanın heyecanını duyuyordum. Üstelik yalnızdım ve hayatımı tamamen kendi isteğim gibi yaşayacaktım. Sahip olduğum birkaç parça eşyayı satarak almıştım biletimi, babamın da yanımda bulunsun, ne olacağı belli olmaz diyerek verdiği parayı hesap ettiğimde hemen iş bulamasam bile birkaç ay beni idare edecek kadar param vardı.

Havaalanında yürürken düğünde takılanlar geldi aklıma, eğer onları alıp satabilseydim çok rahat edecektim ama artık eski olan kayınvalidem hepsini alıp götürmüştü, yalnız babaannemin taktığı küçük bir takıyı hatıra olarak saklamayı düşünmüştüm ama o da yoktu artık. Bu konuda hiçbir tartışmaya girmemiş olmaktan dolayı içim rahattı aslında. Böyle bir şey yaptığı takdirde aramızda geçebilecek konuşmayı tahmin bile etmek istemiyordum...

"Ah bu düğün takıları ve başlarına gelenler," dedi Muzaffer gülümseyerek. "Gerçekten de hiçbirimizin işine yaramadı. Şimdi kim bilir her biri kimlerin elinde? Öyle değil mi Fulya," diye kafasını yukarı kaldırarak sordu, o senelerce yapmaya alışkın olduğu tavırla ve sanki birilerinden cevap bekler gibi emin bir ifadeyle.

(...) Babamın arkadaşının Londra'nın dışında bulunan çiftlik evine tatile gittiğimizde buraya geleli birkaç gün olmuştu. Bu ev, o meşhur İngiliz çimlerinin üzerine kurulmuş ve taştan yapılmış şato görünümlü mimarisi ile kitaplardan fırlamış gibi duruyordu. Evin biraz arkasında kalan, bu aileye ait olan şarap bağları ve üretim yerleri kocaman bir araziyi kaplıyordu. Dört gün boyunca kaldığım bu yerde, geceleri esen rüzgârın sesi ve koridorlarının görüntüsü bana ürkütücü olmaktan öte, çok güzel gelmişti. Gümüş şamdanlarda yanan uzun mumlar, kocaman ahşap bir yemek masası ve büyük şömineli oturma odası eski İngiliz romanlarındaki tüm dekoru tamamlıyordu. Kendi kendime neden sanki yanıma bu ortamı pekiştirecek bir kitap almadım diye söylenip durdum kaldığım süre boyunca.

Bu ufak tatilden hemen sonra ve Noel'den iki gün önce bir tesadüf eseri çocuk bakıcısı olarak iş buldum. Görevim beş yaşında bir erkek çocuk, bir doberman ve bir midilliye bakıcılık

yapmaktı. Ama ikinci tatil dönemi başlayacağı için, işe başlamadan önce Hollanda'ya giderek oradaki arkadaşlarımı ziyaret etmeye karar verdim.

Tatil sonu, Londra'da olduğum dönem boyunca kalacağım eve gittim. Ev sahipleri son derece sıcak karşıladılar beni, kadın bir şirkette sekreter, kocası ise metro istasyonunda bilet satmaktaydı. Türkiye ile kıyaslandığında sahip oldukları ekonomik şartlarla asla alamayacakları kadar güzel bir evde oturuyorlardı, tipik bir İngiliz aile eviydi bu. Londra'nın merkezinden metro ile yaklaşık on dakikalık bir mesafede, önünde ve arkasında küçük bir bahçesi olan ev gerçekten çok güzeldi. Bana üst kattaki çocuk odasının yanındaki odayı vermişlerdi.

Ertesi gün hemen çevreyi tanıma turlarına çıktım. Alışveriş yerleri, parklar, okulların bulunduğu bölge, metro istasyonu, bankalar ve postane evin hemen yakınlarında bulunuyordu. Hafta içi sürekli Mark'la birlikteydim, sabahları atın tımarı, idmanı, köpeğin gezdirilmesi derken günlerin nasıl geçtiğini hiç anlamadım. Bunun yanında aldığım para çok az olduğu için hafta sonları benzincide ve Mc Donald's'ta çalışıyor, bir yandan da ingilizce kurslarına devam ediyordum.

Boş zamanlarımda müzeler ve üniversite kütüphaneleri en sık uğradığım yerlerdi, Türkiye'ye döndüğüm zaman yapacağım doktora çalışması için bol bol malzeme toplamaya çalışıyordum. Çoktan beridir yapmayı planladığım tez "beyin evrimi" üzerine olacaktı, kazandığım az parayla bir taraftan kitaplar, dökümanlar alıyor bir taraftan da vakit buldukça yaptığım dağcılık için malzeme toparlıyordum.

Zaman ilerledikçe ilk başlarda çok sevdiğim bu İngiliz ailede birtakım gariplikler fark etmeye başladım. Akşam ailesine teslim edip odama çekildiğim zaman sapasağlam olan çocuk sabahları morarmış bir göz ve kızarmış yanaklarla uykudan kalkıyordu. Aslında kendi kalkamıyordu yataktan, benim zorlamam ile uyanabiliyordu ancak. Yüzündeki izler nedeniyle çocuğa sorduğum sorulara hiç cevap alamıyordum. Ailesi ile konuşmak istiyordum ama pek de tatmin edici cevaplar gelmiyordu, gittikçe endişelenmeye başlamıştım.

Bir gece oda kapısını açık bırakmaya ve neler olup bittiğini anlamaya karar verdim, ışığımı söndürerek beklemeye başladım odada. Bir süre sonra anne ve babanın odasından bazı sesler gelmeye başladı. Oda alt katta olduğu için daha önce fark etmediğim ya da büyük ihtimalle duymadığım sesler geliyordu. Yanlarına aldıkları çocuğu bir türlü uyumadığı için tartaklamaya ve dövmeye başlamışlardı, küfürler, sesiz sedasız yapılan bağırışlar ve vurulan tokatlar inanılır gibi değildi. Dehşet içerisinde yatağın içerisinde kalakaldım. Aklıma odaya girip, çocuğu kurtarmak geldi ama bir şeyleri acaba yanlış mı anlıyorum şeklindeki şüphelerim nedeniyle ve sonuçta orada bir yabancı olarak bulunduğum için ne yapacağımı kestiremedim. Seslerin şiddeti artınca yataktan kalkıp, aşağı inmeye karar verdim, bu sırada aşağıdan Mark'ın ağlama sesleri geliyordu.

Süt alma bahanesi ile, mümkün olduğunca ses çıkararak mutfağa gittim ve birkaç dakika içerisinde evdeki tüm sesler kesiliverdi. Sadece küçük çocuğun iç çekişleri duyuluyordu artık.

Sabaha kadar hiç uyumadan oturdum. Ne yapacağımı düşünüp duruyordum. Bir süre sonra babanın Mark'ı yatağına yatırdığını duydum. Demek ki her akşam aynı şeyler yaşanıyordu, peki nasıl oldu da ben bunu anlayamadım diye geçirdim içinden. Ama birkaç işte birden çalışmak ve kurs programı benim deliksiz bir uyku uyumama neden oluyordu.

Saat sekiz civarında odamdan çıkıp Mark'ın odasına gittim, çocuk her zamanki gibi yatağında eli yüzü şişmiş bir halde uyuyordu daha doğrusu baygın yatıyordu. Çocuğun haline ağlamamak içten bile değildi, küçücük bedenini yorganın altına saklamış, derin derin iç çekiyordu. İçimde anne ve babayı evire çevire dövme isteği ile merdivenlere yöneldim. Kendimi zorlukla tutuyordum, bir an önce onlarla konuşmak ya da kavga etmek amacıyla aşağı indim. Kapının önünde duran ve çıkmak üzere olan karı kocanın şaşkın bakışlarına aldırmadan, karşılarına dikildim, bir taraftan da içimden ah keşke şunlar Türkçe bilselerdi de rahat rahat küfür edebilseydim suratlarına diye geçiriyordum.

"Geceleri çocuğunuza neler yaptığınızı biliyorum, dün gece olanların hepsini duydum ve bundan hiç hoşlanmadığımı, hoşlanmamak bir yana çok da fazla dehşete kapıldığımı söylemek istiyorum size. Aslında bunu daha önce fark etmediğim için kendime kızıyorum. Bu böyle devam ederse burada çalışamam, giderken de sizi polise ihbar ederek giderim."

Mark'ın babası hiç utanmadan suratıma bakarak şöyle dedi:

"Böyle bir şey yaparsan seni sınır dışı ettiririm, ancak aynı paraya geceleri de çocuğa bakmayı kabul edersen bu konuşmayı ve tehditi unutabilirim."

"Sizin ülkenizde kalmaya meraklı değilim, beni bu şekilde korkutamazsın. Ama Mark'ı sevdiğim için gitmeyeceğim de. Bundan sonra geceleri ben uyuturum onu. Siz hiçbir şeye karışmayın."

"Bu arada, gerekli gördüğün zaman sen de vurabilirsin ona, dayak yemeye alışıktır o."

"Sizi bilmem ama ben fikrimi değiştirip polise gitmeden önce bu konuyu kapatsak artık diyorum. Bir daha bu çocuğa el kaldırırsanız eğer, şunu bilin ki sizinle ikinci bir konuşma daha yapmam. Kendinizi polisin yanında bulursunuz."

"Dikkat et, sınırı aşıyorsun küçük kadın, bu ev benim ve benim dediğim olur. Buraya çalışmak için gelmiş bir yabancı olduğunu sakın aklından çıkarma."

"Kimin küçük olduğunu göreceğiz bakalım andaval herif."

Son sözlerimi adamın gözlerinin içine bakarak Türkçe söylediğim için, o sırtını çevirmekle yetindi. Bu konuşma sırasında, anne, yüzündeki anlamsız ifade ile kocasına ve bana bakıyordu. Bir süre sonra da hiçbir şey olmamış gibi gülümseyerek, birbirlerine sarılarak çıktılar evden.

O günden sonra Mark'ın tüm bakımını üstlendim, geceleri saat onikilere kadar yatmayan çocuğu bütün gün oynayarak, gezdirerek o kadar çok yoruyordum ki, çocuk saat dokuzda kendi isteği ile yatağa giriyordu. Yaşadığı kötü gecelerin etkisiyle uyumakta zorlanan çocuğu, küçükken annemin bana söylediği ninnilerle ve uzun zamandır söylemeyi unuttuğum Anadolu türküleri ile uyutmaya başladım. Aile tüm bu olanlara

şaşırmış bir halde sadece Mark'ı ve beni izlemekle yetiniyordu. Bir daha evde dayak olayı da yaşanmadı. Çocuk da artık edindiği yeni alışkanlık sayesinde saat dokuz buçuk olmadan uyumuş oluyordu.

Kurs dönemi bitip de Londra'dan ayrılmaya karar verdiğim günlerde Hollandalı arkadaşım Benni'den ikinci daveti aldım. Bunun üzerine yapacağım yeni yolculuk için hazırlanmaya başladım. Öncelikle yerime gelen İspanyol kıza ve bağlı bulunduğum iş bulma servisine evdeki durumu anlattım. Çocuğu bırakıp gittiğim zaman tekrar dayak olayının başlamasına engel olmak istiyordum. Bunun üzerine, ayrılmama birkaç gün kala, aile bir uyarı mektubu aldı. Mektupta haklarında şikâyet olduğu, ancak o an için tespit edilen bir durum olmadığı için sadece gözlem altında oldukları belirtiliyordu.

Mark'ın ısrarlarına dayanamayarak, evden ayrılmadan önce bir kasete, ona söylediğim ninnileri ve türküleri kayıt ettik beraberce. Çok fazla abartılı olmayan ve pek de fazla sevgi gösterisi bulunmayan bir veda ile Mark'ın annesiyle babasına veda ettim. Neredeyse altı yaşına gelmiş oğlanla ise uzun bir süre ayrılamadık birbirimizden.

Böylece üç buçuk sene süren Hollanda macerası da Londra'dan akşam saatlerinde ayrılan bir feribot seferi ile başladı. Geceyi, kamarada kalmaya param yeterli olmadığı için diğer parasız genç yolcularla birlikte, feribotun gece onikiye kadar disko olarak kullanılan, sonra da masaların kenara çekilmesi ile büyük bir yatakhaneye çevrilen salonunda, uyku tulumu içerisinde geçirdim. Oldukça sallantılı bir yolculuktan sonra beni arkadaşlar karşıladı. Yerde yatmaktan dolayı tutulmuş sırtıma aldırmadan hemen kalmak için bir yer aramaya başladım.

Birkaç günlük bir moladan sonra Benni'nin Antropoloji ve Arkeolojik Çizim bürosunda çalışmaya başladım ve geldiğim gün bulduğum, birkaç kişinin yaşadığı bir eve yerleştim.

Lahey'de geçirdiğim günler benim kendimi dinlediğim ve belki de gerçek anlamda kendimi bulduğum günlerdi aslında. O sıralar Ankara'yla olan tek bağlantım babam ve ablamdı. Onları çok özlüyor ama dönmeyi de hiç düşünmüyordum.

Bu ülkede bulunduğum dönem boyunca en büyük eğlencem Hollandalılar'ı toplayıp, evimde Türk geceleri düzenlemek, bu iri yarı, patates yemeye bayılan insanlara Türk yemekleri yapmaktı, özellikle sigara böreği konusunda çok büyük bir talep vardı. Zaten Türk işçileri sayesinde İstanbul'un bir semti ya da herhangi bir Türk şehrine dönüşmüş bölgelerde kurulan pazarlarda istediğim her şeyi bulabiliyordum. Gücünü çok azının yakından bildiği rakıyı da böylece satın alıp ikram edebiliyordum. İçki içmeye çok alışık olmakla övünen birçoğu, süte benzer içkiyi cahil cesareti ile bardak bardak içiyorlar, Türk müziği eşliğinde çekilen halaylar ve öğrenilmeye çalışılan göbek dansı sayesinde zamanından daha önce kana karışan alkol sonucunda, kocaman kocaman Hollandalı gövdeler yerlere seriliyordu. Fotoğraf makinesi eksik olmuyordu böyle gecelerde elimden. Çünkü alışıktım rakı sonrası muhabbetlere, "Yo bana hiç dokunmadı" ya da "Sadece uykum geldi de ondan yattım" şeklindeki itirazlara. Engel olamadığım gülümsemeyle ben sizi uyarmıştım diyordum her seferinde...

(...) Türkiye'ye döneli daha birkaç hafta olmuştu, her şey yolunda gibi gözüküyordu ama bir gün büyü bozuldu, her şey arka arkaya gelmeye başladı. Önce eski kocamın öldüğünü duydum, bir kazı sırasında PKK tarafından arabaya konmuş bir bomba almıştı onu hayattan. Cenaze ve törenler derken kâbuslar gene başladı. Arkasından çok sevgili başka bir hocamın intiharı ile yıkılmıştım, bir bunalım sonucu okulun camından atlayan bu gencecik adamla yaşadığım güzel kazı günlerini düşündüm ölüm haberini alınca.

Mezun olur olmaz beni antropolog olarak kazısına alan ve okulu yeni bitirmiş bir öğrenci olmama aldırmadan, bana güvenerek antropolojik malzemeyi bana teslim eden, yirmi iki yaşındayken bir sürü profesörün önünde uluslararası bir sempozyumda tebliğ sunmam için beni destekleyen bu adam, bir sabah birlikte yaptığımız sohbetin hemen ardından ölüvermişti.

Katı bir hiyerarşinin yaşandığı üniversite çevrelerini çok yakından biliyordum. Bütün okulların koridorları, sıranın ken-

disine gelmesini bekleyen bir sürü araştırma görevlisi gençle doluydu. Ama ben Uğur Hoca'nın sayesinde, mesleğe başladığım ilk günlerde makaleler yazabilmiş ve büyük bir cahil cesareti göstererek kendimi bilimadamı sınıfına bile sokmuştum...

Defterin bundan sonraki kısımlarında genç kadının Türkiye'ye dönüşü, tekrar üniversitede çalışmaya başladığı dönemler anlatılıyordu. Yalnız okuldan ayrılıp başka bir işe başladığı dönem arasında bir kopukluk vardı, bazı yerler anlatılmamış, boş bırakılmıştı. Muzaffer sadece tek bir sayfada torununun hayatının bu bölümü ile ilgili bazı şeyler görebilmişti.

(...) Her yerde karşılaşılabilecek kadar sıradan bir nedenle mesleğimden ayrı kalmanın verdiği bunalımla tekrar yurtdışına yerleşmeye karar verdim. Ama öncellikle çok uzun zamandır gidip çalışmak istediğim Ürgüp'e gittim. Çanak atölyelerinden birinde seramik öğrenmeye başladım, akşamları da atölye sahibinin bana geçiçi olarak verdiği köy evinde kalıyordum. Kış mevsimi olduğu için geceleri zar zor yanan odun sobasının yanına koyduğum uyku tulumumda yatıyordum. Uyumadan önce Ankara'dan beri yanımda olan kasetçalara sevdiğim kasetleri koyup, elimde şarabım, sobaya mümkün olduğunca yakın otura'rak, olanları düşünüp duruyordum.

Çoğunlukla kar oluyordu böyle gecelerde dışarıda, köy evinin ufak pencerelerine ve üzerindeki çiçekli perdeye bakmak içimi rahatlatıyordu. Elektrik faturaları ödenmediği için elektrikler de yoktu. Atölye sahibinin verdiği gaz lambası ışığında geceler boyunca, "Neden böyle oldu?" deyip durdum. Üniversiteye başladığım ilk günden o güne kadar geçirdiğim her günü, hiçbir sahne atlamadan defalarca düşünmüştüm. Annemin ölümünden bu yana ilk defa içimin gerçekten acıdını hissediyordum, okuldan ayrılmak bir yana, ayrılış nedenime kahredip duruyordum.

Bugüne kadar yaşadıklarımın bedeli bu olmamalıydı, yanlış bildiğim her şeye karşı çıkmam, ne pahasına olursa olsun, ucu kime dokunacak olursa olsun hep doğru dürüst bir insan gibi yaşamaya çalışmam ve en önemlisi böyle olabilmek için, bunu yolunu öğrenmek için verdiğim mücadele hep şu anda o insan-

ların kafasındaki imaja asla ve asla sahip olmamak için değil miydi? Bu nedenle de ilk defa yalnızlık, o gecelerde köy evinde yaşadığım yalnızlık kadar zor gelmemişti bana.

Sabahtan akşama kadar toprakla uğraşıyordum, seramik yapımının en zorlu işlerini gönüllü olarak üzerime almıştım. Soğuktan ve sürekli suda kalmaktan dolayı çatlayan ellerime aldırmadan çalışıyordum. Böyle tozlu ve pis olmaya ne kadar alışık olduğumu düşünüyordum ara sıra, bundan hiçbir zaman vazgeçememiştim. Ancak ellerim çamurdan ve topraktan kirlendiğinde ya da sırtımda eğilmekten dolayı ağrılar baş gösterdiğinde anlıyordum gerçekten bir şeyler yaptığımı. Şimdi kazı hayatım da alınmıştı elimden, buna nasıl alışacağımı düşünerek daha bir hırsla cilalıyordum kapları, elimdeki keskin aletle kazıyıp duruyordum tombul gövdeli çanakları. Kafam sürekli bundan sonra nasıl bir işte çalışacağım konusuna takılı kalmıştı o sıralarda, ama aklıma hiçbir şey gelmiyordu, antropolog olmaktan başka ne olabilirdim ki. Tüm bunları düşünerek bir süre daha orada kalıp çalıştım. Tekrar Ankara'ya döndüğüm zaman artık bir diğer yolculuğa başlayabilirdim...

"Allah allah, gerçekten de hiç hatırlamıyorum, neden ayrılmıştı bu kız üniversitedeki işinden?" dedi kendi kendine Muzaffer. Belki ileride anlatıyordur diye tekrar karıştırmaya başladı sayfaları.

(...) Her şeyimi toparlayıp, senelerin eskitemediği sırt çantamı aldım, botlarımı giydim ve Hollanda'nın bir başka şehrine gitmeye karar verdim. Konsoloslukta çalışmak için başvurmuştum. Uzun senelerden beri arkeolojik mezarlardan iskeletler çıkarıp çalışmaya alışmış bir insanın konsolosluktaki masaların arkasında oturup ne yapacağını fazla aklıma getirmeden yaptım bu başvuruyu. Onların da beni ne yapacaklarını pek kestiremiyordum aslında. İstediğimin bu olmadığını biliyordum, ben Türkiye'de kalıp mesleğimi yapmak istiyordum. Ama son iki sene boyunca yaşadıklarım beni sevgili Ankara'mdan koparıyordu bir kez daha.

Hollanda'ya gitmemden iki hafta sonra, evinde kaldığım arkadaşım ile birlikte televizyon seyrettiğim bir gece, TRT Int'te

Ankara'da başlayan kitap haftasından bahsediliyordu, bir de Konur Sokak'taki kitap tezgâhlarını, simitçileri gösterdi televizyon, gözlerim dolmuştu, Hollanda'ya gelmeden önce sık sık gittiğim ve oturup rakı içtiğim Mülkiyeliler'i de görünce daha fazla dayanamayarak ertesi sabah ilk uçakla döndüm Türkiye'ye. Ne olursa olsun Ankara'da yaşamaya karar vermiştim. Ama uzunca bir süre üniversitenin çevresine gitmemek koşulu ile.

İlk iş olarak bir ev tuttum Ankara'nın o bol iğde ağaçlı sokaklarından birinde, ailemizin kadınlarından miras kalan fesleğenlerim her zamanki yerlerini aldılar camımın önünde. İki katlı evimi, minik dantel perdeler, çiçekler ve oradan buradan topladığım eski eşyalarla döşedim. Evdeki en güzel şey sabahtan akşama kadar içeriye dolan güneşti, evin eski sahiplerinin aksine ben pencerelere konmuş olan demir panjurları hiç kapatmadım. Elimden gelse bunları söküp atacaktım oldukları yerden. Hiç anlayamamıştım güneşin eve girmesinde ne gibi bir sakınca olacağını ama bunun evlerinin en güzel yerlerini yani salonlarını kapatıp sadece misafir gelince açan, içeri toz girmesin diye hiç cam açmayan zihniyetlerin tarzı olduğunu çok iyi biliyordum. Böyle yaşayan ve düşünen insanların aksine evimin bütün camlarını sonuna kadar açarak, salonumu dilediğince kullanarak, hatta dağa gidemediğim uzun hafta sonlarında salonun ortasına kurduğum çadırıma girip uyuyarak geçirmeye başladım günlerimi...

Muzaffer gözlerini kapatarak eski bir hayale daldı bu satırlardan sonra, Fulya'nın defterinde de sık sık anlattığı Horhor'daki eski konağı düşündü, güneşi hep içeride tutmak istermişçesine sabah akşam kapanmayan perdeleri, bütün kapıları açık tutulan ve her köşesi kullanılan evin içerisinde uzun sarı saçları ile Fulya dolaşıyordu gözünün önünde şimdi.

Kalkıp kendisine bir kahve yaptı, okudukları onu fazlasıyla etkilemişti. Artık başka bir şeylerle meşgul olmak istiyor ama bir taraftan da hâlâ açık olan deftere bakıyordu.

(...) O güne kadar en sıkıntılı anlarımda, bunalımlarımda, yalnız kalmalarımda, kendi kendime, Hasan Hüseyin'in o çok sevdiğim şiirinin bir dizesini tekrarlayıp durdum. "Bir oğlum

olacak adı Temmuz." Bu, bana sanki dayanma gücü veriyordu, sanki dur bakalım, hemen umutsuzluğa kapılma, bir oğlun olacak daha, Temmuz değil belki ama o çok sevdiğin, hep istediğin Yunus ismini koyacağın bir oğlun olacak diyordu. Buna inandırıyordum kendimi ve mücadeleyi hiç bırakmamaya çalışıyordum. Gittiğim her yerde karşıma astığım başka bir şiir daha vardı, üniversiteden beri yanımda olan bu dizeler Ahmet Arif'indi, "Öyle yıkma kendini öyle mahsun, öyle garip, nerede olursan ol, içeride, dışarıda, derste, sırada, yürü üstüne üstüne, tükür yüzüne, fırsatçının, celladın, işbirlikçi, hainin..." diyordu bana. Okuldaki odamda, evdeki odamda, sonraki iş yerlerimde, her yerde tam karşımda olmuştu. Haksızlığa uğradığımı düşündüğüm anda tekrar tekrar okuyordum. Bu da öylesine sık olmuştu ki bugüne kadar, neredeyse otuzlarıma gelmeden şiirin tamamını ezberlemiştim...

Muzaffer çok iyi hatırlıyordu bu şiiri, hatta bir seferinde torununa neden her yere asıyorsun bunu diye sormuş, "Bilmem, herhalde bazı kötü olaylar karşısında beni daha güçlü yapıyor ya da böyle zamanlarda kendimi yalnız hissetmememi sağlıyor galiba," şeklinde bir cevap almıştı. O gün bu cevap karşısında tebessüm etmiş olan yaşlı kadın şimdi daha iyi anlıyordu bu dizelerin onun için ne denli önemli olduğunu.

Torunu, ikinci evliliğini ve Ankara'ya döndükten sonra girdiği işi anlattığı bölümde, yaptığı işi ne kadar çok sevdiğinden, tekrar kitaplara ve araştırma işine döndüğünden bahsediyordu. Ama bu dönem de çalıştığı yerdeki yönetim değişikliği nedeni ile kısa bir süre sonra bitiyordu. Sonra arkasından gelen başka bir iş ve patronla yapılan bir kavga sonucu tekrar bir istifa hikâyesi anlatılıyordu defterde.

Muzaffer'i okurken bile yoruyordu bütün bunlar, ama genç kadının yazdıklarında fark ettiği dikbaşlı tavırlar ona oldukça yakın ve anlaşılır geliyordu. Haksız olduğu halde karşısına geçip bağırıp çağıran ve elemanını ezmeye çalışan bir patrona istifa dilekçesinden başka ne verilebilirdi ki?

(...) Sokağa çıkıp cadde boyunca yürüdüm, gene işimden ve kocamdan ayrılmıştım. Ama bu sefer arkamda her şeye rağ-

men, birbirlerine iyi bir eş olamasa da iyi arkadaş olmayı başarmış iki insanın anılarını, adlarına kayınvalide, kayınpeder denemeyecek kadar yakın iki iyi dostu ve bu insanların bana verdiği güzel olan her şeyi bırakarak ayrılıyordum. İlk defa bir burukluk duydum içimde sırt çantamı hazırlarken, botlarımı giyerken. Gözüm terastaki fesleğenlerime ilişti bir an. Bu sefer onları yanıma almamaya karar vermiştim, çünkü inanıyordum ki onun da uğura ve şansa ihtiyacı vardı, belki de benden daha fazla. Son kez suladım bu evin fesleğenlerini, yapraklarını avuçlarken eğilip usulca fısıldadım, "İyi bakın ona, ona ve ailesine, kokunuz hiç eksik olmasın bu balkondan."

Babamın evine gittiğimde onu otururken buldum. Adamcağız gene mi olmadı der gibi bakıyordu yüzüme:

"Geç kızım, otur şöyle, bu konuşmayı yapmaktan bıktım ama gene de söyleyeceğim, biliyorsun her zaman senin arkandayım, nasıl mutlu olacaksan hayatını öyle yaşamalısın ancak biraz ara vermelisin bu radikal değişimlere, telefon defterim senin değişen iş yeri ve ev numaraların ile doldu."

"Tamam farkındayım, üstelik doğru da söylüyorsun ama ne yaparsın ki bir şeyler bozuldu mu bir daha düzelmiyor işte."

"Ne yapacaksın şimdi, istersen bir süre burada kal. Arka odada yaşayabilirsin rahatlıkla."

"Yok sağol, ama hemen bir ev bulacağım, bir de iş tabii."

"Kızım biraz nefes al, ev taşımaktan, iş değiştirmekten mahvoldun!"

(...) Yeni işimde eskisi gibi pek fazla güleryüzlü ve neşeli değildim, hatta başkalarına kaba gelebilecek bir asosyalliği bile yaşıyordum o dönemde. Çalışırken kafamı pek fazla kaldırmıyordum masadan, hele ki ortalıkta gezinen ve belli bir yaşın altındaki gençlerle fazla muhatap olmak istemiyordum. Bir diğer dedikodu ve kıskançlık krizini daha kaldıracak halde değildim artık. Geç de olsa bazı değer yargılarının gerçekten değiştiğini anlamıştım. Benim otuz küsurlu yaşları yaşadığım o dönemlerde çalışma hayatına yeni atılmış gençler bizim kuşağımızdan daha farklı bakıyordu her şeye. Paranın, iş yerinde yükselmenin ve bunlara bir an önce sahip olabilmek adına yapı-

lacak her türlü dalaverenin makbul olduğu günlerdi o günler. Bizler hâlâ ülkedeki siyasi değişimleri konuşarak ve bunlardan etkilenerek yaşamaya çalışırken, 80'li senelerde ve sonrasında eğitilmiş gençlerin ileri sürdükleri idealleri ve bu ideallere kavuşma tarzlarını bir türlü içimize sindirememiştik, aslında bu yeni akımla mücadele edebileceğimiz silahlarımız da yoktu, istesek de onlar gibi düşünüp, onlar gibi hareket edemiyorduk...

(...) Günler geçip de yeni patronumun bana karşı olan zaafı gittikçe anlamsız ve rahatsız edici boyutlara gelince, ufukta yeni bir istifanın daha göründüğünü hissetmeye başladım. Yeni taşındığım evin kirasını, nasıl yaşayabileceğimi fazla düşünmeden ayrıldım hemen. Zaten ben ayrılmasam bile çok kısa bir süre sonra işten çıkartılacağımın farkındaydım bu bana kibar bir dille iletilmişti. Tüm bu olaylardan sonra çok iyi olan maaşımın hatırına dahi, gülümseyerek odasına girip, yazıları imzalatamadım o adama.

Her ne kadar kötülerin gerçekten kötü olduklarının bir gün ortaya çıkacağı ve cezalarını çekerek olay yerinden uzaklaşacaklarını Teksas ve Tommiks'ten öğrenmiş de olsam bunu seyredecek kadar kalamadım orada ve bir sabah geride kalanlara, özellikle de benim sevgili dostum Nüvit'e, gelecekteki günler için sabırlar dileyerek ayrıldım.

Çevremde beni ve hayatımı yakından tanıyan hiç kimseye anlatmıyordum ayrılış nedenlerimi, onlar zaten olayların içerisinde oldukları için kendileri şahit olabiliyorlardı olup bitenlere, yorumsuz ve şaşkın gözlerle sadece izlemekle yetiniyorlardı. Aslında bu kadar çok benzer tersliğin arka arkaya yaşanabileceğine ben de inanamıyordum bazen. "Herkes mi böyle, hep senin mi karşına çıkıyor bu şansızlıklar, biraz da suçu kendinde ara," şeklindeki yorumları dinleyecek halim hiç yoktu o sıralar. "Canım sen de idare ediver, bir daha nereden bulacaksın böyle bir işi," diyenlere ise sadece, "İdare etmekten ne kastediyorsunuz?" diye soruyordum.

Bu arada tüm bunlar yaşanırken hayatıma Semih girmişti, birlikte oturmaya karar verdik. O karısından boşanmıştı ve iki küçük kızı vardı. En büyük isteği dördümüzün beraber

yaşamasıydı. İlk günlerdeki sıkıntıları atlattıktan sonra çocuklar da dahil olmak üzere gece gündüz birbirimizden ayrılmaz olmuştuk. Kışın okul döneminden sonra gittiğimiz yaz tatillerinde çocuklara dağcılık dersleri veriyordum, yaşam ve yaşamın nasıl yaşanması gerektiği konusunda sohbetler yapıyorduk, kendi ailemde olduğu gibi bizim de uzun akşam yemeklerimiz oluyordu, babamın ablamla bana anlattığı hikâyeleri anlatıyordum onlara. Semih'in ilk başlardaki endişeli bakışlarına aldırmadan habire Teksas, Tommiks getirdim eve kızlar okusunlar diye, narin, kırılgan, süslü, yani herkesce bilinen, toplumca giydirilmiş kız kalıplarına asla sığınmasınlar, bu kimliği taşıyacakları yerde hayatı tanıyan, kendine güvenen, gerektiği zaman dikbaşlı olabilen insanlar olsunlar diye uğraşıp durdum.

Böyle dolu geçen iki seneden sonra evlenmeye karar verdik. Güneş içerisindeki, kocaman balkonlu yeşillikler arasına yapılmış yeni evimize taşındığımız gün, yaptığımız badanaya ara verip, bir koşu gidip nikah kıydık.

Artık her şeyi geride bırakmış yaşamımızı sürdürüyorduk. Akşamları evde buluştuğumuz saatlerde balkonda oturup sohbet ediyor ya da hep birlikte kâğıt oynuyorduk. Ben o çok alışık olduğum aksiliklerin ne zaman başlayacağını düşünüp ara ara endişeleniyordum, çünkü her şeyin böyle güzel gitmesine olanak yoktu benim hayatım söz konusu olunca.

Uzun seneler yarın ne olacağı belli olmaz diye akşamları kapının arkasına süt şişesi bile koymaktan çekinerek yaşamıştım. Oysa şimdi düzenli olarak yaptığım sabit işlerin başında geliyordu süt şişesinin kapının arkasına konması. Akşamları okuldan dönecek olan çocuklara yemek hazırlamak, onlara kahvaltı ettirmek, onları yıkamak, hep sürekliliği olan işlerdi. Tüm bunlar, acaba yarın da mı her şey bugünkü gibi olacak sorusunu kendime sormama engel olmaktaydı. Biliyordum ki her şey bir önceki günde olduğu gibi yaşanacaktı. Artık kocam, ben ve çocuklar ile bir aile olmuştuk. Her geçen gün doğru adam fikri daha da sabitleniyordu kafamda.

Bu düşüncemi destekleyen bir olay yaşandı günün birinde, bir akşam evde otururken Semih büyük tahtadan yapılmış bir

saksı dolusu fesleğenle geldi eve. Ben gözlerim faltaşı gibi açılmış bir halde ona bakarken bu ifadeyi yalnış yorumlayan Semih kendini savunmak istercesine konuştu:

"Neden şaşırdın o kadar, fesleğenleri sevmez misin? Ben bayılırım kokularına, mutfak camının önüne koyarız, bütün gün mis gibi kokar. Hem senin de vardı fesleğenlerin bir ara, sevdiğini düşünmüştüm."

"Evet gerçekten de çok severim onları ama daha önce kucak dolusu fesleğen getiren hiçbir bir adamla yaşamamıştım, o nedenle şaşırdım."

Bunları söyledikten sonra gidip onu öpmeye başladım, bir taraftan da, "Biliyordum, biliyordum senin doğru koca olduğunu," diye çığlık çığlığa bağırıyordum. Çıkan gürültüye koşup gelen kızlara dönüp, "İşte çocuklar, bu hayatınızın en büyük dersi, size tahta bir saksı içerisinde kucak dolusu fesleğen getiren bir adama rastlayana kadar sakın evlenmeyin. Bunu beklemek çok uzun bir süre gibi gelebilir size ama olsun, bekleyin, inanın bana bunu ancak çok özel bir adam yapabilir," dedim.

Gerçekten de, ev halkına benim tarafımdan ince ince işlenmiş olan fesleğenin uğurlu olduğu inancı öylesine yoğun yaşanıyordu ki bir süre sonra herkeste etkisini göstermeye başladı. Kavgasız gürültüsüz geçen yaşamımız aileye beşinci birinin katılacağı haberi ile daha da güzelleşmişti. Kızlar bunun hiç solmamaları için büyük uğraş verdiğimiz fesleğenlerin işi olduğuna inanıyorlardı.

Benim hamile olmam aile içerisinde de bir mucize olarak görülüyordu. Demek ki bu sefer her şey yolunda şeklinde yorumlar yapılmaktaydı. Bu aslında benim için de büyük bir mucizeydi, en sonunda Yunus çocuğa kavuşacağımı hissediyordum. Hamile olduğumu ilk anladığım günden itibaren onun erkek olacağı konusunda hiç şüphe duymamıştım. Semih'in bütün ikazlarına rağmen bu konudaki inancımı sürdürdüm ve sonunda da haklı çıktım. İki kız kardeşe bir de oğlan kardeş gelince beş kişilik bir aile olmuştuk. Oğlumun adının Yunus olması için çok direndim, fesleğenler konusundaki ina-

dımı ve cinsiyet tahminindeki ısrarlarımı bildiği için Semih pek fazla bir şey söylemedi.

Doğumdan hemen sonra alıp getirdiği mavi nüfus kâğıdını bana verdi. Başkalarının yanında ağlamaya pek fazla alışık olmayan ben, Yunus ismini görünce dayanamayarak ağlamaya başlamıştım. Yanımda yatan minik bebeğe dönüp, "Umarım gerçek bir yunus balığı gibi dost canlısı, sevimli ve akıllı olursun," dedim. Etraftan gelen kahkahalara, "Çocuğunun benzemesini istediğin başka bir şey bulamadın mı?" itirazlarına aldırmadan gülümsedim ve devam ettim, "İnsan yunus balığına benzemekten başka neyi daha fazla isteyebilir ki, ha bir de fesleğen gibi kokmasını temenni edebilirim işte o kadar, geriye kalanları zaten bu özellikleri sayesinde halleder o."

Artık iş de aramıyordum. Son işimden doğumdan birkaç ay evvel ayrılmıştım. Aslında doğum iznine ayrılmayı düşündüğüm günlerde bu işimi de, patronla arasında bir ilişkisi olduğu ortaya çıkan, gene yirmili yaşlardaki başka bir genç kıza kurban vermiştim. Kızın ansızın, hak etmediği biçimdeki yükselişi, birden bire artan maaşı ve yapılan kadro değişikliği araştırılınca, çoktan beridir ofistekilerin şüphelenmesine neden olan gizli ilişki de ortaya çıkmıştı. Tabii bununla birlikte patlak veren olaylarda olup bitenlere karşı koyan grubun en başında ben vardım, gene o sıradan dedikodular, kavgalar derken bu sefer istifa etmeme fırsat verilmeden işten çıkartıldım, ben ve birkaç kişi daha.

İlk defa bu sefer çok fazla aldırmadım ama gene de Ahmet Arif'in şiirini söylemeden duramadım. Ancak, "*Kızların, oğulların var gelecekte, her biri vazgeçilmez cihan parçası, kaç bin yıllık hasretimin goncası*" dizelerini sürekli tekrarlıyordum içimden ve belki de böyle dayandım dokuz aylık hamileyken üzerime yürüyen, foyası ortaya çıkmış kızgın patronuma. Artık hayatımda daha önemli şeyler vardı beni bekleyen...

(...) Böylece iki sene geçti. Çocuklarla birlikte biz de büyüyorduk, yeni yeni şeyler öğreniyorduk onlardan. On üç yaşındaki Nil, sekiz yaşındaki Elif ve iki yaşındaki Yunus artık otuz altı yaşına gelmiş olan bana, otuz sekiz yaşına gelmiş Semih'e,

hayata her gün daha bir sıkı sarılmamız gerektiğini çünkü kendilerinin bize çok ama çok ihtiyacı olduklarını söylüyorlardı, bu bazen bir "iyi geceler" öpücüğü ile bazen de okullarındaki bir törende, onların sevgiyle bize baktıklarını gördüğümüzde yaşanıyordu. Bu duyguların benim seneler önce Yücetepe mahallesinden hatırladığım küçük tombul kızın duyguları ile aynı olduğunu çok iyi biliyordum. Kendi annem ve babam bizlerin benzer hislerine seneler boyunca çok güzel karşılık vermişlerdi. Her zaman yanımızda olduklarını, bizi çok sevdiklerini hissettirmişlerdi hep. Şimdi ben de bunu kendi çocuklarıma yapacaktım. Bunun için hayatı ilk defa bu kadar ciddiye alıyor, ilk defa bu sefer sırt çantamı ve botlarımı onlarla birlikte yapacağım geziler için dolapta hazır bekletiyordum...

Muzaffer camdan dışarı bakmaya başladı. Hava iyice kararmıştı. Perdeleri kapattı, kapıyı kilitledi. Kafası okudukları ile dolmuştu. Başka şeyler düşünmeye çalıştı, kendini bıraksa ağlayacağını biliyordu, onun için mutfağa girerek ertesi güne yemek yapmaya karar verdi. Bir taraftan da, artık yaşlandım ve her şey beni duygulandırıyor diye düşünüyordu.

Bir süre mutfakta oyalandıktan sonra torunun odasında yarım bıraktığı işleri yapmaya başladı. Yatağa serdiği nevresim takımını kaldırarak, artık eskidiklerini düşündüğü için sandığa kaldırdığı Bodrum bezi çarşafları çıkardı. Senelerce kullanmış olduğu kumaşların üzerinde yer yer sarı sandık lekeleri oluşmuştu. Kuru lavanta çiçeklerini koyduğu kesenin içinden dökülmüş olan minik parçalar da çarşafın üzerine yapışmıştı. Hafifçe silkeledi onları, pikeyi de yatağın üzerine örttükten sonra, burada cibinlik eksik diye düşündü ve hemen yıpranmış, hatta ufak tefek delikleri olan cibinliği koydu. Yaşlı kadın buram buram eski kokan odadan çıkmak üzere ayağa kalktığında sanki seneler öncesinden kalmış bir gece kendisine hediye edilmişçesine mutluluk doluydu.

Defteri de büyük bir dikkatle çantanın içerisine yerleştirdikten sonra yatmak için kendi odasına gitti.

Eski ceviz tuvalet masasının çekmecesinden çıkardığı kadife kaplı deftere baktı uzun süre. Bir müddet elinde tuttuktan

sonra yatağına girerek, başucundaki lambayı söndürdü. O gece rüyasında kimleri göreceğinden emindi, eski bir dostla karşılaşacak olmanın verdiği heyecanla gözlerini kapadı.

Sabah Gül'le torununun mutfaktan gelen sesine uyandı. Geldiklerini duymamıştı, acele ile kalkıp giyindi. Çocuklara kahvaltı da hazırlayamadım diye söyleniyordu bir taraftan da.

"Ne zaman geldiniz siz? Hiç duymamışım."

"Oo babaanne sen derin derin uyuyordun biz geldiğimizde, biz de seni uyandırmadık."

"Ama biz de bayağı geç geldik aslında valideciğim, biraz hovardalık yaptık."

"İyi etmişsiniz, durun da kahvaltı hazırlayayım size. Öyle bir kahveyle olmaz."

"Ben hemen gidiyorum. Dükkânı açmam lazım. Siz babaanne torun oturun karşılıklı, hadi eyvallah. Sonra bana uğrarsınız."

Gül evden çıktıktan sonra birlikte sofraya oturdular. Muzaffer genç kadının yüzüne pek bakamıyor, sanki dün yaptığı şeyi anlayacakmış gibi çekiniyordu. Bir süre havadan sudan konuştuktan sonra o gün ne yapacağını sordu.

"Önce bir duş alacağım, sonra boşum, bir planım yok. Belki çarşıya inerim, Yunus'a ve kızlara sünger almak istiyorum, tabii bulabilirsem."

"İyi fikir, beraber gidelim. Bizim balıkçı Rıza'nın oğlunun dükkânına bakarız, orada muhakkak vardır. Bilirim, sen işlem görmemiş olan kara süngerlerden istiyorsundur."

"Evet babibi, nasıl da tanırsın beni."

"Hadi o zaman hemen bitir işini de çıkalım, hava çok güzel."

Bir saat kadar sonra babaanne ve torun çarşıya doğru yürümeye başladılar. Muzaffer artık yaşlılığın verdiği yorgunlukla yavaş yavaş yürüyordu. Genç kadının koluna girmişti. Bir taraftan da sohbet ediyorlardı. O banyodayken Muzaffer dün yaptığını anlatmaya karar vermişti, bunu saklamak istemiyordu. Uygun bir zamanda söyleyecekti. Bir süre çarşıda dolaşıp alışveriş ettikten sonra, mendirekteki kahveye oturdular.

Muzaffer Hanım'ın kahve saati gelmişti. Biraz da konuşmak için bunu iyi bir fırsat olduğunu düşünüyordu. Kahvelerini ısmarlayıp birer sigara yaktıktan sonra konuşmaya başladılar. Mendireğin önünde bir sürü tekne demirlemişti, denizin hafif dalgası ile birlikte onlar da sallanıyordu. Sokaklar yıllar öncesinde olduğu gibi gene bomboştu. Çevredeki esnaf, yorucu bir yazın ardından, taburelerini dükkânlarının önüne koymuş rehavet içerisinde oturuyordu. Muzaffer çevresine bakıp, o çok sevdiği rüzgârı da içine çektikten sonra konuşmaya başladı:

"Ben dün siz yokken bir şey yaptım, bunu sana söylemek çok zor ama söyleyeceğim. Umarım bana kızmazsın."

"Hayrola babibi ne yaptın, hadi diyelim ki bir şey yaptın. İyi de ben sana ne diye kızayım."

"Tamam, sus da beni dinle."

"Tamam tamam, Muzaffer Hanım, dinliyorum."

"Dün sen çıktıktan sonra odanı düzeltmek için içeri girdim. Dolaba yerleştirdiklerini çıkarırken de, açık bıraktığın çantandan bir defter düştü. Sayfalar açılmıştı ve ben de bazı tanıdık isimler falan görünce okumaya başladım. Bilirsin işte, böyle bir şeye başlayınca sonunu getirene kadar devam edersin, yani yaptığının yanlış olduğunu bile bile kendini alamazsın. Sonradan anladım ki bu senin hatıra defterinmiş ya da, siz nasıl söylüyorsunuz bilmiyorum, anı defteri mi ne? İşte bunu anladığımda çok geç olmuştu, açık söylemem gerekirse bırakamadım ve sonuna kadar okudum. Sana bir özür borcum var, umarım çok kızmamışsındır."

Muzaffer bunları söylerken torununun yüzüne bakmıyordu. Mümkün olduğunca kısa bir sürede bitirdi sözlerini. Kafasını çevirip de karşısındakinin suratına bakınca şaşırma sırası ondaydı. Torunu, suratında müstehzi bir gülümseme ile oturuyordu. Kızacağı yerde sanki gülmesini zor tutar gibi bir hali vardı.

"Ne oldu, neden gülüyorsun şimdi?" diye becerebildiği ölçüde asabi bir şekilde sordu.

Genç kadın artık tamamen kendini kaybetmiş katıla katıla gülüyordu. Toparlanıp konuşmak istiyor ama bir türlü bece-

remiyordu. En sonunda mümkün olan en ciddi ses tonuyla cevap verdi:

"Ha şimdi anladım dün geceki Bodrum bezi çarşafların ve cibinliğin sırrını. Ben de bunlar nereden çıktı, senelerdir ortalarda görünmüyorlardı diyordum."

"Geçmiş günlere öylesine büyük bir özlem vardı ki yazdıklarında, çok etkilendim ve o günlerden sana geri getirebileceğim tek şeyin onlar olabileceğini düşündüm. Sonra bir baktım ki ben de özlemişim kokularını."

"Sağol babibi, uzun zamandır hiç bu kadar mutlu uyumamıştım. Evet, gelelim şu deftere, demek hayatımın en derin sırlarını öğrenmiş bulunuyorsunuz Muzaffer Hanım, ben şimdi ne yapacağım? O zaman size önemli bir sırrımı daha vereyim. Senelerdir bunu taşımaktan yorulmuştum ama ben senin kadar erdemli davranamadım, bağışla, ancak seni karşımda böyle suç işlemiş bir çocuk gibi görünce cesaret edebildim anlatmaya. Bundan birkaç sene önce Zeynepler'le tatile gelmiştik hani, sende kalıyorduk. İşte o günlerin birinde hiçbiriniz evde yokken ben bir şey buldum. Tuvalet masanda makas ararken elime kadife kaplı, eski bir defter geçti. Çekmecenin en arkasına konmuş, üzerine bir sürü şey yığılmış, belli ki gizlenmeye çalışılan bir defter. Eski ve gizli şeylere olan merakımı bilirsin, dayanamadım açtım ve büyükannem Fulya'nın bütün hayatını senin eski Türkçe'den yapmış olduğun o özenli çevirilerden okudum, yeni yazıyla yazdığın her sayfayı orijinal sayfanın arkasına iliştirmiş olman da işimi bayağı kolaylaştırdı aslında. Senin bana anlatmadığın bir sürü ayrıntıyı hayretle, daha çok da hayranlıkla okudum o gün. Sonra da eski yerine koydum. Ama dedim ya ben bunu sana söyleyememiştim. Senin için çok özel olduğunu biliyordum, bunun için de biraz korktum ama şimdi ödeşmiş olduk galiba."

Muzaffer kızgınlık ve gülümsemeyle karışık bir ifadeyle torununun yüzüne bakıyordu. Neden sonra kendini toparlayarak konuşmaya başladı:

"Sen gerçekten de bana benziyorsun. Beni Fulya'ya benzetirlerdi. Şimdi sen de bize ortak çıktın. Gizli gizli hatıra defteri okumak bir aile geleneği oldu bizde galiba. Ben şimdi sana ne

diyeyim? Hiçbir şey tabii ki hiçbir şey, azarlasam kendimi de azarlamış olacağım. Sana söyleyeceğim her şey dönüp dolaşıp bana gelecek. Her neyse, ikimiz de aynı suçu işlediğimize göre rahat rahat konuşabiliriz artık."

"Evet, bence de, peki sen niye sakladın o defteri herkesten senelerce?"

"Çünkü o defter saklanmak için yazılmıştı. Onu eski konağın gizli bir odasında bulmuştum. Demek ki Fulya onun başkaları tarafından okunmasını istememişti. Ben onu bulunduğu yerden alarak zaten buna engel oldum. Bari benden başkası görmesin diye de gizleyebildiğim kadar gizledim."

"Anlıyorum, iyi yapmışsın."

"İyi yapmışım da baksana onu da beceremeyişim işte."

"Neden öyle söylüyorsun. Belki de bir gün onu birilerinin bulmasını kendi de istiyordu, onun için öyle bir yere bıraktı. Çünkü, düşünsene, bir şeyi ya da bir evi gerçekten çok seversen onunla ilgili her şeyi, her detayı da bilmek istersin. Yani üstünkörü sevmezsin, istersin ki senin için elini sürmediğin, koklamadığın, ayak basmadığın hiçbir tarafı kalmasın. Sen de o evi çok sevmişsin, her yerini, her taşını biliyorsun. Bence Fulya böyle bir insanın bulması için koymuştu o defteri oraya, kim bilir, belki oğullarından ya da gelinlerinden biri veya torunları en az kendi kadar sevecekti o evi ve kendisinden sonra oraya gidip her ayrıntıyı tek tek inceleyecekti. Böylesi saklanmış bir defteri de tabii ki o kişi bulacaktı. Ama eğer bu insan hiçbir zaman olmazsa, o defter de ait olduğu yerde kalıp evle birlikte yok olacaktı zamanı geldiğinde."

"Sen çok fazla roman okuyorsun galiba, ama belki de haklısın. Ben hiç böyle düşünmemiştim. Aslında Fulya'nın o konağı sevdiğinden bile emin değilim, İstanbul'a taşınacağımız zaman şiddetle karşı çıkmıştı oraya yerleşme fikrine."

"Evet, yazdıklarından ben de bunu çıkardım ama o enteresan bir kadın, yani ne bileyim, belki yanında artık Tosun Bey olmadığı için istememiştir ya da hep inandığı gibi orayı sadece sizler için bir güvence olarak görmüş, belki de çapkın dedeyi oradan uzak tutmak istemiştir, kim bilir?"

"Olabilir, peki şimdi gelelim sana ve yazdıklarına, bir tek şeyi çok merak ediyorum. Hayatının her ayrıntısını yazmışsın da senin için çok önemli olduğunu bildiğim mesleğinden ayrılma nedenini anlatmamışsın, bunu bize de söylemedin hiçbir zaman, sadece doktoranı bırakıp, okulu terk ettiğini biliyorum. Ne olduğunu anlatsana bana."

"Uzun hikâye babibi, hem ben bunu o deftere de yazmadım. Çünkü yaşadıklarımın gerçekten olduğuna ben bile inanmıyorum. Eğer bir gün bu konuyu tekrar konuşmaya cesaret edebilirsem, bu kişi o zaman yaşanılan olayların benim dışımdaki kahramanı olacak. Ancak onunla konuşarak her şeyi baştan yaşamaya katlanabilirim."

"Demek bu kadar önemli senin için."

"Hem de nasıl, hayatım boyunca sırtımda taşıdığım bir yük de diyebilirsin."

"Peki kim bu olayın ikinci kahramanı, neden gidip halletmiyorsun meseleni?"

"Okuldaki hocam, neden bugüne kadar gitmediğime gelince, onunla ilgili en son hatırladığım, elektriğin, suyun olmadığı bir dağda bulunan değirmen kenarındaki kazı evinin bahçesinde dökme suyla yıkadığımız tabaklar. O gece ay ışığı altında sohbet ederek yıkadığımız bu tabaklar ve onun bana öğrettiği bir sürü şeyin anısına sonradan yaşadığımız kötü günleri tekrar tekrar ikimize de bir kez daha yaşatmamak."

"İyi de sence de çok uzamadı mı bu süre?"

"Dedim ya, en son hatırladığım günde kaldım hâlâ, ondan sonra yaşanılanları tekrar hatırlamaya ve konuşmaya cesaret edebildiğim gün, bu süre de bitecek galiba. Ama bunun çok yakında olacağını da hissediyorum."

"Bence de bir an önce hallet bu işi, madem senin için bu kadar önemli ve bir yük halini almış, fazla gecikmeden onu sırtından indirmeye bak. Aslında seninle ilgili öğrendiğim tüm bu detaylardan sonra diyebilirim ki, bu dikbaşlılık ve hayatı doğru bildiği gibi yaşama saplantısı bana bayağı tanıdık geliyor, bu ailenin diğer bireylerinde de şahit oldum ben bunlara. Ama doğrusu herkes sana göre biraz daha sakin yaşamıştı."

"Evet, belki de haklısın, ne dersin, sence başıma daha fazla iş açmadan böyle sürüp gidecek mi her şey?"

"Bana kalırsa öncelikle Ankara'dayken babana gösterdiğin o iş başvurusunu at çöpe. Seni başka bir ofiste, başka yirmili yaşlardaki kızlarla bir arada görmek istediğimi hiç sanmıyorum. Çocuklarını yanına alarak şöyle güzel bir dağa kamp yapmaya git. Bir çadırın, uyku tulumunun ve yıldızların insana neler yapabileceğini öğret. Hatta belki tatilinizin devamında gittiğiniz deniz kıyısında topladığın midyelerin, kestanelerin nasıl yeneceğini de gösterirsin onlara. Bu arada okuduğundan hâlâ emin olduğum Teksas ve Tommikslerini de yanına al, onlarsız yapamayacağını biliyorum. Bak kızım, herkesin bir masalı vardır, seninkine gelince, bunu zaten elindeki fesleğenlerle sana geldiği gün kocan yazmış. Tahta bir saksı içerisine dikilmiş bir kucak fesleğenin verilebilecek en güzel hediye olduğunu düşünen, bunu hisseden bir adamla yaşamaktan ve mutlu olmaktan başka ne yapabilirsin ki?"

"Doğrusunu istersen bunun benim hayatımda karşılaştığım en büyük şanslardan biri olduğunu biliyorum. Sadece bazen çocuklar konusunda endişeleniyorum. Hatırlar mısın, Piyoş öldüğünde babam Zeynep'le bana, 'Sizler onun devamısınız, o sizde yaşıyor,' demişti. Gerçekten de o günden sonra onun devamıymışız gibi yaşamaya çalıştık, çocuklarımıza onun gibi bir anneyle yaşama şansı vermek için uğraşıp duruyoruz, ama dedim ya, bazen onlara yetebilecek miyim acaba diye düşünmekten de vazgeçemiyorum. Ama bunun yanında eve dönüp gittiğim zaman o günkü maceralarını dinleyebileceğim üç tane çocuk var ki, bu, üç tane ayrı hayatı yakından görebilme şansı. Mesela onların nelere sevineceğini önceden kestirmek, mutlu olduklarında söyledikleri şarkıları dinlemek ya da âşık olduklarını gözlerinden hissetmek; bunlar, ne kadar sıradan ve basit gözükse de, hayatın o en küçük detaylarını yakalayabilmek anlamına geliyor benim için; bir zamanlar yaşamış olduğum şeylere şimdi karşıdan bakarak, 'Demek ki uzaktan böyle görünüyormuş,' diyerek seyretmek işin diğer zevkli tarafı aslında. En önemlisi de benim gibi olan, çadır kuran, dağlara tırmana-

bilen, dolabında takım elbiseleri ve kravatları hiç olmayan, gözlerine taktıkları çekik siyah güneş gözlükleri ve pahalı takım elbiseleri ile gezinen bir sürü ciddi ama komik suratlı adamın aksine, yazın giydiği kottan kesilmiş şortu ve sandaletleriyle çocuklarını alıp saatlerce bahçede top oynayabilen, parası olduğu zaman bunu yemesini bilen ama olmadığında, imajım zedelenecek gibi kaygılar taşımadan sanki varmış gibi davranmaya çalışmayan, kısacası o çok kullanılan ifadeyle adam gibi adam olmayı başarmış bir kocam var. Kendi hayatıma gelince, okudun işte, kaybettiğim bir sürü şeyin yanında kazançlarım da var elbet. Mesela çocukluğumdan kalma bir alışkanlıkla, bir ağacın altından geçerken sadece kokusunu hissederek onun hangi ağaç olduğunu bilmek, yeni kesilmiş çimenleri sürekli koklayabilmek için ceplerime doldurmak, dağlarda olmanın zevkinden asla vazgeçmemek, tatil bitip de eve dönerken denizi öpmeyi asla ihmal etmemek ve büyümek denen şeyle bunların hiçbir alakası olmadığını fark etmek belki de hayattan öğrendiğim en önemli şeyler. Sonra, senin de çok iyi bildiğin gibi, zengin değilim, yaşamak için hâlâ çalışmam gerekiyor ve yakın bir zamanda da zengin olmam gibi bir ihtimal de yok, muhteşem bir kariyere sahip olma şansım, az önce söylediğin gibi, dikkafalılığım sayesinde çok uzaklarda kaldı, yaşam tarzıma ve bu yaşam içerisinde değer verdiklerime bağlı olarak şimdi bile dolabımda kotlardan, ayakkabılığımda da botlarımdan başka pek bir şey olduğu söylenemez. Hâlâ deri kadın çantalarının yerine sırt çantasını tercih ediyorum. Tüm bunlar da, umut ettiğim üzere, gelecekte benim şık bir iş kadını olabilme ihtimalimi neyse ki sıfıra indirmekte.

"Yani anlayacağın, çevredeki tüm zorlayıcı koşullara rağmen, aslında her zaman istediğim ve hep içimden 'doğru olan bu' dediğim biçimde kalabildim. Belki bir sürü fırsatı kaçırdım, bir sürü ortamda ve özellikle de iş yerlerinde uyumsuz ve kavgacı olarak isimlendirildim ama pişmanım dediğim hiçbir şey de yapmadım. Eh, benim için de bundan daha iyi bir kazanç olamaz."

"İşte, kızım, bizim meşhur fesleğenin uğuru da burada yatıyor. Bir gün Fulya bana şöyle demişti: 'Uğur, senin yaşadıkla-

rınla veya yaşayacaklarınla alakalı değildir, kötüyü iyi yapmaz. O sadece bütün bu yaşanılanlar içerisinde senin sen olarak kalmanı sağlar.' O bunu başarmıştı, her şeye rağmen, yaşadığı tüm koşullar içerisinde o hep küçük Sıdıka'ydı aslında. Bana gelince, kendi adıma ben de bunu başardım galiba. Şimdi anlıyorum ki fesleğenler sana da yaramış. Aslında ailenin tüm kadınları, annen, yengen yani hepimiz hayatın bize sunduğu her iyi ya da kötü sürprizi Piyale olarak, Gül olarak, Sıdıka olarak, Muzaffer olarak ve Zeynep olarak atlattık. Kocalarının arkasına sığınmadan, hayat boyu sahip olduğumuz sosyal artıların ya da eksilerin bizi değiştirmesine fırsat vermeden üstesinden geldik her şeyin. Fesleğen çiçeklerinin kokusu bir simgeydi burada, aslında biz o kokuya olan inancımızla başardık bunu."

"Ee peki şimdi kimin hatıra defteri kaldı geriye, ne okuyacağız biz gizli gizli?"

"Belli olmaz, senin defterinde yazılı olan şiirin mısralarında olduğu gibi, 'Kızların, oğulların var gelecekte, her biri vazgeçilmez cihan parçası, kaç bin yıllık hasretimin goncası.' Şimdi bu aile mirasını onlara taşıma sırası sizde, zamanla ne defterler çıkar ortaya gör bak."

"Doğru söylüyorsun. Hadi gidip bir şeyler yiyelim, sonra da bana dönüş için bilet alırız."

"Ne o bu kadar çabuk mu dönüyorsun, hani birkaç gün daha kalacaktın?"

"Ankara'yı ve orada kalan herkesi çok özledim. Hem Zeynep'le yapacağımız şeyler var, yıllar önce, annem öldüğü zaman karar verdiğimiz ama bir türlü fırsat bulup da gerçekleştiremediğimiz şeyler. Artık daha fazla zaman kaybetmek istemiyorum."

"Neymiş onlar?"

"Herkesi bir araya getirebilmek, Saner Arman'ın akşam sofralarını tekrar kurabilmek, hem bu seferki sofralar dört kişilik değil daha kalabalık bir aile için olacak."

"Bunu zaten yapmıyor musunuz?"

"Evet ama ben birbirini gerçekten çok sevdiğinden emin insanların oturduğu sofraları daha sık yaşamak istiyorum artık, aynen eskiden olduğu gibi."

Ertesi gün otobüsten indiği zaman genç kadının aklında bir an önce eve gidip, akşam için, "Her durumda kutlanacak bir şeyler muhakkak vardır çocuklar, bugün olmazsa yarın olur, onun için biz pastamızı önceden yiyelim" bahanesi ile yaptığı ve herkesin mumları söndürürken çok eğlendiği o meşhur kutlama pastalarından birini daha yapma düşüncesi vardı.

Taksi durağına doğru ilerlerken bir taraftan da sırt çantasını sıkı sıkı tutuyordu. Bodrum'dan ayrılmadan önce, Muzaffer, Fulya'nın kadife kaplı defterini çok iyi saklayacağı sözünü aldıktan sonra ona vermişti. Bu his aynı bir zamanlar gittiği kazılardaki mezarlardan çıkardığı eşyalara karşı duyduğu his gibiydi. Çok uzun zaman önce birilerinin koyduğu bir şeye dokunmak, onu inceleyebilmek ve ona eliyle dokunabilmek kadar güzeldi.

Sabah güneşinin doldurduğu evine girince sevgiyle baktı etrafına, sadece oturmak, kitap okumak ya da televizyon seyretmek amacı ile döşenmiş rahat görünümlü salonunu seyretti, bütün camlar sonuna kadar açılmış, içerisini dallardan düşen yapraklar, kurumuş çiçek parçacıkları doldurmuştu. Yerlerde oyuncaklar duruyordu, masanın üzerine konmuş olan cam bardağın içerisinde çocuklar tarafından toplandığı belli olan kır çiçekleri vardı. Kimisi aşağıya bakan, kimisi bardağın içerisindeki suya bile dokunamayan bu otlarla karışmış çiçek buketi inanılmaz bir sevimlilikle bakıyordu genç kadına.

Odadan çocukların sesleri geliyordu. Teybe bir kaset koymuşlar hep birlikte şarkıya eşlik ediyorlardı, Yunus odalara giden koridordan koşarak geldi yanına, bir taraftan anne diye bağırıyor bir taraftan da kapıyı gösterip "atta atta" diyordu. Küçük oğlanı kucağına aldı, salyalı suratını öyle bir öptü ki kızlar da içeriden biz de isteriz biz de isteriz çığlıkları ile koşarak geldiler.

Yardımcıları, İnci'nin, "Yavaş olun oğlanı düşüreceksiniz şimdi" ikazlarına aldırmadan atladılar genç kadının üzerine.

"Tamam tamam, bırakın beni artık, nefes alamıyorum, oğlum çekiştirmesene tokamı!"

"Ne oldu İpoşi, neden erken geldin? Biz birkaç gün sonra bekliyorduk seni."

"Biraz işim var da ondan, baba aradı mı?"

"Biraz önce konuşmuştuk, o da seni sordu aradı mı diye."

"Peki ben onu ararım, şimdi herkes odasına, beni biraz yalnız bırakın bakalım, çok önemli bir işim var."

"Yo hayır, ben anladım galiba, yine mi kremasını bir türlü tutturamadığın, babamın deyimiyle taş kafa olan pastalardan yapacaksın."

"Nil'ciğim, toz ol benim güzel kızım, yoksa bir değil iki dilim yemek zorunda kalacaksın. Bu arada topladığınız çiçeklere bayıldım, bayağı ilginç şeyler bulmuşsunuz, özellikle de şu otlar harika görünüyor."

Nil kardeşine dönerek gururla konuştu:

"Ben dememiş miydim sana o bunlara bayılır diye, bak gördün mü, bir de çiçek almak için harçlığımı harcatacaktın bana, senin dönüşün içindi bunlar İpoşi."

"Dediğim gibi muhteşemler, tamam kızlar, şimdi doğru odaya, birazdan görüşürüz."

Çocukları yolladıktan sonra mutfağa gitti, çok hararetli bir çalışmayla bir saat içerisinde kocaman çikolatalı bir pasta yaptı. O sırada içeriye gitmemek için direnmiş olan Yunus yere oturmuş kremanın arta kalanını yiyordu. O bile anlamıştı sanki, annem gene bir şeyleri kutlatacak bize herhalde der gibi bakıyordu arada bir.

Semih eve geldiğinde masanın üzerinde duran kocaman pastaya alışık olduğu bir şekilde baktı:

"Evet, bu akşam neyi kutluyoruz karıcığım, anlamalıydım zaten, telefondaki heyecanlı sesin bir nedeni olmalıydı, çocuklar çabuk gelin de şu işi bitirelim bir an önce."

"Tamam geldik, biz biliyorduk bu pasta işini, bu sefer mumu üfleme sırası hangimizde?"

"Yavaş ol bakalım küçük hanım, bu sefer mumları üfleme sırası bizde, bu bizim şerefimize verilen bir kutlama partisi."

"Siz kimsiniz, yani babamla sen mi?"

"Hayır, ben, Fulya ve Muzaffer, bir de fesleğenler, Bodrum'da yaşadığım güzel bir sabah sohbetinden sonra karar verdim. Aslında neden daha önce düşünemedim bilmiyorum ama

büyük babaannenizin o çok severek yaptığı uzun sohbetlerden biri sebep oldu buna. Bir de hatıra defterleri, onları da unutmamak gerekir bu arada."

"Hatıra defterleri mi? Onların ne alakası var şimdi bu saydıklarının arasında sevgili karım?"

"Uzun hikâye Semih'ciğim, boş ver şimdi."

"Hadi tamam, söndür şu mumları artık."

"Tamam tamam, dikkat edin üflüyorum, alkışlarınız fesleğenin uğuruna inanan tüm yaşlı kadınlara ve yaşlanmak üzere olanlara yetecek kadar çok olsun."

Ankara, 2001 senesi

Muzaffer Bodrum'dan tekrar Ankara'ya taşınalı birkaç sene oldu. Oğlu Saner'le birlikte Çankaya'daki evde yaşıyor artık. Kocası, oğlu, gelini ve kaybettiği birkaç dostundan sonra beyaz saçlı, hafifçe beli bükülmüş bir ihtiyar olarak yaşamını sürdürüyor şimdi. Gözleri iyi görmediği için çok sevgili kitaplarından ayrılmak zorunda kaldı ama hâlâ örgü örüp, televizyon seyredebiliyor. Seksen dört yaşında olmasına karşın hatıraları dün yaşanmışçasına hâlâ aklında.

Bazen mutfağa girip kuru köfte ya da enginar pişirdiği de oluyor. Özellikle kardeşinin, ablasının ve kendisinin doğum günlerini asla ihmal etmiyor. Böyle günlerde üçü bir araya gelip pasta yiyor, eski günlerden konuşuyorlar.

Kulakları eskisi gibi duymadığı için bazen Saner'le aralarında bir iletişim sorunu oluyor ama bunun dışında o yine kimseyi rahatsız etmek istemeyen, kocaman gülen gözlü ve sanki her şey hep çok iyiymiş gibi neşeli olan eski Muzaffer. Sevgili küçük Arman ise "fesleğenin uğuru" derslerine çoktan başladı bile onun sayesinde.

Fulya'nın adını anmadan geçirdiği günler ise çok az, evdekiler yakından tanıyor büyük babaanneyi artık.

Muzaffer bir gün gelip Bodrum'un eski haline döneceğini ve tekrar oraya taşınacağını hayal ediyor bugünlerde, seksen dört yaşındaki bu kadının gelecek için hayal kurması ise herkese sonsuz bir umut veriyor.

Bir de Bodrum mezarlığında yatan Hakkı'yı düşünüyor bazen ve böyle zamanlarda, "Gene de, her şeye rağmen, beni çok severdi," diyerek gülümsüyor.

Ankara, 2002

KAYNAKÇA

Ali Kemal Meram, *Padişah Anaları*, İstanbul, 1997.
Atila Çınar, *Ayrılık Mevsimdir Kararlar Almalıyız*, Ankara, 1983.
Bilal N. Şimşir, *Ankara... Ankara*, Ankara, 1988.
Bir Zamanlar Ankara, Büyükşehir Belediyesi, Ankara, 1993.
Cemil Özgül, *Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'daki Çalışmaları*, Ankara, 1989.
Fethi Tevetoğlu, *Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar*, TTK, Ankara, 1991.
Joan Haslip, *II. Abdülhamit*, İstanbul, 2001.
Mehmet Kemal, *Türkiye'nin Kalbi Ankara*, İstanbul, 1983.
Meral Altındağ, *Osmanlı'da Harem*, İstanbul, 1999.
Murat Aykaç Erginöz, *Haremin Büyüsü*, İstanbul, 2000.
Nahid Sırrı Örik, *Sultan Hamid Düşerken*, İstanbul, 1999.

Fesleğenin Uğuru ipek arman

1878 senesinde II.Abdülhamit'in hüküm sürdüğü Yıldız Sarayı'na üç yaşında bir çocuk olarak giren, bitmez tükenmez seneler boyunca o sarayın koridorlarında yürüyen uzun sarı saçlı genç kızın torunlarına ve onların çocuklarına bırakabileceği iki mirası vardı; fesleğen kokulu evler ve kadife kaplı bir hatıra defteri.

Kadife kaplı defterin sayfaları gün geçtikçe sararmakta ve erimekte artık. Bir zamanlar taze kâğıt kokulu bu sayfaların üzerine yazılanlar ise fesleğen çiçeğinin uğuru sayesinde hâlâ capcanlı.

ISBN 975-298-046-5

9 789752 980464

edebiyat
roman

8500000